

Exonerare de răspundere: Notați vă rog faptul că aceste documente sunt puse la dispoziție doar în scopuri de informare și nu reprezintă versiunea finală a Acordului de Asociere. Textele care au fost inițializate vor fi supuse revizuirii juridico-lingvistice și legale înainte de finalizarea Acordului de Asociere. Textele nu acordă nici un fel de drepturi, și nici nu creează obligații legale de drept public internațional.

**Acord de Asociere
dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a
Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și
Republica Moldova, pe de altă parte**

PREAMBUL

REGATUL BELGIEI,
REPUBLICA BULGARIA,
REPUBLICA CEHĂ,
REGATUL DANEMARCEI,
REPUBLICA FEDERALĂ A GERMANIEI,
REPUBLICA ESTONIA,
IRLANDA,
REPUBLICA ELENĂ,
REGATUL SPANIEI,
REPUBLICA FRANCEZĂ,
REPUBLICA CROAȚIA,
REPUBLICA ITALIANĂ,
REPUBLICA CIPRU,
REPUBLICA LETONIA,
REPUBLICA LITUANIA,
MARELE DUCAT AL LUXEMBURGULUI,
UNGARIA,
REPUBLICA MALTA,
REGATUL ȚĂRILOR DE JOS,
REPUBLICA AUSTRIA,
REPUBLICA POLONĂ
,REPUBLICA PORTUGHEZĂ,
ROMÂNIA,
REPUBLICASLOVENIA,
REPUBLICA SLOVACĂ,
REPUBLICA FINLANDA,
REGATUL SUEDEI,
REGATUL UNIT AL MARIIBRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD,
părțile contractante la Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii
Europene, în continuare denumite drept ‘State Membre’,
UNIUNEA EUROPEANĂ, în continuare denumită drept ‘Uniune’ sau ‘UE’ și

COMUNITATEA EUROPEANĂ A ENERGIEI ATOMICE, în continuare denumită drept
'EURATOM'

pe de o parte, și

REPUBLICAMOLDOVA

pe de altă parte,

în continuare denumite împreună drept 'Părți'

- AVÂND ÎN VEDERE valorile comune și legăturile puternice ale Părților, care au fost stabilite în trecut prin Acordul de Parteneriat și Cooperare și sunt dezvoltate în cadrul Politicii Europene de Vecinătate și Parteneriatului Estic, și recunoscând dorința comună a Părților de a dezvolta, consolida și extinde relațiile lor în continuare;
- RECUNOSCÂND aspirațiile europene și alegerea europeană a Republicii Moldova;
- RECUNOSCÂND că valorile comune pe baza cărora Uniunea Europeană este construită - și anume: democrația, respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și supremația legii - stau de asemenea la baza asocierii politice și integrării economice, precum este prevăzut în prezentul Acord;
- LUÂND ÎN CONSIDERAȚIE faptul că prezentul Acord nu va aduce prejudicii și lasă deschisă calea pentru viitoarele evoluții progresive în relațiile UE – Republica Moldova;
- RECUNOSCÂND că Republica Moldova, ca țară europeană, împărtășește o istorie comună și valori comune cu Statele Membre ale Uniunii Europene, se angajează să pună în aplicare și să promoveze aceste valori; care, pentru Republica Moldova, inspiră alegerea sa europeană;
- RECUNOSCÂND importanța Planului comun de Acțiuni UE-Moldova din cadrul PEV din februarie 2005 în consolidarea relațiilor dintre UE și Republica Moldova și susținând mișcarea înainte a procesului de reformă și armonizare în Republica Moldova, astfel contribuind la integrarea economică treptată și aprofundarea asocierii politice;
- ANGAJÂNDU-SE să consolideze respectarea libertăților fundamentale, drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților, principiilor democratice, supremației legii și bunei guvernări;
- REAMINTIND în special voința lor de a promova drepturile omului, democrația și supremația legii, inclusiv prin cooperarea în acest scop în cadrul Consiliului Europei;
- DORIND să contribuie la dezvoltarea politică și social-economică a Republicii Moldova, prin cooperarea cât mai amplă într-un șir vast de domenii de interes comun, inclusiv în domeniile de bună guvernare, justiție, libertate și securitate, integrare comercială și cooperare economică sporită, politică de încadrare în câmpul muncii și socială, management financiar, administrare publică și reforma serviciului public, participarea societății civile, dezvoltarea instituțională, reducerea sărăciei și dezvoltarea durabilă;

- ANGAJÂNDU-SE să respecte toate principiile și prevederile Cartei ONU, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), în particular ale Actului Final de la Helsinki din 1975 al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, documentelor finale ale Conferințelor de la Madrid și Viena din 1991 și 1992, respectiv, ale Cartei de la Paris pentru o Europă Nouă din 1990, precum și ale Declarației Universale a Națiunilor Unite cu privire la drepturile omului din 1948 și Convenției Europene pentru protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale din 1950;
- REAMINTIND voința lor de a promova pacea și securitatea la nivel internațional, precum și de a se implica în multilateralismul efectiv și soluționarea pașnică a litigiilor, în special prin cooperarea cu acest scop în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU) și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE);
- RECUNOSCÂND importanța participării active a Republicii Moldova la formatele regionale de cooperare;
- DORIND să dezvolte în continuare un dialog politic permanent privind chestiunile bilaterale și internaționale de interes mutual, inclusiv privind aspectele regionale, luând în considerație Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a Uniunii Europene, inclusiv Politica de Securitate și Apărare Comună (PSAC);
- LUÂND ÎN CONSIDERAȚIE dorința Uniunii Europene de a susține efortul internațional în consolidarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova și de a contribui la reintegrarea țării;
- RECUNOSCÂND importanța angajamentului Republicii Moldova privind soluționarea viabilă a conflictului transnistrean și angajamentului UE de a susține reabilitarea în perioada post-conflict;
- ANGAJÂNDU-SE să prevină și să combată toate formele de crimă organizată, trafic de ființe umane și corupție și să intensifice cooperarea în lupta împotriva terorismului;
- ASUMÂNDU-ȘI să aprofundeze dialogul lor și cooperarea în domeniile ce vizează mobilitatea, migrația, azilul și gestionarea frontierelor în spiritul cadrului de politică externă a UE privind migrația în scopul cooperării în domeniul migrației legale, inclusiv a migrației circulare și combaterii migrației ilegale, precum și asigurării implementării eficiente a acordului de readmisie;
- RECUNOSCÂND măsurile treptate întreprinse întru acordarea regimului fără vize pentru cetățenii Republicii Moldova la timpul oportun, dacă vor exista condițiile de mobilitate gestionată și sigură;
- CONFIRMÂND faptul că prevederile prezentului Acord care cad sub incidența Părții III, Titlul V al Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) obligă Regatul Unit al Marii Britanii și Irlanda drept Părți Contractante separate, și nu ca parte a Uniunii Europene, doar dacă Uniunea Europeană împreună cu Regatul Unit al Marii Britanii și/sau Irlanda nu au înștiințat în comun Republica Moldova despre faptul că Regatul Unit sau Irlanda are obligații ca parte a Uniunii Europene în conformitate cu Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei în ceea ce privește domeniul Libertate, Securitate și Justiție, anexat la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Dacă Regatul Unit al Marii Britanii și/sau Irlanda vor înceta obligațiile lor ca parte a Uniunii Europene în conformitate cu

Articolul 4a a Protocolului nr. 21, Uniunea Europeană, împreună cu Regatul Unit al Marii Britanii și/sau Irlanda vor informa imediat Republica Moldova despre orice schimbare în poziția lor, în acest caz aceștia rămânând legați de prevederile Acordului în dreptul lor propriu. Același lucru se referă și la Danemarca, în conformitate cu Protocolul nr. 22 privind poziția Danemarcei, anexat la Tratat;

- ANGAJÂNDU-SE să respecte principiile economiei de piață liberă și confirmând disponibilitatea Uniunii Europene de a contribui la realizarea reformelor economice în Republica Moldova;
- ANGAJÂNDU-SE să respecte necesitățile de protecție a mediului, inclusiv cooperarea trans-frontalieră și implementarea acordurilor internaționale multilaterale; și să respecte principiile dezvoltării sustenabile;
- DORITOARE să realizeze integrarea economică treptată în piața internă a UE precum este prevăzut în prezentul Acord, inter alia, prin Zona de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare (DCFTA), ca parte integrală a prezentului Acord;
- DORIND să creeze o Zonă de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare, care va prevedea armonizarea amplă a reglementărilor și liberalizarea accesului la piață, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din calitatea de membru al Organizației Mondiale a Comerțului a Părților; și aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații;
- CREZÂND că prezentul Acord va crea un nou climat pentru relațiile economice dintre Părți, și în special pentru dezvoltarea comerțului și investițiilor, precum și va stimula concurența, care constituie factori hotărâtori pentru restructurarea și modernizarea economiei;
- ANGAJÂNDU-SE să sporească securitatea aprovizionării cu energie, să faciliteze dezvoltarea infrastructurii corespunzătoare, să sporească integrarea piețelor și ajustarea reglementărilor cu elementele cheie ale *acquis-ului comunitar* al UE și să promoveze eficiența energetică și utilizarea surselor de energie regenerabile;
- RECUNOSCÂND necesitatea cooperării sporite în sectorul energetic, precum și angajamentul Părților de a implementa Tratatul Comunității Energetice;
- DORIND să îmbunătățească nivelul de siguranță al sănătății publice și protecției sănătății umane drept premisă pentru dezvoltarea sustenabilă și creșterea economică;
- ANGAJÂNDU-SE să sporească contactele interumane, inclusiv prin cooperare și schimburi în domeniile de cercetare și dezvoltare, educației și culturii;
- ANGAJÂNDU-SE să promoveze cooperarea trans-frontalieră și inter-regională, în spiritul relațiilor de bună vecinătate;
- RECUNOSCÂND angajamentul Republicii Moldova de a armoniza treptat legislația sa în sectoarele relevante cu legislația Uniunii Europene și de a o implementa efectiv;
- RECUNOSCÂND angajamentul Republicii Moldova de a dezvolta infrastructura sa administrativă și instituțională în măsura necesară pentru aplicarea prezentului Acord;

- ȚINÂND CONT de dorința Uniunii Europene de a acorda susținere pentru implementarea reformelor și utiliza toate instrumentele disponibile de cooperare și asistență tehnică, financiară și economică în acest efort;

AU CONVENIT ASUPRA URMĂTOARELOR:

Articolul 1

Obiectivele

1. Prin prezentul Acord, se instituie o Asocieră între Uniune și Statele Membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.
2. Scopurile acestei Asocieri sunt:
 - (a) a promova asocierea politică și integrarea economică între Părți în baza valorilor comune și legăturilor strânse, inclusiv prin creșterea participării Republicii Moldova în politicile, programele și agențiile UE;
 - (b) a fortifica cadrul de dialog politic consolidat în toate domeniile de interes reciproc, ceea ce va contribui la dezvoltarea unor relații politice strânse între Părți;
 - (c) a contribui la consolidarea democrației și stabilității politice, economice și instituționale în Republica Moldova;
 - (d) a promova, păstra și consolida pacea și stabilitatea pe dimensiunea regională și internațională, inclusiv prin unirea eforturilor pentru a elimina sursele de tensiune, sporirea securității frontierelor, promovarea cooperării trans-frontaliere și relațiilor de bună vecinătate;
 - (e) a susține și spori cooperarea în domeniul justiției, libertății și securității cu scopul de a consolida statul de drept și respectarea drepturilor omului și ale libertăților fundamentale, precum și în domeniul mobilității și contactelor interumane;
 - (f) a susține eforturile Republicii Moldova în dezvoltarea potențialului său economic prin intermediul cooperării internaționale, precum și prin armonizarea legislației sale la legislația Uniunii Europene;
 - (g) a crea condiții pentru relații economice și comerciale sporite care vor conduce la integrarea treptată a Republicii Moldova pe Piața Internă a UE, precum este stipulat în prezentul Acord, inclusiv prin crearea unei Zone de Liber Schimb Aprofundată și Cuprinzătoare care va prevedea armonizarea amplă a cadrului de reglementare și liberalizarea accesului pe piață, în conformitate cu drepturile și obligațiile care decurg din calitatea de membru al OMC; și la aplicarea transparentă a acestor drepturi și obligații; și
 - (h) a crea condiții pentru cooperare mai strânsă în alte domenii de interes reciproc.

Exonerare de răspundere: Notați vă rog faptul că aceste documente sunt puse la dispoziție doar în scopuri de informare și nu reprezintă versiunea finală a Acordului de Asociere. Textele care au fost inițializate vor fi supuse revizuirii juridico-lingvistice și legale înainte de finalizarea Acordului de Asociere. Textele nu acordă nici un fel de drepturi, și nici nu creează obligații legale de drept public internațional.

TITLUL I

PRINCIPII GENERALE

TITLUL I

PRINCIPII GENERALE

Articolul 2

1. Respectarea principiilor democratice, drepturilor omului și ale libertăților fundamentale, conform celor proclamate în Declarația universală a drepturilor omului și celor definite în Convenția europeană privind drepturile omului, Actul Final din 1975 al Conferinței cu privire la securitate și cooperare în Europa și Carta de la Paris pentru o nouă Europă din 1990 formează baza politicilor interne și externe ale Părților și constituie un element esențial al prezentului Acord. Combaterea proliferării armelor de distrugere în masă, materialelor conexe și mijloacelor de transport a acestora constituie de asemenea un element esențial al prezentului Acord.
2. Părțile reiterează angajamentul lor față de principiile economiei de piață liberă, dezvoltării durabile și multilateralismului efectiv.
3. Părțile își reafirmă să respecte principiile statului de drept și de bună guvernare, precum și obligațiile lor internaționale, în special în cadrul ONU, Consiliului Europei și Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa.
4. Părțile se angajează să promoveze cooperarea și relațiile de bună vecinătate, inclusiv cooperarea în dezvoltarea proiectelor de interes comun, în special a proiectelor ce vizează prevenirea și combaterea corupției, activităților criminale, organizate sau de alt gen, inclusiv a celor cu caracter trans-național, și terorismului. Acest angajament constituie un factor cheie în dezvoltarea relațiilor și cooperării dintre Părți și contribuie la pacea și stabilitatea la nivel regional.

TITLUL II

DIALOGUL POLITIC ȘI REFORMA, COOPERAREA ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE ȘI DE SECURITATE

TITLUL II

DIALOGUL POLITIC ȘI REFORMA, COOPERAREA ÎN DOMENIUL POLITICII EXTERNE ȘI DE SECURITATE

Articolul 3

Scopurile dialogului politic

1. Dialogul politic între Părți în toate domeniile de interes reciproc, inclusiv în chestiunile externe și de securitate, precum și cele legate de reforma internă va fi în continuare dezvoltat și consolidat. Aceasta va spori eficacitatea cooperării politice și va promova convergența pe probleme externe și de securitate.
2. Scopurile dialogului politic sunt:
 - (a) a aprofunda asocierea politică și spori convergența și eficacitatea politică și cea a politicii de securitate;
 - (b) a promova stabilitatea și securitatea la nivel internațional pe baza multilateralismului efectiv;
 - (c) a consolida cooperarea și dialogul dintre Părți privind securitatea la nivel internațional și gestionarea crizei, în special pentru a aborda provocările și pericolele principale globale și regionale;
 - (d) a încuraja cooperarea orientată spre rezultate și practică între Părți pentru a atinge pacea, securitatea și stabilitatea pe continentul European;
 - (e) a consolida respectarea principiilor democratice, supremației legii și buneii guvernări, drepturilor omului și ale libertăților fundamentale, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților și a contribui la consolidarea reformelor politice interne;
 - (f) a dezvolta dialogul și aprofunda cooperarea Părților în domeniul securității și apărării; și
 - (g) a respecta și promova principiile suveranității și integrității teritoriale, inviolabilității hotarelor și independenței.

Articolul 4

Reforma internă

Părțile vor coopera la dezvoltarea, consolidarea și sporirea stabilității și eficacității instituțiilor democratice și statului de drept; în asigurarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale; realizarea în continuare a progresului în reformarea sistemului judiciar și a cadrului legal, astfel încât să asigure independența sistemului judiciar, să consolideze capacitatea administrativă a acestuia și să garanteze imparțialitatea și eficacitatea organelor de drept; în continuarea reformei administrației publice și în dezvoltarea unui serviciu public responsabil, eficient, transparent și profesionist; și în asigurarea eficacității în lupta împotriva corupției, în particular în vederea sporirii cooperării internaționale în combaterea corupției și asigurarea implementării efective a instrumentelor legale internaționale relevante, precum este Convenția

Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției din 2003.

Articolul 5

Politica externă și de securitate

1. Părțile vor intensifica dialogul și cooperarea lor și vor promova convergența treptată în domeniul politicii externe și de securitate, inclusiv a Politicii de Securitate și Apărare Comune (PSAC), și vor aborda în particular chestiunile de prevenire a conflictelor și de gestionare a situațiilor de criză, stabilitate regională, dezarmare, non-proliferație, controlul armamentelor și controlul exporturilor. Cooperarea se va baza pe valori comune și interese mutuale și va avea drept scop sporirea convergenței și eficacității, utilizând forurile bilaterale, internaționale și regionale.
2. Părțile reafirmă angajamentul lor față de principiile respectării suveranității și integrității teritoriale, inviolabilității hotarelor și independenței, conform celor stabilite în Carta ONU și Actul Final de la Helsinki din 1975 al Conferinței cu privire la securitate și cooperare în Europa, precum și angajamentul lor de a promova aceste principii în relațiile lor bilaterale și multilaterale.

Articolul 6

Curtea Penală Internațională

1. Părțile reafirmă faptul că cele mai grave crime de preocupare pentru comunitatea internațională în general nu trebuie să treacă neobservate și că trebuie să fie asigurată o urmărire penală efectivă a acestora prin întreprinderea măsurilor la nivel național și internațional, incluzând Curtea Penală Internațională (CPI).
2. Părțile consideră că crearea și funcționarea efectivă a CPI constituie o evoluție importantă pentru pacea și justiția la nivel internațional. Părțile convin să susțină CPI prin implementarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale și a instrumentelor conexe ale acesteia, acordând o atenție cuvenită păstrării integrității acesteia.

Articolul 7

Prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză

Părțile vor consolida cooperarea practică în prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor de criză, în particular în vederea participării posibile a Republicii Moldova în operațiile civile și militare de gestionare a situațiilor de criză conduse de UE, precum și în exercițiile și instruirile relevante, de la caz la caz și ca urmare a invitației posibile din partea UE.

Articolul 8

Stabilitatea în regiune

1. Părțile vor intensifica eforturile lor comune pentru a promova stabilitatea, securitatea și dezvoltarea democratică în regiune, și în particular vor lucra împreună întru soluționarea pașnică a conflictelor regionale.
2. Părțile reiterează angajamentul lor pentru o soluție durabilă a problemei transnistrene, cu respectarea deplină a suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, precum și pentru facilitarea în comun a reabilitării în perioada post-conflict. Până la soluționarea acesteia, și fără a aduce atingere formatului de negociere stabilit, problema transnistreană va constitui unul din subiectele principale pe agenda dialogului politic și cooperării dintre Părți, precum și în dialogul și cooperarea cu alți actori internaționali interesați.
3. Aceste eforturi vor urma principiile în general împărtășite de menținere a păcii și securității în conformitate cu cele stabilite în Carta ONU, Actul Final de la Helsinki din 1975 al Conferinței cu privire la securitate și cooperare în Europa și alte documente multilaterale relevante.

Articolul 9

Armele de distrugere în masă

1. Părțile consideră că proliferarea armelor de distrugere în masă (ADM) și a mijloacelor de livrare a acestora, atât către state, cât și către actori non-statali, reprezintă una din cele mai serioase amenințări pentru pacea și stabilitatea pe plan internațional. Prin urmare, Părțile convin să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării ADM și mijloacelor de livrare a acestora prin conformarea deplină cu și implementarea la nivel național a obligațiilor lor existente în conformitate cu tratatele și acordurile internaționale cu privire la dezarmare și neproliferare, și a altor obligații internaționale relevante. Părțile convin asupra faptului că această prevedere constituie un element esențial al prezentului Acord.
2. În plus, Părțile convin să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și mijloacelor de livrare a acestora prin:
 - (a) întreprinderea pașilor pentru a ratifica, sau a adera la și implementa pe deplin toate instrumentele internaționale relevante; și
 - (b) instituirea unui sistem eficient de control al exporturilor naționale care să controleze atât exporturile, cât și tranzitul mărfurilor legate de ADM, inclusiv utilizarea finală a tehnologiilor cu dublă utilizare în legătură cu ADM și care să prevadă sancțiuni eficiente în cazul încălcării controalelor exporturilor.
3. Părțile convin asupra stabilirii unui dialog politic permanent care va însoți și va consolida aceste elemente.

Articolul 10

Arme de calibru mic și armament ușor și controlul exporturilor de arme convenționale

1. Părțile recunosc că fabricarea, transferarea și circulația ilicită a armelor de calibru mic și armamentului ușor (SALW), inclusiv a muniției acestora, acumularea excesivă, gestionarea neadecvată, rezervele securizate neadecvat și răspândirea necontrolată a acestora continuă să reprezinte o amenințare serioasă pentru pacea și securitatea internațională.
2. Părțile convin să respecte și să implementeze pe deplin obligațiile lor respective pentru a aborda comerțul ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor (SALW), inclusiv cu muniția acestora, în conformitate cu acordurile internaționale existente și rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, precum și angajamentele lor din cadrul altor instrumente internaționale aplicabile în acest domeniu, precum este Programul de Acțiuni ONU pentru prevenirea, combaterea și eradicarea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor (SALW), în toate aspectele acestuia.
3. Părțile se angajează să coopereze și să asigure coordonarea, complementaritatea și sinergia eforturilor lor pentru a aborda comerțul ilicit cu SALW, inclusiv cu muniția acestora și distrugerea stocurilor excesive, la nivel global, regional, sub-regional și național.
4. Mai mult ca atât, Părțile convin să continue cooperarea în domeniul controlului exporturilor de arme convenționale, în lumina Poziției Comune a UE privind controlul exporturilor de tehnologii și echipament militar.
5. Părțile convin să instituie un dialog politic permanent care va însoți și consolida aceste angajamente.

Articolul 11

Cooperarea internațională în lupta împotriva terorismului

1. Părțile convin să lucreze împreună la nivel bilateral, regional și internațional pentru a preveni și combate terorismul în conformitate cu dreptul internațional, cu deciziile relevante ale ONU, cu standardele internaționale pentru drepturile omului și cu legislația internațională cu privire la refugiați și dreptul umanitar internațional.
2. În acest scop, Părțile vor coopera în particular astfel încât să aprofundeze consensul internațional privind lupta împotriva terorismului, inclusiv privind definirea legală a actelor de terorism, depunând eforturi pentru a ajunge la un acord privind Convenția cuprinzătoare privind terorismul internațional.

3. A face schimb în cadrul implementării depline a Rezoluției nr. 1373 a Consiliului de Securitate al ONU și altor instrumente ONU relevante și convențiilor și instrumentelor internaționale aplicabile de informații privind organizațiile, grupurile de teroriști, activitățile acestora și rețele de sprijinire a acestora, în conformitate cu dreptul internațional și legislația Părților.

TITLUL III

JUSTIȚIE, LIBERTATE ȘI SECURITATE

Articolul 12

Supremația legii

1. În cooperarea lor în domeniul libertății, securității și justiției Părțile vor acorda o importanță deosebită promovării supremației legii, inclusiv independenței sistemului judiciar, accesului la justiție și dreptului la un proces echitabil.
2. Părțile vor coopera pe deplin cu privire la funcționarea eficientă a instituțiilor în domeniile de aplicare a legii și administrare a justiției.
3. Respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale vor ghida toată cooperarea cu privire la libertate, securitate și justiție.

Articolul 13

Protecția datelor cu caracter personal

1. Părțile convin să coopereze întru asigurarea unui nivel înalt de protecție a datelor cu caracter personal în conformitate cu instrumentele și standardele legale ale Uniunii Europene, Consiliului Europei (CoE) și cele internaționale.
2. Orice prelucrare a datelor cu caracter personal trebuie să fie conformă cu prevederile legale la care se face referință în Anexa I la prezentul Acord. Transferul de date cu caracter personal între Părți trebuie să aibă loc doar dacă acesta este necesar pentru implementarea de către autoritățile competente ale Părților a prezentului sau a altor acorduri încheiate între Părți.

Articolul 14

Cooperarea cu privire la migrație, azil și gestionarea frontierelor

1. Părțile reafirmă importanța gestionării comune a fluxurilor de migrație între teritoriile lor și trebuie să consolideze dialogul cuprinzător existent cu privire la toate chestiunile legate de migrație, inclusiv migrația legală, protecția internațională, migrația ilegală, contrabanda și traficul cu ființe umane.
2. Cooperarea se va baza pe evaluarea necesităților concrete, desfășurată în consultare reciprocă dintre Părți și va fi implementată în conformitate cu legislația lor relevantă în vigoare. Aceasta se va axa în particular pe:
 - (a) cauzele principale și consecințele migrației;

- (b) elaborarea și implementarea legislației naționale și practicilor privind protecția internațională, în vederea îndeplinirii dispozițiilor Convenției de la Geneva din 1951 privind statutul de refugiat și ale Protocolului din 1967 și a altora cu privire la "nereturnare";
 - (c) normele de admitere și drepturile și statutul persoanelor admise, tratamentul echitabil și integrarea cetățenilor străini cu ședere legală, educația și formarea, și măsurile împotriva rasismului și xenofobiei;
 - (d) stabilirea unei politici eficiente și preventive împotriva migrației ilegale, traficului ilegal de migranți și traficului de ființe umane, inclusiv chestiunea privind modul de combatere a rețelelor de contrabandiști și traficanți și modul de protecție a victimelor traficului de acest gen;
 - (e) promovarea și facilitarea reîntoarcerii migranților ilegali; și
 - (f) în domeniul gestionării frontierelor și securității documentelor, cu privire la chestiunile de organizare, instruire, cele mai bune practici și alte măsuri operaționale, precum și consolidarea cooperării între Agenția Europeană pentru gestionarea cooperării operaționale la frontierele externe ale statelor membre ale Uniunii Europene (FRONTEX) și Serviciul Grăniceri al Republicii Moldova.
3. Cooperarea poate facilita de asemenea migrația circulară în beneficiul dezvoltării.

Articolul 15

Circulația persoanelor

1. Părțile vor asigura implementarea deplină a:
- (a) Acordului dintre Comunitatea Europeană și Republica Moldova cu privire la readmiterea persoanelor care locuiesc fără permis de ședere, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2008, și
 - (b) Acordului dintre Comunitatea Europeană și Republica Moldova privind facilitarea eliberării vizelor, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2008, cu modificările din 27 iunie 2012.
2. Părțile vor depune de asemenea eforturi pentru a spori mobilitatea cetățenilor și vor întreprinde pași treptați în vederea atingerii obiectivului comun al unui regim fără vize la momentul oportun, dacă condițiile pentru o mobilitate bine gestionată și sigură stabilite în Planul de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize sunt întrunite.

Articolul 16

Prevenirea și combaterea crimei organizate, corupției și altor activități ilegale

1. Părțile vor coopera la prevenirea și combaterea tuturor formelor de activități criminale și ilegale, organizate sau de alt gen, inclusiv a celor cu caracter trans-național, cum ar fi:
- (a) contrabanda și traficul cu ființe umane;

- (b) contrabanda și traficul cu mărfuri, inclusiv cu arme de calibru mic și droguri ilegale;
 - (c) activitățile economice și financiare ilegale, precum sunt falsificarea, fraudele fiscale și fraudele legate de achizițiile publice;
 - (d) fraudele, la care se face referință în Titlul VI (Asistența financiară și prevederile ce se referă la combaterea fraudei și control) al prezentului Acord, comise în proiectele finanțate de donatorii internaționali;
 - (e) corupția activă și pasivă, atât în sectorul privat, cât și în sectorul public, inclusiv în ceea ce privește abuzul de funcții și influență;
 - (f) falsificarea de documente și depunerea declarațiilor false; și
 - (g) crimele cibernetice.
2. Părțile vor consolida cooperarea bilaterală, regională și internațională între organele de drept, inclusiv consolidând cooperarea dintre Europol și autoritățile relevante ale Republicii Moldova. Părțile se angajează să implementeze în mod efectiv standardele internaționale relevante, în particular cele prevăzute în Convenția ONU împotriva criminalității trans-naționale organizate (UNTOC) din 2000 și în cele trei Protocoale ale acesteia, Convenția ONU împotriva corupției din 2003 și în instrumentele relevante ale Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea corupției.

Articolul 17

Combaterea drogurilor ilegale

1. Părțile vor coopera, în limita împuternicirilor și competențelor lor respective, pentru a asigura o abordare echilibrată și integrată față de chestiunile legate de droguri. Politicile și acțiunile legate de droguri se vor axa pe consolidarea structurilor pentru combaterea drogurilor ilegale, reducerea livrării, traficului și cererii de droguri ilegale, depășirea consecințelor asupra sănătății și celor sociale ale abuzului de droguri, precum și pe prevenirea mai efectivă a deturnării precursorilor chimici pentru fabricarea ilicită a stupefiantelor și substanțelor psihotrope.
2. Părțile vor conveni asupra metodelor de cooperare necesare pentru a realiza aceste obiective. Acțiunile se vor baza pe principii stabilite de comun acord în conformitate cu convențiile internaționale relevante, Strategia UE cu privire la droguri (2013-20), Declarația Politică și Declarația Specială cu privire la principiile călăuzitoare de reducere a cererii de droguri, aprobată la cea de-a douăzecea sesiune a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite cu privire la droguri din iunie 1998.

Articolul 18

Spălarea banilor și finanțarea terorismului

1. Părțile vor coopera întru prevenirea utilizării sistemelor lor financiare și ne-financiare relevante pentru spălarea veniturilor din activitățile criminale, precum și în scopul

finanțării terorismului. Această cooperare se extinde asupra recuperării activelor sau fondurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor.

2. Cooperarea în acest domeniu va permite schimbul de informații relevante în cadrul legislațiilor respective și adoptarea standardelor corespunzătoare pentru combaterea spălării de bani și finanțării terorismului, echivalente cu cele adoptate de organele internaționale relevante active în acest domeniu, precum este Grupul de Acțiune Financiară Internațional privind Spălarea Banilor (GAFI).

Articolul 19

Combaterea terorismului

Părțile convin să coopereze în prevenirea și suprimarea actelor de terorism cu respectarea deplină a statului de drept, a drepturilor internaționale ale omului, dreptului refugiaților și a dreptului umanitar internațional și în conformitate cu Strategia globală a ONU împotriva terorismului din 2006, precum și în conformitate cu legile și regulamentele lor respective. Părțile vor acționa astfel, în particular în cadrul implementării depline a Rezoluțiilor nr.1267, 1373, 1540 și 1904 ale Consiliului de Securitate al ONU și altor instrumente ale ONU, și convențiilor și instrumentelor internaționale aplicabile:

- (a) prin schimbul de informații cu privire la grupurile teroriste și rețelele lor de susținere în conformitate cu normele de drept internațional și național;
- (b) prin schimbul de opinii cu privire la tendințele terorismului și la mijloacele și metodele de combatere a terorismului, inclusiv în domeniile tehnice și de instruire, și prin schimbul de experiență în prevenirea terorismului; și
- (c) prin schimbul de bune practici în domeniul apărării drepturilor omului în lupta împotriva terorismului.

Articolul 20

Cooperarea judiciară

1. Părțile convin să dezvolte cooperarea judiciară în materie civilă și comercială în ce privește negocierea, ratificarea și implementarea convențiilor multilaterale privind cooperarea judiciară în materie civilă, și în particular a convențiilor Conferinței de la Haga cu privire la dreptul internațional privat în domeniul cooperării judiciare internaționale și soluționării litigiilor, precum și protecției copiilor.
2. Cât privește cooperarea judiciară în materie penală, Părțile vor încerca să consolideze cooperarea în asistența juridică mutuală. Aceasta ar include, acolo unde este cazul, aderarea la, și implementarea instrumentelor internaționale relevante ale ONU și CoE și cooperarea mai strânsă cu Eurojust.

- (f) activitățile economice și financiare ilegale, precum sunt falsificarea, fraudele fiscale și fraudele legate de achizițiile publice;
 - (g) fraudele, la care se face referință în Titlul VI (Asistența financiară și prevederile ce se referă la combaterea fraudei și control) al prezentului Acord, comise în proiectele finanțate de donatorii internaționali;
 - (h) corupția activă și pasivă, atât în sectorul privat, cât și în sectorul public, inclusiv în ceea ce privește abuzul de funcții și influență;
 - (f) falsificarea de documente și depunerea declarațiilor false; și
 - (g) crimele cibernetice.
2. Părțile vor consolida cooperarea bilaterală, regională și internațională între organele de drept, inclusiv consolidând cooperarea dintre Europol și autoritățile relevante ale Republicii Moldova. Părțile se angajează să implementeze în mod efectiv standardele internaționale relevante, în particular cele prevăzute în Convenția ONU împotriva criminalității trans-naționale organizate (UNTOC) din 2000 și în cele trei Protocoale ale acesteia, Convenția ONU împotriva corupției din 2003 și în instrumentele relevante ale Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea corupției.

Articolul 17

Combaterea drogurilor ilegale

1. Părțile vor coopera, în limita împuternicirilor și competențelor lor respective, pentru a asigura o abordare echilibrată și integrată față de chestiunile legate de droguri. Politicile și acțiunile legate de droguri se vor axa pe consolidarea structurilor pentru combaterea drogurilor ilegale, reducerea livrării, traficului și cererii de droguri ilegale, depășirea consecințelor asupra sănătății și celor sociale ale abuzului de droguri, precum și pe prevenirea mai efectivă a deturnării precursorilor chimici pentru fabricarea ilicită a stupefiantelor și substanțelor psihotrope.
2. Părțile vor conveni asupra metodelor de cooperare necesare pentru a realiza aceste obiective. Acțiunile se vor baza pe principii stabilite de comun acord în conformitate cu convențiile internaționale relevante, Strategia UE cu privire la droguri (2013-20), Declarația Politică și Declarația Specială cu privire la principiile călăuzitoare de reducere a cererii de droguri, aprobată la cea de-a douăzecea sesiune a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite cu privire la droguri din iunie 1998.

Articolul 18

Spălarea banilor și finanțarea terorismului

1. Părțile vor coopera întru prevenirea utilizării sistemelor lor financiare și ne-financiare relevante pentru spălarea veniturilor din activitățile criminale, precum și în scopul finanțării terorismului. Această cooperare se extinde asupra recuperării activelor sau fondurilor provenite din săvârșirea infracțiunilor.
2. Cooperarea în acest domeniu va permite schimbul de informații relevante în cadrul legislațiilor respective și adoptarea standardelor corespunzătoare pentru combaterea spălării de bani și finanțării terorismului, echivalente cu cele adoptate de organele internaționale relevante active în acest domeniu, precum este Grupul de Acțiune Financiară Internațional privind Spălarea Banilor (GAFI).

Articolul 19

Combaterea terorismului

Părțile convin să coopereze în prevenirea și suprimarea actelor de terorism cu respectarea deplină a statului de drept, a drepturilor internaționale ale omului, dreptului refugiaților și a dreptului umanitar internațional și în conformitate cu Strategia globală a ONU împotriva terorismului din 2006, precum și în conformitate cu legile și regulamentele lor respective. Părțile vor acționa astfel, în particular în cadrul implementării depline a Rezoluțiilor nr.1267, 1373, 1540 și 1904 ale Consiliului de Securitate al ONU și altor instrumente ale ONU, și convențiilor și instrumentelor internaționale aplicabile:

- (d) prin schimbul de informații cu privire la grupurile teroriste și rețelele lor de susținere în conformitate cu normele de drept internațional și național;
- (e) prin schimbul de opinii cu privire la tendințele terorismului și la mijloacele și metodele de combatere a terorismului, inclusiv în domeniile tehnice și de instruire, și prin schimbul de experiență în prevenirea terorismului; și
- (f) prin schimbul de bune practici în domeniul apărării drepturilor omului în lupta împotriva terorismului.

Articolul 20

Cooperarea judiciară

1. Părțile convin să dezvolte cooperarea judiciară în materie civilă și comercială în ce privește negocierea, ratificarea și implementarea convențiilor multilaterale privind cooperarea judiciară în materie civilă, și în particular a convențiilor Conferinței de la Haga cu privire la dreptul internațional privat în domeniul cooperării judiciare internaționale și soluționării litigiilor, precum și protecției copiilor.
2. Cât privește cooperarea judiciară în materie penală, Părțile vor încerca să consolideze cooperarea în asistența juridică mutuală. Aceasta ar include, acolo unde este cazul, aderarea la, și implementarea instrumentelor internaționale relevante ale ONU și CoE și cooperarea mai strânsă cu Eurojust.

TITLUL IV

COOPERAREA ÎN SECTORUL ECONOMIC ȘI ALTE SECTOARE

TITLUL IV

COOPERAREA ÎN SECTORUL ECONOMIC ȘI ALTE SECTOARE

CAPITOLUL 1

REFORMA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Articolul 21

Cooperarea se va axa pe dezvoltarea administrației publice eficiente și responsabile în Republica Moldova, în scopul susținerii edificării statului de drept, asigurării faptului ca instituțiile statului să lucreze în beneficiul întregii populații a Republicii Moldova și promovării dezvoltării armonioase a relațiilor dintre Republica Moldova și partenerii săi. Se va acorda o atenție deosebită modernizării și dezvoltării funcțiilor executive, în scopul prestării serviciilor de calitate cetățenilor Republicii Moldova.

Articolul 22

Cooperarea va cuprinde următoarele domenii:

- (a) dezvoltarea instituțională și funcțională a autorităților publice pentru a spori eficiența activității lor, și asigurarea unui proces decizional și de planificare strategică eficient, participativ și transparent;
- (b) modernizarea serviciilor publice care include introducerea și implementarea Guvernării electronice, cu scopul sporirii eficienței prestării serviciilor cetățenilor și reducerii costurilor de gestionare a afacerilor;
- (c) crearea unui serviciu public profesionist, bazat pe principiul răspunderii manageriale și delegării efective a competențelor, precum și angajării echitabile și transparente, instruirii, evaluării și remunerării;
- (d) managementul eficient și profesionist al resurselor umane și dezvoltarea carierei;
- (e) promovarea valorilor etice în serviciul public.

Articolul 23

Cooperarea va cuprinde toate nivelele administrației publice, inclusiv administrația locală.

CAPITOLUL 2

DIALOGUL ÎN DOMENIUL ECONOMIC

Articolul 24

1. Uniunea Europeană și Republica Moldova vor facilita procesul de reformă economică prin o mai bună înțelegere a mecanismelor fundamentale ale economiei fiecăreia dintre ele. Cooperarea dintre Părți va avea drept scop promovarea politicilor economice pertinente pentru funcționarea economiilor de piață, precum și formularea și implementarea acestor politici economice.
2. Republica Moldova va depune eforturi pentru a crea o economie de piață funcțională și ajusta treptat politicile sale la politicile UE, în conformitate cu principiile călăuzitoare ale politicilor macroeconomice și fiscale viabile, care includ independența băncii centrale și stabilitatea prețurilor, finanțele publice sănătoase și situația stabilă a balanței de plăți.

Articolul 25

1. Pentru aceste scopuri, Părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
 - (a) schimbul de informații cu privire la politicile macroeconomice și reformele structurale, precum și cele cu privire la performanțele și perspectivele macroeconomice și strategiile de dezvoltare economică;
 - (b) analiza comună a chestiunilor economice de interes reciproc, inclusiv a măsurilor de politică economică și instrumentelor pentru implementarea acestora, cum ar fi metodele de prognozare economică și elaborarea documentelor de politici strategice, în vederea consolidării elaborării politicilor Republicii Moldova în conformitate cu principiile și practicile UE;
 - (c) schimbul de experiență în sfera macroeconomică și macrofinanciară, incluzând finanțele publice, evoluțiile și reglementarea sectorului financiar, politicile monetară și a cursului de schimb și cadrele de reglementare a acestora, asistența financiară externă și statisticile economice.
2. Cooperarea va include de asemenea schimbul de informație privind principiile și funcționarea Uniunii Economice și Monetare Europene (EMU).

Articolul 26

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 3

DREPTUL SOCIETĂȚILOR COMERCIALE, EVIDENȚA CONTABILĂ ȘI AUDITUL ȘI GUVERNAREA CORPORATIVĂ

Articolul 27

1. Recunoscând importanța unui set efectiv de reguli și practici în domeniile dreptului societăților comerciale și guvernării corporative, precum și în contabilitate și audit, pentru crearea unei economii de piață pe deplin funcțională și stimularea comerțului, Părțile convin să coopereze în următoarele domenii:
 - (a) protecția acționarilor, creditorilor și altor actori în conformitate cu regulile UE din acest domeniu;
 - (b) introducerea standardelor internaționale relevante la nivel național și armonizarea treptată cu regulile UE în domeniul contabilității și auditului; și
 - (c) dezvoltarea în continuare a politici de guvernare corporativă în conformitate cu standardele internaționale, precum și armonizarea treptată cu regulile și recomandările UE în acest domeniu.
2. Regulile și recomandările relevante ale UE sunt enumerate în Anexa II la prezentul Acord.

Articolul 28

Părțile vor avea drept scop schimbul de informație și experiență cu privire la ambele sisteme existente și noile evoluții relevante în aceste domenii. În afară de aceasta, Părțile vor depune eforturi pentru a îmbunătăți schimbul de informație între Registrul național al companiilor din Republica Moldova și registrele comerțului ale statelor membre.

Articolul 29

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 30

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa II la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile Anexei respective.

CAPITOLUL 4

OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ, POLITICA SOCIALĂ ȘI ASIGURAREA OPORTUNITĂȚILOR EGALE

Articolul 31

Părțile vor consolida dialogul și cooperarea lor în promovarea agendei de lucru decente, politici de ocupare a forței de muncă, sănătății și siguranței la locul de muncă, dialogului social, protecției sociale, incluziunii sociale, egalității dintre genuri și anti-discriminării și drepturilor sociale, și vor contribui astfel la promovarea unui număr mai mare de locuri de muncă mai bune, reducerea sărăciei, consolidarea coeziunii sociale, dezvoltarea durabilă și îmbunătățirea calității vieții.

Articolul 32

Cooperarea, bazată pe schimbul de informații și de bune practici, poate cuprinde un număr selectat de chestiuni care urmează să fie identificate printre următoarele domenii:

- (a) reducerea sărăciei și consolidarea coeziunii sociale;
- (b) politica de ocupare a forței de muncă, axată pe creșterea locurilor de muncă mai bune, cu condiții de muncă decente, inclusiv în vederea reducerii economiei neformale și șomajului neformal;
- (c) promovarea măsurilor active pe piața muncii și serviciilor eficiente de ocupare a forței de muncă pentru a moderniza piața muncii și pentru a asigura adaptarea la necesitățile pieței muncii;
- (d) stimularea piețelor muncii mai incluzive și sistemelor de siguranță socială care integrează persoanele dezavantajate, inclusiv persoanele cu dezabilități și persoanele din grupurile minoritare;
- (e) gestionarea eficientă a migrației forței de muncă, cu scopul consolidării impactului pozitiv al acesteia asupra dezvoltării;
- (f) asigurarea oportunităților egale cu scopul consolidării egalității dintre genuri și asigurării oportunităților egale dintre femei și bărbați, precum și combaterea discriminării din orice fel de motive;
- (g) politica socială, cu scopul sporirii nivelului protecției sociale care include asistența socială și asigurarea socială și modernizarea sistemelor de protecție socială, în termeni de calitate, accesibilitate și viabilitate financiară;
- (h) sporirea participării partenerilor sociali și promovarea dialogului social, inclusiv prin consolidarea capacității tuturor factorilor relevanți; și
- (i) promovarea sănătății și siguranței la locul de muncă.

Articolul 33

Părțile vor încuraja implicarea tuturor factorilor relevanți, inclusiv a organizațiilor societății civile și în particular a partenerilor sociali în elaborarea politicilor și implementarea reformelor

Republicii Moldova și în cooperarea dintre Părți în conformitate cu prezentul Acord.

Articolul 34

Părțile se vor axa pe consolidarea cooperării în materii de ocupare a forței de muncă și politică socială în toate forurile și organizațiile regionale, multilaterale și internaționale relevante.

Articolul 35

Părțile vor promova responsabilitatea și răspunderea corporativă și socială și vor încuraja practicile de afaceri responsabile, cum ar fi cele promovate de declarația tripartită a Inițiativei Global Compact a ONU și Organizației Internaționale a Muncii (ILO) cu privire la principiile referitoare la întreprinderile multinaționale și politica socială.

Articolul 36

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute de acest Capitol.

Articolul 37

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa III la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 5

PROTECȚIA CONSUMATORILOR

Articolul 38

Părțile vor coopera pentru a asigura un nivel înalt de protecție a consumatorilor și atinge compatibilitatea dintre sistemele lor de protecție a consumatorilor.

Articolul 39

Pentru a realiza aceste obiective, cooperarea poate cuprinde, după caz:

- (a) axarea pe armonizarea legislației cu privire la consumatori, pe baza priorităților din anexa la acest Articol, evitând barierele din calea comerțului pentru a asigura consumatorilor posibilități reale de a alege;
- (b) promovarea schimbului de informație cu privire la sistemele de protecție a consumatorilor, inclusiv: legislația cu privire la consumatori și aplicarea acesteia, siguranța produselor de consum, inclusiv supravegherea pieței, sistemele și instrumentele de informare a consumatorilor, educarea, responsabilizarea și despăgubirea consumatorilor, contractele de vânzări și servicii încheiate între comercianți și consumatori;
- (c) promovarea activităților de instruire pentru funcționarii din administrație și alți reprezentanți ai intereselor consumatorilor; și
- (d) încurajarea dezvoltării asociațiilor de consumatori independente care includ organizații neguvernamentale ale consumatorilor (ONG) și contactelor dintre reprezentanții consumatorilor, precum și colaborării dintre autorități și ONG-uri în domeniul protecției consumatorilor.

Articolul 40

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa IV la prezentul Agreement, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 6

STATISTICA

Articolul 41

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor pe chestiuni de statistică, contribuind astfel la realizarea obiectivului pe termen lung de furnizare a datelor statistice în timp util, comparabile la nivel internațional și sigure. Se preconizează că un sistem național de statistică durabil, eficient și independent din punct de vedere profesional va produce informație relevantă pentru cetățenii, companiile și factorii decizionali din Republica Moldova și din UE, permițându-le să aprobe decizii informate pe această bază. Sistemul național de statistică ar trebui să respecte Principiile Fundamentale ale Statisticii Oficiale a ONU, luând în considerație *acquis-ul* UE cu privire la statistică, inclusiv Codul de bune practici al statisticilor europene, pentru a armoniza sistemul național de statistică cu normele și standardele europene.

Articolul 42

Cooperarea se va axa pe:

- (a) consolidarea în continuare a capacității sistemului național de statistică, axată pe o bază juridică solidă, producerea datelor și meta-datelor adecvate, politica de diseminare și ușurința în utilizare, luând în considerație diferite grupuri de utilizatori: sectorul public și sectorul privat, comunitatea academică și alte chestiuni;
- (b) armonizarea treptată a sistemului de statistică din Republica Moldova cu Sistemul de statistică european;
- (c) ajustarea prezentării datelor către UE, luând în considerație aplicarea metodologiilor internaționale și europene relevante, inclusiv clasificările;
- (d) creșterea capacității profesionale și manageriale a cadrelor statistice naționale pentru a facilita aplicarea standardelor de statistică ale UE și contribui la dezvoltarea sistemului statistic al Republicii Moldova;
- (e) schimbul de experiență dintre Părți privind dezvoltarea de know-how statistic; și
- (f) promovarea managementului total al calității tuturor proceselor de producere și de diseminare a datelor statistice.

Articolul 43

Părțile vor coopera în cadrul Sistemului European de Statistică în care Eurostat este autoritatea statistică europeană. Cooperarea va include un accent pe următoarele domenii:

- (a) statisticile demografice, inclusiv datele cu privire la recensăminte și statisticile sociale;
- (b) statisticile agricole, inclusiv datele statistice cu privire la recensăminte și statisticile de mediu;
- (c) statisticile comerciale, inclusiv registrele întreprinderilor și utilizarea surselor administrative în scopuri de statistică;
- (d) statisticile macro-economice, inclusiv conturile naționale, statisticile cu privire la comerțul exterior, statisticile cu privire la investițiile directe străine;
- (e) statisticile în domeniul energiei, inclusiv bilanțurile;
- (f) statisticile regionale; și
- (g) activitățile orizontale, inclusiv clasificările statistice, managementul calității, instruirea, diseminarea, utilizarea tehnologiilor informaționale moderne, etc.

Articolul 44

Părțile, *inter alia*, vor face schimb de informație și expertiză și vor dezvolta cooperarea lor, luând în considerație experiența deja acumulată în procesul de reformare a sistemului de statistică lansat în cadrul diferitor programe de asistență. Eforturile vor fi direcționate spre armonizarea în continuare cu *acquis-ul* UE în domeniul statisticii, în baza strategiei naționale de dezvoltare a sistemului de statistică al Republicii Moldova și luând în considerație dezvoltarea Sistemului European de Statistică. În procesul de producere a datelor statistice, accentul se va pune pe dezvoltarea în continuare a anchetelor prin sondaj și utilizării registrelor administrative, luând în considerație necesitatea reducerii sarcinii de răspuns. Datele trebuie să fie relevante pentru elaborarea și monitorizarea politicilor în domeniile cheie ale vieții social-economice.

Articolul 45

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol. În măsură posibilă, activitățile întreprinse în cadrul Sistemului European de Statistică, inclusiv instruirea ar trebui să fie deschise pentru participarea Republicii Moldova.

Articolul 46

1. Părțile se obligă să creeze și să revizuiască periodic un program de armonizare treptată a *acquis-ului* UE în domeniul statistic.
2. *Acquis-ul* UE în domeniul statistic este stabilit în Compendiul de Cerințe Statistice actualizat în fiecare an, care este considerat de către Părți drept cel anexat la prezentul Acord (Anexa V).

CAPITOLUL 7

MANAGEMENTUL FINANTELOR PUBLICE: POLITICA BUGETARĂ, CONTROLUL INTERN, INSPECȚIA FINANCIARĂ ȘI AUDITUL EXTERN

Articolul 47

Cooperarea în domeniul managementului finanțelor publice: politica bugetară, controlul intern, inspecția financiară și auditul extern se va axa pe implementarea standardelor internaționale, precum și pe bunele practici în acest domeniu, care vor contribui la dezvoltarea unui sistem modern de management al finanțelor publice în Republica Moldova, compatibil cu principiile UE și internaționale de transparență, răspundere, economie, eficiență și eficacitate.

Articolul 48

Sistemele bugetar și contabil

Părțile vor coopera în legătură cu:

- (a) îmbunătățirea și sistematizarea documentelor de reglementare a sistemelor bugetar, trezorer, de evidență contabilă și raportare și armonizarea acestora în baza standardelor internaționale, respectând de asemenea bunele practici din sectorul public al UE;
- (b) dezvoltarea continuă a planificării bugetare multianuale și ajustarea la bunele practici ale UE;
- (c) studierea practicilor țărilor europene în raporturile inter-bugetare pentru a îmbunătăți acest domeniu în Republica Moldova;
- (d) stimularea armonizării procedurilor de achiziții publice cu practicile existente în UE; și
- (e) schimbul de informații, experiențe și bune practici, inclusiv prin schimbul de cadre și instruire comune în acest domeniu.

Articolul 49

Controlul intern, inspecția financiară și auditul extern

Părțile vor coopera de asemenea în legătură cu:

- (a) îmbunătățirea în continuare a sistemului de control intern (inclusiv a funcției de audit intern independent din punct de vedere funcțional) în autoritățile centrale și locale prin intermediul armonizării cu standardele și metodologiile internaționale în general acceptate și cu bunele practici din UE;
- (b) dezvoltarea unui sistem de inspecție financiară adecvat care va complementa, dar nu va dubla funcția de audit intern și va asigura acoperirea cu un control adecvat a veniturilor și cheltuielilor guvernului pe parcursul perioadei de tranziție și după aceasta;
- (c) cooperarea efectivă între actorii implicați în managementul, controlul, auditul și inspecția financiară și actorii implicați în buget, trezorerie și evidența contabilă pentru a stimula dezvoltarea guvernării;
- (d) consolidarea competențelor Unității Centrale de Armonizare pentru Controlul Financiar Public Intern (CFPI);

- (e) implementarea standardelor de audit extern acceptate pe plan internațional de către Organizația Instituțiilor Supreme de Audit (INTOSAI); și
- (f) schimbul de informații, experiențe și bune practici, *inter alia*, prin intermediul schimbului de cadre și instruirii comune în acest domeniu.

Articolul 50

Lupta împotriva fraudelor și corupției

Părțile vor coopera de asemenea în ceea ce privește:

- (a) schimbul de informație, experiență și bune practici;
- (b) îmbunătățirea metodelor pentru combaterea și prevenirea fraudelor și corupției în domeniile prevăzute în acest Capitol, incluzând cooperarea între organele administrative relevante; și
- (c) asigurarea cooperării efective cu instituțiile și organele UE relevante, în cazul controalelor la fața locului, inspecției și auditelor legate de managementul și controlul fondurilor UE, în conformitate cu regulile și procedurile relevante.

Articolul 51

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 8

IMPOZITAREA

Articolul 52

Părțile vor coopera pentru a stimula buna guvernare în domeniul fiscal, în vederea îmbunătățirii continue a relațiilor economice, comerțului, investițiilor și concurenței loiale.

Articolul 53

Cu referință la Articolul 52 al prezentului Acord, Părțile recunosc și se angajează să implementeze principiile de bună guvernare în domeniul fiscal, i.e. principiile transparenței, schimbului de informație și concurenței fiscale loiale, precum Statele Membre au subscris la nivelul UE. În acest scop, fără a aduce atingere competențelor UE și Statelor Membre, Părțile vor îmbunătăți cooperarea internațională în domeniul fiscal, vor facilita colectarea veniturilor fiscale legale și vor elabora măsuri pentru implementarea efectivă a principiilor menționate mai sus.

Articolul 54

Părțile vor spori și fortifica cooperarea lor axată pe îmbunătățirea și dezvoltarea sistemului și administrării fiscale ale Republicii Moldova, inclusiv în consolidarea capacității de colectare și control, cu accent specific pe procedurile de rambursare a taxei pe valoare adăugată (TVA), pentru a evita acumularea datoriilor, asigura colectarea efectivă a impozitelor și consolida lupta împotriva fraudelor fiscale și evaziunilor fiscale. Părțile vor depune eforturi întru consolidarea cooperării și schimbului de experiență în combaterea fraudelor fiscale, și în particular a fraudelor de tip carusel.

Articolul 55

Părțile vor dezvolta cooperarea lor și vor armoniza politicile în contracararea și combaterea fraudelor și contrabandei cu produse accizabile. Cooperarea va include, *inter alia*, armonizarea treptată a ratelor accizelor la produsele din tutun, în măsura posibilă, luând în considerație contextul regional, inclusiv prin intermediul dialogului la nivel regional și în conformitate cu Convenția - Cadru a Organizației Internaționale a Sănătății cu privire la controlul tutunului din 2003 (OMSCCCT). În acest scop, Părțile vor încerca să consolideze cooperarea lor în contextul regional.

Articolul 56

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 57

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa VI la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 9

SERVICIILE FINANCIARE

Articolul 58

Recunoscând relevanța unui set efectiv de reguli și practici în domeniul serviciilor financiare pentru a stabili o economie de piață pe deplin funcțională și pentru a stimula schimburile comerciale între Părți, Părțile convin să coopereze în domeniul serviciilor financiare în conformitate cu următoarele obiective:

- (a) susținerea procesului de adaptare a serviciilor financiare la necesitățile unei economii de piață deschisă;
- (b) asigurarea protecției efective și adecvate a investitorilor și altor consumatori de servicii financiare;
- (c) asigurarea stabilității și integrității sistemului financiar al Republicii Moldova în totalitatea sa;
- (d) promovarea cooperării dintre actorii sistemului financiar, inclusiv dintre autoritățile de reglementare și supraveghere; și
- (e) asigurarea supravegherii independente și efective.

Articolul 59

1. Părțile vor încuraja cooperarea dintre autoritățile de reglementare și supraveghere relevante, inclusiv schimbul de informație, schimbul de expertiză cu privire la piețele financiare și alte măsuri similare.
2. O atenție deosebită se va acorda dezvoltării capacității administrative a autorităților respective, inclusiv prin schimbul de cadre și instruiți comune.

Articolul 60

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 61

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și documentele internaționale la care se face referință în Anexa XXVIII-A la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 10

POLITICA CU PRIVIRE LA INDUSTRIE ȘI ÎNTREPRINDERI

Articolul 62

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor în domeniul politicii industriale și cu privire la întreprinderi, astfel îmbunătățind mediul de afaceri pentru toți operatorii economici, dar punând un accent deosebit pe întreprinderile mici și mijlocii (ÎMM). Cooperarea consolidată ar trebui să îmbunătățească cadrul administrativ și de reglementare atât pentru întreprinderile din Republica Moldova, cât și pentru cele din UE care activează în Republica Moldova și în UE, și ar trebui să se bazeze pe politicile industriale și cu privire la ÎMM ale UE, luând în considerație principiile și practicile recunoscute pe plan internațional în acest domeniu.

Articolul 63

În acest scop, Părțile vor coopera pentru a:

- (a) implementa strategiile de dezvoltare a ÎMM, în baza principiilor Legii cu privire la întreprinderile mici (Small Business Act) și monitoriza procesul de implementare prin intermediul raportării și dialogului permanent. Această cooperare va include de asemenea un accent pe întreprinderile micro, care sunt extrem de importante atât pentru economiile UE, cât și pentru economia Republicii Moldova;
- (b) crea condiții - cadru mai bune, prin schimbul de informație și bune practici, astfel contribuind la îmbunătățirea competitivității. Cooperarea va include gestionarea schimbărilor structurale (restructurării), dezvoltarea parteneriatelor public-private și chestiuni de mediu și de domeniul energetic, cum ar fi eficiența energetică și producerea curată;
- (c) simplifica și raționaliza regulamentele și practica de reglementare, cu accent specific pe schimbul de bune practici privind tehnicile de reglementare, inclusiv principiile UE;
- (d) încuraja dezvoltarea politicii de inovare, prin intermediul schimbului de informații și bune practici cu privire la comercializarea de realizări în cercetare și dezvoltare (inclusiv a instrumentelor de susținere pentru întreprinderile începătoare bazate pe tehnologii), dezvoltării clusterelor și accesului la finanțe;
- (e) încuraja contacte mai mari între întreprinderile din UE și cele din Republica Moldova și între întreprinderi și autoritățile Republicii Moldova și ale UE;
- (f) susține lansarea activităților de promovare a exporturilor în Republica Moldova;
- (g) facilita modernizarea și restructurarea industriei Republicii Moldova în anumite sectoare.

Articolul 64

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol. Acesta va implica de asemenea reprezentanții mediului de afaceri din UE și ai întreprinderilor din Republica Moldova.

CAPITOLUL 11

SECTORUL MINIER ȘI AL MATERIILOR PRIME

Articolul 65

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea care cuprinde industriile miniere și comerțul cu materii prime, urmărind obiectivele promovării înțelegerii mutuale, îmbunătățirii mediului de afaceri, schimbului de informații și cooperarea pe probleme non-energetice, care se referă în mod special la extragerea minereurilor metalice și mineralelor industriale.

Articolul 66

În acest scop, Părțile vor coopera în următoarele domenii:

- (a) schimbul de informații dintre Părți privind evoluțiile în sectoarele minier și al materiilor prime ale acestora;
- (b) schimbul de informații pe chestiunile legate de comerțul cu materii prime, în scopul promovării schimburilor bilaterale;
- (c) schimbul de informații și bune practici în legătură cu aspectele de dezvoltare durabilă a industriilor miniere;
- (d) schimbul de informații și bune practici în legătură cu instruirea, abilitățile și siguranța în industriile miniere.

CAPITOLUL 12

AGRICULTURA ȘI DEZVOLTAREA RURALĂ

Articolul 67

Părțile vor coopera pentru a promova dezvoltarea agriculturii și dezvoltarea rurală, în particular prin convergența progresivă a politicilor și legislației.

Articolul 68

Cooperarea dintre Părți în domeniul dezvoltării agriculturii și dezvoltării rurale va cuprinde, *inter alia*, următoarele domenii:

- (a) facilitarea înțelegerii mutuale a politicilor de dezvoltare agricolă și rurală;
- (b) consolidarea capacităților administrative la nivel central și local în planificarea, evaluarea și implementarea politicilor în conformitate cu regulamentele și cele mai bune practici din UE;
- (c) promovarea modernizării și durabilității producerii agricole;
- (d) schimbul de cunoștințe și cele mai bune practici privind politicile de dezvoltare rurală pentru a promova bunăstarea economică a comunităților rurale;
- (e) îmbunătățirea competitivității sectorului agricol și eficienței și transparenței piețelor;
- (f) promovarea politicilor cu privire la calitate și mecanismelor de control a acestora, în particular a indicațiilor geografice și agriculturii ecologice;
- (g) diseminarea cunoștințelor și promovarea serviciilor de consiliere și consultanță agricolă pentru producătorii agricoli; și
- (h) intensificarea armonizării chestiunilor abordate în cadrul organizațiilor la care Părțile sunt membre.

Articolul 69

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 70

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa VII la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 13

POLITICA ÎN DOMENIILE PESCUITULUI ȘI MARITIM

Secțiunea 1

Politica în domeniul pescuitului

Articolul 71

Părțile vor dezvolta și vor consolida cooperarea lor pe chestiunile ce cuprind pescuitul și guvernarea maritimă, astfel dezvoltând cooperarea bilaterală și multilaterală mai strânsă în sectorul pescuitului. Părțile vor încuraja de asemenea o abordare integrată față de chestiunile legate de pescuit și vor promova dezvoltarea durabilă a pescuitului.

Articolul 72

Părțile vor întreprinde acțiuni comune, vor face schimb de informație și vor acorda suport reciproc pentru a promova:

- (a) buna guvernare și cele mai bune practici și gestionarea pescuitului în vederea asigurării conservării și gestionării stocurilor de pești în mod sustenabil și în baza abordării de ecosistem;
- (b) pescuitul responsabil și gestionarea pescuitului în conformitate cu principiile dezvoltării durabile, astfel încât să conserve stocurile de pești și ecosistemele într-o stare sănătoasă;
- (c) cooperarea prin intermediul organizațiilor regionale corespunzătoare, responsabile pentru gestionarea și conservarea resurselor acvatice vii.

Articolul 73

Părțile vor susține inițiativele, cum ar fi schimbul reciproc de experiență și acordarea susținerii, pentru a asigura implementarea unei politici durabile în domeniul pescuitului, care include:

- (a) gestionarea pescuitului și resurselor de acvacultură;
- (b) inspecția și controlul activităților de pescuit, precum și dezvoltarea structurilor administrative și judiciare corespunzătoare, capabile să aplice măsuri corespunzătoare;
- (c) colectarea datelor cu privire la capturi, debarcări, datelor biologice și economice;
- (d) îmbunătățirea eficienței piețelor, în particular prin promovarea organizațiilor producătorilor, oferirea de informații consumatorilor, și prin intermediul standardelor de marketing și trasabilității;
- (e) elaborarea unei politici structurale pentru sectorul pescuitului, acordând atenție deosebită dezvoltării durabile a zonelor de pescuit care sunt definite drept zonă cu mal de lac sau care include iazuri sau un estuar al râului, și cu un nivel semnificativ de ocupare a forței de muncă în sectorul pescuitului.

Secțiunea 2
Politica în domeniul maritim

Articolul 74

Luând în considerație cooperarea lor în domeniile pescuitului, transporturilor, mediului și altor politici legate de mare, Părțile vor dezvolta de asemenea cooperarea și susținerea mutuală, după caz, pe chestiuni maritime, în particular prin susținerea activă a unei abordări integrate față de afacerile maritime și buna guvernare în Marea Neagră în ce privește flora maritimă internațională relevantă.

Articolul 75

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 14

COOPERAREA ÎN DOMENIUL ENERGETIC

Articolul 76

Părțile convin să continue cooperarea lor actuală pe chestiuni de energetică, în baza principiilor de parteneriat, interes reciproc, transparență și previzibilitate. Cooperarea ar trebui să se axeze pe eficiența energetică, integrarea pe piață și convergența reglementărilor în sectorul energetic, luând în considerație necesitatea de a asigura competitivitatea și accesul la energie sigură, sustenabilă din punct de vedere a mediului și accesibilă, inclusiv prin intermediul prevederilor Tratatului Comunității Energetice.

Articolul 77

Cooperarea va cuprinde, printre altele, următoarele domenii și obiective:

- (a) strategiile și politicile în domeniul energetic;
- (b) dezvoltarea piețelor energetice competitive, transparente și ne-discriminatorii în conformitate cu standardele UE, inclusiv cu obligațiile prevăzute în Tratatul Comunității Energetice, prin intermediul reformelor cadrului de reglementare și participării în cooperarea regională în domeniul energetic;
- (b) dezvoltarea unui mediu investițional atractiv și stabil prin abordarea cadrului instituțional, legal, fiscal și altor condiții;
- (c) infrastructura energetică care include proiecte de interes comun pentru a diversifica sursele de energie, furnizorii și rutele de transportare într-un mod economic eficient și ecologic sigur, *inter alia*, prin facilitarea investițiilor finanțate din credite și granturi;
- (d) sporirea și consolidarea stabilității și securității pe termen lung a aprovizionării, comerțului, tranzitării și transportării energiei pe o bază benefică și ne-discriminatorie, în conformitate cu regulile UE și cele internaționale;
- (f) promovarea eficienței energetice și economisirii energiei, *inter alia*, referitor la performanța energetică a clădirilor, și dezvoltarea și susținerea surselor de energie regenerabilă în mod economic și care să nu dăuneze mediului;
- (f) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, inclusiv prin intermediul proiectelor de eficiență energetică și de energie regenerabilă;
- (g) cooperarea științifică și tehnică și schimbul de informații pentru dezvoltarea și perfecționarea tehnologiilor în producerea, transportarea, aprovizionarea și utilizarea finală a energiei, acordând o atenție deosebită tehnologiilor eficiente din punct de vedere energetic și ecologice.
- (i) cooperarea poate fi dezvoltată în domeniile siguranței nucleare, securității și protecției împotriva radiației, în conformitate cu principiile și standardele Agenției Internaționale a Energiei Atomice (IAEA) și tratatelor și convențiilor internaționale relevante, semnate în cadrul IAEA, precum și în conformitate cu Tratatul Euratom, în cazurile aplicabile.

Articolul 78

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 79

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa VIII la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 15

TRANSPORTUL

Articolul 80

Părțile vor:

- (a) extinde și consolida cooperarea lor în domeniul transporturilor pentru a contribui la dezvoltarea sistemelor de transport durabile;
- (b) promoveze operațiuni de transport eficiente, în condiții de siguranță și securitate, precum și interoperabilitatea sistemelor de transport;
- (c) depune eforturi pentru a consolida legăturile de transport principale dintre teritoriile lor.

Articolul 81

Cooperarea în acest domeniu va cuprinde, printre altele, următoarele domenii:

- (a) elaborarea unei politici naționale durabile în domeniul transporturilor care va cuprinde toate modurile de transport, în particular în vederea asigurării sistemelor de transport eficiente, de siguranță și securitate și promovarea integrării considerentelor din domeniul transporturilor în alte domenii de politică;
- (b) elaborarea strategiilor sectoriale în lumina politicii naționale în domeniul transportului (incluzând cerințele legale pentru modernizarea echipamentului tehnic și parcurilor de mijloace de transport pentru a corespunde cu cele mai înalte standarde internaționale) pentru transportul rutier, feroviar, căi navigabile interioare, aviație și inter-modalitate, inclusiv graficele și indicatorii de bază pentru implementare, responsabilitățile administrative și planurile de finanțare;
- (c) îmbunătățirea politicii cu privire la infrastructură pentru a identifica și evalua mai bine proiectele de infrastructură în diverse moduri de transport;
- (d) elaborarea strategiilor de finanțare cu accentul pe întreținere, constrângerile de capacitate și infrastructura de legătură lipsă, precum și activizarea și promovarea participării sectorului privat în proiectele de transport;
- (e) aderarea la organizațiile internaționale relevante în domeniul transporturilor și la acordurile internaționale care includ proceduri pentru implementarea strictă și aplicarea efectivă a acordurilor și convențiilor internaționale în domeniul transporturilor;
- (f) cooperarea științifică și tehnică și schimbul de informații pentru elaborarea și perfecționarea tehnologiilor în domeniul transporturilor, cum ar fi sistemele de transport inteligente; și
- (g) promovarea utilizării sistemelor de transport inteligente și tehnologiei informaționale în gestionarea și operarea tuturor modurilor de transport, precum și susținerea inter-modalității și cooperării în utilizarea sistemelor spațiale și aplicațiilor comerciale care facilitează transportul.

Articolul 82

1. Cooperarea se va axa de asemenea pe îmbunătățirea circulației pasagerilor și mărfurilor, sporirea fluidității fluxurilor de transport dintre Republica Moldova, UE și țările terțe din regiune, prin înlăturarea obstacolelor administrative, tehnice și altor obstacole, îmbunătățirea rețelelor de transport și modernizarea infrastructurii, în particular pe axele principale care leagă Părțile. Cooperarea respectivă va include acțiuni pentru facilitarea trecerilor de frontieră.
2. Cooperarea va include schimbul de informații și desfășurarea activităților comune:
 - (a) la nivel regional, în particular luând în considerație și integrând progresul realizat în cadrul diferitor aranjamente de cooperare regională în domeniul transporturilor, cum ar fi Coridorul de transport Europa-Caucaz-Asia (TRACECA), cooperarea în domeniul transporturilor în cadrul Parteneriatului Estic și alte inițiative în domeniul transporturilor;
 - (b) la nivel internațional, inclusiv în ce privește organizațiile de transport internaționale și acordurile și convențiile internaționale ratificate de Părți; în cadrul diferitor agenții de transport ale UE.

Articolul 83

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 84

Părțile vor coopera în ce privește îmbunătățirea legăturilor de transport în conformitate cu prevederile la care se face referință în Anexa IX la prezentul Acord.

Articolul 85

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa X și în Anexa XXVIII-D la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestor Anexe.

CAPITOLUL 16 MEDIUL ÎNCONJURĂTOR

Articolul 86

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor pe chestiuni de mediu, astfel contribuind la realizarea obiectivului pe termen lung de dezvoltare durabilă și ecologizare a economiei. Se preconizează că protecția sporită a mediului va aduce beneficii cetățenilor și companiilor din Republica Moldova și din Uniunea Europeană, inclusiv prin intermediul sănătății îmbunătățite, resurselor naturale păstrate, eficienței economice și de mediu sporite, integrării mediului în alte domenii de politică, precum și utilizării tehnologiilor moderne, curate, care contribuie la modele de producere mai durabile. Cooperarea se va desfășura ținând cont de interesele Părților, pe baza egalității și beneficiului mutual, precum și luând în considerație inter-dependența care există între Părți în domeniul protecției mediului și acordurile multilaterale în domeniul dat.

Articolul 87

Cooperarea va avea drept scop păstrarea, protecția, îmbunătățirea și reabilitarea calității mediului, protejarea sănătății umane, utilizarea durabilă a resurselor naturale și promovarea măsurilor la nivel internațional pentru a aborda problemele de mediu regionale și globale, inclusiv în domeniile:

- (a) guvernării în materie de mediu și chestiunilor orizontale, care includ Analiza Impactului de Mediu și Analiza Strategică de Mediu, educația și instruirea, răspunderea pentru mediul înconjurător, combaterea infracțiunilor împotriva mediului, cooperarea trans-frontalieră, accesul la informația de mediu, procesele decizionale și procedurile de analiză administrativă și judiciară efective;
- (b) calitatea aerului;
- (c) gestionarea calității și resurselor de apă, inclusiv gestionarea riscurilor de inundații, deficitului de apă și secetelor;
- (d) gestionarea deșeurilor și resurselor, și transportarea deșeurilor;
- (e) protecția naturii, inclusiv conservarea și protecția diversității biologice și peisajiste;
- (f) poluarea industrială și pericolele industriale;
- (g) substanțele chimice;
- (h) poluarea fonică;
- (i) protecția solului;
- (j) mediul urban și rural;
- (k) tarifele și taxele de mediu;
- (l) monitorizarea și sistemele informaționale de mediu;
- (m) inspecțiile și executarea;
- (n) inovațiile ecologice, inclusiv cele mai bune tehnologii disponibile.

Articolul 88

Părțile vor asigura, *inter alia*, schimbul de informație și expertiză; vor implementa activități de cercetare comune și vor face schimb de informație cu privire la tehnologiile curate; vor planifica manipularea pericolelor și accidentelor industriale; vor implementa activități comune la nivel regional și internațional, inclusiv în ce privește acordurile de mediu multilaterale ratificate de către Părți și activități comune în cadrul agențiilor relevante, după caz. Părțile vor acorda atenție specială chestiunilor trans-frontaliere și cooperării regionale.

Articolul 89

Cooperarea va cuprinde, printre altele, următoarele obiective:

- (a) elaborarea strategiei generale de mediu, care cuprinde reformele instituționale planificate (cu grafice) pentru asigurarea implementării și aplicării legislației de mediu; divizarea competențelor pentru administrarea mediului la nivel național, regional, și local; procedurile pentru aprobarea deciziilor și implementarea deciziilor; procedurile de promovare a integrării chestiunilor de mediu în alte domenii de politică; promovarea măsurilor de economie ecologică și inovațiilor ecologice, identificarea resurselor umane și financiare necesare și a unui mecanism de analiză; și
- (b) elaborarea strategiilor sectoriale cu privire la calitatea aerului, gestionarea calității și resurselor de apă; gestionarea deșeurilor și resurselor; protecția biodiversității și naturii; poluarea industrială și pericolele industriale și substanțele chimice, poluarea fonică, protecția solului, mediul urban și rural, inovațiile ecologice, incluzând grafice definite clar și indicatori de bază pentru implementare, responsabilitățile administrative, precum și strategiile de finanțare pentru investițiile în infrastructură și tehnologie.

Articolul 90

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 91

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa XI la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 17

ACȚIUNILE CLIMATICE

Articolul 92

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor pentru a combate schimbarea climei. Cooperarea se va desfășura cu examinarea intereselor Părților pe baza egalității și beneficiului mutual și luând în considerație inter-dependența existentă dintre angajamentele bilaterale și multilaterale în acest domeniu.

Articolul 93

Cooperarea va promova măsuri la nivel intern, regional și internațional, inclusiv în domeniile:

- (a) atenuării schimbărilor climatice;
- (b) adaptării la schimbările climatice;
- (c) comercializării dioxidului de carbon;
- (d) cercetarea, elaborarea, demonstrarea, aplicarea și difuzarea tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon și de adaptare sigure și durabile;
- (e) integrarea considerentelor legate de climă în politicile sectoriale; și
- (f) sporirea nivelului de sensibilizare, educare și instruire.

Articolul 94

Părțile vor asigura, *inter alia*, schimbul de informație și expertiză; vor implementa activități de cercetare comune și schimburi de informație cu privire la tehnologiile curate; vor implementa activități comune la nivel regional și internațional, inclusiv în ceea ce privește acordurile de mediu multilaterale ratificate de Părți, și activități comune în cadrul agențiilor relevante, după caz. Părțile vor acorda atenție specială chestiunilor trans-frontaliere și cooperării regionale.

Articolul 95

Cooperarea va cuprinde, printre altele, elaborarea și implementarea:

- (a) strategiei generale cu privire la climă și planului de acțiuni pentru atenuarea pe termen lung și adaptarea la schimbările climatice;
- (b) evaluărilor vulnerabilității și adaptării;
- (c) strategiei naționale de adaptare la schimbările climatice;
- (d) strategiei de dezvoltare cu emisii reduse de dioxid de carbon;
- (e) măsurilor pe termen lung pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- (f) măsurilor de pregătire pentru comercializarea dioxidului de carbon;
- (g) măsurilor de promovare a transferului de tehnologii pe baza evaluării necesităților de tehnologie;
- (h) măsurilor de integrare a considerentelor legate de climă în politicile sectoriale; și

(i) măsurilor legate de substanțele care diminuează stratul de ozon.

Articolul 96

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 97

Republica Moldova va armoniza legislația sa la actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa XII la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 18

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ

Articolul 98

Părțile vor consolida cooperarea privind dezvoltarea Societății Informaționale pentru beneficiul cetățenilor și întreprinderilor prin disponibilitatea pe scară largă a tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC) și prin calitatea mai bună a serviciilor la prețuri accesibile. Cooperarea respectivă ar trebui să aibă drept scop facilitarea accesului la piețele de comunicare electronice, și încurajarea concurenței și investițiilor în sector, precum și promovarea dezvoltării serviciilor publice on-line.

Articolul 99

Cooperarea poate cuprinde următoarele subiecte:

- (a) schimbul de informație și bune practici referitor la implementarea strategiilor naționale privind Societatea Informațională care includ, *inter alia*, inițiative axate pe promovarea accesului în bandă largă, îmbunătățirea securității rețelei și dezvoltarea serviciilor publice on-line;
- (c) schimbul de informație, bune practici și experiență pentru promovarea dezvoltării unui cadru de reglementare cuprinzător pentru comunicațiile electronice, și în particular pentru consolidarea capacității administrative a administrației naționale în domeniul comunicațiilor și tehnologiilor informaționale, precum și a agenției de reglementare independente, pentru a încuraja utilizarea mai bună a resurselor de spectru și promova interoperabilitatea rețelelor în Republica Moldova și în UE;
- (c) încurajarea și promovarea implementării instrumentelor TIC pentru o mai bună guvernare, învățare și cercetare prin mediile electronice, sănătate publică, digitizarea patrimoniului cultural, dezvoltarea conținutului electronic (e-Content) și comerțului electronic;
- (d) sporirea nivelului de securitate a datelor cu caracter personal și protecția vieții private în comunicațiile electronice.

Articolul 100

Părțile vor promova cooperarea dintre agenția de reglementare națională în domeniul comunicațiilor electronice a Republicii Moldova și agențiile de reglementare ale UE. Părțile vor examina de asemenea posibilitatea de cooperare în alte domenii relevante, inclusiv prin inițiativele regionale.

Articolul 101

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

Articolul 102

Republica Moldova va armoniza legislația sa la actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa XXVIII-B la prezentul Acord, în conformitate

cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 19

TURISMUL

Articolul 103

Părțile vor coopera în domeniul turismului, cu scopul de a consolida dezvoltarea unei industrii competitive și durabile a turismului drept generator de creștere economică, abilitare, ocupare a forței de muncă și schimburilor externe.

Articolul 104

Cooperarea la nivel bilateral, regional și european se va baza pe următoarele principii:

- (a) respectarea integrității și intereselor comunităților locale, mai ales în zonele rurale;
- (b) importanța patrimoniului cultural; și
- (c) interacțiunea pozitivă dintre turism și protecția mediului.

Articolul 105

Cooperarea se va axa pe următoarele subiecte:

- (a) schimbul de informație, bune practici, experiență și transfer de “know-how”, inclusiv în tehnologiile inovatoare;
- (b) stabilirea unui parteneriat strategic între sectorul public, sectorul privat și interesele comunității pentru a asigura dezvoltarea durabilă a turismului;
- (c) promovarea și dezvoltarea produselor și piețelor turismului, infrastructurii, resurselor umane și structurilor instituționale, precum și identificarea și eliminarea barierelor din calea serviciilor turistice;
- (d) elaborarea și implementarea politicilor și strategiilor eficiente care să includă aspecte juridice, administrative și financiare corespunzătoare;
- (e) asigurarea instruirii în domeniul turismului și dezvoltarea capacității pentru a îmbunătăți standardele de prestare a serviciilor; și
- (f) dezvoltarea și promovarea turismului comunitar.

Articolul 106

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 20

DEZVOLTAREA REGIONALĂ, COOPERAREA TRANS-FRONTALIERĂ ȘI REGIONALĂ

Articolul 107

1. Părțile vor promova înțelegerea reciprocă și cooperarea bilaterală în domeniul politicii regionale, inclusiv metodele de formulare și implementare a politicilor regionale, guvernarea și parteneriatul pe mai multe niveluri, cu accent special pe dezvoltarea zonelor dezavantajate și cooperarea teritorială, în scopul creării canalelor de comunicare și consolidării schimbului de informație și experiență între autoritățile naționale, regionale și locale, actorii socio-economici și societatea civilă.
2. Părțile vor coopera în particular în vederea corelării practicii Republicii Moldova cu următoarele principii:
 - (a) decentralizarea procesului decizional, de la nivel central spre nivelul comunităților regionale;
 - (b) consolidarea parteneriatului dintre toate părțile implicate în dezvoltarea regională;
 - (c) co-finanțarea prin contribuția financiară a Părților implicate în implementarea programelor și proiectelor de dezvoltare regională.

Articolul 108

1. Părțile vor susține și vor consolida implicarea autorităților locale și regionale în cooperarea transfrontalieră și regională și structurile de management conexe, vor consolida cooperarea prin crearea unui cadru legislativ favorabil, vor susține și dezvoltarea măsurilor de dezvoltare a capacității și vor promova consolidarea rețelelor economice și comerciale transfrontaliere și regionale.
2. Părțile vor coopera întru consolidarea capacităților instituționale și operaționale ale instituțiilor naționale și regionale în domeniile dezvoltării regionale și planificării amenajării teritoriului, *inter alia, prin*:
 - (a) îmbunătățirea mecanismului de interacțiune verticală și orizontală a administrației publice centrale și locale în procesul de elaborare și implementare a politicilor regionale;
 - (b) dezvoltarea capacității autorităților publice locale pentru a promova cooperarea transfrontalieră în conformitate cu regulamentele și practica UE;
 - (c) schimbul de cunoștințe, informație și cele mai bune practici privind politicile de dezvoltare regională pentru a promova bunăstarea economică a comunităților locale și dezvoltarea uniformă a regiunilor.

Articolul 109

1. Părțile vor consolida și încuraja, printre altele, dezvoltarea elementelor transfrontaliere ale rețelelor de transport, energie, comunicații, de cultură, educație, turism, sănătate și altor domenii prevăzute de prezentul Acord care au impact asupra cooperării transfrontaliere și regionale.
2. Părțile vor intensifica cooperarea dintre regiunile lor sub formă de programe transnaționale și transfrontaliere, încurajând participarea regiunilor Republicii Moldova în structurile și organizațiile regionale europene și promovând dezvoltarea lor economică și instituțională prin implementarea proiectelor de interes comun.

Aceste activități vor avea loc în contextul:

- (a) continuării cooperării teritoriale cu regiunile europene (inclusiv prin programele de cooperare transnaționale și transfrontaliere);
- (b) cooperării în cadrul Parteneriatului Estic cu instituțiile UE, inclusiv cu Comitetul Regiunilor și participării în diverse proiecte și inițiative regionale Europene;
- (c) cooperării, *inter alia*, cu Comitetul Economic și Social European, Asociația Europeană a Agențiilor de Dezvoltare și Observatorului în Rețea al Amenajării Teritoriului European.

Articolul 110

1. Părțile vor intensifica și vor asigura coordonarea și cooperarea mai bună dintre țări și regiuni în cadrul Strategiei UE pentru Regiunea Dunăreană, axându-se, *inter alia*, pe îmbunătățirea conexiunilor de transport și energie, mediu, dezvoltarea economică și socială și securitatea, care vor contribui la transportarea mai rapidă pe cale rutieră și feroviară, energie mai ieftină și mai sigură, un mediu mai bun cu apă mai curată, biodiversitate protejată și prevenirea mai eficientă a inundațiilor transfrontaliere.
2. Părțile vor spori cooperarea transfrontalieră cu scopul restaurării navigației pe râul Prut, care va conduce la prevenirea inundațiilor în bazinul râului, îmbunătățind calitatea apei, irigația în agricultură, intensificând activitățile economice, promovând turismul și activitățile culturale, precum și contribuind la dezvoltarea capacității.

Articolul 111

Părțile vor facilita circulația cetățenilor Uniunii Europene și Republicii Moldova care sunt solicitați să treacă granița frecvent și pe distanțe scurte.

Articolul 112

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 21

SĂNĂTATEA PUBLICĂ

Articolul 113

Părțile convin să dezvolte cooperarea lor în domeniul sănătății publice, cu scopul de a spori nivelul siguranței sănătății publice și protecției sănătății umane drept premiză pentru dezvoltarea durabilă și creșterea economică.

Articolul 114

Cooperarea va cuprinde în particular următoarele domenii:

- (a) consolidarea sistemului de sănătate publică al Republicii Moldova, în particular prin implementarea reformei în sectorul sănătății, asigurarea asistenței medicale primare de calitate înaltă, îmbunătățirea guvernării sănătății și finanțării asistenței medicale;
- (d) inspecția epidemiologică și controlul bolilor transmisibile, cum ar fi, spre exemplu, HIV/SIDA, hepatita virală și tuberculoza, precum și creșterea nivelului de pregătire pentru a reacționa la pericolele și situațiile excepționale legate de sănătate;
- (c) prevenirea și controlul bolilor ne-transmisibile, preponderent prin schimbul de informație și bune practici, promovarea modului de viață sănătos și abordarea factorilor determinanți majori pentru sănătate, cum ar fi nutriția, dependența de alcool, droguri și tutun;
- (d) calitatea și siguranța substanțelor de origine umană;
- (e) informații și cunoștințe în domeniul sănătății; și
- (f) implementarea deplină și în timp util a acordurilor internaționale în domeniul sănătății, în particular a Regulamentelor internaționale cu privire la sănătate și Convenției – Cadru privind controlul tutunului din 2003.

Articolul 115

Cooperarea va include:

- (a) integrarea treptată a Republicii Moldova în rețelele de sănătate relevante ale Uniunii Europene; și
- (b) consolidarea treptată a interacțiunii dintre Republica Moldova și Centrul European pentru Prevenirea și Controlul Bolilor.

Articolul 116

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele legislative ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa XIII la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexe.

CAPITOLUL 22

PROTECȚIA CIVILĂ

Articolul 117

Părțile vor dezvolta și consolida cooperarea lor în ce privește dezastrelor naturale și provocate de om. Cooperarea se va desfășura luând în considerație interesele Părților, pe baza egalității și beneficiului mutual, precum și luând în considerație interdependența existentă între Părți și activitățile multilaterale desfășurate în acest domeniu.

Articolul 118

Cooperarea va avea drept scop îmbunătățirea prevenirii, pregătirii pentru și răspunsului la dezastrelor naturale și provocate de om.

Articolul 119

Părțile, *inter alia*, vor face schimb de informații și expertiză și vor implementa activități comune la nivel național, regional și internațional. Cooperarea va include implementarea acordurilor și aranjamentelor administrative concrete în acest domeniu, încheiate între Părți în conformitate cu împuternicirile și competențele respective ale Uniunii Europene și statelor membre ale acesteia, și în conformitate cu procedurile legale ale Părților.

Articolul 120

Cooperarea va cuprinde, printre altele, următoarele obiective:

- (a) facilitarea asistenței mutuale în cazul situațiilor excepționale;
- (b) schimbul pe bază de 24 ore de avertizări timpurii și informații actualizate cu privire la situațiile excepționale de scară largă care afectează UE sau Republica Moldova, inclusiv privind solicitările și ofertele de asistență;
- (c) cooperarea la evaluarea impactului dezastrelor asupra mediului;
- (d) invitarea experților pentru a participa la ateliere și simpozioane tehnice dedicate chestiunilor de protecție civilă;
- (e) invitarea, de la caz la caz, a observatorilor pentru a participa în exerciții și instruirii specifice organizate de UE și/sau Republica Moldova; și
- (f) consolidarea cooperării privind utilizarea cea mai efektivă a capacităților de protecție civilă disponibile.

Articolul 121

Un dialog permanent va avea loc pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 23

COOPERAREA ÎN DOMENIILE EDUCAȚIE, INSTRUIRE, MULTILINGVISM, TINERET ȘI SPORT

Articolul 122

Părțile vor coopera pentru a promova învățarea pe durata vieții, încuraja cooperarea și transparența la toate nivelele educației și instruirii, cu accent special pe învățământul superior.

Articolul 123

Cooperarea se va axa, printre altele, pe următoarele domenii:

- (a) promovarea învățării pe durata vieții, care constituie cheia spre creștere și locuri de muncă și poate permite cetățenilor să participe în măsură deplină în societate;
- (b) modernizarea sistemelor de educație și instruire, sporind calitatea, relevanța și accesul;
- (c) promovarea convergenței în învățământul superior, reieșind din procesul de la Bologna și din agenda UE de modernizare a învățământului superior;
- (d) consolidarea cooperării academice internaționale, participării în programele de cooperare ale UE, sporirea mobilității studenților și cadrelor didactice;
- (e) crearea unui cadru național de calificare pentru a îmbunătăți transparența și recunoașterea calificărilor și competențelor;
- (f) promovarea scopurilor stabilite în procesul de la Copenhaga privind cooperarea europeană în învățământul și instruirea profesional tehnică.

Articolul 124

Părțile vor promova cooperarea și schimburile în domeniile de interes reciproc, cum ar fi diversitatea lingvistică și învățarea limbilor pe durata vieții, prin schimbul de informații și celor mai bune practici.

Articolul 125

Părțile convin să coopereze în aspectele legate de tineret pentru a:

- (a) consolida cooperarea și schimburile în domeniul politicii cu privire la tineret și educației ne-formale pentru tineri și pentru lucrătorii cu tineretul;
- (b) facilita participarea activă a tuturor persoanelor tinere în societate;
- (c) susține mobilitatea persoanelor tinere și lucrătorilor cu tineretul drept mijloc de promovare a dialogului inter-cultural și de acumulare a cunoștințelor, deprinderilor și competențelor în afara sistemelor educaționale formale, inclusiv prin voluntariat;
- (d) promova cooperarea dintre organizațiile de tineret pentru susținerea societății civile.

Articolul 126

Părțile vor promova cooperarea în domeniul sportului și educației fizice prin schimbul de informații bune practici pentru a promova un mod de viață sănătos, valorile sociale și educaționale ale sportului și buneii guvernări în sport în cadrul societăților Uniunii Europene și societății Republicii Moldova.

CAPITOLUL 24

COOPERAREA ÎN DOMENIUL CERCETĂRII, DEZVOLTĂRII TEHNOLOGICE ȘI ACTIVITĂȚILOR DEMONSTRATIVE

Articolul 127

Părțile vor promova cooperarea în toate domeniile de cercetare științifică civilă, de dezvoltare tehnologică și de activitate demonstrativă (RTD) pe baza avantajului reciproc și sub protecția corespunzătoare efectivă a drepturilor de proprietate intelectuală.

Articolul 128

Cooperarea în domeniul RTD va cuprinde:

- (a) dialogul de politică și schimbul de informații științifice și tehnologice;
- (b) facilitarea accesului adecvat la programele respective ale Părților;
- (c) sporirea capacității de cercetare și participării instituțiilor de cercetare ale Republicii Moldova în Programul – Cadrul de Cercetare al UE;
- (d) promovarea proiectelor comune de cercetare în toate domeniile RTD;
- (e) activitățile de instruire și programele de mobilitate pentru savanți, cercetători și alte cadre din domeniul cercetării implicate în activitățile RTD pe ambele părți;
- (f) facilitarea, în cadrul legislației aplicabile, a circulației libere a lucrătorilor din domeniul cercetării care participă în activitățile prevăzute în prezentul Acord și circulației transfrontaliere a mărfurilor destinate pentru utilizarea în astfel de activități; și
- (g) alte forme de cooperare în domeniul RTD (inclusiv prin abordările și inițiativele regionale), în baza acordului reciproc.

Articolul 129

Activitățile de cooperare respective ar trebui să fie desfășurate în sinergie cu activitățile finanțate de Centrul de Știință și Tehnologie (STCU) și cu alte activități desfășurate în cadrul cooperării financiare dintre UE și Republica Moldova.

CAPITOLUL 25

COOPERAREA ÎN DOMENIUL CULTURII, POLITICII AUDIO-VIZUALULUI ȘI MASS MEDIA

Articolul 130

Părțile vor promova cooperarea în domeniul culturii în conformitate cu principiile stipulate în Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) din 2005 cu privire la protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală. Părțile vor căuta un dialog de politici permanent în domeniile de interes reciproc, inclusiv dezvoltarea industriilor culturale în Uniunea Europeană și în Republica Moldova. Cooperarea dintre Părți va stimula dialogul intercultural, inclusiv prin participarea sectorului culturii și societății civile din UE și Republica Moldova.

Articolul 131

1. Părțile vor dezvolta un dialog permanent și vor coopera întru promovarea industriei audio-vizualului în Europa și vor încuraja co-producția în domeniile cinematografie și televiziune.
2. Cooperarea ar putea include, *printre altele*, instruirea jurnaliștilor și altor profesioniști din domeniul mass media, precum și susținerea agențiilor mass media pentru a consolida independența, profesionalismul și legăturile acestora cu mass media din UE în conformitate cu standardele europene, inclusiv cu standardele Consiliului Europei (CoE) și cu Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală din 2005.

Articolul 132

Părțile vor concentra cooperarea lor asupra unui șir de domenii, după cum urmează:

- (a) cooperarea în domeniul culturii și schimburile culturale, precum și mobilitatea artelor și artiștilor;
- (b) dialogul intercultural;
- (c) dialogul de politică privind politica în domeniul culturii și politica în domeniul audio-vizualului;
- (d) cooperarea în forumurile internaționale, cum ar fi UNESCO și CoE, printre altele, pentru a dezvolta diversitatea culturală și păstra și valorifica patrimoniul cultural și istoric; și
- (e) cooperarea în domeniul mass media.

Articolul 133

Republica Moldova va armoniza legislația sa cu actele juridice ale UE și instrumentele internaționale la care se face referință în Anexa XIV la prezentul Acord, în conformitate cu prevederile acestei Anexei.

CAPITOLUL 26

COOPERAREA PRIVIND SOCIETATEA CIVILĂ

Articolul 134

Părțile vor stabili un dialog privind cooperarea referitor la societatea civilă urmărind următoarele obiective:

- (a) consolidarea contactelor și schimbului de informație și experiență între toate sectoarele societății civile din Uniunea Europeană și din Republica Moldova;
- (b) asigurarea cunoașterii și înțelegerii mai bune a Republicii Moldova, inclusiv a istoriei și culturii sale în Uniunea Europeană, și în particular printre organizațiile societății civile din statele membre ale UE, astfel asigurând un nivel mai înalt de conștientizare a oportunităților și provocărilor pentru relațiile viitoare;
- (c) asigurarea în mod reciproc a cunoașterii și înțelegerii mai bune a Uniunii Europene în Republica Moldova, și în particular printre organizațiile societății civile din Republica Moldova, cu accent non-exclusiv pe valorile care stau la baza fondării Uniunii Europene, pe politicile și funcționarea acesteia.

Articolul 135

Părțile vor promova dialogul și cooperarea dintre actorii societății civile de pe ambele părți ca parte integrală a relațiilor dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova. Scopurile dialogului și cooperării respective sunt următoarele:

- (a) a asigura implicarea societății civile în relațiile UE – Republica Moldova, în particular în implementarea prezentului Acord;
- (b) a spori participarea societății civile în procesul decizional public, în particular prin stabilirea unui dialog deschis, transparent și permanent între instituțiile publice și asociațiile reprezentative și societatea civilă;
- (c) a facilita procesul de dezvoltare instituțională și consolidare a organizațiilor societății civile prin diverse modalități, care includ, printre altele: suport de advocacy, crearea de rețele neformale și formale, vizite mutuale și ateliere în mod special în vederea îmbunătățirii cadrului legal pentru societatea civilă;
- (d) a abilita reprezentanții societății civile din fiecare parte ca să devină familiarizați cu procesele de consultare și dialog între partenerii civil și sociali care au loc pe cealaltă parte, în particular în vederea integrării ulterioare a societății civile în procesul decizional public din Republica Moldova.

Articolul 136

Părțile vor purta un dialog permanent pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 27

COOPERAREA ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI ȘI PROMOVĂRII DREPTURILOR COPILULUI

Articolul 137

Părțile convin să coopereze în asigurarea și promovarea drepturilor copilului în conformitate cu legile și standardele internaționale, în particular cu Convenția ONU privind drepturile copilului din 1989, luând în considerație prioritățile identificate în contextul concret al Republicii Moldova, în particular pentru grupurile vulnerabile.

Articolul 138

Cooperarea respectivă va include, în particular, următoarele:

- (a) prevenirea și combaterea tuturor formelor de exploatare (inclusiv munca copiilor), abuz, neglijare și violență împotriva copiilor, inclusiv prin elaborarea și consolidarea cadrului legal și instituțional, precum și prin desfășurarea campaniilor de sensibilizare în acest domeniu;
- (b) îmbunătățirea sistemului de identificare și asistență a copiilor în situații vulnerabile, care include participarea sporită a copiilor în procesul decizional și implementarea mecanismelor eficiente de examinare a reclamațiilor individuale din partea copiilor;
- (c) schimbul de informații și bune practici privind reducerea sărăciei printre copii, inclusiv privind măsurile pentru axarea politicilor sociale pe asigurarea bunăstării copiilor și pentru promovarea și facilitarea accesului copiilor la educației;
- (d) implementarea măsurilor axate pe promovarea drepturilor copilului în cadrul familiei și instituțiilor și consolidarea capacităților părinților și îngrijitorilor pentru a asigura dezvoltarea copilului;
- (e) accesul la, ratificarea și implementarea documentelor internaționale relevante, inclusiv acele elaborate în cadrul Organizației Națiunilor Unite, Consiliului Europei și Conferinței de la Haga privind Dreptul Internațional Privat, cu scopul promovării și protejării drepturilor copiilor în conformitate cu cele mai înalte standarde în acest domeniu.

Articolul 139

Părțile vor purta un dialog permanent pe marginea chestiunilor prevăzute în acest Capitol.

CAPITOLUL 28

PARTICIPAREA ÎN AGENȚIILE ȘI PROGRAMELE UNIUNII EUROPENE

Articolul 140

Republica Moldova va avea permisiunea să participe în toate agențiile Uniunii Europene deschise pentru participarea Republicii Moldova în conformitate cu prevederile relevante care stabilesc crearea acestor agenții. Republica Moldova va încheia acorduri separate cu UE pentru a permite participarea sa în fiecare din aceste agenții, care includ suma contribuției financiare.

Articolul 141

Republica Moldova va avea permisiunea de a participa în toate programele actuale și viitoare ale Uniunii deschise pentru participarea Republicii Moldova în conformitate cu prevederile relevante prin care aceste programe sunt aprobate. Participarea Republicii Moldova în programele Uniunii va fi în conformitate cu prevederile stabilite în Protocolul I la prezentul Acord cu privire la Acordul - Cadru dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova privind principiile generale de participare a Republicii Moldova în programele Uniunii Europene.

Articolul 142

Părțile vor desfășura un dialog permanent privind participarea Republicii Moldova în programele și agențiile UE. În particular, Uniunea Europeană va informa Republica Moldova în cazul creării unor agenții UE noi și programe noi ale Uniunii, precum și referitor la schimbările în termenii de participare în programele Uniunii și agențiile, menționate în Articolele 140 și 141 ale prezentului Acord.

***Declinare a responsabilității:** Vă rugăm să rețineți că aceste documente sunt puse la dispoziție doar în scop de informare și nu reprezintă versiunea finală a Acordului de Asociere. Textele care au fost parafate vor fi revizuite din punct de vedere juridic și lingvistic înainte de finalizarea Acordului de Asociere. Textele nu conferă drepturi, nici nu creează obligații juridice în conformitate cu dreptul internațional public.*

TITLUL V

COMERȚUL ȘI ASPECTELE LEGATE DE COMERȚ

CAPITOLUL 1

TRATAMENTUL NAȚIONAL ȘI ACCESUL PE PIAȚĂ AL

MĂRFURILOR

Secțiunea 1

Dispoziții comune

Articolul 143

Obiectiv

Părțile vor stabili în mod progresiv o zonă de comerț liber pe parcursul unei perioade de tranziție cu durata de cel mult zece ani începând cu data intrării în vigoare a prezentului Acord, în conformitate cu prevederile prezentului Acord și în conformitate cu Articolul XXIV al Acordului General pentru Tarife și Comerț 1994 (GATT 1994).

Articolul 144

Domeniul și sfera de aplicare

1. Prevederile prezentului Capitol se aplică comerțului de mărfuri¹ între Părți.
2. În sensul prezentului Capitol, prin produs “originar” se înțelege orice produs care respectă regulile de origine stipulate în Protocolul II la prezentul Acord.

Secțiunea 2

Eliminarea taxelor vamale, redevențelor și și altor impuneri

Articolul 145

Definiția taxelor vamale

În sensul prezentului Capitol, o “taxă vamală” include orice taxă sau impunere de orice tip, instituită pentru sau în legătură cu importul sau exportul unui bun, inclusiv orice formă de impozit suplimentar sau suprataxă impusă pentru sau în legătură cu importul sau exportul respectiv, dar care nu include în nici un fel:

- (a) impunere echivalentă cu o taxă internă aplicată în conformitate cu Articolul 152 al prezentului Acord;
- (b) taxe instituite în conformitate cu dispozițiile din Capitolul 2 (Măsurile Comerciale) al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) al prezentului Acord;
- (c) redevențe sau alte impuneri instituite în conformitate cu Articolul 151 al prezentului Acord.

¹ În sensul prezentului Acord, prin “mărfuri” se înțeleg produse în sensul conferit de GATT1994, dacă nu este stipulat altfel în prezentul Acord.

Articolul 146

Încadrarea mărfurilor

Încadrarea mărfurilor care fac obiectul comerțului între Părți este stabilită în Nomenclatura tarifară a fiecărei părți în conformitate cu Sistemul Armonizat de Denumire și Codificare a Mărfurilor 2012 din 1983 (SA) și amendamentele ulterioare la acesta.

Articolul 147

Eliminarea taxelor vamale la import

1. Fiecare Parte va reduce sau va elimina taxele vamale aplicate mărfurilor originare din cealaltă Parte în conformitate cu Anexa XV a prezentului Acord căruia urmează să i se aplice reduceri succesive. .
2. Pentru fiecare marfă, nivelul de bază al taxelor vamale, căruia urmează să i se aplice reducerile succesive și eliminări conform alineatului 1 sunt specificate în Anexa XV a prezentului Acord.
3. În cazul în care , în orice moment după data intrării în vigoare a prezentului Acord, una dintre Părți reduce nivelul taxei vamale corespunzătoare clauzei națiunii celei mai favorizate (MFN) nivelul taxei respective va fi aplicatca nivel de bază dacă și atîta timp cît este mai jos decît nivelul taxei vamale calculate în conformitate cu Anexa XV a prezentului Acord.
4. După intrarea în vigoare a prezentului Acord, Părțile pot conveni să considere accelerarea și lărgirea spectrului de eliminare a taxelor vamale în comerțul între Părți. Precum este stipulat în Articolul 438 (4) al prezentului Acord, decizia Comitetului de Asociere pentru Comerț cu privire la accelerarea sau eliminarea taxei vamale pentru un bun va înlocui orice nivel a taxei vamale sau categorie a bunurilor determinată în conformitate cu Anexa XV a prezentului Acord.
5. La trei ani după intrarea în vigoare a prezentului Acord, Părțile vor evalua situația, ținînd cont de structura comerțului cu produse agricole între Părți, sensibilitatea specifică a acestor produse și dezvoltarea politicii agricole în ambele părți.
6. Părțile vor examina, în cadrul Comitetului de Asociere pentru Comerț, pe bază de reciprocitate adecvată, oportunitățile de a-și acorda noi concesiile cu scopul de a îmbunătăți liberalizarea schimburilor comerciale cu produse agricole, în special cele supuse contingențelor tarifare.

Articolul 148

Măsuri anti-circumvenție pentru produsele agricole și produsele agricole prelucrate

1. Produsele enumerate în Anexa XV-C a prezentului Acord sunt supuse măsurilor anticircumvenție. Volumul mediu anual al importurilor din Republica Moldova în Uniune pentru fiecare categorie a produselor respective este indicat în anexa XV-C a prezentului Acord.
2. Cînd volumul de importuri al unei sau mai multor categorii de produse indicate în alineatul 1 atinge 70% din volumul indicat în Anexa XV-C în orice an începînd cu 1 ianuarie, Uniunea va notifica Republica Moldova despre volumul de importuri al produsului (produselor) respectiv. După această notificare și în decurs de 14 zile calendaristice din data în care volumul de importuri al unei sau mai multor categorii de

produse menționate în alineatul 1 atinge 80% din volumul indicat în Anexa XV-C a prezentului Acord, Republica Moldova va prezenta Uniunii o justificare argumentată cu privire la creșterea importurilor. Dacă importurile respective ating 100% din volumul indicat în Anexa XV-C a prezentului Acord și în lipsa unei justificări argumentate din partea Republicii Moldova, Uniunea are dreptul de a suspenda temporar tratamentul preferențial pentru produsele în cauză.

Suspendarea va fi aplicabilă pentru o perioadă de șase luni și va intra în vigoare la data publicării deciziei cu privire la suspendarea tratamentul preferențial în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

3. Toate suspendările temporare adoptate în conformitate cu alineatul 2 vor fi notificate Republicii Moldova de către Uniune fără întârzieri nejustificate.
4. Orice suspendare temporară poate fi ridicată de către Uniune înainte de expirarea a șase luni de la data intrării în vigoare dacă Republica Moldova aduce dovezi în cadrul Comitetului de Asocierie pentru Comerț, după cum este stipulat în articolul 438 (4) al prezentului Acord, precum că volumul categoriei respective de produse importate în exces la volumul indicat în Anexa XV-C a prezentului Acord rezultă dintr-o modificare în nivelul capacității de producere și export al Republicii Moldova pentru produsul (produsele) în cauză.
5. Anexa XV-C a prezentului Acord poate fi modificată și volumul poate fi modificat de comun acord de Uniune și Republica Moldova în cadrul Comitetului de Asocierie pentru Comerț la solicitarea din partea Republicii Moldova în scopul reflectării schimbărilor în nivelul capacității de producere și export al Republicii Moldova pentru produsul (produsele) în cauză.

Articolul 149

Status quo

Nici una din Părți nu poate crește oricare taxă vamală existentă sau de a adopta oricare taxă vamală nouă pentru o marfă originară din cealaltă Parte. Aceasta nu exclude faptul că orice Parte poate:

- (a) ridica o taxă vamală pînă la nivelul stabilit în anexa XV drept urmare a unei reduceri unilaterale; sau
- (b) menține sau crește o taxă vamală în măsura autorizată de către Organul de Soluționare a Litigiilor (OSL) al OMC.

Articolul 150

Taxele vamale la export

Nici una dintre Părți nu va adopta sau va menține o taxă sau impozit altul decît taxele interne aplicate în conformitate cu Articolul 152 al prezentului Acord pentru sau în legătură cu exportul mărfurilor pe teritoriul celeilalte Părți.

Articolul 151

Redevențe și alte taxe

Fiecare Parte va asigura, în conformitate cu Articolul VIII din GATT 1994 și notele sale interpretative, precum că toate comisioanele și taxele de orice natură, altele decât taxele vamale sau alte măsuri menționate în Articolul 147 al prezentului Acord, impuse pentru sau în legătură cu importul sau exportul mărfurilor sînt limitate la costul aproximativ al serviciilor oferite și nu vor constitui un mijloc indirect de protecție pentru produsele naționale sau o impozitare a importurilor sau exporturilor în scopuri fiscale.

Secțiunea 3

Măsuri netarifare

Articolul 152

Tratament național

Fiecare Parte acordă tratament național mărfurilor celeilalte Părți în conformitate cu Articolul III din GATT 1994, inclusiv notele sale interpretative. În acest scop, Articolul III din GATT 1994 și notele sale interpretative sunt integrate în prezentul Acord și fac parte integrantă din acesta.

Articolul 153

Restricții la import și export

Nicio Parte nu va adopta sau menține oricare interdicție sau restricție la importul de orice bun al celeilalte Părți sau la exportul sau vânzarea pentru export de orice bun destinat teritoriului celeilalte Părți, cu excepția cazurilor prevăzute altfel în prezentul Acord sau în conformitate cu Articolul XI din GATT 1994 și notele sale interpretative. În acest scop, Articolul XI din GATT 1994 și notele sale interpretative sunt integrate în prezentul Acord și fac parte integrantă din acesta.

Secțiunea 4

Dispoziții specifice cu privire la mărfuri

Articolul 154

Excepții generale

1. Nici o parte a prezentului Capitol nu se interpretează ca împiedicînd adoptarea sau aplicarea de oricare dintre Părți a măsurilor în conformitate cu Articolele XX și XXI din GATT 1994 și notele sale interpretative, care sunt incluse și fac parte integrantă a prezentului Acord.
2. Părțile înțeleg că înainte de luarea oricăror măsuri pentru care ar putea fi solicitată o justificare în conformitate cu alineatele (i) și (j) ale articolului XX din GATT 1994, Partea care intenționează luarea măsurilor va prezenta celeilalte Părți toate informațiile necesare și va căuta o soluție acceptabilă pentru Părți. În cazul în care nu se ajunge la un acord comun timp de 30 zile din momentul prezentării informației respective, Partea poate aplica măsuri conform prezentului paragraf cu privire la bunul în cauză. În cazul în care circumstanțe excepționale și critice necesită o acțiune imediată și fac informarea și examinarea prealabilă imposibile, Partea care intenționează luarea măsurilor poate aplica

imediat măsuri de precauție necesare pentru a face față situației și va informa imediat cealaltă Parte cu privire la aceasta.

Secțiunea 5

Cooperarea Administrativă și Coordonarea cu Alte Țări

Articolul 155

Dispoziții speciale cu privire la cooperarea administrativă

1. Părțile convin asupra importanței cruciale a cooperării și asistenței administrative pentru punerea în aplicare și controlul tratamentului preferențial acordat în temeiul prezentului Capitol și își reiterează angajamentul de a combate neregulile și fraudă în domeniul vamal și în aspectele conexe.
2. În cazul în care o Parte constată, în baza unor informații obiective, lipsa cooperării sau asistenței administrative a celeilalte Părți și/sau nereguli sau fraudă în temeiul prezentului Capitol, Partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial relevant acordat produsului (produselor) în cauză în conformitate cu prezentul Articol și, în special, procedura prevăzută în alineatul 5.
3. În scopul prezentului Articol, lipsa de cooperare sau asistența administrativă va însemna, *printre altele*:
 - (a) nerespectarea repetată a obligațiilor de a verifica originea produsului (produselor) în cauză;
 - (b) refuzul repetat sau întârzierea nejustificată în efectuarea și/sau comunicarea rezultatelor controlului ulterior al dovezii de origine;
 - (c) un refuz repetat sau o întârziere nejustificată în ceea ce privește acordarea autorizației de a realiza vizite de anchetă pentru a verifica autenticitatea documentelor sau acuratețea informațiilor necesare pentru acordarea tratamentului preferențial în cauză.
4. În sensul prezentului Articol, pot fi constatate nereguli sau fraudă, *printre altele*, atunci când are loc o creștere rapidă, fără explicații satisfăcătoare, a importurilor de mărfuri, care depășesc nivelul obișnuit al capacității de producție și export a celeilalte Părți, corelată cu informații obiective cu privire la nereguli sau fraudă.
5. Aplicarea unei suspendări temporare are loc în următoarele condiții:
 - (a) Partea care a constatat, pe baza unor informații obiective, lipsa cooperării sau asistenței administrative și/sau nereguli sau fraudă, fără întârzieri nejustificate, informează Comitetul de Asociere pentru Comerț, după cum este prevăzut în Articolul 438 (4) al prezentului Acord, despre constatările sale împreună cu informația obiectivă și lansează consultații în cadrul Comitetului respectiv, pe baza tuturor informațiilor relevante și constatărilor obiective, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru ambele Părți.
 - (b) În cazul în care Părțile au intrat în consultări în cadrul Comitetului menționat mai sus și nu au reușit să ajungă la o soluție acceptabilă în termen de 3 luni de la data notificării, Partea în cauză poate suspenda temporar tratamentul preferențial relevant al bunului (bunurilor) în cauză. Suspendarea temporară se notifică Comitetului de Asociere pentru Comerț fără întârzieri nejustificate.
 - (c) Suspendările temporare efectuate în temeiul prezentului Articol se limitează la ceea ce este necesar pentru a proteja interesele financiare ale Părții în cauză. Acestea nu

vor depăși o perioadă de șase luni, care poate fi reînnoită, dacă pînă la data de expirare nimic nu s-a schimbat cu privire la condițiile care au condus la suspendarea inițială. Acestea vor face obiectul unor consultații periodice în cadrul Comitetului de Asociere pentru Comerț, după cum este prevăzut în Articolul 438(4) al prezentului Acord, în special cu scopul de a pune capăt de îndată ce condițiile de aplicare a acestora nu se mai aplică.

6. Fiecare Parte va publica toate avizele adresate importatorilor privind orice notificare menționată la alineatul 5 (a), orice decizie menționată la alineatul 5 (b), precum și orice prelungire sau încetare menționată la alineatul 5 (c), în funcție de procedurile sale interne.

Articolul 156

Gestionarea erorilor administrative

În cazul unei erori de către autoritățile competente în gestionarea adecvată a sistemului preferențial la export, în special, în aplicarea dispozițiilor Protocolului II al prezentului Acord în ceea ce privește definirea produselor originare și metodele de cooperare administrativă, în cazul în care această eroare duce la consecințe asupra taxelor de import, Partea care se confruntă cu astfel de consecințe poate solicita Comitetului de Asociere pentru Comerț, astfel cum este prevăzut în Articolul 438(4) al prezentului Acord, să examineze posibilitatea adoptării tuturor măsurilor adecvate în vederea rezolvării situației.

Articolul 157

Acordurile cu alte țări

1. Prezentul Acord nu împiedică menținerea sau instituirea unor uniuni vamale, altor zone de liber schimb sau aranjamente privind traficul de frontieră, în măsura în care acestea nu intră în conflict cu aranjamentele comerciale prevăzute în prezentul Acord.
2. Consultările dintre Părți vor avea loc în cadrul Comitetului de Asociere pentru Comerț, după cum este stabilit în Articolul 438(4) al prezentului Acord, în ceea ce privește acordurile de instituire a uniunilor vamale, altor zone de liber schimb sau aranjamente privind traficul de frontieră și, la cerere, cu privire la alte probleme majore legate de problemele lor comerciale respective cu țările terțe. În special, în cazul unei țări terțe care aderă la Uniunea Europeană, aceste consultări vor avea loc în vederea asigurării faptului că să se țină seama de interesele reciproce ale Uniunii și ale Republicii Moldova, precum este prevăzut în prezentul Acord.

CAPITOLUL 2

MĂSURI COMERCIALE

Secțiunea 1

Măsuri de salvagardare globale

Articolul 158

Dispoziții generale

1. Părțile confirmă drepturile și obligațiile lor în temeiul Articolului XIX din GATT 1994 și Acordului privind Măsurile de Salvagardare prevăzute în Anexa 1A la Acordul OMC (Acordul privind Salvagardarea) și Articolul 5 al Acordului privind Agricultură cuprins în Anexa 1A la Acordul OMC (Acordul privind Agricultură).
2. Normele preferențiale de origine stabilite în temeiul Capitolului 1 al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) al prezentului Acord nu se aplică Secțiunii prezente.
3. Dispozițiile prezentei Secțiuni nu se supun Capitolului 14 (Soluționarea Litigiilor) al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) din prezentul Acord.

Articolul 159

Transparentă

1. Partea care inițiază o anchetă de salvagardare va notifica cealaltă Parte despre inițierea respectivă cu condiția că ultima are un interes economic substanțial.
2. Prin derogare de la Articolul 158 al prezentului Acord, la cererea celeilalte Părți, Partea, care a inițiat ancheta de salvagardare și intenționează să aplice măsurile de salvagardare, trebuie să prezinte imediat o notificare scrisă ad-hoc despre toate informațiile pertinente care să conducă la inițierea unei anchete de salvagardare și impunerea măsurilor de salvagardare, inclusiv, dacă este cazul, informații cu privire la inițierea unei anchete de salvagardare, concluziile provizorii și pe rezultatele finale ale anchetei, precum și să ofere celeilalte Părți posibilitatea de consultare.
3. În scopurile prezentului Articol, o Parte va fi considerată ca având un interes economic substanțial atunci când aceasta este unul din cinci furnizori cei mai mari ai produsului importat în ultimii trei ani, măsurat în termeni de volum sau valoare absolută.

Articolul 160

Aplicarea măsurilor

1. În impunerea măsurilor de salvagardare, Părțile se vor strădui să le impună într-un mod care afectează comerțul bilateral cel mai puțin.

2. În scopurile alineatului 1 al prezentului Articol, dacă o Parte consideră că cerințele legale pentru instituirea de măsuri de salvagardare definitive sunt îndeplinite și intenționează să aplice astfel de măsuri, Partea respectivă trebuie să informeze cealaltă Parte și să ofere celei din urmă posibilitatea organizării consultărilor bilaterale. În cazul în care nu se ajunge la o soluție satisfăcătoare în termen de 30 zile de la notificare, Partea importatoare poate adopta măsuri adecvate pentru remedierea problemei.

Secțiunea 2

Măsuri antidumping și compensatorii

Articolul 161

Dispoziții generale

1. Părțile își mențin drepturile și obligațiile care decurg din Articolul VI din GATT 1994, din Acordul privind punerea în aplicare a Articolului VI din GATT 1994 cuprins în Anexa 1A din Acordul OMC (Acordul Antidumping) și din Acordul privind Subvențiile și Măsurile Compensatorii, prevăzut în Anexa 1A la Acordul OMC (Acordul privind SMC).
2. Normele preferențiale de origine stabilite în temeiul Capitolului 1 al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) al prezentului Acord nu se aplică prezentei Secțiuni.
3. Dispozițiile prezentei Secțiuni nu se supun Capitolului 14 (Soluționarea Litigiilor) al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) din prezentul Acord.

Articolul 162

Transparentă

1. Părțile convin că măsurile antidumping și compensatorii vor fi aplicate în conformitate deplină cu cerințele Acordului Antidumping și ale Acordului privind SMC, respectiv, și trebuie să se bazeze pe un sistem echitabil și transparent.
2. Părțile trebuie să asigure, imediat după instituirea măsurilor provizorii și înainte de determinarea finală, dezvăluirea completă și semnificativă a tuturor faptelor și considerațiilor esențiale, care stau la baza deciziei privind aplicarea măsurilor, fără a aduce atingere Articolului 6(5) al Acordului antidumping și Articolului 12(4) al Acordului privind SMC. Dezvăluirea informațiilor se va efectua în scris și va oferi părților interesate timp suficient pentru a face comentarii.
3. Cu condiția ca aceasta să nu întârzie în mod inutil desfășurarea anchetei, fiecare parte interesată va avea posibilitatea de a fi audiată în scopul de a-și exprima punctele de vedere în timpul anchetelor antidumping și antisubvenții.

Articolul 163

Considerente de interes public

Măsurile antidumping sau compensatorii nu pot fi aplicate de către o Parte în cazul în care, pe baza informațiilor puse la dispoziție în timpul anchetei, se poate concluziona în mod clar că aplicarea unor astfel de măsuri nu este în interes public. Determinarea de interes public trebuie să se bazeze pe o apreciere a tuturor diferitelor interese luate în ansamblu, inclusiv interesele industriei naționale, ale utilizatorilor, consumatorilor și importatorilor în măsura în care aceștia au furnizat informații relevante autorităților de investigare.

Articolul 164

Regula celei mai reduse taxe

În cazul în care o Parte decide să impună o taxă antidumping sau compensatorie provizorie sau definitivă, mărimea unei astfel de taxe nu trebuie să depășească marja de dumping sau valoarea totală a subvențiilor compensatorii, dar ar trebui să fie mai mică decât marja de dumping sau valoarea totală a subvențiilor compensatorii în cazul în care o astfel de taxă mai mică este suficientă pentru a elimina prejudiciul adus industriei interne.

Secțiunea 3

Măsuri de Salvagardare Bilaterale

Articolul 165

Aplicarea unei măsuri de salvagardare bilaterală

1. În cazul în care, ca urmare a reducerii sau eliminării unei taxe vamale în temeiul prezentului Acord, mărfurile provenite dintr-o anumită Parte sunt importate pe teritoriul celeilalte Părți în cantități mari, în termeni absoluți sau relativi, prin raportare la producția internă, și în astfel de condiții încât cauzează sau amenință să cauzeze un prejudiciu grav industriei interne producătoare de bunuri similare sau direct competitive, Partea importatoare poate adopta măsuri prevăzute la alineatul 2 în conformitate cu condițiile și procedurile stabilite în prezenta Secțiune.
2. Partea importatoare poate adopta o măsură de salvagardare bilaterală care:
 - (a) suspendă reducerea în continuare a nivelului taxei vamale pentru bunul în cauză prevăzută în prezentul Acord; sau
 - (b) crește taxa vamală aplicată mărfii la un nivel care să nu depășească valoarea cea mai mică dintre:
 - (i) taxa vamală MFN aplicată mărfii în cauză la data adoptării măsurii; sau
 - (ii) nivelul de bază al taxei vamale specificată în Tabelul inclus în Anexa XV conform Articolului 147 din prezentul Acord.

Articolul 166

Condiții și limitări

1. O Parte notifică în scris cealaltă Parte cu privire la deschiderea unei anchetei descrise în alineatul 2 și se consultă cu cealaltă Parte, în măsura în care este posibil, înainte de aplicarea unei măsuri de salvagardare bilaterală cu scopul de a revizui informația care rezultă din anchetă și de a face schimb de opinii cu privire la măsură.
2. O Parte aplică o măsură de salvagardare bilaterală doar în rezultatul unei anchete desfășurate de autoritățile sale competente în conformitate cu Articolele 3 și 4.2(c) ale Acordului privind Măsurile de Salvagardare și, în acest scop, Articolele 3 și 4.2(c) ale Acordului privind Măsurile de Salvagardare sunt încorporate în și fac parte din prezentul Acord, *mutatis mutandis*.
3. Atunci când se efectuează ancheta descrisă în alineatul 2, Partea trebuie să respecte cerințele Articolului 4.2(a) al Acordului privind Măsurile de Salvagardare și, în acest scop, Articolul 4.2(a) al Acordului privind Măsurile de Salvagardare este încorporat în și face parte din prezentul Acord, *mutatis mutandis*.
4. Fiecare Parte trebuie să asigure că autoritățile sale competente finalizează orice astfel de anchetă în termen de un an de la data inițierii sale.
5. Nici una dintre Părți nu poate aplica o măsură de salvagardare bilaterală:
 - (a) cu excepția cazului, în măsura și pe durata considerate necesare pentru a preveni sau remedia un prejudiciu grav și pentru a facilita ajustarea industriei naționale;
 - (b) pentru o perioadă mai mare de doi ani, cu excepția cazului că perioada poate fi prelungită cu până la doi ani, în cazul în care autoritățile competente ale Părții importatoare determină, în conformitate cu procedurile specificate în prezentul Articol, că măsurile continuă a fi necesare pentru prevenirea sau repararea unui prejudiciu grav sau pentru facilitarea ajustării industriei naționale și că există dovezi că industria este în proces de ajustare, cu condiția că perioada totală de aplicare a unei măsuri de salvagardare, inclusiv perioada aplicării inițiale și orice prelungire a acesteia, nu trebuie să depășească patru ani; sau
 - (c) după expirarea perioadei de tranziție;
 - (d) cu privire la același produs, în același timp cu măsura în temeiul Articolului XIX din GATT1994 și Acordul privind Măsurile de Salvagardare.
6. În cazul în care o Parte încheie o măsură de salvagardare bilaterală, rata taxei vamale va fi rata care, conform Programului inclus în Anexa XV, ar fi fost în vigoare, cu excepția măsurii.

Articolul 167

Măsuri provizorii

În circumstanțe critice, în care întârzierea ar cauza un prejudiciu care ar fi dificil de reparat, o Parte poate aplica o măsură de salvagardare bilaterală cu titlu provizoriu în conformitate cu o determinare preliminară că există dovezi clare că importurile unui bun provenit din cealaltă Parte au crescut ca urmare a reducerii sau eliminării unei taxe vamale în temeiul prezentului Acord, iar aceste importuri cauzează un prejudiciu grav sau o amenințare cu aceasta industriei naționale.

Durata oricărei măsuri provizorii nu va depăși 200 zile, timp în care Partea trebuie să respecte cerințele Articolului 166(2) și 166(3) din prezentul Acord. Partea va rambursa imediat orice taxă plătită în plus la taxa vamală prevăzută în Anexa XV, dacă ancheta descrisă în Articolul 166(2) al prezentului Acord nu are ca rezultat o constatare precum că cerințele Articolului 165 din prezentul Acord sunt îndeplinite. Durata oricărei măsuri provizorii este socotită ca o parte a termenului prevăzut de Articolul 166(5)(b) din prezentul Acord.

Articolul 168

Compensare

1. Partea care aplică o măsură de salvagardare bilaterală trebuie să se consulte cu cealaltă Parte cu scopul de a ajunge la o compensare adecvată pentru liberalizarea comerțului stabilită de comun acord în formă de concesiuni cu efecte comerciale substanțiale echivalente sau echivalente cu valoarea taxelor adiționale care vor rezulta din măsura de salvagardare. Partea va oferi o oportunitate pentru astfel de consultări în termen de cel mult 30 zile de la punerea în aplicare a măsurii de salvagardare bilaterală.
2. În cazul în care consultările menționate în alineatul 1 nu rezultă într-un acord privind compensarea pentru liberalizarea comerțului în termen de 30 zile de la inițierea consultărilor, Partea ale cărei mărfuri sunt supuse măsurii de salvagardare poate suspenda punerea în aplicare a concesiunilor substanțiale echivalente cu Partea care aplică măsura de salvagardare.
3. Dreptul de suspendare prevăzut în alineatul 2 nu va fi exercitat în primele 24 luni, perioadă în care o măsură de salvagardare bilaterală este în vigoare, cu condiția că măsura de salvagardare este în conformitate cu prevederile prezentului Acord.

Articolul 169

Definiții

În scopurile prezentei Secțiuni:

- (a) prejudiciu grav și amenințare de prejudiciu grav se interpretează în conformitate cu Articolul 4.1(a) și (b) al Acordului privind Măsurile de Salvagardare. În acest scop, Articolul 4.1 (a) și (b) al Acordului privind Măsurile de Salvagardare este inclus în și face parte din prezentul Acord, *mutatis mutandis*; și
- (b) perioada de tranziție înseamnă o perioadă de zece ani de la data intrării în vigoare a prezentului Acord.

CAPITOLUL 3

BARIERE TEHNICE ÎN CALEA COMERȚULUI, STANDARDIZARE, METROLOGIE, ACREDITARE ȘI EVALUAREA CONFORMITĂȚII

Articolul 170

Domeniu de aplicare și definiții

1. Prezentul Capitol se aplică pentru elaborarea, adoptarea și aplicarea standardelor, reglementărilor tehnice și procedurilor de evaluare a conformității, astfel cum este definit în Acordul privind Barierele Tehnice în Calea Comerțului, cuprins în Anexa 1A la Acordul OMC (Acordul BTC), care pot avea un impact asupra schimburilor de mărfuri între Părți.
2. Prin derogare de la alineatul 1, prezentul Capitol nu se aplică măsurilor sanitare și fitosanitare astfel cum sunt definite în Anexa A a Acordului privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare, cuprinse în Anexa 1A a Acordului OMC (Acordul SFS), nici pentru specificațiile de achiziție întocmite de autoritățile publice pentru propriile cerințe de producție sau de consum.
3. În sensul prezentului Capitol, se aplică definițiile cuprinse în Anexa I la Acordul BTC.

Articolul 171

Afirmarea Acordului BTC

Părțile își confirmă drepturile și obligațiile existente pe care le au una față de alta în temeiul Acordului BTC, care este încorporat în prezentul Acord și face parte integrantă din acesta.

Articolul 172

Cooperare tehnică

1. Părțile își consolidează cooperarea în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice, metrologie, supravegherea pieței, acreditare și sisteme de evaluare a conformității cu scopul de a crește înțelegerea reciprocă a sistemelor lor și a facilita accesul la piețele lor respective. În acest scop, ele pot institui dialoguri de reglementare la nivel atât orizontal, cât și sectorial.
2. În relațiile sale de cooperare, Părțile încearcă să identifice, să dezvolte și să promoveze inițiative de facilitare a comerțului, care pot include, dar nu se limitează la:
 - (a) consolidarea cooperării în domeniul reglementării prin schimbul de date și experiență, precum și prin cooperare științifică și tehnică, în vederea îmbunătățirii calității reglementărilor tehnice, standardelor, de supraveghere a pieței, evaluarea conformității și acreditare, precum și utilizarea eficientă a resurselor de reglementare;
 - (b) promovarea și încurajarea cooperării între organizațiile lor respective, publice sau private, responsabile pentru metrologie, standardizare, supraveghere a pieței, evaluarea conformității și acreditare;

- (c) stimularea dezvoltării unei infrastructuri de calitate în domeniul standardizării, metrologiei, acreditării, evaluării conformității și sistemul de supraveghere a pieței din Republica Moldova;
- (d) promovarea participării Republicii Moldova în lucrul organizațiilor Europene conexe;
- (e) căutarea soluțiilor la barierele tehnice în comerț care ar putea apărea; și
- (f) coordonarea pozițiilor lor în comerțul internațional și organizațiile de reglementare precum OMC și Comisia Economică pentru Europa a Organizației Națiunilor Unite (CEE-ONU).

Articolul 173

Apropierea reglementărilor tehnice, standardelor și evaluării tehnice

1. Republica Moldova trebuie să ia măsurile necesare cu scopul de a atinge treptat conformitatea cu reglementările tehnice, standardele, metrologia, acreditarea, evaluarea conformității, sistemele corespunzătoare și sistemul de supraveghere a pieței ale Uniunii și se angajează să urmeze principiile și practicile stabilite în *acquis-ul* relevant al Uniunii.
2. În vederea atingerii obiectivelor stabilite în alineatul 1, Republica Moldova trebuie:
 - (a) să includă în mod progresiv *acquis-ul* relevant al Uniunii în legislația sa în conformitate cu prevederile Anexei XVI a prezentului Acord; și
 - (b) să implementeze reformele administrativă și instituțională care sunt necesare pentru asigurarea unui sistem efectiv și transparent necesar pentru punerea în aplicare a prezentului Capitol.
3. Republica Moldova trebuie să se abțină de la modificarea legislației sale orizontale și sectoriale, cu excepția de aliniere în mod progresiv a legislației respective la *acquis-ul* corespunzător al Uniunii și de menținere a acestei alinieri; și să notifice Uniunea despre modificările în legislația sa internă.
4. Republica Moldova trebuie să asigure participarea organelor sale naționale relevante în cadrul organizațiilor Europene și internaționale pentru standardizare, metrologie legală și fundamentală, precum și evaluarea conformității, inclusiv acreditarea, în conformitate cu domeniile corespunzătoare de activitate ale acestor organe și statutul de membru disponibil pentru ele.
5. În vederea integrării sistemului său de standardizare, Republica Moldova trebuie:
 - (a) să transpună în mod progresiv corpusul de standarde Europene (EN) ca standarde naționale, inclusiv standardele Europene armonizate, utilizarea voluntară a cărora trebuie să dea prezumția de conformitate cu legislația Uniunii transpusă în legislația Republicii Moldova;
 - (b) simultan cu această transpunere, să retragă standardele naționale contradictorii;
 - (c) să îndeplinească progresiv condițiile de membru cu drepturi depline în cadrul Organizațiilor Europene de Standardizare.

6. După intrarea în vigoare a prezentului Acord, Republica Moldova trebuie să prezinte Uniunii o dată pe an rapoarte cu privire la măsurile luate în conformitate cu Anexa XVI a prezentului Acord. În cazul în care acțiunile indicate în Anexa XVI la prezentul Acord nu au fost executate în termenul indicat în aceasta, Republica Moldova va indica un nou program pentru finalizarea acestor acțiuni. Anexa XVI la prezentul Acord poate fi adaptată de către Părți.

Articolul 174

Acordul privind Evaluarea Conformității și Acceptarea Produselor Industriale (AECA)

1. Părțile, în cele din urmă, sunt de acord să adauge un AECA ca Protocol la prezentul Acord, care acoperă sectoare din lista indicată în Anexa XVI la prezentul Acord, care sunt considerate a fi alineate după ce au fost convenite, în urma verificării de către Uniune, precum că legislația sectorială și orizontală relevantă, instituțiile și standardele Republicii Moldova au fost deplin aliniate cu cele ale Uniunii. Se intenționează să se extindă, în cele din urmă, AECA pentru a acoperi toate sectoarele menționate în Anexa XVI la prezentul Acord.
2. AECA va asigura că schimburile comerciale între Părți cu produse în sectoarele pe care le acoperă trebuie să aibă loc în aceleași condiții ca și cele care se aplică comerțului cu astfel de produse între Statele Membre ale Uniunii Europene.

Articolul 175

Marcarea și etichetarea

1. Fără a prejudicia Articolele 173 și 174 din prezentul Acord, precum și cu privire la reglementările tehnice referitoare la cerințele de etichetare sau marcă, Părțile reafirmă principiile Capitolului 2.2 al Acordului BTC că astfel de cerințe nu sunt elaborate, adoptate sau aplicate cu scopul sau cu efectul de a crea obstacole inutile în calea comerțului internațional. În acest scop, aceste cerințe de etichetare și marcă nu trebuie să fie mai restrictive asupra comerțului decât este necesar pentru a îndeplini un obiectiv legitim, ținând seama de riscurile pe care neîndeplinirea acestora le-ar crea.
2. În ceea ce privește marcarea sau etichetarea obligatorie, în special, Părțile convin că:
 - (a) vor încerca să minimizeze necesitățile lor de marcă sau etichetare, cu excepția celor necesare pentru adoptarea *acquis-ului* Uniunii în acest domeniu, precum și pentru marcarea și etichetarea pentru protecția sănătății, a siguranței sau a mediului, sau pentru alte scopuri de politică publică rezonabile; și
 - (b) își păstrează dreptul de a solicita ca informația de pe etichetă sau marcă să fie într-o limbă specificată.

CAPITOLUL 4

MĂSURILE SANITARE ȘI FITOSANITARE

Articolul 176

Obiectiv

1. Obiectivul prezentului Capitol este de a facilita comerțul cu mărfuri care fac obiectul măsurilor sanitare și fitosanitare (măsuri SFS) între Părți, în timp ce are loc protejarea vieții sau sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor, prin:
 - (a) asigurarea transparenței depline în ceea ce privește măsurile indicate în Anexa XVII aplicabilă comerțului;
 - (b) apropierea sistemului de reglementare al Republicii Moldova cu cel al Uniunii;
 - (c) recunoașterea stării de sănătate a animalelor și plantelor a Părților și aplicarea principiului de regionalizare;
 - (d) stabilirea unui mecanism pentru recunoașterea echivalenței măsurilor indicate în Anexa XVII menținute de către o Parte;
 - (e) continuarea punerii în aplicare a Acordului SFS;
 - (f) stabilirea mecanismelor și procedurilor pentru facilitarea comerțului; și
 - (g) îmbunătățirea comunicării și cooperării între Părți cu privire la măsurile indicate în Anexa XVII.
2. Prezentul Capitol are scopul de a ajunge la o înțelegere comună între Părți în ceea ce privește standardele de bunăstare a animalelor.

Articolul 177

Obligații multilaterale

Părțile reafirmă drepturile și obligațiile sale în temeiul Acordurilor OMC și, în special, Acordul SFS.

Articolul 178

Domeniul de aplicare

Prezentul Capitol se aplică tuturor măsurilor sanitare și fitosanitare ale unei Părți care ar putea, direct sau indirect, afecta comerțul între Părți, inclusiv toate măsurile indicate în Anexa XVII la prezentul Acord.

Articolul 179

Definiții

În scopurile prezentului Capitol, se aplică următoarele definiții:

1. "măsuri sanitare și fitosanitare" (măsuri SFS) înseamnă măsuri, precum sunt definite în alineatul 1 al Anexei A la Acordul SFS;
2. "animale" înseamnă animale, precum sunt definite în Codul de Sănătate a Animalelor Terestre sau Codul de Sănătate a Animalelor Acvatice al Organizației Mondiale pentru Sănătatea Animală (OIE), respectiv;
3. "produse de origine animală" înseamnă produse de origine animală, inclusiv produse animale acvatice, precum sunt definite în Codul de Sănătate a Animalelor Acvatice al OIE;
4. "subproduse de origine animală care nu sunt destinate consumului uman" înseamnă produse de origine animală enumerate în Anexa XVII-A, Partea 2 (II) la prezentul Acord;
5. "plante" înseamnă plante vii și părți vii specificate ale acestora, inclusiv semințele:
 - (a) fructe, în sensul botanic, altele decât cele păstrate prin congelare;
 - (b) legume, altele decât cele păstrate prin congelare;
 - (c) tuberculi, cormi, bulbi, rizomi;
 - (d) flori tăiate;
 - (e) ramuri cu frunziș;
 - (f) copaci tăiați care își păstrează frunzișul;
 - (g) culturi de țesuturi vegetale;
 - (h) frunze, frunziș;
 - (i) polen viu; și
 - (j) muguri, butași, vlăstari;
6. "produse vegetale" înseamnă produse de origine vegetală, neprelucrate sau care au fost supuse unei pregătiri simple, în măsura în care acestea nu sunt plante, stabilite în Anexa XVII-A, Partea 3 la prezentul Acord;
7. "semințe" înseamnă semințe în sensul botanic, destinate plantării;
8. "dăunători(organisme dăunătoare)" înseamnă orice specii, sușă sau biotip de plantă, animal sau agent patogen dăunător plantelor sau produselor vegetale;
9. "zonă protejată" pentru un organism dăunător reglementat specificat este o zonă geografică definită în mod oficial în cadrul Uniunii, în care acest organism nu este stabilit în pofida condițiilor favorabile și a prezenței sale în alte părți ale Uniunii.
10. "boală animală" înseamnă o manifestare clinică sau patologică a unei infecții în animale;

11. "boli ale animalelor de acvacultură" înseamnă o infecție clinică sau non-clinică cu unul sau mai mulți agenți etiologici ai bolilor menționate în Codul de Sănătate al Animalelor Acvatice al OIE;
12. "infecție la animale" înseamnă situația în care animalele poartă un agent infecțios cu sau fără prezența manifestării clinice sau patologice a unei infecții;
13. "standarde de bunăstare a animalelor" înseamnă standarde de protecție a animalelor elaborate și aplicate de către Părți și, după caz, în conformitate cu standardele OIE;
14. "nivel adecvat" de protecție sanitară și fitosanitară reprezintă nivelul corespunzător de protecție sanitară și fitosanitară, astfel cum este definit în alineatul 5 al Anexei A la Acordul SFS;
15. "regiune" înseamnă, în ceea ce privește sănătatea animală, o zonă sau regiune precum este definit în Codul de Sănătate a Animalelor Terestre al OIE, iar, în ceea ce privește acvacultura, o zonă astfel cum este definită în Codul de Sănătate a Animalelor Acvatice al OIE. Pentru Uniune, termenul "teritoriu" sau "țară" înseamnă teritoriul Uniunii;
16. "zonă liberă de organisme dăunătoare" (zonă indemnă - ZI) înseamnă o zonă în care un anumit organism dăunător nu este întâlnit, precum este demonstrat prin dovezi științifice și, în care, după caz, această condiție este menținută în mod oficial;
17. "regionalizare" reprezintă conceptul de regionalizare, astfel cum este definit în Articolul 6 al Acordului SFS;
18. "lot" înseamnă un număr de animale vii sau o cantitate de produse de origine animală de același tip, acoperite de același certificat sau document, transportate cu același mijloc de transport, expediate de un singur expeditor și originare din aceeași Parte sau regiune(i) exportatoare ale Părții. Un lot de animale poate fi compus din unul sau mai multe loturi. Un lot de produse de origine animală poate fi compus din una sau mai multe mărfuri sau loturi;
19. "transport de plante sau produse vegetale" înseamnă o cantitate de plante, produse vegetale și/sau alte obiecte, care sunt transportate de la o Parte la cealaltă Parte și acoperite, atunci când este necesar, de un singur certificat fitosanitar. Un transport poate fi compus din una sau mai multe mărfuri sau loturi.
20. "lot" înseamnă un număr sau unități ale unui produs unic, identificabil prin omogenitatea compoziției și a originii, și care face parte dintr-un lot;
21. "echivalență pentru scopuri comerciale" (echivalență) înseamnă situația în care Partea importatoare acceptă măsurile Părții exportatoare indicate în Anexa XVII la prezentul Acord ca fiind echivalente, chiar dacă aceste măsuri diferă de ale sale proprii, în cazul în care partea exportatoare demonstrează în mod obiectiv Părții importatoare că măsurile sale ating nivelul adecvat de protecție sanitară și fitosanitară sau nivelul acceptabil de risc al Părții importatoare ;
22. "sector" înseamnă producția și structura comercială a unui produs sau categorie de produse a unei Părți;
23. "subsector" înseamnă o parte bine definită și controlată a unui sector;
24. "marfă" înseamnă produse sau obiecte care sunt mutate în scopuri comerciale, inclusiv cele menționate în punctele 2-7;

25. "autorizație specială de import" înseamnă o autorizare oficială prealabilă din partea autorităților competente ale Părții importatoare adresată unui importator individual ca o condiție pentru importul unui singur lot sau loturi multiple de marfă din Partea exportatoare, în domeniul de aplicare a prezentului Capitol;
26. "zile lucrătoare" înseamnă zilele săptămânii în afară de duminică, sâmbătă și sărbătorile oficiale ale unei Părți;
27. "inspecție" înseamnă examinarea oricărui aspect legat de alimentația, hrana, sănătatea animală și bunăstarea animalelor în scopul de a verifica dacă astfel de aspect(e) sunt în conformitate cu cerințele legale ale legislației cu privire la alimentație și hrană și normele privind sănătatea animală și bunăstarea animalelor;
28. "inspecția fitosanitară" înseamnă examinarea vizuală oficială a plantelor, produselor vegetale sau altor obiecte reglementate pentru a determina dacă organismele dăunătoare sunt prezente și/sau pentru a determina conformitatea cu reglementările fitosanitare;
29. "verificare" înseamnă verificare, prin examinarea și luarea în considerare a dovezilor obiective, dacă cerințele specificate au fost îndeplinite.

Articolul 180

Autorități competente

Părțile se informează reciproc despre structura, organizarea și divizarea competențelor autorităților competente ale acestora în cadrul primei ședințe ale Sub-comitetului Sanitar și Fitosanitar (Sub-comitetul SFS) menționat în Articolul 191 al prezentului Acord. Părțile se informează reciproc cu privire la orice schimbare în structura, organizarea și divizarea competențelor, inclusiv a punctelor de contact, privind astfel de autorități competente.

Articolul 181

Armonizarea treptată

1. Republica Moldova va apropia treptat legislația sanitară și fitosanitară, precum și legea cu privire la bunăstarea animală cu cea a Uniunii, precum este stabilit în Anexa XXIV a prezentului Acord.
2. Părțile vor coopera în ceea ce privește apropierea treptată și consolidarea capacităților.
3. Sub-comitetul SFS monitorizează periodic implementarea procesului de apropiere prevăzut în Anexa XXIV la prezentul Acord în scopul de a oferi recomandările necesare cu privire la apropiere.
4. Nu mai târziu de trei luni de la intrarea în vigoare a prezentului Acord, Republica Moldova trebuie să prezinte o listă a legislației UE cu privire la măsurile sanitare și fitosanitare, bunăstarea animală și altele, acoperite de prezentul Capitol, pe care Republica Moldova le va apropia. Lista va fi divizată în domenii prioritare, care se referă la măsurile definite în Anexa XVII la prezentul Acord, specificând marfa sau grupul de produse care fac obiectul măsurilor approximate. Această listă de armonizare va servi drept un document de referință pentru punerea în aplicare a prezentului Capitol.
5. Lista de aproximare și principiile de evaluare a apropierii, a progresului în procesul de apropiere va fi adăugată la Anexa XXIV a prezentului Acord și se va baza pe resursele tehnice și financiare ale Republicii Moldova.

Recunoașterea în scopuri comerciale a sănătății animale și a stării organismelor dăunătoare și condițiile regionale

Recunoașterea statutului de boli la animale, infecții la animale sau organisme dăunătoare

1. În ceea ce privește bolile și infecțiile la animale (inclusiv zoonoza), se aplică următoarele:
 - (a) Partea importatoare recunoaște, în scopuri comerciale, starea de sănătate a animalelor din Partea exportatoare sau regiunile sale stabilite în conformitate cu procedura prevăzută în Anexa XIX Partea Ala prezentul Acord, cu privire la bolile animalelor specificate în Anexa XVIII-A la prezentul Acord;
 - (b) în cazul în care o Parte consideră că are, pentru teritoriul său sau o regiune a teritoriului său, un statut special în ceea ce privește o anumită boală animală, alta decât bolile indicate în Anexa XVIII-Ala prezentul Acord, aceasta poate solicita recunoașterea acestui statut în conformitate cu procedura prevăzută în Anexa XIX Partea Cla prezentul Acord. Partea importatoare poate solicita garanții în ceea ce privește importul de animale vii și produse de origine animală, care sunt adecvate pentru statutul convenit de Părți;
 - (c) Părțile recunosc, drept bază pentru schimburile comerciale dintre ele, statutul de teritorii sau regiuni sau statutul într-un sector sau subsector al Părților cu privire la prevalența sau incidența unei boli animale alta decât bolile indicate în Anexa XVIII-Ala prezentul Acord, sau cu privire la infecțiile în animale și/sau riscul asociat, după caz, astfel cum sunt stabilite de OIE. Partea importatoare poate solicita garanții cu privire la importurile de animale vii sau produse de origine animală, care sunt adecvate pentru starea stabilită în conformitate cu recomandările OIE; și
 - (d) fără a aduce atingere Articolelor 184, 186 și 190 din prezentul Acord, și dacă Partea importatoare se opune explicit și solicită informații de sprijin sau adiționale, consultări și/sau verificări, fiecare Parte trebuie să adopte, fără întârziere nejustificată, măsurile legislative și administrative necesare pentru a permite schimburile comerciale în baza punctelor (a), (b) și (c) din prezentul alineat.
2. În ceea ce privește organismele dăunătoare, se aplică următoarele:
 - (a) Părțile recunosc, în scopuri comerciale, statutul organismelor dăunătoare cu privire la dăunătorii specificați în Anexa XVIII-B la prezentul Acord, precum este stabilit în Anexa XIX-B; și
 - (b) fără a aduce atingere Articolelor 184, 186 și 190 din prezentul Acord, și dacă Partea importatoare se opune explicit și solicită informații de sprijin sau adiționale, consultări și/sau verificări, fiecare Parte trebuie să adopte, fără întârziere nejustificată, măsurile legislative și administrative necesare pentru a permite schimburile comerciale în baza punctului (a) din prezentul alineat.

Recunoașterea regionalizării/zonării, zone recunoscute ca indemne (ZI) și zone protejate (ZP)

3. Părțile recunosc conceptul de regionalizare și ZI, precum este specificat în Convenția Internațională pentru Protecția Plantelor din 1997 relevantă și Standardele Internaționale pentru Măsurile Fitosanitare (SIMF) ale Organizației pentru Agricultură și Alimentație

(FAO), precum și de zone protejate în conformitate cu Directiva Nr2000/29/EC, pe care sunt de acord să le aplice în schimburile comerciale dintre ele.

4. Părțile convin că deciziile de regionalizare pentru bolile animale și de pești indicate în Anexa XVIII-A la prezentul Acord și pentru organismele dăunătoare indicate în Anexa XVIII-B la prezentul Acord se iau în conformitate cu prevederile Anexei XIX Partea A și B la prezentul Acord.
5. (a) În ceea ce privește bolile animalelor, în conformitate cu prevederile Articolului 184 din prezentul Acord, Partea exportatoare, care solicită recunoașterea deciziei sale de regionalizare de către Partea importatoare, trebuie să informeze despre măsurile sale cu explicații complete și date justificative pentru determinările și deciziile sale. Fără a aduce atingere Articolului 185 din prezentul Acord, și dacă Partea importatoare ridică obiecții explicite și solicită informații suplimentare, consultări și/sau verificări în termen de 15 zile lucrătoare de la primirea notificării, decizia de regionalizare astfel notificată se consideră acceptată;
(b) Consultările menționate în punctul (a) vor avea loc în conformitate cu Articolul 185(3) din prezentul Acord. Partea importatoare evaluează informația suplimentară în termen de 15 zile lucrătoare de la primirea informației suplimentare. Verificarea menționată în punctul (a) din prezentul alineat se efectuează în conformitate cu Articolul 188 din prezentul Acord în termen de 25 zile lucrătoare de la primirea cererii de verificare.
6. (a) În ceea ce privește organismele dăunătoare, fiecare Parte se asigură că schimburile comerciale cu plante, produse vegetale și alte obiecte iau în considerare, după caz, starea de dăunător într-o arie recunoscută drept zonă protejată sau drept ZI de către cealaltă Parte. Partea, care solicită recunoașterea zonelor sale indemne (ZI) de către cealaltă Parte, trebuie să informeze despre măsurile sale și, la cerere, să ofere explicații depline și date de sprijin pentru înființarea și menținerea acestora, așa cum este ghidat de FAO sau IPPC, inclusiv SIMF. Fără a aduce atingere Articolului 190 din prezentul Acord, și dacă Partea ridică o obiecție explicită și solicită informații suplimentare, consultări și/sau verificări în termen de trei luni de la data notificării, decizia cu privire la regionalizare pentru ZI astfel notificată se consideră acceptată; și
(b) Consultările menționate în punctul (a) se realizează în conformitate cu Articolul 185(3) din prezentul Acord. Partea importatoare evaluează informația suplimentară în termen de trei luni de la primirea informației suplimentare. Verificarea menționată în punctul (a) din prezentul alineat se efectuează în conformitate cu Articolul 188 din prezentul Acord în termen de 12 luni de la primirea cererii de verificare, ținând cont de biologia dăunătorului și cultura în cauză.
7. După finalizarea procedurilor prevăzute în alineatele 4-6 și fără a aduce atingere Articolului 190 din prezentul Acord, fiecare Parte adoptă, fără întârzieri nejustificate, măsurile legislative și administrative necesare pentru a permite schimburile comerciale în această bază.

Compartimentare

8. Părțile se obligă să inițieze discuții suplimentare în vederea punerii în aplicare a principiului de compartimentare.

Recunoașterea echivalenței

1. Echivalența poate fi recunoscută în legătură cu:
 - (a) o măsură individuală; sau
 - (b) un grup de măsuri; sau
 - (c) un sistem aplicabil la un sector, subsector, marfă sau grup de produse.
2. În ceea ce privește recunoașterea echivalenței, Părțile urmează procedura stabilită în alineatul 3 din prezentul Articol. Acest proces trebuie să includă o demonstrare obiectivă a echivalenței de către Partea exportatoare și o evaluare obiectivă a cererii de către Partea importatoare. Această evaluare poate include inspecții sau verificări.
3. La cererea Părții exportatoare cu privire la recunoașterea echivalenței, în conformitate cu alineatul 1 al prezentului Articol, Părțile trebuie, fără întârziere și nu mai târziu de trei luni de la primirea unei astfel de cereri de către Partea importatoare, să inițieze procesul de consultare, care să includă etapele menționate în Anexa XXI a prezentului Acord. În cazul cererilor multiple de la Partea exportatoare, Părțile, la cererea Părții importatoare, trebuie să aprobe în cadrul Subcomitetului SFS prevăzut în Articolul 191 din prezentul Acord un program de lucru pentru inițierea și desfășurarea procesului menționat în prezentul alineat.
4. Republica Moldova trebuie să informeze Uniunea îndată ce apropierea este realizată ca urmare a monitorizării prevăzute în Articolul 1818 (3) din prezentul Acord. Această notificare se consideră a fi o cerere a Republicii Moldova de inițiere a procesului de recunoaștere a echivalenței măsurilor în cauză, astfel cum este prevăzut în alineatul 3 al prezentului Articol.
5. Dacă nu este convenit altfel, Partea importatoare trebuie să finalizeze procesul de recunoaștere a echivalenței menționat în alineatul 3 al prezentului Articol în termen de 12 luni de la primirea cererii de la Partea exportatoare, inclusiv dosarul care să demonstreze echivalența. Acest termen poate fi prelungit cu privire la culturile de sezon atuncicând se justifică întârzierea evaluării pentru a permite verificarea într-o perioadă adecvată de creștere a unei culturi.
6. Partea importatoare determină echivalența în ceea ce privește plantele, produsele vegetale și alte obiecte conform SIMF relevante.
7. Partea importatoare poate retrage sau suspenda echivalența, în baza oricărui amendament al măsurilor care afectează echivalența de către una dintre Părți, cu condiția că se respectă următoarea procedură:
 - (a) În conformitate cu prevederile Articolului 184(2) al prezentului Acord, Partea exportatoare trebuie să informeze Partea importatoare despre orice propunere de modificare a măsurilor sale, pentru care este recunoscută echivalența măsurilor, și despre efectul probabil al măsurilor propuse asupra echivalenței care a fost recunoscută. În termen de 1 lună de la primirea acestei informații, Partea importatoare va informa Partea exportatoare dacă echivalența va continua sau nu a fi recunoscută în baza măsurilor propuse;
 - (b) În conformitate cu prevederile Articolului 184(2) din prezentul Acord, Partea importatoare trebuie să informeze Partea exportatoare despre orice propunere de modificare a măsurilor sale, pe care a fost bazată recunoașterea echivalenței, și efectul probabil al măsurilor propuse asupra echivalenței care a fost recunoscută. În cazul în care Partea importatoare nu continuă să recunoască echivalența, Părțile pot conveni asupra condițiilor de re-inițiere a procesului prevăzut în alineatul 3 al

prezentului Articol, în baza măsurilor propuse.

8. Recunoașterea, suspendarea sau retragerea echivalenței revine exclusiv Părții importatoare, care acționează în conformitate cu cadrul său administrativ și legislativ. Această Parte trebuie să prezinte Părții exportatoare în scris explicații complete și date de sprijin utilizate pentru determinările și deciziile reglementate de prezentul Articol. În caz de nerecunoaștere, suspendare sau retragere a echivalenței, Partea importatoare trebuie să indice Părții exportatoare condițiile necesare în baza cărora poate fi re-inițiat procesul prevăzut în alineatul 3.
9. Fără a aduce atingere Articolului 190 din prezentul Acord, Partea importatoare nu poate retrage sau suspenda echivalența înainte de intrarea în vigoare a măsurilor noi propuse de oricare dintre Părți.
10. În cazul în care echivalența este recunoscută în mod oficial de către Partea importatoare, în baza procesului de consultare prevăzut în Anexa XXI la prezentul Acord, Subcomitetul SFS, în conformitate cu procedura prevăzută în Articolul 191(5) din prezentul Acord, trebuie să aprobe determinarea recunoașterii echivalenței în comerțul dintre Părți. Această decizie de aprobare poate prevedea, de asemenea, reducerea controalelor fizice la frontiere, simplificarea certificatelor și procedurilor de pre-listare pentru unități, după caz. Statutul echivalenței este indicat în Anexa XXV la prezentul Acord.

Articolul 184

Transparența și schimbul de informație

1. Fără a aduce atingere Articolului 185 din prezentul Acord, Părțile se obligă să coopereze pentru a îmbunătăți înțelegerea reciprocă a structurii și mecanismelor de control oficiale ale celeilalte Părți responsabile pentru punerea în aplicare a măsurilor indicate în Anexa XVII, precum și a eficacității acestor structuri și mecanisme. Acest lucru poate fi realizat, printre altele, prin rapoarte de audit internațional, atunci când acestea sunt făcute publice de către Părți, iar Părțile pot face schimb de informații cu privire la rezultatele acestor audituri sau alte informații, după caz.
2. În contextul armonizării legislației, astfel cum este prevăzut în Articolul 181 din prezentul Acord, sau de recunoaștere a echivalenței, astfel cum este prevăzut în Articolul 183 din prezentul Acord, Părțile se obligă să se informeze reciproc despre modificările legislative și procedurale adoptate în domeniile în cauză.
3. În acest context, Uniunea trebuie să informeze Republica Moldova cu mult timp înainte despre modificările în legislația Uniunii pentru a permite Republicii Moldova să considere modificarea legislației sale, în mod corespunzător.

Nivelul necesar de cooperare trebuie atins cu scopul de a facilita transmiterea documentelor legislative la cererea uneia dintre Părți.

În acest sens, fiecare Parte va notifica cealaltă Parte fără întârziere despre punctele sale de contact, inclusiv cu privire la oricare schimbări în punctele de contact.

Articolul 185

Notificare, consultare și facilitarea comunicării

1. Fiecare Parte trebuie să notifice cealaltă Parte în scris în termen de două zile lucrătoare despre orice risc grav sau semnificativ de sănătate umană, animală sau de plante, inclusiv orice situații sau cazuri de urgență de control al alimentelor, în care există un risc clar identificat cu consecințe grave de sănătate asociate cu consumul produselor animale sau vegetale, în special:
 - (a) orice măsuri care afectează deciziile cu privire la regionalizare prevăzute în Articolul 182 din prezentul Acord;
 - (b) prezența sau evoluția unei boli de animale indicate în Anexa XVIII-A la prezentul Acord sau a organismelor dăunătoare reglementate care sunt menționate în Anexa XVIII-B la prezentul Acord;
 - (c) constatările de importanță epidemiologică sau riscuri asociate importante cu privire la bolile animale sau organisme dăunătoare, care nu sunt indicate în Anexa XVIII-A și Anexa XVIII-B la prezentul Acord sau care sunt boli animale sau organisme dăunătoare noi; și
 - (d) orice măsuri adiționale în afară de cerințele de bază față de măsurile respective luate de către Părți pentru a controla sau eradica bolile la animale sau dăunătorii sau pentru a proteja sănătatea publică sau a plantelor, precum și orice modificări în politicile profilactice, inclusiv politicile de vaccinare.
2. (a) Notificările se efectuează în scris către punctele de contact indicate în Articolul 184(3) din prezentul Acord.
 - (b) Notificare în scris se subînțelege notificare prin poștă, fax sau poștă electronică. Notificările se transmit doar între punctele de contact menționate în Articolul 184(3) din prezentul Acord.
3. În cazul în care o Parte are motive serioase de îngrijorare pentru sănătatea plantelor, oamenilor sau a animalelor, la cererea acestei Părți, se vor organiza consultări privind situația respectivă cât mai curând posibil și, în orice caz, în termen de 15 zile lucrătoare. În astfel de situații, fiecare Parte se străduiește să furnizeze toate informațiile necesare pentru a evita perturbarea schimburilor comerciale, precum și pentru a ajunge la o soluție reciproc acceptabilă în concordanță cu protecția sănătății oamenilor, animalelor sau a plantelor.
4. La cererea unei Părți, consultări cu privire la bunăstarea animală se vor organiza cât mai curând posibil și, în orice caz, în termen de 20 zile lucrătoare de la data notificării. În astfel de situații, fiecare Parte se străduiește să furnizeze toată informația solicitată.
5. La cererea unei Părți, consultările menționate în alineatele 3 și 4 se organizează prin video sau audio conferință. Partea solicitantă va asigura pregătirea procesului-verbal al consultării, care urmează să fie aprobat în mod oficial de către Părți. În scopurile

aprobării respective, se aplică prevederile Articolului 184(3) din prezentul Acord.

6. Republica Moldova va elabora și va implementa un Sistem național de Alertă Rapidă pentru alimente și furaje (SARAF) și un Mecanism Național de Avertizare Timpurie (MNAT) compatibile cu cele ale UE. După ce Republica Moldova va pune în aplicare legislația necesară în acest domeniu și va crea condițiile pentru funcționarea adecvată a SARAF și MNAT la fața locului și într-o perioadă de timp adecvată convenită de către Părți, SARAF și MNAT vor fi conectate la sistemele corespunzătoare ale UE.

Articolul 186

Condiții comerciale

1. Condiții generale de import

- (a) Părțile convin să supună importurile de orice produs, care cade sub incidența Anexei XVII-A și Anexei XVII-C(2) și (3) la prezentul Acord, condițiilor generale de import. Fără a aduce atingere deciziilor luate în conformitate cu Articolul 182 al prezentului Acord, condițiile de import ale Părții importatoare se aplică pe întreg teritoriul al Părții exportatoare. La intrarea în vigoare a prezentului Acord și în conformitate cu prevederile Articolului 184 din prezentul Acord, Partea importatoare va informa Partea exportatoare despre cerințele sale sanitare și/sau fitosanitare de import pentru mărfurile menționate în Anexa XVII-A și XVII-C la prezentul Acord. Această informație trebuie să includă, după caz, modelele pentru certificatele sau declarațiile oficiale sau documentele comerciale, în modul prescris de Partea importatoare.
- (b) (i) Oricare modificare sau propunere de modificare a condițiilor menționate în alineatul 1(a) al prezentului Articol trebuie să se conformeze procedurilor de notificare relevante ale Acordului SFS, fie că se referă sau nu la măsurile prevăzute de Acordul SFS.
- (ii) Fără a aduce atingere prevederilor Articolului 190 din prezentul Acord, Partea importatoare trebuie să ia în considerare perioada de transportare între Părți pentru a stabili data intrării în vigoare a condițiilor modificate prevăzute în alineatul 1(a) al prezentului Articol; și
- (iii) În cazul în care Partea importatoare nu respectă cerințele de notificare, aceasta va continua să accepte certificatul sau atestarea garantând condițiile aplicabile anterior pe o perioadă de 30 zile după intrarea în vigoare a condițiilor de import modificate.

2. Condițiile de import după recunoașterea echivalenței:

- (a) În termen de 90 zile de la data adoptării deciziei de aprobare privind recunoașterea echivalenței, Părțile iau măsurile legislative și administrative necesare pentru a pune în aplicare recunoașterea echivalenței în scopul de a permite în această bază schimburile comerciale între ele cu mărfurile menționate în Anexa XVII-A și Anexa XVII-C(2) și (3) la prezentul Acord. Pentru aceste mărfuri, modelul certificatului oficial sau al documentului oficial solicitat de Partea importatoare poate, apoi, să fie înlocuit de un certificat întocmit în conformitate cu Anexa XXIII-B la prezentul Acord.

- (b) Pentru mărfurile în sectoarele sau subsectoarele pentru care nu toate măsurile sunt recunoscute ca echivalente, comerțul va continua în conformitate cu condițiile prevăzute în alineatul 1(a) din prezentul Articol. La cererea Părții exportatoare, se aplică prevederile alineatului 5 din prezentul Articol.
3. De la data intrării în vigoare a prezentului Acord, mărfurile menționate în Anexa XVII-A și XVII-C(2) nu se supun unei autorizări specifice de import.
 4. Pentru condițiile care afectează comerțul cu mărfurile menționate în alineatul 1(a) din prezentul Articol, la cererea Părții exportatoare, Părțile vor intra în consultare în cadrul Subcomitetului SFS în conformitate cu prevederile Articolului 191 din prezentul Acord, în scopul de a conveni asupra condițiilor alternative sau suplimentare de import ale Părții importatoare. Astfel de condiții alternative sau suplimentare de import pot, după caz, să se bazeze pe măsurile Părții exportatoare recunoscute ca fiind echivalente de către Partea importatoare. În cazul în care au fost acceptate, Partea importatoare trebuie, în termen de 90 zile, să ia măsurile legislative și/sau administrative necesare pentru a permite importul în baza condițiilor de import convenite.
 5. Lista unităților, aprobarea condiționată:
 - (a) Pentru importul produselor de origine animală menționate în Anexa XVII-A, Partea 2la prezentul Acord, la cererea Părții exportatoare însoțită de garanțiile corespunzătoare, Partea importatoare aprobă provizoriu unitățile de prelucrare menționate în Anexa XX.2.1la prezentul Acord, care sunt situate pe teritoriul Părții exportatoare, fără inspecția prealabilă a unităților individuale. Această aprobare trebuie să fie în concordanță cu condițiile și prevederile stabilite în Anexa XX la prezentul Acord cu excepția cazului în care se solicită informație suplimentară, Partea importatoare trebuie să ia măsurile legislative și/sau administrative necesare pentru a permite importul pe această bază în termen de 1 lună de la data primirii cererii și a garanțiilor relevante de către Partea importatoare.

Lista inițială a unităților se aprobă în conformitate cu prevederile Anexei XXla prezentul Acord.

 - (b) Pentru importul produselor de origine animală menționate în alineatul 2(a) al prezentului Articol, Partea exportatoare trebuie să informeze Partea importatoare despre lista sa de unități care îndeplinesc cerințele Părții importatoare.
 6. La cererea unei Părți, cealaltă Parte va oferi explicații și date de sprijin pentru determinările și deciziile reglementate de prezentul Articol.

Articolul 187

Procedura de certificare

1. În scopurile procedurilor de certificare și eliberare a certificatelor și documentelor oficiale, Părțile convin asupra principiilor stabilite în Anexa XXIIIla prezentul Acord.
2. Subcomitetul SFS menționat în Articolul 191al prezentului Acord poate conveni cu privire la regulile care trebuie urmate în cazul certificării electronice, retragerii sau înlocuirii certificatelor.

3. În contextul armonizării legislației astfel cum este prevăzut în Articolul 181 din prezentul Acord, Părțile convin cu privire la modelele comune de certificate, dacă este cazul.

Articolul 188

Verificarea

1. În scopul de a menține încrederea în implementarea efectivă a prevederilor prezentului Capitol, fiecare Parte are dreptul să:
 - (a) efectueze verificarea întregului sau a unei părți ale sistemului de inspecție și certificare a autorităților celeilalte Părți, sau alte măsuri, după caz, în conformitate cu standardele, directivele și recomandările internaționale relevante ale Codex Alimentarius, OIE și IPPC;
 - (b) să primească informații de la cealaltă Parte despre sistemele sale de control și să fie informată despre rezultatele controalelor efectuate în cadrul acestui sistem.
2. Oricare dintre Părți poate împărtăși rezultatele verificărilor menționate în punctul 1(a) al prezentului Articol cu părțile terțe și să facă publice rezultatele, după cum poate fi solicitat în baza prevederilor aplicabile la oricare Parte. Dispozițiile privind confidențialitatea aplicabile la oricare Parte trebuie să fie respectate în astfel de schimburi de informație și/sau publicare a rezultatelor, după caz.
3. În cazul în care Partea importatoare decide să efectueze o vizită de verificare a Părții exportatoare, Partea importatoare trebuie să notifice Partea exportatoare despre această vizită de verificare cu cel puțin 3 luni înainte de efectuarea vizitei de verificare, cu excepția cazurilor de urgență sau dacă Părțile convin altfel. Orice modificare cu privire la vizita respectivă trebuie convenită de către Părți.
4. Costurile suportate în legătură cu efectuarea verificării întregi sau parțiale a sistemelor de inspecție și certificare ale autorităților competente ale celeilalte Părți sau altor măsuri, după caz, vor fi suportate de către Partea care efectuează verificarea sau inspecția.
5. Proiectul comunicărilor scrise privind verificările se va transmite Părții exportatoare în termen de 3 luni. Partea exportatoare va avea la dispoziție 45 zile lucrătoare pentru a comenta cu privire la proiectul comunicărilor scrise. Comentariile făcute de Partea exportatoare se anexează la și, după caz, se includ în rezultatul final. Cu toate acestea, în cazul în care în timpul verificării se identifică un risc semnificativ de sănătate umană, animală sau a plantelor, Partea exportatoare trebuie să fie informată cât mai repede posibil și, în orice caz, în termen de 10 zile lucrătoare de la finalizarea verificării.
6. În scopuri de claritate, rezultatele unei verificări pot contribui la procedurile menționate în Articolele 181, 183 și 189 ale prezentului Acord efectuate de către Părți sau una dintre Părți.

Articolul 189

Controale la import și taxele de inspecție

1. Părțile convin că controalele la import de către Partea importatoare a loturilor din Partea exportatoare trebuie să respecte principiile stabilite în Anexa XXI a Partea A la prezentul Acord. Rezultatele acestor controale poate contribui la procesul de verificare menționat

în Articolul 188 al prezentului Acord.

2. Frecvențele controalelor fizice la import aplicate de fiecare Parte sunt stabilite în Anexa XXII Partea B la prezentul Acord. Oricare Parte poate modifica aceste frecvențe în limita competențelor sale și în conformitate cu legislația sa internă, drept urmare a progresului realizat în conformitate cu Articolele 181, 183 și 186 ale prezentului Acord sau drept urmare a verificărilor, consultărilor sau altor măsuri prevăzute în prezentul Acord. Subcomitetul SFS menționat în Articolul 191 al prezentului Acord va modifica Anexa XXII Partea B la prezentul Acord printr-o decizie, în consecință.
3. Taxele de inspecție pot acoperi doar costurile suportate de autoritatea competentă în legătură cu efectuarea controalelor la import. Taxa se calculează în aceeași bază ca și taxele percepute pentru inspecția produselor naționale similare.
4. Partea importatoare, la cererea Părții exportatoare, trebuie să informeze despre orice modificare, inclusiv motivele modificării respective, cu privire la măsurile care afectează controalele la import și taxele de inspecție, și despre oricare modificări semnificative în organizarea administrativă a acestor controale.
5. De la o dată, care urmează a fi stabilită de Subcomitetul SFS menționat în Articolul 191 al prezentului Acord, Părțile pot conveni asupra condițiilor de aprobare a controalelor reciproce menționate în Articolul 188(1)(b) al prezentului Acord în vederea adaptării și reducerii reciproce, după caz, a frecvenței controalelor fizice la import pentru mărfurile menționate în Articolul 186(2)(a) al prezentului Acord.

De la această dată, Părțile pot aproba reciproc controalele uneia alteia pentru anumite produse și, respectiv, pot reduce sau înlocui controalele la import pentru aceste mărfuri.

Articolul 190

Măsuri de salvagardare

1. În cazul în care Partea exportatoare ia măsuri pe teritoriul său pentru a controla orice cauză care ar putea constitui un pericol sau risc grav pentru sănătatea umană, animală sau a plantelor, Partea importatoare, fără a aduce atingere prevederilor alineatului 2 al prezentului Articol, trebuie să ia măsuri echivalente pentru a preveni introducerea pericolului sau riscului pe teritoriul Părții importatoare.
2. Pe baza unor motive grave de sănătate umană, animală sau a plantelor, Partea importatoare poate lua măsuri provizorii necesare pentru protecția sănătății oamenilor, animalelor sau a plantelor. Pentru loturile aflate în drum între Părți, Partea importatoare trebuie să ia în considerare soluția cea mai potrivită și proporționată cu scopul de a evita orice perturbare inutilă în calea comerțului.
3. Partea, care adoptă măsurile conform alineatului 2 al prezentului Articol, trebuie să informeze cealaltă Parte nu mai târziu de o zi lucrătoare de la data adoptării măsurilor. La cererea oricărei Părți și, în conformitate cu prevederile Articolului 185(3) din prezentul Acord, Părțile trebuie să se consulte privind această situație în termen de 15 zile lucrătoare de la data notificării. Părțile trebuie să țină seama de orice informații furnizate prin intermediul unor astfel de consultări și se străduiesc să evite perturbări inutile în calea comerțului, luând în considerare, după caz, rezultatul consultărilor prevăzute în Articolul 185(3) din prezentul Acord.

Articolul 191

Subcomitetul Sanitar și Fitosanitar

1. Prin prezentul, Subcomitetul SFS este instituit. Acesta se reunește în termen de trei luni de la intrarea în vigoare a prezentului Acord, la cererea oricărei dintre Părți, ulterior, sau cel puțin o dată în fiecare an. Dacă s-a convenit de către Părți, o ședință a Subcomitetului SFS poate fi organizată prin video sau audio conferință. Subcomitetul SFS poate, de asemenea, adresa probleme în afara sesiunii, prin corespondență.
2. Subcomitetul SFS are următoarele funcții:
 - (a) să ia în considerare orice aspect legat de prezentul Capitol;
 - (b) să monitorizeze punerea în aplicare a prezentului Capitol și să examineze toate aspectele care ar putea apărea în legătură cu punerea în aplicare a acestuia;
 - (c) să revizuiască Anexele la prezentul Capitol, în special în funcție de progresul realizat în cadrul consultărilor și procedurilor prevăzute în prezentul Capitol;
 - (d) să modifice, printr-o decizie, Anexele XVII -XXV în contextul revizuirii prevăzute în punctul (c) al prezentului alineat sau dacă este prevăzut altfel în prezentul Capitol; și
 - (e) să dea avize sau să facă recomandări altor organe precum este definit în Titlul VII (Dispoziții Instituționale, Generale și Finale) al prezentului Acord în contextul revizuirii prevăzute în punctul (c) din prezentul alineat.
3. Părțile convin să creeze grupuri tehnice de lucru, după necesitate, formate din reprezentanți la nivel de experți ai Părților, care vor identifica și aborda probleme tehnice și științifice, care decurg din punerea în aplicare a prezentului Capitol. În cazul în care va fi necesară o expertiză suplimentară, Părțile pot crea grupuri *ad hoc*, inclusiv grupuri științifice și de experți. Componenta la astfel de grupuri *ad hoc* trebuie restricționată la reprezentanți ai Părților.
4. Subcomitetul SFS trebuie să informeze cu regularitate Comitetul de Asocieri pentru Comerț prin intermediul unui raport, astfel cum este prevăzut în Articolul 438(4) din prezentul Acord, cu privire la activitățile și deciziile sale luate în limitele competenței sale.
5. Subcomitetul SFS urmează să adopte procedurile sale de lucru la prima sa ședință.
6. Orice decizie, recomandare, raport sau altă acțiune a Subcomitetului SFS sau a oricărui grup creat de către Subcomitetul SFS trebuie să fie adoptată prin consens între Părți.

CAPITOLUL 5

REGIMUL VAMAL ȘI FACILITAREA COMERȚULUI

Articolul 192

Obiective

1. Părțile recunosc importanța aspectelor vamale și de facilitare a comerțului în evoluția mediului de comerț bilateral. Părțile convin să consolideze cooperarea în acest domeniu în vederea asigurării că legislația și procedurile relevante, precum și capacitatea administrativă a administrațiilor competente, îndeplinesc obiectivele de control eficient și sprijină facilitarea comerțului legitim drept o chestiune de principiu.

2. Părțile recunosc că cea mai mare importanță va fi acordată obiectivelor legitime de politică publică, inclusiv facilitarea comerțului, securitatea și prevenirea fraudei, și abordării echilibrate a acestora.

Articolul 193

Legislația și procedurile

1. Părțile convin că legislația lor respectivă cu privire la aspectele vamale și comerț, drept o chestiune de principiu, trebuie să fie stabilă și cuprinzătoare, iar prevederile și procedurile să fie proporționate, transparente, previzibile, nediscriminatorii, imparțiale și aplicate uniform și eficient și, *printre altele*:
 - (a) să protejeze și să faciliteze comerțul legitim prin aplicarea eficientă și respectarea cerințelor legislative;
 - (b) să evite constrângeri inutile sau discriminatorii asupra operatorilor economici, să prevină fraudele și să ofere facilități suplimentare operatorilor economici care au un nivel înalt de conformitate;
 - (c) să aplice un Document Administrativ Unic (DAU) în scopurile declarațiilor vamale;
 - (d) să conducă la o mai mare eficiență, transparență și simplificare a procedurilor și practicilor vamale la hotar;
 - (e) să aplice tehnici vamale moderne, inclusiv de evaluare a riscului, de control post-vămuire și metode de audit al companiilor în scopul de a simplifica și facilita intrarea și eliberarea bunurilor;
 - (f) să aibă drept scop reducerea costurilor și sporirea previziunii pentru operatorii economici, inclusiv întreprinderile mici și mijlocii;
 - (g) fără a aduce atingere aplicării criteriilor obiective de evaluare a riscului, să asigure administrarea nediscriminatorie a cerințelor și procedurilor aplicabile importurilor, exporturilor și mărfurilor aflate în tranzit;
 - (h) să aplice instrumentele internaționale aplicabile în domeniul vamal și al comerțului, inclusiv cele elaborate de Organizația Mondială a Vămirilor (OMV), Standardele – cadru privind Securitatea și Facilitarea Comerțului Mondial, Convenția de la Istanbul cu privire la admiterea temporară din 1990, Convenția Internațională cu privire la Sistemul Armonizat din 1983, OMC (de exemplu, acordul privind

Valoarea în Vamă), Convenția TIR a ONU din 1975, Convenția din 1982 privind armonizarea controalelor mărfurilor la frontiere, precum și directivele Comisei Europene, cum ar fi Planurile vamale;

- (i) să ia măsurile necesare pentru a reflecta și a implementa prevederile Convenției de la Kyoto revizuite cu privire la Simplificarea și Armonizarea Procedurilor Vamale din 1973;
- (j) să prevadă în avans reguli obligatorii privind clasificarea tarifelor și reguli privind originea. Părțile asigură că o regulă poate fi revocată sau anulată doar după o notificare adresată operatorului afectat și fără efect retroactiv, cu excepția cazurilor în care regulile au fost stabilite în baza informației incorecte sau incomplete;
- (k) să introducă și să aplice proceduri simplificate pentru comercianții autorizați în baza unor criterii obiective și nediscriminatorii;
- (l) să stabilească reguli care să asigure că orice penalități impuse pentru încălcarea regulamentelor vamale sau a cerințelor procedurale să fie proporționale și nediscriminatorii, iar aplicarea acestora să nu rezulte în întârzieri neîntemeiate și nejustificate; și
- (m) să aplice norme transparente, nediscriminatorii și proporționale cu privire la licențierea brokerilor vamali.

2. Pentru a îmbunătăți metodele de lucru, precum și a asigura nediscriminarea, transparența, eficiența, integritatea și responsabilitatea operațiilor, Părțile se obligă:

- (a) ia măsuri suplimentare pentru reducerea, simplificarea și standardizarea datelor și a documentației cerute de autoritățile vamale și altele;
- (b) să simplifice cerințele și formalitățile, în măsura posibilă, cu privire la eliberarea și vămuirea rapidă a mărfurilor;
- (c) să instituie proceduri eficiente, prompte și nediscriminatorii, care garantează dreptul la atac împotriva acțiunilor, normelor și deciziilor administrative ale autorităților vamale și altora, care afectează mărfurile prezentate la vamă. Astfel de proceduri de apel trebuie să fie ușor de accesat, inclusiv pentru întreprinderile mici și mijlocii, iar orice costuri să fie rezonabile și proporționale cu costurile suportate de către autorități pentru a asigura dreptul la recurs;
- (d) să ia măsuri pentru a asigura că în cazul în care o acțiune, regulă sau decizie administrativă contestată fac obiectul unei căi de atac, mărfurile ar trebui în mod normal să fie eliberate și plata taxelor să rămână în curs de așteptare, sub rezerva unor măsuri de salvagardare considerate necesare. În cazul în care este necesar, eliberarea mărfurilor ar trebui să fie condiționată de constituirea unei garanții, cum ar fi a o cauțiune sau un depozit; și
- (e) să asigure că cele mai înalte standarde de integritate sunt menținute, în special la hotar, prin aplicarea măsurilor ce reflectă principiile convențiilor și instrumentelor internaționale relevante în acest domeniu, în special Declarația de la Arusha revizuită a OMV din 2003 și Proiectul Comisei Europene cu privire la etica vamală din 2007.

3. Părțile nu vor aplica:
- (a) oricare cerințe pentru utilizarea obligatorie of brokerilor vamali; și
 - (b) oricare cerințe pentru utilizarea obligatorie a inspecțiilor înainte de expediere sau la destinație;
4. Dispoziții privind tranzitul
- (a) În scopurile prezentului Acord, se aplică regulile și definițiile privind tranzitul stabilite în dispozițiile OMC, în special Articolul ValGATT1994, și dispozițiile conexe, inclusiv oricare clarificări și modificări rezultate din negocierile Runderi Doha cu privire la facilitarea comerțului. Aceste dispoziții se aplică, de asemenea, atunci când tranzitul de mărfuri începe sau se încheie pe teritoriul unei Părți (tranzitul interior).
 - (b) Părțile vor urmări interconectivitatea progresivă a sistemelor respective de tranzit vamal în vederea aderării viitoare a Republicii Moldova la Convenția din 20 mai 1987 cu privire la regimul de tranzit comun.
 - (c) Părțile se obligă să asigure cooperarea și coordonarea între toate autoritățile implicate în teritoriile lor în scopul facilitării traficului în tranzit. Părțile vor promova, de asemenea, cooperarea între autorități și sectorul privat în ceea ce privește tranzitul.

Articolul 194

Relațiile cu comunitatea de afaceri

Părțile convin:

- (a) să asigure că legislația și procedurile lor respective sunt transparente și disponibile public, în măsura posibilă, prin intermediul mijloacelor electronice și conțin o justificare pentru adoptarea lor. Trebuie să existe o perioadă de timp rezonabilă între publicarea prevederilor noi sau modificate și intrarea lor în vigoare;
- (b) asupra necesității pentru consultări în timp util și periodice cu reprezentanții comerciali privind propunerile și procedurile legislative în ceea ce privește problemele vamale și comerciale. În acest scop, mecanisme adecvate și periodice de consultare între administrație și comunitatea de afaceri se stabilesc de fiecare Parte;
- (c) să pună la dispoziția publicului, în măsura posibilă, prin mijloace electronice anunțuri relevante de natură administrativă, inclusiv cerințele autorității și procedurile de intrare sau ieșire, orele de lucru și procedurile de operare ale oficiilor vamale în porturi și în punctele de trecere a frontierei, precum și punctele de contact pentru solicitările de informație;
- (d) să consolideze cooperarea între operatori și autoritățile competente folosind proceduri non-arbitrare și accesibile publicului, cum ar fi Memorandumurile de Înțelegere, bazate, în special, pe cele promulgate de OMV; și
- (e) să asigure că cerințele și procedurile lor respective în domeniul vamal continuă să satisfacă necesitățile legitime ale comunității de afaceri, urmează cele mai bune practici și rămân cel mai puțin restrictive asupra comerțului în măsura posibilă.

Articolul 195

Redevențe și Taxe

1. Începînd cu 1 ianuarie a anului următor, ca urmare a intrării în vigoare a prezentului Acord, Părțile vor interzice taxele administrative cu efect echivalent cu cel al redevențelor și taxelor la import și export.

2. În ceea ce privește redevențele și taxele de orice natură instituite de către autoritățile vamale ale fiecărei Părți, inclusiv redevențele și taxele pentru activități întreprinse din numele autorităților menționate, la sau în legătură cu importul sau exportul, și fără a aduce atingere Articolelor relevante din Capitolul 1 (Abordarea Națională și Accesul Mărfurilor la Piață) al Titlului V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) din prezentul Acord, Părțile convin că:

- (a) redevențele și taxele pot fi impuse doar pentru serviciile prestate la cererea declarantului în afara condițiilor normale de lucru, orelor de funcționare și în locuri altele decît cele menționate în regulamentele vamale, precum și pentru orice formalitate în legătură cu astfel de servicii și necesare pentru efectuarea importului sau exportului respectiv;
- (b) redevențele și taxele nu trebuie să depășească costul serviciilor prestate;
- (c) redevențele și taxele nu sunt calculate pe o bază *ad valorem*;
- (d) informația referitoare la redevențe și taxe se publică printr-un mijloc desemnat oficial în acest sens și prin intermediul unui site internet oficial în cazul în care este posibil.. Această informație privește în special motivul pentru care redevența sau taxa este datorată în raport cu serviciul oferit, autoritatea responsabilă, redevența sau taxa care va fi aplicată, precum și termenul și modalitățile de plată;; și
- (e) nicio redevență sau taxă nouă sau modificată nu se aplică pînă cînd informația despre ele nu va fi publicată sau ușor accesibilă.

Articolul 196

Evaluarea vamală

1. Acordul privind Implementarea Articolului VII din GATT 1994 cuprins în Anexa 1A la Acordul OMC, inclusiv toate modificările ulterioare, reglementează evaluarea vamală a mărfurilor în comerțul dintre Părți. Prevederile acestuia sunt incluse în și fac parte din prezentul Acord. Nu se utilizează valorile în vamă minime.
2. Părțile trebuie să coopereze în vederea atingerii unei abordări comune a problemelor cu privire la valoarea în vamă.

Articolul 197

Cooperarea vamală

Părțile vor consolida cooperarea în domeniul vamal pentru a asigura implementarea obiectivelor prezentului Capitol în scopul de a continua facilitarea schimburilor comerciale, asigurînd în același timp un control eficient, securitatea și prevenirea fraudelor. În acest scop, Părțile vor utiliza, după caz, Proiectul Vamal al Comisiei Europene ca un instrument de evaluare comparativă.

În scopul de a asigura respectarea prevederilor prezentului Capitol, Părțile se obligă, *printre*

altele, la următoarele:

- (a) a face schimb de informații privind legislația și procedurile vamale;
- (b) a elabora inițiative comune privind procedurile de import, export și tranzit, precum și a depune eforturi în vederea asigurării că servicii eficiente sunt prestate comunității de afaceri;
- (c) a coopera cu privire la automatizarea procedurilor vamale și altor proceduri în domeniul comerțului;
 - (d) a face schimb, după caz, de informații și date cu condiția respectării confidențialității datelor, precum și a standardelor și regulamentelor privind protecția datelor cu caracter personal;
 - (e) a coopera în vederea prevenirii și combaterii traficului transfrontalier ilicit de bunuri, inclusiv produse din tutun;
 - (f) a face schimb de informații sau a intra în consultări în vederea stabilirii, unde este posibil, unor poziții comune în organizațiile internaționale în domeniul vamal, cum ar fi OMC, OMV, ONU, Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) și CEE - ONU;
 - (g) a coopera în planificarea și acordarea asistenței tehnice, în special pentru a facilita reformele în domeniul vamal și de facilitare a comerțului în corespundere cu prevederile relevante din prezentul Acord;
 - (h) a face schimb de cele mai bune practici în operațiunile vamale, în special cu privire la aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală, îndeosebi în legătură cu produsele contrafăcute;
 - (i) a promova coordonarea între toate autoritățile de frontieră ale Părților pentru a facilita procesul de trecere a frontierei și a îmbunătăți controlul, ținând cont de controalele comune la frontieră, unde este fezabil și adecvat; și
 - (j) a stabili, unde este relevant și adecvat, recunoașterea reciprocă a programelor de parteneriat în comerț și a controalelor vamale, inclusiv măsurile echivalente de facilitare a comerțului.

Articolul 198

Asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal

Fără a aduce atingere altor forme de cooperare prevăzute în prezentul Acord, în special în Articolul 197 din prezentul Acord, Părțile acordă asistență administrativă reciprocă în domeniul vamal în conformitate cu prevederile Protocolului III privind Asistența Administrativă Reciprocă în domeniul Vamal la prezentul Acord.

Articolul 199

Asistența tehnică și dezvoltarea capacităților

Părțile cooperează în vederea furnizării de asistență tehnică și dezvoltare a capacităților pentru implementarea reformelor în domeniul vamal și de facilitare a comerțului.

Articolul 200

Subcomitetul vamal

1. Prin prezentul se instituie Subcomitetul Vamal. Acesta raportează Comitetului de Asocierie pentru Configurare în Comerț, astfel cum este stabilit în Articolul 438(4) din prezentul Acord.

2. Funcția Subcomitetului trebuie să includă consultări periodice și monitorizarea implementării și administrării prezentului Capitol, inclusiv problemele cu privire la cooperarea vamală, cooperarea și administrarea vamală transfrontalieră, asistența tehnică, regulile de origine, facilitarea comerțului, precum și asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal.
3. Subcomitetul Vamal urmează, *printre altele*, să:
 - (a) supravegheze funcționarea adecvată a prezentului Capitol și a Protocoalelor II și III la prezentul Acord;
 - (b) adopte aranjamente practice, măsuri și decizii pentru implementarea prezentului Capitol și a Protocoalelor II și III la prezentul Acord, inclusiv cu privire la schimbul de informații și date, recunoașterea reciprocă a controalelor vamale și programelor de parteneriat în domeniul comerțului, precum și a beneficiilor convenite reciproc;
 - (c) facă schimb de opinii cu privire la orice probleme de interes comun, inclusiv măsurile viitoare și resursele necesare pentru implementarea și punerea lor în aplicare;
 - (d) dea recomandări, după caz; și
 - (e) adopte regulile sale interne de procedură.

Articolul 201

Armonizarea legislației vamale

Armonizarea treptată la legislația Uniunii în domeniul vamal și anumite legi internaționale se efectuează în modul stabilit în Anexa XXVIIa prezentul Acord.

CAPITOLUL 6
DREPTUL DE STABILIRE, PRESTAREA SERVICIILOR ȘI ȘI COMERȚUL
ELECTRONIC

Secțiunea 1

Dispoziții Generale

Articolul 202

**Obiectiv, domeniu de aplicare
și reglementare**

1. Reafirmând angajamentele lor respective în temeiul Acordului OMC, Părțile, prin prezentul, stabilesc aranjamentele necesare pentru liberalizarea progresivă reciprocă a unităților și a comerțului cu servicii și pentru cooperarea în comerțul electronic.
2. Achizițiile publice sunt acoperite în Capitolul 8 (Achizițiile Publice) din Titlul V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) din prezentul Acord și nici o prevedere din prezentul Capitol nu se interpretează pentru a impune careva obligație cu privire la achizițiile publice.
3. Subvențiile sunt reglementate în Capitolul 10 (Concurența) din Titlul V (Comerțul și Aspectele legate de Comerț) din prezentul Acord și prevederile prezentului Capitol nu se aplică subvențiilor acordate de către Părți.
4. În conformitate cu prevederile prezentului Capitol, fiecare Parte își rezervă dreptul de a reglementa și a introduce noi reglementări pentru a îndeplini obiectivele legitime de politici.
5. Prezentul Capitol nu se aplică măsurilor care afectează persoanele fizice, care solicită accesul la piața forței de muncă a unei Părți și nici măsurilor cu privire la cetățenie, reședință sau angajarea în câmpul muncii pe o bază permanentă.
6. Nimic din prezentul Capitol nu va împiedica o Parte să aplice măsuri pentru a reglementa intrarea persoanelor fizice în, sau șederea lor temporară, pe teritoriul său, inclusiv acele măsuri necesare pentru protejarea integrității și asigurarea circulației în ordine a persoanelor fizice peste hotarele sale, cu condiția că aceste măsuri nu sunt aplicate astfel încât să anuleze sau să diminueze avantajele care revin unei Părți în temeiul condițiilor unui angajament specific din prezentul Capitol și Anexele acestuia².

Articolul 203

Definiții

În sensul prezentului Capitol:

1. “măsură” înseamnă orice măsură luată de către o Parte, fie sub formă de act cu putere legislativă, regulament, normă, procedură, decizie, acțiune administrativă sau oricare altă formă;
2. “măsuri adoptate sau menținute de către o Parte” înseamnă măsuri luate de către:

²

Simplul fapt de solicitare a vizei pentru persoanele fizice din anumite țări și nu pentru persoanele din alte țări nu va fi considerat drept un fapt de anulare sau diminuare a avantajelor în temeiul unui angajament specific.

- (a) administrațiile și autoritățile centrale, regionale sau locale; și
 - (b) organele neguvernamentale în exercitarea atribuțiilor delegate de administrațiile și autoritățile centrale, regionale sau locale;
3. “persoană fizică a unei Părți” înseamnă un cetățean al unui Stat Membru al UE sau un cetățean al Republicii Moldova conform legislației respective;
4. “persoană juridică” înseamnă oricare entitate juridică creată în modul corespunzător sau stabilită în oricare alt mod în temeiul legislației în vigoare, fie pentru profit sau alt scop, și fie că aparține sectorului privat sau guvernamental, inclusiv orice corporație, trust, parteneriat, întreprindere mixtă, întreprindere individuală sau asociație;
5. “persoană juridică a Uniunii” sau “persoană juridică a Republicii Moldova” înseamnă o persoană juridică creată în conformitate cu legislația unui Stat Membru al UE sau al Republicii Moldova, respectiv, și care are sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității pe teritoriul³ la care se aplică TFUE sau, respectiv, pe teritoriul Republicii Moldova;
- În cazul în care persoana juridică respectivă are doar sediul social sau administrația centrală pe teritoriul la care se aplică TFUE sau pe teritoriul Republicii Moldova, respectiv, aceasta nu este considerată drept persoană juridică a Uniunii sau persoană juridică a Republicii Moldova, respectiv, cu excepția cazului în care operațiunile acesteia au o legătură reală și continuă cu economia Uniunii sau a Republicii Moldova, respectiv;
6. Fără a aduce atingere alineatului precedent, companiile de transport maritim create în afara Uniunii sau a Republicii Moldova și controlate de cetățeni ai unui Stat Membru al UE sau ai Republicii Moldova, respectiv, sunt, de asemenea, beneficiari ai prevederilor prezentului Acord, dacă navele acestora sunt înregistrate în conformitate cu legislația lor respectivă, în Statul Membru respectiv sau în Republica Moldova și arborează pavilionul aceluși Stat Membru sau al Republicii Moldova;
7. “filială” a unei persoane juridice a unei Părți înseamnă o persoană juridică care efectiv este controlată de o altă persoană juridică a acestei Părți⁴;
8. “sucursală” a unei persoane juridice înseamnă un sediu de activitate fără personalitate juridică, care are aparența permanenței, cum ar fi extinderea unei societăți-mamă, care are o structură de conducere și este echipată material pentru a negocia afaceri cu terțe părți astfel încât acestea din urmă, deși știu că va exista, dacă este necesar, o legătură juridică cu societatea-mamă, sediul căreia este în străinătate, nu trebuie să trateze direct cu această societatea-mamă, dar poate efectua tranzacții comerciale la sediul care constituie extinderea societății-mamă;
9. “unitate” înseamnă:
- (a) în ceea ce privește persoanele juridice din Uniune sau din Republica Moldova, dreptul de a iniția și a desfășura activități economice prin înființarea, inclusiv achiziția, unei persoane juridice și de a crea o sucursală sau reprezentanță în Republica Moldova sau în Uniune, respectiv;

³ Pentru o mai mare certitudine, teritoriul include zona economică exclusivă și platoul continental, astfel cum este prevăzut în Convenția ONU asupra dreptului mării (UNCLOS).

⁴ O persoană juridică este controlată de o altă persoană juridică dacă ultima are împuternicirea de a desemna majoritatea directorilor săi sau prin alt mod să direcționeze acțiunile sale.

- (b) în ceea ce privește persoanele fizice, dreptul persoanelor fizice din Uniune și Republica Moldova de a iniția și desfășura activități economice în calitate de persoane care desfășoară activități independente, precum și de a înființa întreprinderi, în special companii, pe care acestea efectiv le controlează.
10. “activități economice” includ activități cu caracter industrial, comercial și profesional, precum și activități de artizanat și nu includ activități desfășurate în scopul exercitării unei autorități guvernamentale;
11. “operațiuni” înseamnă desfășurarea unor activități economice;
12. “servicii” includ orice serviciu în orice sector cu excepția serviciilor prestate în scopul exercitării unei autorități guvernamentale;
13. “servicii și alte activități desfășurate în scopul exercitării unei autorități guvernamentale” reprezintă servicii sau activități, care nu sunt desfășurate nici în bază comercială nici în condiții de concurență cu unul sau mai mulți operatori economici;
14. “furnizarea transfrontalieră de servicii” înseamnă furnizarea serviciilor:
- (a) de pe teritoriul unei Părți pe teritoriul altei Părți;
 - (b) pe teritoriul unei Părți pentru consumatorul de servicii al celeilalte Părți;
15. “furnizor de servicii” al unei Părți înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei Părți care caută să furnizeze sau furnizează un serviciu;
16. “întreprinzător” înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei Părți, care caută să desfășoare sau desfășoară o activitate economică prin înființarea unei unități.

Secțiunea 2

Înființarea

Articolul 204

Domeniul de aplicare

Prezenta Secțiune se aplică măsurilor adoptate sau menținute de către Părți, care afectează înființarea în toate activitățile economice cu excepția la:

- (a) extracția, fabricarea și procesarea⁵ materialelor nucleare;
- (b) producția sau comerțul cu arme, muniții sau materiale de război,
- (c) servicii audio-vizuale;
- (d) cabotaj maritim național⁶, și

⁵ Pentru o mai mare certitudine, prelucrarea materialelor nucleare include toate activitățile cuprinse în ISIC ONU Rev.3.1codul2330.

⁶ Fără a aduce atingere domeniului de acoperire a activităților, care pot fi considerate drept cabotaj în temeiul legislației naționale relevante, cabotaj maritim național în prezentul capitol reglementează transportarea pasagerilor sau a mărfurilor între un port sau punct situat în Republica Moldova sau un Stat Membru al UE și alt

- (e) servicii de transport aerian național și internațional⁷, fie programate sau neprogramate, și servicii direct legate de exercitarea drepturilor de trafic, altele decât:
 - (i) servicii de reparare și întreținere a aeronavelor, în care o aeronavă este retrasă din serviciu;
 - (ii) vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian;
 - (iii) servicii legate de sistemele informatizate de rezervare (SIR);
 - (iv) servicii de asistență la sol;
 - (v) servicii de exploatare a aeroporturilor.

Articolul 205

Tratament național și clauza națiunii celei mai favorizate

1. Conform rezervelor indicate în Anexa XXVII-E la prezentul Acord, Republica Moldova va oferi, la intrarea în vigoare a prezentului Acord :
 - (a) în ceea ce privește înființarea de filiale, sucursale și reprezentanțe ale Uniunii, tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat persoanelor juridice, sucursalelor și reprezentanțelor sale sau oricăror persoane juridice, sucursale și reprezentanțe ale terțelor părți, oricare dintre acestea este mai favorabil;
 - (b) în ceea ce privește funcționarea filialelor, sucursalelor și reprezentanțelor Uniunii în Republica Moldova, odată ce sunt create, tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat persoanelor juridice, sucursalelor și reprezentanțelor sale; sau oricăror persoane juridice, sucursale și reprezentanțe ale persoanelor juridice din terțele țări, oricare dintre acestea este mai favorabil.⁸
2. Conform rezervelor indicate în Anexa XXVII-A la prezentul Acord, Uniunea va oferi, la intrarea în vigoare a prezentului Acord:
 - (a) în ceea ce privește înființarea filialelor, sucursalelor și reprezentanțelor Republicii Moldova, tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat de către Uniune propriilor persoane juridice, sucursale și reprezentanțe sau oricăror persoane juridice, sucursale și reprezentanțe ale terțelor părți, oricare dintre acestea este mai favorabil;
 - (b) în ceea ce privește funcționarea filialelor, sucursalelor și reprezentanțelor Republicii Moldova în Uniune, odată ce sunt create, tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor persoane juridice, sucursale și reprezentanțe; sau oricăror persoane juridice, sucursale și reprezentanțe ale persoanelor juridice din terțele țări, oricare dintre acestea este mai favorabil.⁹

port sau punct situat în Republica Moldova sau un Stat Membru al UE, inclusiv pe platoul său continental, astfel cum este prevăzut în UNCLOS, și traficul care începe și se finalizează în același port sau punct situat în Republica Moldova sau un Stat Membru al UE.

⁷ Condițiile de acces reciproc pe piața serviciilor de transport aerian sunt reglementate de Acordul între UE și Statele sale Membre și Republica Moldova cu privire la stabilirea Spațiului Aerian Comun.

⁸ Această obligație nu se extinde la prevederile privind protecția investițiilor, care nu sunt reglementate de prezentul Capitol, inclusiv prevederile privind procedurile de soluționare a litigiilor dintre investitor și stat, așa cum se găsește în alte acorduri.

3. Conform rezervelor indicate în Anexa XXVII-AșiXXVII-Ela prezentul Acord, Părțile nu vor adopta regulamente sau măsuri noi, care introduc discriminare în ceea ce privește înființarea persoanelor juridice ale Uniunii sau ale Republicii Moldova pe teritoriul lor sau în ceea ce privește activitatea lor, odată stabilite, prin comparație cu propriile persoane juridice.

Articolul 206

Revizuirea

1. În vederea liberalizării progresive a condițiilor de înființare, Părțile vor revizui cu regularitate cadrul legal privind înființarea¹⁰ și mediul de înființare, în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul acordurilor internaționale.
2. În contextul revizuirii menționate în alineatul 1, Părțile evaluează orice obstacole care au fost întâlnite în calea înființării. În vederea aprofundării prevederilor prezentului Capitol, Părțile se obligă să găsească modalități adecvate pentru depășirea acestor obstacole, care pot include alte negocieri, inclusiv cu privire la protecția investițiilor și procedurile de soluționare a litigiilor între investitor și stat.

Articolul 207

Alte acorduri

Nimic în prezentul Capitol nu va fi interpretat astfel încât să limiteze drepturile întreprinzătorilor Părților de a beneficia de un tratament mai favorabil, prevăzut în acordul internațional existent sau viitor, cu privire la investiții, la care un Stat Membru al UE și Republica Moldova sunt parte.

Articolul 208

Standardul de tratament pentru sucursale și reprezentanțe

1. Prevederile Articolului 205 din prezentul Acord nu împiedică aplicarea de către o Parte a unor norme specifice privind stabilirea și activitatea pe teritoriul său a sucursalelor și reprezentanțelor persoanelor juridice ale altei Părți, care nu sunt înființate pe teritoriul primei Părți, care sunt justificate prin diferențe juridice sau tehnice între astfel de sucursale și reprezentanțe în comparație cu sucursalele și reprezentanțele companiilor create pe teritoriul său sau, în ceea ce privește serviciile financiare, din motive prudențiale.
2. Diferența în tratament nu depășește ceea ce este strict necesar drept urmare a unor astfel de diferențe juridice și tehnice sau, în ceea ce privește serviciile financiare, din motive prudențiale.

⁹ Această obligație nu se extinde la prevederile privind protecția investițiilor, care nu sunt reglementate de prezentul Capitol inclusiv prevederile privind procedurile de soluționare a litigiilor între investitor și stat, astfel cum se găsește în alte acorduri.

¹⁰ Aceasta include prezentul Capitol și Anexele XXVII-AșiXXVII-Ela prezentul Acord.

Secțiunea 3

Furnizarea Transfrontalieră de Servicii

Articolul 209

Domeniu de aplicare

Prezenta Secțiune se aplică măsurilor Părților, care afectează furnizarea transfrontalieră de servicii din toate sectoarele cu excepția la:

- (a) servicii audio-vizuale;
- (b) cabotaj maritim național¹¹; și,
- (c) servicii de transport aerian național și internațional¹², fie programate sau neprogramate, și servicii direct legate de exercitarea drepturilor de trafic altele decât:
 - (i) servicii de reparare și întreținere a aeronavelor, în care o aeronavă este retrasă din serviciu;
 - (iv) vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian;
 - (v) servicii legate de sistemele informatizate de rezervare (SIR);
 - (iv) servicii de asistență la sol;
 - (v) servicii de exploatare a aeroporturilor.

Articolul 210

Accesul la piață

1. În ceea ce privește accesul la piață prin furnizarea transfrontalieră de servicii, fiecare Parte va presta servicii și va oferi prestatorilor de servicii ai celeilalte Părți un tratament nu mai puțin favorabil decât cel prevăzut în angajamentele specifice cuprinse în Anexele XXVII-B și XXVII-Fla prezentul Acord.
2. În sectoarele în care există angajamente privind accesul la piață, măsurile pe care o Parte nu le menține sau adoptă fie în bază de subdivizare regională sau la nivelul întregului său teritoriu, dacă nu este specificat altfel în Anexele XXVII-B și XXVII-Fla prezentul Acord, sunt definite drept:
 - (a) limitări cu privire la numărul de furnizori de servicii fie în formă de contingente numerice, monopoluri, prestatori exclusivi de servicii sau cerințele unui test privind nevoile economice;

¹¹ Fără a aduce atingere sferei de activități, care pot fi considerat drept cabotaj în temeiul legislației naționale relevante, cabotajul maritim național în conformitate cu prezentul Capitol se referă la transportul de pasageri și mărfuri între un port și un punct situat în Republica Moldova sau un Stat Membru al UE și un alt port sau punct situat în Republica Moldova sau un Stat Membru al UE, inclusiv pe platforma sa continentală, precum este prevăzut în UNCLOS și traficul care se începe și se finalizează în același port sau punct situat în Republica Moldova sau Statul Membru al UE.

¹² Condițiile de acces reciproc la piața transportului aerian sunt reglementate de către Acordul între UE și Statele sale Membre și Republica Moldova cu privire la stabilirea unui Spațiu Aerian Comun.

- (b) limitări cu privire la valoarea totală a tranzacțiilor de servicii sau activelor în formă de contingente numerice sau cerința de analiză a necesităților economice;
- (c) limitări cu privire la numărul total al operațiunilor cu servicii sau cantitatea totală de servicii exprimată în unități numerice în formă de contingente sau cerința de analiză a necesităților economice.

Articolul 211

Tratament național

1. În sectoarele în care angajamentele privind accesul pe piață sunt înscrise în Anexele XXVII-B și XXVII-F la prezentul Acord și în conformitate cu condițiile și calificările stipulate în prezentul, fiecare Parte acordă serviciilor și furnizorilor de servicii ai celeilalte Părți, în ceea ce privește măsurile care afectează furnizarea transfrontalieră de servicii, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor servicii similare și furnizori de servicii.
2. Oricare dintre Părți poate îndeplini cerințele alineatului 1 acordând serviciilor sau furnizorilor de servicii ai celeilalte Părți fie un tratament în mod formal identic sau un tratament în mod formal diferit decât cel acordat propriilor servicii similare și furnizori de servicii.
3. Tratament în mod formal identic sau în mod formal diferit este considerat mai puțin favorabil dacă acesta modifică condițiile de concurență în favoarea serviciilor sau furnizorilor de servicii ai Părții în comparație cu serviciile similare sau furnizorii de servicii ai celeilalte Părți.
4. Angajamentele specifice asumate în temeiul prezentului Articol nu se interpretează astfel încât oricare dintre Părți să fie obligată să compenseze pentru dezavantajele concurențiale inerente, care decurg din caracterul străin al serviciilor sau furnizorilor de servicii relevante.

Articolul 212

Listele de angajamente

1. Sectoarele liberalizate de către fiecare Parte în conformitate cu prezenta Secțiune și, prin intermediul rezervelor, limitările privind accesul pe piață și tratamentul național aplicabile serviciilor și furnizorilor de servicii ai celeilalte Părți în sectoarele respective sunt stabilite în listele de angajamente incluse în Anexele XXVII-B și XXVII-Fla prezentul Acord.
2. Fără a aduce atingere drepturilor și obligațiilor Părților, care există sau pot apărea în temeiul Convențiilor Consiliului European cu privire la Televiziunea Transfrontalieră și Convenția Europeană cu privire la Co-producția Cinematografică, listele de angajamente din Anexele XXVII-B și XXVII-Fla prezentul Acord nu includ angajamentele cu privire la serviciile audiovizuale.

Articolul 213

Revizuirea

În ceea ce privește liberalizarea progresivă a furnizării transfrontaliere de servicii între Părți, Comitetul de Asociere pentru Configurare în Comerț, precum este prevăzut în Articolul 438(4) al prezentului Acord, va revizui cu regularitate lista angajamentelor menționată în Articolul 212 din prezentul Acord. Această revizuire va lua în considerare, printre altele, procesul de apropiere treptată menționat în Articolele 230, 240, 249 și 253 ale prezentului Acord și impactul acestuia

asupra eliminării obstacolelor rămase în calea furnizării transfrontaliere de servicii între Părți.

Secțiunea 4
Prezența Temporară a Persoanelor Fizice aflate în vizită de
Afaceri
Articolul 214

Domeniul de aplicare și definiții

1. Prezenta Secțiune se aplică măsurilor aplicate de Părți cu privire la intrarea și șederea temporară pe teritoriile lor a personalului cheie, stagiatorilor absolvenți și vânzătorilor comercianți, furnizorilor de servicii contractuale și profesioniștilor independenți, fără a aduce atingere Articolului 202(5) din prezentul Acord.
2. În scopurile prezentei Secțiuni:
 - (a) "Personal cheie" înseamnă persoane fizice angajate de o persoană juridică a unei Părți alta decât o organizație non-profit,¹³ și care sunt responsabile pentru înființarea sau controlul adecvat, administrarea și funcționarea unei unități. "Personalul cheie" include "vizitatorii de afaceri" pentru scopuri de înființare și "persoane transferate în cadrul aceleiași întreprinderi".
 - (i) "Persoanele aflate în vizită de afaceri" în scopuri de înființare înseamnă persoane fizice, care lucrează într-o poziție de conducere, și care sunt responsabile pentru înființarea unei unități. Aceștia nu oferă sau prestează servicii sau se angajează în oricare activitate economică alta decât cea necesară pentru scopurile de înființare. Aceștia nu primesc remunerare de la o sursă situată în Partea gazdă.
 - (ii) "Persoane transferate în cadrul aceleiași întreprinderi" înseamnă persoane fizice, care au fost angajate de către o persoană juridică sau au fost parteneri cu aceasta de cel puțin un an și care sunt transferate temporar la o unitate care poate fi o filială, sucursală sau companie principală a întreprinderii/persoanei juridice pe teritoriul celeilalte Părți. Persoana fizică în cauză trebuie să aparțină la una din următoarele categorii:
 - (1) Manageri: persoane care lucrează într-o poziție de conducere în cadrul unei persoane juridice, care se ocupă în primul rând de gestionarea unității, primind supraveghere generală sau direcții în principal de la consiliul de directori sau de la acționarii afacerii sau echivalentul acestora, inclusiv cel puțin:
 - conduc unitatea sau un departament sau subdiviziune a acesteia; și
 - supraveghează și controlează lucrul altor angajați de supraveghere, profesioniști sau de conducere; și
 - au autoritatea personal de a recruta și a concedia sau de a recomanda recrutarea, concedierea sau alte acțiuni legate de personal.
 - (2) Specialiști: persoane care lucrează în cadrul unei persoane juridice, care ~~posedă~~ cunoștințe deosebite esențiale pentru echipamentul de producere și cercetare

¹³ Referința la alta decât o "organizație non-profit" se aplică doar pentru AT (Austria), BE (Belgia), CY (Cipru), CZ (Republica Cehă), DE (Germania), DK (Danemarca), EE (Estonia), EL (Grecia), ES (Spania), FI (Finlanda), FR (Franța), IE (Irlanda), IT (Italia), LT (Lituania), LU (Luxemburg), LV (Letonia), MT (Malta), NL (Țările de Jos), PT (Portugalia), SI (Slovenia), UK (Regatul Unit).

a unității, tehnicile, procesele, procedurile sau managementul acesteia. În evaluarea acestor cunoștințe, se va lua în considerare nu doar de cunoștințe specifice unității, ci și de faptul dacă persoana are un nivel înalt de calificare pentru un anumit tip de muncă sau comerț care necesită cunoștințe tehnice specifice, inclusiv apartenența la o profesie acreditată.

- (b) "absolvenți stagiați" înseamnă persoane fizice, care au fost angajate de o persoană juridică a unei Părți sau a sucursalei acesteia pentru cel puțin un an, posedă un grad universitar și sunt temporar transferați la o unitate a persoanei juridice pe teritoriul celeilalte Părți în scopuri de dezvoltare profesională sau pentru a obține instruire în tehnici sau metode de afaceri¹⁴.
- (c) "Vânzători comercianți"¹⁵ înseamnă persoane fizice care sunt reprezentanți ai furnizorilor de servicii sau mărfuri ai unei Părți, care doresc intrare sau ședere temporară pe teritoriul celeilalte Părți în scopuri de negociere a vânzărilor de servicii sau mărfuri sau pentru încheierea acordurilor de vânzare a serviciilor sau mărfurilor pentru furnizorul în cauză. Aceștia nu se angajează în efectuarea vânzărilor directe publicului larg și nu primesc remunerație de la o sursă situată în Partea gazdă, și nici nu sunt agenți comisionari.
- (d) "Furnizori de servicii contractuale" înseamnă persoane fizice angajate de o persoană juridică a unei Părți, care în sine nu este a o agenție de servicii de recrutare și plasare a forței de muncă și nici nu acționează prin intermediul unei astfel de agenții, nu este înființată pe teritoriul celeilalte Părți și a încheiat un contract de bună credință privind furnizarea de servicii cu un consumator final în Partea din urmă, care necesită prezența în bază temporară a angajaților săi în Partea respectivă, în scopul îndeplinirii contractului privind prestarea de servicii¹⁶.
- (e) "Profesioniști independenți" înseamnă persoane fizice angajate în furnizarea de servicii și stabilite ca o activitate independentă pe teritoriul unei Părți, care nu au o unitate stabilită pe teritoriul celeilalte Părți și care au încheiat un contract de bună credință (altul decât prin intermediul unei agenții de servicii de recrutare și plasare a forței de muncă) privind furnizarea de servicii cu un consumator final din Partea din urmă, care necesită prezența acestora în bază temporară în Partea respectivă în scopul îndeplinirii contractului privind prestarea serviciilor¹⁷.
- (f) "Calificări" înseamnă diplome, certificate și alte dovezi (de calificare oficială) eliberate de o autoritate desemnată în conformitate cu prevederile legislative, regulatorii sau administrative și care atestă finalizarea cu succes a formării profesionale.

¹⁴ Unitatea recipientă ar putea fi obligată să prezinte un program de instruire, care să acopere durata de ședere, pentru aprobare prealabilă, demonstrând că scopul de ședere este pentru instruire. Pentru AT (Austria), CZ (Republica Cehă), DE (Germania), FR (Franța), ES (Spania) și HU (Ungaria), instruirea trebuie să aibă legătură cu gradul universitar care a fost obținut.

¹⁵ UK (Regatul Unit): Categoria de vânzători comercianți este recunoscută doar pentru vânzătorii de servicii.

¹⁶ Contractul de servicii menționat în punctele d) și e) trebuie să îndeplinească cerințele legislației și a regulamentelor Părții unde este executat contractul.

¹⁷ Contractul de servicii menționat în punctele d) și e) trebuie să îndeplinească cerințele legislației și a regulamentelor Părții unde este executat contractul.

Articolul 215

Personalul cheie și stagiarii absolvenți

1. Pentru fiecare sector angajat în conformitate cu Secțiunea 2 (Înființarea) a prezentului Capitol și în temeiul oricăror rezerve menționate în Anexele XXVII-A și XXVII-E la prezentul Acord sau în Anexele XXVII-C și XXVII-G la prezentul Acord, fiecare Parte permite antreprenorilor celeilalte Părți să angajeze în unitatea sa persoane fizice ale celeilalte Părți cu condiția că acești angajați reprezintă personalul cheie sau stagiarii absolvenți, astfel cum sunt definiți în Articolul 214 din prezentul Acord. Intrarea temporară și șederea temporară a personalului cheie și a stagiarii absolvenți va fi pentru o perioadă de până la trei ani pentru persoanele transferate în cadrul aceleiași întreprinderi, nouăzeci zile în oricare perioadă de douăsprezece luni pentru vizitatorii de afaceri în scopuri de înființare și un an pentru stagiarii absolvenți.
2. Pentru fiecare sector angajat în conformitate cu Secțiunea 2 din prezentul Capitol, măsurile pe care o Parte nu le menține sau nu le adoptă fie în bază de subdivizare regională sau la nivelul întregului teritoriu, dacă nu este specificat altfel în Anexele XXVII-C și XXVII-G la prezentul Acord, sunt definite ca limitări privind numărul total de persoane fizice pe care un antreprenor le poate angaja în calitate de personal cheie și stagiarii absolvenți într-un sector specific în formă de contingente numerice sau o cerință pentru analiza necesităților economice și ca limitări discriminatorii.

Articolul 216

Vînzători de afaceri

Pentru fiecare sector angajat în conformitate cu Secțiunea 2 (Înființarea) sau Secțiunea 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) din prezentul Capitol și potrivit oricăror rezerve menționate în Anexele XXVII-A și XXVII-E, și XXVII-B și XXVII-F la prezentul Acord, fiecare Parte va permite intrarea și șederea temporară a vînzătorilor de afaceri pentru o perioadă de până la nouăzeci de zile în oricare perioadă de douăsprezece luni.

Articolul 217

Furnizorii de servicii contractuale

1. Părțile își reafirmă obligațiile respective care decurg din angajamentele asumate în temeiul Acordului General privind Comerțul cu Servicii (GATS) în ceea ce privește intrarea și șederea temporară a furnizorilor de servicii contractuale.
În conformitate cu Anexele XXVII-D și XXVII-H la prezentul Acord, fiecare Parte va permite furnizarea de servicii pe teritoriul său de către furnizorii de servicii contractuale ai celeilalte Părți, cu respectarea condițiilor specificate în alineatul 3.
2. Angajamentele asumate de Părți sunt supuse următoarelor condiții:
 - (a) Persoanele fizice trebuie să fie implicate în furnizarea unui serviciu pe bază temporară în calitate de angajați ai unei persoane juridice, care a obținut un contract de prestare a serviciilor pentru o perioadă care să nu depășească douăsprezece luni.
 - (b) Persoanele fizice, care intră în cealaltă Parte, trebuie să ofere astfel de servicii în calitate de angajați ai persoanei juridice, care furnizează serviciile pentru o perioadă de cel puțin un an imediat anterior datei de depunere a unei cereri de

intrare în cealaltă Parte. În plus, persoanele fizice trebuie să posede, la data depunerii cererii privind intrarea în cealaltă Parte, cel puțin trei ani de experiență profesională¹⁸ în sectorul activității care este subiectul contractului.

- (c) Persoanele fizice care intră în cealaltă Parte trebuie să posede:
 - (i) un grad universitar sau o calificare care să demonstreze cunoștințe la un nivel echivalent¹⁹; și
 - (ii) calificări profesionale în cazul în care aceasta se solicită pentru exercitarea unei activități în conformitate cu legislația, regulamentele sau cerințele legale ale Părții, unde este furnizat serviciul.
- (d) Persoana fizică nu beneficiază de remunerare pentru prestarea serviciilor pe teritoriul celeilalte Părți alta decât remunerarea plătită de persoana juridică, care a angajat persoana fizică.
- (e) Intrarea și șederea temporară a persoanelor fizice în Partea în cauză trebuie să fie pentru o perioadă cumulativă de nu mai mult de șase luni sau, în cazul Luxemburgului, douăzeci și cinci săptămâni în orice perioadă de douăsprezece luni sau pentru durata contractului, oricare este mai mică.
- (f) Accesul oferit în temeiul prevederilor prezentului Articol se referă doar la activitatea de servicii, care reprezintă subiectul contractului și nu conferă dreptul de a exercita titlul profesional al Părții, unde este prestat serviciul.
- (g) Numărul de persoane acoperit de contractul privind prestarea serviciilor nu trebuie să fie mai mare decât cel necesar pentru îndeplinirea contractului, așa cum poate fi solicitat de legile, regulamentele sau alte cerințe legale ale Părții unde este furnizat serviciul.

Articolul 218

Profesioniști independenți

1. În conformitate cu Anexele XXVII-D și XXVII-H la prezentul Acord, Părțile vor permite furnizarea de servicii pe teritoriul lor de către profesioniștii independenți ai celeilalte Părți potrivit condițiilor specificate în alineatul 2.
2. Angajamentele asumate de Părți se supun următoarelor condiții:
 - (a) Persoanele fizice trebuie să fie implicate în furnizarea de servicii pe bază temporară în calitate de persoane care desfășoară o activitate independentă stabilită în cealaltă Parte și trebuie să fi obținut un contract de prestare a serviciilor pentru o perioadă care să nu depășească douăsprezece luni.
 - (b) Persoanele fizice care intră în cealaltă Parte trebuie să posede, la data depunerii cererii pentru intrarea în cealaltă Parte, cel puțin șase ani de experiență profesională în sectorul de activitate care este subiectul contractului.
 - (c) Persoanele fizice care intră în cealaltă Parte trebuie să posede:

¹⁸ Obținută după atingerea vârstei majoratului.

¹⁹ În cazul în care gradul sau calificarea nu au fost obținute în Partea unde este furnizat serviciul, Partea respectivă poate evalua dacă aceasta este echivalent cu un grad universitar solicitat pe teritoriul său.

- (i) un grad universitar sau o calificare care să demonstreze cunoștințe la un nivel echivalent²⁰ și
 - (ii) calificări profesionale, în cazul în care acestea sunt solicitate pentru exercitarea unei activități în conformitate cu legislația, regulamentele sau alte cerințe legale ale Părții unde este furnizat serviciul.
- (d) Intrarea și șederea temporară a persoanelor fizice în Partea în cauză trebuie să fie pentru o perioadă cumulativă de nu mai mult de șase luni sau, în cazul Luxemburgului, douăzeci și cinci săptămâni în orice perioadă de douăsprezece luni sau pentru durata contractului, oricare este mai mică
 - (e) Accesul oferit în temeiul prevederilor prezentului Articol se referă doar la activitatea de servicii, care reprezintă subiectul contractului și nu conferă dreptul de a exercita titlul profesional al Părții, unde este prestat serviciul

Secțiunea 5

Cadrul de reglementare

Sub-Secțiunea 1

Reglementare Internă

Articolul 219

Domeniu de aplicare și Definiții

1. Următoarele discipline se aplică măsurilor implementate de Părți cu privire la cerințele și procedurile de licențiere, cerințele și procedurile de calificare care afectează:
 - (a) furnizarea transfrontalieră de servicii;
 - (b) înființarea pe teritoriul lor a persoanelor fizice și juridice definite în Articolul 203(9) din prezentul Acord;
 - (c) șederea temporară pe teritoriul lor a categoriilor de persoane fizice definite în Articolul 214(2)(a) - (e) din prezentul Acord.
2. În cazul furnizării transfrontaliere de servicii, aceste discipline se aplică doar în sectoarele pentru care Partea și-a asumat angajamente specifice și în măsura în care se aplică aceste angajamente specifice. În cazul înființării, aceste discipline nu se aplică în sectoarele în măsura în care o rezervă este menționată în conformitate cu Anexele XXVII-A și XXVII-E la prezentul Acord. În cazul șederii temporare a persoanelor fizice, aceste discipline nu se aplică sectoarelor în măsura în care o rezervă este menționată în conformitate cu Anexele XXVII-C și XXVII-D și XXVII-G și XXVII-H la prezentul Acord.
3. Aceste discipline nu se aplică măsurilor în cazul în care acestea reprezintă limitări supuse programării.

²⁰ În cazul în care gradul sau calificarea nu au fost obținute în Partea unde este furnizat serviciul, Partea respectivă poate evalua dacă acestea sunt echivalente cu un grad universitar solicitat pe teritoriul său.

4. În scopul prezentei Secțiuni,
- (a) "Cerințele de licențiere" sunt cerințe de bază, altele decât cerințele de calificare, pe care o persoană fizică sau juridică trebuie să le respecte pentru a obține, modifica sau a reînnoi autorizarea pentru desfășurarea activităților, astfel cum sunt definite în alineatul 1(a) - (c).
 - (b) "Procedurile de licențiere" sunt reguli administrative sau procedurale, la care o persoană fizică sau juridică, care are nevoie de autorizare pentru desfășurarea activităților definite în alineatul 1(a) - (c), inclusiv modificarea sau reînnoirea unei licențe, trebuie să adere pentru a demonstra respectarea cerințelor de licențiere.
 - (c) "Cerințe de calificare" sunt cerințe de bază privind competența unei persoane fizice de a furniza un serviciu și care trebuie demonstrate în scopul obținerii autorizării pentru furnizarea unui serviciu.
 - (d) "Procedurile de calificare" sunt norme administrative sau procedurale la care o persoană fizică trebuie să adere pentru a demonstra respectarea cerințelor de calificare, în scopul obținerii autorizării pentru furnizarea unui serviciu.
 - (e) "Autoritate competentă" este oricare organ și autoritate la nivel central, regional sau local sau organ neguvernamental în exercitarea împuternicirilor delegate de organele sau autoritățile centrale, regionale sau locale, care ia decizii cu privire la autorizarea pentru furnizarea de servicii, inclusiv prin înființare, sau privind autorizarea pentru stabilirea în cadrul unei activități economice, alta decât servicii.

Articolul 220

Condițiile de licențiere și calificare

1. Fiecare Parte asigură că măsurile cu privire la cerințele și procedurile de licențiere, cerințele și procedurile de calificare sunt bazate pe criterii care împiedică autoritățile competente să-și exercite puterea de evaluare într-un mod arbitrar.
2. Criteriile menționate în alineatul 1 trebuie să fie:
 - (a) proporționate cu un obiectiv al politicii publice;
 - (b) clare și lipsite de ambiguitate,
 - (c) obiective;
 - (d) pre-stabilite;
 - (e) făcute publice în prealabil;
 - (f) transparente și accesibile.
3. O autorizare sau o licență se acordă îndată ce se stabilește, în urma unei examinări corespunzătoare, că condițiile pentru obținerea unei autorizări sau licențe au fost îndeplinite.
4. Fiecare Parte va menține sau va institui tribunale sau proceduri judiciare, arbitrale sau administrative, care prevăd, la cererea unui antreprenor sau furnizor de servicii afectat, o revizuire rapidă, și, în cazul în care se justifică, remedii corespunzătoare pentru deciziile administrative care afectează stabilirea, furnizarea transfrontalieră de servicii sau prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri. În cazul în care procedurile nu sunt independente de agenția însărcinată cu decizia administrativă în cauză, fiecare

Parte asigură că procedurile de fapt prevăd o revizuire obiectivă și imparțială.

5. În cazul în care numărul de licențe disponibile pentru o anumită activitate este limitat din cauza cantității reduse de resurse naturale sau capacității tehnice, fiecare Parte aplică o procedură de selectare față de candidații potențiali, care asigură garanții depline de imparțialitate și transparență, inclusiv, în special, publicitate adecvată despre lansarea, desfășurarea și finalizarea procedurii.
6. Conform prevederilor specificate în prezentul Articol, în stabilirea regulilor pentru procedura de selectare, fiecare Parte poate lua în considerare obiectivele politicii publice, inclusiv considerente de sănătate, siguranță, protecția mediului înconjurător și conservarea patrimoniului cultural.

Articolul 221

Procedurile de licențiere și calificare

1. Procedurile și formalitățile de licențiere și calificare trebuie să fie clare, făcute publice în prealabil și să fie astfel încât să asigure solicitanților o garanție că cererea lor va fi tratată obiectiv și imparțial.
2. Procedurile și formalitățile de licențiere și calificare trebuie să fie cât mai simple posibil și să nu complice sau întârzie nejustificat prestarea de servicii. Orice taxe de licențiere²¹ pe care solicitanții le-ar putea suporta în legătură cu cererea lor trebuie să fie rezonabile și proporționate cu costul procedurilor de autorizare în cauză.
3. Fiecare parte asigură că procedurile utilizate și deciziile autorității competente în procesul de licențiere sau autorizare sunt imparțiale în ceea ce privește toți solicitanții. Autoritatea competentă trebuie să ia decizia într-un mod independent și să nu fie responsabilă pentru orice furnizor de servicii pentru care este solicitată licența sau autorizarea.
4. În cazul în care există perioade de timp specifice pentru cereri, fiecare solicitant trebuie să dispună de un termen rezonabil pentru prezentarea unei cereri. Autoritatea competentă trebuie să inițieze procesarea unei cereri fără întârziere nejustificată. În cazul în care este posibil, cererile trebuie să fie acceptate în format electronic în aceleași condiții de autenticitate ca și cererile prezentate pe hârtie.
5. Fiecare Parte asigură că procesarea unei cereri, inclusiv adoptarea unei decizii finale, este finalizată într-un termen rezonabil de la depunerea unei cereri complete. Fiecare Parte se străduiește să stabilească un termen normal pentru procesarea unei cereri.
6. Autoritatea competentă, într-un termen rezonabil de timp după primirea unei cereri pe care o consideră incompletă, trebuie să informeze solicitantul, în măsura fezabilă să identifice informația adițională necesară pentru finalizarea cererii și să ofere oportunitatea pentru corectarea deficiențelor.

²¹ Taxele de licențiere nu includ plățile pentru licitație, tender sau alte mijloace nediscriminatorii de acordare a concesiunilor sau contribuții mandat pentru prestarea serviciului universal.

7. Copiile legalizate se acceptă, unde este posibil, în locul documentelor originale.
8. În cazul în care o cerere este respinsă de autoritatea competentă, solicitantul trebuie să fie informat în scris și fără întârzieri nejustificate. În principiu, solicitantul, la cerere, trebuie de asemenea să fie informat despre motivele de respingere a cererii și termenul pentru apel împotriva deciziei.
9. Fiecare Parte asigură că odată ce o licență sau o autorizare este acordată, aceasta intră în vigoare fără întârzieri nejustificate în conformitate cu termenii și condițiile specificate în aceasta.

Sub-Secțiunea 2

Dispoziții de Aplicare Generală

Articolul 222

Recunoaștere reciprocă

1. Nimic în prezentul Capitol nu împiedică unei Părți să solicite ca persoanele fizice să posede calificările necesare și/sau experiența profesională specificate pe teritoriul unde este furnizat serviciul, pentru sectorul de activitate în cauză.
2. Fiecare Parte încurajează organele profesionale relevante să ofere Comitetului de Asocierie pentru Configurare în Comerț recomandări privind recunoașterea reciprocă, astfel cum este stabilit în Articolul 438(4) din prezentul Acord, în scopul îndeplinirii integrale sau parțiale, de către întreprinzători și furnizori de servicii, a criteriilor aplicate de fiecare Parte pentru autorizare, licențierea, funcționarea și certificarea întreprinzătorilor și furnizorilor de servicii și, în special, de servicii profesionale.
3. La primirea unei recomandări menționate în alineatul precedent, Comitetul de Asocierie pentru Configurare în Comerț va revizui, într-un termen rezonabil, această recomandare pentru a determina dacă aceasta se conformă prezentului Acord și, în baza informației incluse, va evalua în special:
 - (a) măsura în care standardele și criteriile aplicate de fiecare Parte pentru autorizarea, licențierea, funcționarea și certificarea prestatorilor de servicii și a întreprinzătorilor sunt convergente, și;
 - (b) valoarea economică potențială a Acordului privind Recunoașterea Reciprocă.
4. În cazul în care cerințele sunt îndeplinite, Comitetul de Asocierie pentru Configurare în Comerț stabilește pașii necesari pentru negociere și ulterior Părțile încep negocierea, prin intermediul autorităților competente, a Acordului privind Recunoașterea Reciprocă.
5. Oricare astfel de acord trebuie să fie în conformitate cu prevederile Acordului OMC și, în special, Articolul VII din GATS.

Articolul 223

Transparența și divulgarea informației confidentiale

1. Fiecare Parte trebuie să răspundă prompt la toate solicitările celeilalte Părți pentru informație specifică cu privire la oricare din măsurile sale de aplicare generală sau acorduri internaționale care se referă la sau afectează prezentul Acord. Fiecare Parte, de asemenea, trebuie să stabilească unul sau mai multe puncte de informare, care să furnizeze informație specifică antreprenorilor și furnizorilor de servicii ai celeilalte Părți, la cerere, cu privire la toate astfel de aspecte. Părțile se informează reciproc despre punctele sale de informare în termen de trei luni de la intrarea în vigoare a prezentului Acord. Punctele de informare nu trebuie să fie depozitari de legi și regulamente.
2. Nimic în prezentul Acord nu obligă oricare Parte să furnizeze informație confidențială, divulgarea căreia ar împiedica aplicarea legislației sau în alt mod ar fi contrară interesului public sau care ar prejudicia interesele comerciale legitime ale anumitor întreprinderi, publice sau private.

Sub-Secțiunea 3

Servicii informatice

Articolul 224

Înțelegerea serviciilor informatice

1. În măsura în care comerțul cu serviciile în domeniul informatic este liberalizat în conformitate cu Secțiunile 2 (Înființarea), 3(Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4(Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri)din prezentul Capitol, Părțile trebuie să se conformeze cu următoarele alineate.
2. CPC²² 84,codul ONU utilizat pentru descrierea serviciilor informatice și altor servicii conexe, cuprinde funcțiile de bază utilizate pentru a oferi tuturor serviciilor informatice și altor servicii conexe: programe de calculator definite ca seturi de instrucțiuni necesare pentru a permite computerelor să funcționeze și să comunice (inclusiv dezvoltarea și punerea în aplicare a acestora), procesarea și păstrarea datelor, și servicii conexe, cum ar fi servicii de consultanță și instruire pentru personalul clienților. Evoluțiile tehnologice au condus la o ofertă crescândă a acestor servicii ca un grup sau pachet de servicii aferente, care pot include unele sau toate aceste funcții de bază. De exemplu, servicii precum hostingul web sau a domeniului, servicii de extragere a datelor și de calcul distributiv (grid), fiecare constă dintr-o combinație a funcțiilor de bază ale serviciilor în domeniul informatic.
3. Serviciile informatice și alte servicii conexe, indiferent de faptul dacă sunt livrate printr-o rețea, inclusiv Internet, includ toate serviciile care oferă:
 - (a) consultanță, strategie, analiză, planificare, specificare, design, dezvoltare, instalare, implementare, integrare, testare, corectarea erorilor, actualizare, suport, asistență tehnică, sau management al sau pentru calculatoare sau sisteme de calculatoare; sau

²² CPC înseamnă Clasificarea Centrală a Produselor, astfel cum este stabilit în Oficiul Statistic al ONU, Lucrările Statistice, Seria M, N°77, CPC provizorie, 1991.

- (b) programe informatice definite ca seturi de instrucțiuni necesare pentru a permite calculatoarelor să funcționeze și să comunice (în și de ei înșiși), plus consultare, strategie, analiză, planificare, specificare, design, dezvoltare, instalare, punere în aplicare, integrare, testare, corectarea erorilor, actualizare, adaptare, întreținere,, suport, asistență tehnică, management sau utilizare de sau pentru programe de calculator; sau
 - (c) procesarea datelor, păstrarea datelor, găzduirea de date sau servicii pentru baze de date; sau
 - servicii de întreținere sau reparare pentru utilajul și echipamentul de birou, inclusiv calculatoare; sau
 - servicii de instruire pentru personalul clienților, legate de programe informatice, calculatoare sau sisteme de calculatoare, și neclasificate în altă parte.
4. Calculatoarele și serviciile aferente permit prestarea altor servicii (de exemplu, bancare) prin mijloace electronice și altele. Cu toate acestea, există o distincție importantă între serviciul intermediar (de exemplu, web-hosting sau găzduirea aplicației) și conținut sau serviciul principal, care este furnizat electronic (de exemplu, bancar). În astfel de cazuri, conținutul sau serviciul principal nu cad sub incidența CPC 84.

Sub-Secțiunea 4

Servicii Poștale și de Curierat

Articolul 225

Domeniul de aplicare și definiții

1. Prezenta Sub-Secțiune stabilește principiile cadrului de reglementare pentru toate serviciile poștale și de curierat liberalizate în conformitate cu Secțiunile 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol.
2. În scopul prezentei Sub-Secțiuni și al Secțiunilor 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol:
 - (a) o “licență” înseamnă o autorizare acordată unui furnizor individual de către o autoritate de reglementare, care este necesară înainte de desfășurarea unei activități de furnizarea a unui anumit serviciu;
 - (b) “serviciu universal” înseamnă prestarea permanentă a unui serviciu poștal de calitate specificată în toate punctele de pe teritoriul unei Părți la prețuri accesibile pentru toți utilizatorii.

Articolul 226

Prevenirea practicilor anti-concurențiale în sectorul poștal și de curierat

Măsuri adecvate trebuie să fie întreținute sau introduse în scopul de a preveni furnizorii, care, singuri sau împreună, au capacitatea de a afecta material condițiile de participare (în ceea ce privește prețul și oferta) pe piața relevantă a serviciilor poștale și de curierat drept urmare a

utilizării poziției lor pe piață, de la implicarea în sau continuarea practicilor anti-concurențiale.

Articolul 227

Serviciu universal

Fiecare Parte are dreptul să definească tipul obligației de serviciu universal, pe care dorește să-l mențină. Astfel de obligații nu vor fi considerate drept anti-concurențiale în sine, cu condiția că sunt administrate într-un mod transparent, nediscriminatoriu și competitiv neutru și nu sunt mai împovărătoare decât este necesar pentru tipul de serviciu universal definit de către Partea respectivă.

Articolul 228

Licențe

- 1 O licență poate fi necesară doar pentru serviciile care sunt din sfera serviciului universal.
2. În cazul în care este necesară o licență, următoarele trebuie făcute publice:
 - (a) toate criteriile de licențiere și perioada, care în mod normal este necesară pentru luarea deciziei cu privire la cererea pentru o licență; și
 - (b) termenii și condițiile licențelor.
3. Motivele pentru refuzul unei licențe trebuie aduse la cunoștința solicitantului, la cerere, și fiecare Parte trebuie să stabilească o procedură de apel printr-un organ independent. O astfel de procedură trebuie să fie transparentă, nediscriminatorie și bazată pe criterii obiective.

Articolul 229

Independența organului de reglementare

Organul de reglementare trebuie să fie separat în mod legal de la și să nu poarte răspundere față de oricare furnizor de servicii poștale și de curierat. Deciziile și procedurile utilizate de organul de reglementare trebuie să fie imparțiale față de toți participanții pieței.

Articolul 230

Armonizarea treptată

Fiecare Parte recunoaște importanța armonizării treptate a legislației existente și viitoare a Republicii Moldova la lista *acquis-lui* Uniunii inclus în Anexa XXVIII-Cla prezentul Acord.

Sub-Sețiunea5

Rețele și Servicii de Comunicații Electronice

Articolul 231

Domeniul de aplicare și definiții

- 1 Prezenta Sub-Sețiune stabilește principiile cadrului de reglementare pentru toate serviciile de comunicare electronică liberalizate în conformitate cu Secțiunile 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii), și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol.
2. În scopul prezentei Sub-Sețiuni și Secțiunilor 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii), și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol:
 - (a) "servicii de comunicații electronice" înseamnă toate serviciile, care constau, în totalitate sau în principal, în transmiterea de semnale în cadrul rețelelor de comunicații electronice, inclusiv servicii de telecomunicații și servicii de transmisie în rețele utilizate pentru radiodifuziune. Aceste servicii exclud serviciile care asigură sau exercită control editorial asupra conținutului transmis prin utilizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice;
 - (b) "rețea de comunicații publice" înseamnă o rețea de comunicații electronice utilizată, în totalitate sau în principal, pentru prestarea serviciilor de comunicații electronice puse la dispoziția publicului;
 - (c) "rețea de comunicații electronice" înseamnă sisteme de transmisie și, în cazurile aplicabile, echipament de comutare sau de rutare și alte resurse, care permit transmiterea semnalelor prin cablu, radio, mijloace optice sau alte mijloace electromagnetice, inclusiv rețele de satelit, rețele terestre fixe (cu circuite și pachete-comutate, inclusiv Internet) și mobile, sisteme de electricitate prin cablu, în măsura în care acestea sunt utilizate în scopul transmiterii semnalelor, rețele utilizate pentru difuzarea programelor de radio și televiziune, și rețele de televiziune prin cablu, indiferent de tipul de informații transmise;
 - (d) o "autoritate de reglementare" în sectorul de comunicații electronice înseamnă organul sau organele responsabile pentru reglementarea comunicațiilor electronice menționate în prezentul Capitol;
 - (e) un furnizor de servicii este considerat că are "putere semnificativă pe piață" dacă, individual sau împreună cu alții, se bucură de o poziție echivalentă cu poziția dominantă, ceea ce ar însemna o poziție cu putere economică care îi permite de a se comporta într-o măsură apreciabilă independent de concurenți, clienți și, în final, de consumatori;
 - (f) "interconectare" înseamnă legătura fizică și logică a rețelelor publice de comunicații utilizate de același sau de un alt furnizor în scopul de a permite utilizatorilor unui furnizor de servicii să comunice cu utilizatorii aceluiași sau altui furnizor de servicii sau de a accesa servicii prestate de alt furnizor de servicii. Serviciile pot fi prestate de Părțile implicate sau de alte părți care au acces la rețea.

Interconectarea este un tip specific de acces pus în aplicare între operatorii rețelelor publice.

- (g) "serviciu universal" înseamnă setul de servicii de calitate specificată, care sunt puse la dispoziția tuturor utilizatorilor de pe teritoriul unei Păți indiferent de amplasarea lor geografică și la prețuri accesibile; domeniul lor de acoperire și punerea în aplicare sunt stabilite de fiecare Parte;
- (h) "acces" înseamnă punerea la dispoziția altui furnizor de servicii a infrastructurilor și/sau serviciilor, în condiții definite, pe bază exclusivă sau neexclusivă, în scopul prestării serviciilor de comunicații electronice. Acesta acoperă, printre altele, accesul la elementele de rețea și facilități conexe, ceea ce poate presupune conectarea echipamentului, prin mijloace fixe sau non-fixe (în special aceasta include accesul la bucla locală și la instalațiile și serviciile necesare pentru prestarea serviciilor prin bucla locală), acces la infrastructura fizică, inclusiv clădiri, conducte și piloni; acces la sistemele de software relevante, inclusiv sistemele de suport operaționale, acces la sistemele de numerotare care oferă funcționalitate echivalentă, acces la rețelele fixe și mobile, în special pentru roaming, acces la sistemele de acces condiționat pentru serviciile de televiziune digitală; acces la serviciile de rețea virtuală;
- (i) "utilizator final" înseamnă un utilizator care nu furnizează rețele publice de comunicație sau servicii de comunicații electronice destinate publicului;
- (j) "bucla locală" înseamnă circuitul fizic, care conectează punctul terminal al rețelei din locuința abonatului cu repartitorul principal sau o instalație echivalentă în rețeaua publică de comunicare fixă.

Articolul 232

Autoritatea de reglementare

1. Fiecare Parte asigură că autoritățile de reglementare pentru serviciile de comunicații electronice trebuie să fie distincte, din punct de vedere legal, și independente, din punct de vedere funcțional, de orice furnizor de servicii de comunicații electronice. În cazul în care o Parte deține proprietatea sau controlul asupra unui furnizor, care oferă rețele sau servicii de comunicații electronice, această Parte asigură separarea structurală efectivă a funcției de reglementare de activitățile asociate cu proprietatea sau controlul.
2. Fiecare Parte se asigură ca autoritatea de reglementare trebuie să fie suficient împuternicită să reglementeze acest sector. Sarcinile, care trebuie îndeplinite de o autoritate de reglementare, sunt făcute publice într-o formă ușor accesibilă și clară, în special în cazul în care aceste sarcini sunt încredințate mai multor organe.
3. Fiecare Parte se asigură că deciziile și procedurile utilizate de autoritățile de reglementare sunt imparțiale față de toți participanții pe piață și sunt transparente.
4. Autoritatea de reglementare are competența de a efectua o analiză a piețelor de produse și servicii susceptibile la o reglementare ex ante. În cazul în care autoritatea de reglementare trebuie să stabilească, în temeiul Articolului 234 din prezentul Acord, dacă este necesar de a impune, menține, modifica sau retrage obligațiile, aceasta va stabili în baza unei analize a pieței dacă piața relevantă este efectiv concurențială.

5. În cazul în care autoritatea de reglementare stabilește că o piață anumită nu este efectiv concurențială, aceasta va identifica și va desemna furnizorii de servicii cu o putere semnificativă pe această piață și va impune, va menține sau va modifica obligațiile specifice de reglementare menționate în Articolul 234 din prezentul Acord, așa cum este necesar. În cazul în care autoritatea de reglementare stabilește că o piață este efectiv concurențială, aceasta nu va impune sau menține oricare din obligațiile de reglementare menționate în Articolul 234 din prezentul Acord.
6. Fiecare Parte asigură că un furnizor de servicii, afectat de decizia unei autorități de reglementare, va avea dreptul de a contesta această decizie la un organ de apel, care este independent de părțile implicate în decizia respectivă. Fiecare Parte asigură că fondul cauzei este luat în considerare în modul corespunzător. Până la soluționarea unei astfel de acțiuni, decizia autorității de reglementare va rămâne în vigoare, cu excepția cazului în care instanța de apel va decide altfel. În cazul în care instanța de apel nu este de natură judiciară, vor fi date întotdeauna motive în scris pentru decizia sa, iar deciziile sale vor fi întotdeauna supuse unei revizuiri de către o autoritate judiciară imparțială și independentă. Deciziile luate de instanțele de apel trebuie puse în aplicare în mod eficient.
7. Fiecare Parte asigură că în cazul în care autoritățile de reglementare intenționează să ia măsuri legate de oricare din prevederile prezentei Sub-Secțiuni și care au un impact semnificativ asupra pieței relevante, acestea acordă părților interesate oportunitatea de a comenta asupra proiectului de măsură într-o perioadă rezonabilă de timp. Autoritățile de reglementare trebuie să publice procedurile sale de consultare. Rezultatele procedurii de consultare vor fi puse la dispoziția publicului cu excepția cazurilor de informație confidențială.
8. Fiecare Parte asigură că furnizorii care furnizează rețele și servicii de comunicații electronice prezintă toată informația, inclusiv informația financiară, necesară autorităților de reglementare pentru a asigura conformitatea cu prevederile prezentei Sub-Secțiuni sau deciziile luate în conformitate cu prezenta Sub-Secțiune. Acești furnizori trebuie să prezinte această informație prompt și la cerere, respectând termenii și nivelul de detalii solicitat de către autoritatea de reglementare. Informația solicitată de autoritatea de reglementare trebuie să fie proporționată cu îndeplinirea sarcinii respective. Autoritatea de reglementare trebuie să prezinte motive, care să justifice solicitarea sa de informație.

Articolul 233

Autorizarea pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice

1. Fiecare Parte asigură că furnizarea serviciilor, în măsura posibilă, este autorizată în urma unei simple notificări.
2. Fiecare Parte se asigură că ar putea fi nevoie de o licență pentru a aborda subiectele ce țin de atribuirea de numere și frecvențe. Termenii și condițiile pentru obținerea unor astfel de licențe vor fi puse la dispoziția publicului.
3. Fiecare Parte asigură că în cazul în care este necesară o licență:
 - (a) toate criteriile de licențiere și perioada rezonabilă de timp necesară în mod normal pentru luarea deciziei cu privire la o cerere pentru licență vor fi puse la dispoziția publicului;
 - (b) motivele pentru refuzarea unei licențe vor fi aduse la cunoștința solicitantului în scris și la cerere;

- (c) solicitantul unei licențe trebuie să fie în măsură să caute recurs în fața unei instanțe de apel în cazul în care o licență este refuzată în mod nejustificat;
- (d) taxele pentru licență²³ solicitate de oricare Parte pentru acordarea unei licențe nu trebuie să depășească costurile administrative suportate în mod normal în legătură cu gestionarea, controlul și punerea în aplicare a licențelor aplicabile. Taxele de licențiere pentru utilizarea spectrului de radio și resursele de numerotare nu se supun cerințelor prezentului alineat.

Articolul 234

Acces și interconectare

1. Fiecare Parte asigură că oricare furnizori de servicii autorizați să furnizeze servicii de comunicații electronice au dreptul și obligația de a negocia accesul și interconectarea cu furnizorii rețelelor și serviciilor de comunicații electronice disponibile publicului. Accesul și interconectarea trebuie, în principiu, să fie stabilite în baza negocierii comerciale între furnizorii de servicii în cauză.
2. Fiecare Parte asigură că furnizorii de servicii, care obțin informații de la alt furnizor în timpul procesului de negociere a aranjamentelor de interconectare, utilizează această informație doar în scopul pentru care aceasta a fost furnizată și respectă întotdeauna confidențialitatea informației transmise sau păstrate.
3. Fiecare Parte asigură că, la constatarea în conformitate cu Articolul 232 din prezentul Acord că o piață relevantă nu este efectiv concurențială, autoritatea de reglementare are împuternicirea de a impune furnizorului desemnat ca având putere semnificativă pe piață una sau mai multe din următoarele obligații cu privire la interconectare și/sau acces:
 - (a) obligația de nediscriminare pentru a asigura că operatorul aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente față de alți furnizori, care prestează servicii echivalente, și furnizează servicii și informații altora în aceleași condiții și de aceeași calitate precum le furnizează propriilor servicii sau celor ale filialelor sau partenerilor săi.
 - (b) obligația unei companii integrate vertical de a face transparente prețurile cu ridicata și prețurile sale de transfer intern, în cazul în care există cerința de nediscriminare sau prevenire a subvențiilor încrucișate neloial. Autoritatea de reglementare poate să specifice formatul și metodologia contabilă care trebuie aplicate.
 - (c) obligații de a satisface cererile rezonabile de acces la și utilizarea elementelor specifice de rețea și a infrastructurii asociate, inclusiv acces necondiționat la bucla locală, printre altele, în situații în care autoritatea de reglementare consideră că refuzul accesului sau termenii și condițiile nerezonabile, care au un efect similar, ar împiedica crearea unei piețe competitive și durabile la nivel de vânzare cu amănuntul sau nu ar fi în interesul utilizatorului final.
 - (d) a furniza servicii anumite cu ridicata pentru revânzare de către terțe părți; a oferi acces deschis la interfețele tehnice, protocoale sau alte tehnologii cheie, care

²³ Taxele pentru licență nu includ plățile pentru licitație, tender sau alte mijloace nediscriminatorii de acordare a concesiilor sau contribuțiilor mandatate pentru furnizarea de servicii universale.

sunt indispensabile pentru interoperabilitatea serviciilor sau serviciilor de rețele virtuale; a asigura co-amplasare sau alte forme de utilizare în comun a infrastructurii, inclusiv a conductelor, clădirilor sau pilonilor; a furniza servicii specificate necesare pentru a asigura interoperabilitatea serviciilor end-to-end (de la un capăt la altul) pentru utilizatori, inclusiv infrastructura pentru serviciile de rețea inteligentă; a asigura acces la sistemele de suport operațional sau sisteme de software similare necesare pentru a asigura o concurență loială în furnizarea de servicii; a interconecta rețele sau infrastructuri de rețele.

Autoritățile de reglementare pot impune condiții referitoare la echitatea, caracterul rezonabil și oportun al obligațiilor incluse în prezentul alineat și cel precedent.

- (e) obligații cu privire la recuperarea costurilor și controlul prețurilor, inclusiv obligații pentru orientarea prețurilor și obligații privind sistemele de contabilitate a costurilor, pentru furnizarea tipurilor specifice de interconectare și/sau acces, în situațiile în care analiza pieței arată că lipsa unei concurențe eficiente înseamnă că operatorul în cauză ar putea menține prețurile la un nivel excesiv de înalt sau poate comprima prețurile în detrimentul utilizatorilor finali.

Autoritățile de reglementare trebuie să ia în considerare investițiile efectuate de operator și îi permit realizarea unui venit din capitalul angajat, ținând cont de riscurile implicate.

- (f) a publica obligații specifice impuse furnizorilor de servicii de către autoritatea de reglementare, care identifică produsul/serviciul specific și piețele geografice. Informația actualizată, cu condiția că nu este confidențială și nu conține secrete comerciale, este pusă la dispoziția publicului într-un mod care garantează tuturor părților interesate acces liber la această informație.
- (g) obligații pentru transparență, care îi obligă pe operatori să publice informația specificată și, în special, în cazul în care un operator are obligații în ceea ce privește nediscriminarea, autoritatea de reglementare poate solicita ca acest operator să publice o ofertă de referință, care să fie separată și să asigure ca furnizorii de servicii să nu plătească pentru facilități ce nu sunt necesare pentru serviciul solicitat, oferind o descriere a ofertelor relevante divizate pe componente în conformitate cu necesitățile pieței, precum și termenii și condițiile aferente, inclusiv prețurile.

4. Fiecare Parte asigură că un furnizor de servicii, care solicită interconectarea cu un furnizor desemnat ca având putere semnificativă pe piață, trebuie să aibă recurs, în orice moment sau după o perioadă rezonabilă de timp, care fost pusă la dispoziția publicului, la un organ național independent, care poate fi o autoritate de reglementare, astfel cum este menționat în Articolul 231(2)(d) din prezentul Acord pentru a soluționa litigiile privind termenii și condițiile legate de interconectare și/sau acces.

Articolul 235

Resurse limitate

1. Fiecare Parte asigură că orice proceduri pentru alocarea și utilizarea resurselor limitate, inclusiv frecvențele, numerele și drepturile de trecere, sunt executate într-un mod obiectiv, proporționat, în timp util, transparent și nediscriminatoriu. Starea actuală a benzilor de frecvență alocate vor fi puse la dispoziția publicului, însă identificarea detaliată a frecvențelor alocate pentru utilizarea specifică de către guvern nu este necesară.
2. Fiecare Parte asigură gestionarea eficientă a frecvențelor de radio pentru serviciile de comunicații electronice pe teritoriul lor cu scopul de a asigura utilizarea efectivă și eficientă a spectrului. În cazul în care cererea pentru frecvențe specifice depășește disponibilitatea lor, vor fi urmate proceduri adecvate și transparente pentru alocarea acestor frecvențe în scopul de a optimiza utilizarea lor și a facilita dezvoltarea concurenței.
3. Fiecare Parte asigură că alocarea resurselor naționale de numerotare și gestionarea planurilor naționale de numerotare sunt încredințate autorității de reglementare.
4. În cazul în care autoritățile publice sau locale dețin proprietatea sau controlul asupra furnizorilor, care operează rețele și/sau servicii publice de comunicații, trebuie asigurată o separare structurală eficientă între funcția responsabilă pentru acordarea drepturilor de trecere și activitățile asociate cu proprietatea și controlul.

Articolul 236

Serviciu universal

1. Fiecare Parte are dreptul de a defini tipul obligațiilor de servicii universale, pe care dorește să le mențină.
2. Astfel de obligații nu vor fi considerate drept anticoncurențiale în sine, cu condiția că sunt administrate într-un mod transparent, obiectiv și nediscriminatoriu. Administrarea unor astfel de obligații trebuie, de asemenea, să fie neutră în ceea ce privește concurența și să nu fie mai împovărătoare decât este necesar pentru tipul de servicii universale definite de către o Parte.
3. Fiecare Parte asigură că toți furnizorii sunt eligibili pentru asigurarea serviciilor universale și nici un furnizor de servicii nu trebuie exclus a priori. Desemnarea se efectuează printr-un mecanism eficient, transparent, obiectiv și nediscriminatoriu. În cazul în care este necesar, fiecare Parte trebuie să evalueze dacă furnizarea serviciilor universale reprezintă o povară neloyală asupra organizației(lor) desemnate să furnizeze servicii universale. În cazul în care se justifică în baza unor astfel de calcule, și ținând cont de beneficiile pe piață, dacă există, pe care le obține organizația care oferă servicii universale, autoritatea de reglementare va determina dacă este necesar un mecanism pentru a compensa furnizorul(ii) de servicii în cauză sau pentru a partaja costul net al obligațiilor de servicii universale.
4. Fiecare Parte asigură că:
 - (a) directoriile tuturor abonaților sunt disponibile pentru utilizatori, fie tipărite sau electronice, sau ambele, și sunt actualizate cu regularitate și cel puțin o dată pe an;

- (b) organizațiile care furnizează serviciile menționate în alineatul (a) aplică principiul de nediscriminare la tratarea informației care le-a fost furnizată de către alte organizații.

Articolul 237

Furnizarea transfrontalieră a serviciilor de comunicații electronice

Nici una din Părți nu poate cere unui furnizor de servicii ai celeilalte Părți să înființeze o unitate, să stabilească orice formă de prezență sau să fie rezident pe teritoriul său ca o condiție pentru furnizarea transfrontalieră a unui serviciu.

Articolul 238

Confidențialitatea informației

Fiecare Parte asigură confidențialitatea comunicațiilor electronice și a datelor de trafic aferente prin intermediul rețelei publice de comunicații și a serviciilor de comunicații electronice disponibile publice fără a restricționa comerțul cu servicii.

Articolul 239

Litigii între furnizorii de servicii

1. Fiecare Parte asigură că în cazul în care apare un litigiu între furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice în legătură cu drepturile și obligațiile menționate în prezentul Capitol, autoritatea de reglementare în cauză, la cererea uneia dintre Părți, trebuie să emită o decizie cu caracter obligatoriu pentru a soluționa litigiul într-un termen cât mai scurt posibil și în orice caz în termen de patru luni.
2. Decizia autorității de reglementare este pusă la dispoziția publicului, ținând seama de cerințele de confidențialitate în afaceri. Furnizorii de servicii în cauză trebuie să primească o expunere deplină a motivelor pe care a fost bazată.
3. În cazul în care un astfel de litigiu se referă la furnizarea transfrontalieră de servicii, autoritatea de reglementare în cauză trebuie să coordoneze eforturile sale pentru a soluționa litigiul dat.

Articolul 240

Armonizarea treptată

Fiecare Parte recunoaște importanța armonizării treptate a legislației existente și viitoare a Republicii Moldova la lista acquis-ului Uniunii inclusă în Anexa XXVIII-B la prezentul Acord.

Sub-Sețiunea 6

Servicii Financiare

Articolul 241

Domeniul de aplicare și definiții

- 1 Prezența secțiune stabilește principiile cadrului de reglementare pentru toate serviciile financiare liberalizate în conformitate cu Secțiunile 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol.
2. În sensul prezentei Sub-Secțiuni și al Secțiunilor 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol:
 - (a) "serviciu financiar" înseamnă orice serviciu de natură financiară oferit de un furnizor de servicii financiare al unei Părți. Serviciile financiare includ următoarele activități:
 - (i) Servicii de asigurare și servicii conexe asigurărilor:
 - (1) asigurare directă (inclusiv co-asigurarea):
 - (a) de viață;
 - (b) generală;
 - (2) reasigurare și retrocedare;
 - (3) activitățile de intermediere a asigurărilor, precum activități de brokeraj și de agenție;; și
 - (4) servicii auxiliare de asigurare, cum ar fi servicii de consultanță, de actuariat, de evaluare a riscurilor și de soluționare a cererilor de despăgubire.
 - (ii) Servicii bancare și alte servicii financiare (cu excepția serviciilor de asigurare):
 - (1) acceptarea depozitelor și altor fonduri rambursabile de la public;
 - (2) împrumuturi de orice natură, inclusiv credite de consum, credite ipotecare, factoring-ul și finanțarea tranzacțiilor comerciale;
 - (3) leasing financiar;
 - (4) toate serviciile de plăți și transferuri monetare, inclusiv cărțile de credit, de plată și de debit, cecuri de călătorie și cecuri bancare;
 - (5) garanții și angajamente;
 - (6) operațiuni în nume propriu sau în numele clienților, pe o piață valutară, piață extrabursieră, sau pe alte piețe, și anume:
 - (a) instrumente ale pieței monetare (inclusiv cecuri, cambii, certificate de depozit);
 - (b) tranzacții valutare;
 - (c) produse derivate, inclusiv, dar fără a se limita la futures și opțiuni;

- (d) instrumente ale cursului de schimb și ratei dobânzii, inclusiv produse cum ar fi swap-uri, acordurile la termen pe rata dobânzii;
 - (e) valori mobiliare transferabile;
 - (f) alte instrumente negociabile și active financiare, inclusiv lingouri;
 - (7) participarea la emisiuni de orice tip de valori mobiliare, inclusiv subscrierea și plasarea în calitate de agent (fie public sau privat) și prestarea serviciilor legate de astfel de emisiune;
 - (8) brokeraj monetar;
 - (9) gestionarea activelor, cum ar fi gestionarea numerarului sau a portofoliului, toate formele de gestionare a investițiilor colective, managementul fondului de pensii, servicii de custodie, de depozitare și servicii fiduciare;
 - (10) servicii de decontare și compensare aferente activelor financiare, inclusiv valorile mobiliare, produsele derivate și alte instrumente negociabile;
 - (11) furnizarea și transferul informației financiare și procesarea datelor financiare și software aferent;
 - (12) servicii de consultanță, de intermediere și alte servicii financiare auxiliare privind toate activitățile indicate în sub-alineatele (1) - (11), inclusiv furnizarea de informații și evaluarea dosarelor de credit, investigații și informații privind investițiile și constituirea portofoliilor, consiliere privind achizițiile, restructurările și strategiile societăților comerciale.
- (b) "furnizor de servicii financiare" înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei Părți, care urmărește să ofere sau furnizează servicii financiare. Termenul 'furnizor de servicii financiare' nu include o entitate publică.
- (c) "entitate publică" înseamnă:
- (i) un guvern, o bancă centrală sau o autoritate monetară și financiară, a unei Părți, sau o entitate deținută sau controlată de o Parte, care, în principal, este implicată în exercitarea funcțiilor sau activităților guvernamentale în scopuri guvernamentale, și nu include entitatea care, în principal, este implicată în furnizarea de servicii financiare în condiții comerciale; sau
 - (ii) o entitate privată, care exercită funcții realizate în mod normal de o bancă centrală sau autoritate monetară și financiară, atunci când exercită aceste funcții.
- (d) "serviciu financiar nou" înseamnă un serviciu de natură financiară, inclusiv servicii legate de produse noi și existente sau modul în care un produs este livrat, care nu este furnizat de orice furnizor de servicii financiare pe teritoriul unei Părți, dar care este furnizat pe teritoriul celeilalte Părți.

Articolul 242

Disociere prudențială

1. Fiecare Parte poate să adopte sau să mențină măsuri din motive prudențiale, cum ar fi:
 - (a) protejarea investitorilor, deponenților, titularilor de polițe sau a persoanelor cărora li se datorează drepturi cu caracter fiduciar de către un furnizor de servicii financiare;

- (b) asigurarea integrității și stabilității sistemului financiar al unei Părți.
2. Aceste măsuri nu trebuie să fie mai împovărătoare decât este necesar pentru a-și atinge scopurile, și nu trebuie să discrimineze furnizorii de servicii financiare ai celeilalte Părți în comparație cu furnizorii săi similari de servicii financiare.
 3. Nimic în prezentul Acord nu se interpretează ca impunând uneia dintre Părți divulgarea de informații referitoare la afacerile și conturile consumatorilor individuali sau oricare informații confidențiale sau protejate deținute de organismele publice.

Articolul 243

Reglementări eficiente și transparente

1. Fiecare Parte va depune toate eforturile pentru a oferi în prealabil tuturor persoanelor interesate oricare măsură de aplicare generală, pe care o Parte o propune spre adoptare, în scopul de a oferi o oportunitate la astfel de persoane să comenteze privind măsura în cauză. Această măsură va fi prezentată:
 - (a) prin publicare oficială; sau
 - (b) în altă formă scrisă sau electronică.
2. Fiecare Parte va pune la dispoziția persoanelor interesate cerințele sale pentru completarea cererilor cu privire la furnizarea de servicii financiare.

La cererea unui solicitant, Partea în cauză trebuie să informeze solicitantul despre statutul cererii lui. În cazul în care Partea în cauză solicită informație adițională de la solicitant, aceasta trebuie să notifice solicitantul fără întârziere nejustificată.

3. Fiecare Parte va depune toate eforturile pentru a asigura că standardele internaționale aprobate pentru reglementarea și supravegherea în sectorul de servicii financiare și pentru combaterea evaziunii și fraudei fiscale sunt implementate și puse în aplicare pe teritoriul său. Astfel de standarde aprobate la nivel internațional sunt, printre altele, "Principiul de Bază pentru o Supraveghere Bancară Eficientă" al Comitetului de la Basel, "Principiile de Asigurare de Bază" ale Asociației Internaționale a Supraveghetorilor în Asigurări, "Obiectivele și Principiile de Reglementare a Valorilor Mobiliare" ale Organizației Internaționale a Comisiilor de Valori Mobiliare, "Acordul cu privire la schimbul de informații în materie fiscală" al OCDE, "Declarația cu privire la Transparență și schimb de informații în scopuri fiscale" G20 și "Patruzeci de Recomandări cu privire la Spălarea Banilor" și "Nouă recomandări speciale cu privire la Finanțarea Terorismului" ale Acțiunii Financiare ale Grupului Operativ.

Părțile iau act, de asemenea, de "Zece Principii de bază pentru schimbul de informații" promulgate de Miniștrii de Finanțe ai Națiunilor G7 și iau toate măsurile necesare pentru a încerca să le aplice în cadrul contactelor bilaterale.

Articolul 244

Servicii financiare noi

Fiecare Parte permite unui furnizor de servicii financiare ai celeilalte Părți să furnizeze orice serviciu financiar nou de un tip similar cu acele servicii, pe care Partea le-ar permite propriilor furnizori de servicii financiare să le furnizeze în temeiul legislației naționale în circumstanțe similare. O Parte poate să stabilească forma juridică prin care să fie prestat serviciul și poate cere autorizare pentru furnizarea serviciului. În cazul în care o astfel de autorizare este necesară, decizia trebuie luată în termeni rezonabil, iar autorizarea poate fi refuzată doar din motive prudentiale.

Articolul 245

Procesarea datelor

1. Fiecare Parte va permite unui furnizor de servicii financiar ai celeilalte Părți să transfere informație în formă electronică sau în altă formă, pe teritoriul său și în afara lui, pentru procesarea datelor, în cazul în care o astfel de procesare este necesară în cursul obișnuit al afacerilor unui astfel de furnizor de servicii financiare.
2. Fiecare Parte adoptă măsuri de salvagardare adecvate pentru protejarea vieții private și a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor, în special în ceea ce privește transferul datelor personale.

Articolul 246

Excepții specifice

1. Nimic în prezentul Capitol nu se interpretează ca împiedicând o parte, inclusiv organismele sale publice, de la efectuarea exclusivă sau furnizarea pe teritoriul său a activităților sau serviciilor, care fac parte dintr-un plan public de pensii sau sistem legal de asistență socială, cu excepția cazurilor în care aceste activități pot fi efectuate, astfel cum este prevăzut în regulamentele naționale ale Părții, de către furnizori de servicii financiare în concurență cu entitățile publice sau instituțiile private.
2. Nimic în prezentul Acord nu se aplică la activitățile efectuate de o bancă centrală sau autoritate monetară sau de oricare altă entitate publică în cadrul politicilor monetare sau celor privind cursul de schimb.
3. Nimic în prezentul Acord nu se interpretează ca împiedicând o Parte, inclusiv entitățile sale publice, de la efectuarea exclusivă sau furnizarea pe teritoriul său a activităților sau serviciilor în contul sau cu garanția sau prin utilizarea resurselor financiare ale Părții sau ale entităților sale publice.

Articolul 247

Organizații de autoreglementare

În cazul în care o Parte solicită statutul de membru sau participarea în, sau acces la, oricare organ de autoreglementare, piața sau bursa de valori mobiliare sau futures, agenție de compensare, sau oricare altă organizație sau asociație, cu scopul de a permite furnizorilor de servicii financiare ai celeilalte Părți să furnizeze servicii financiare pe bază egală cu furnizorii de servicii financiare ai Părții, sau în cazul în care Partea oferă unor astfel de entități, direct sau indirect, privilegii sau avantaje în furnizarea de servicii financiare, Partea trebuie să asigure respectarea obligațiilor Articolului 205(1) și Articolului 211 din prezentul Acord.

Articolul 248

Sistemele de compensare și de plăți

În conformitate cu termenii și condițiile care acordă tratament național, fiecare Parte se obligă să acorde furnizorilor de servicii financiare ai celeilalte Părți, stabiliți pe teritoriul său, acces la sistemele de compensare și de plăți operate de entități publice, precum și la facilități oficiale de finanțare și pre-finanțare disponibile în cursul normal al afacerilor obișnuite. Prezentul Articol nu intenționează să confere acces la facilitățile de creditor de ultima instanță ale unei Părți.

Armonizarea treptată

Fiecare Parte recunoaște importanța armonizării treptate a legislației existente și viitoare a Republicii Moldova la cele mai bune practici și standarde internaționale indicate în Articolul 243(3) din prezentul Acord, precum și la lista *acquis-ului* Uniunii inclus în Anexa XXVIII-A la prezentul Acord.

Sub-Secțiunea 7

Servicii de Transport

Articolul 250

Domeniul de acoperire

Prezenta Secțiune stabilește principiile cu privire la liberalizarea serviciilor de transport internațional în conformitate cu Secțiunile 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol.

Articolul 251

Transportul maritim internațional

1. În scopul prezentei Sub-secțiuni și Secțiunilor 2 (Înființarea), 3 (Furnizarea transfrontalieră de servicii) și 4 (Prezența temporară a persoanelor fizice în scopuri de afaceri) din prezentul Capitol:
 - (a) "transportul maritim internațional" include operațiuni de transport din poartă în poartă (door-to-door) și multimodal, ceea ce înseamnă transportarea mărfurilor utilizând mai mult de un singur mod de transport, care cuprinde un traseu maritim, sub un singur document de transport, și în acest scop dreptul de a contracta direct furnizorii de alte moduri de transport;
 - (b) "servicii de manipulare a încărcăturilor maritime" înseamnă activități exercitate de companii docher, inclusiv operatori de terminale, dar fără a include activitățile directe ale docherilor, în cazul în care această forță de muncă este organizată independent de companiile docher sau de operare a terminalelor. Activitățile vizate includ organizarea și supravegherea următoarelor:
 - (i) încărcarea/descărcarea mărfurilor de pe/pe o navă;
 - (ii) legarea/dezlegarea mărfurilor;
 - (iii) recepția/livrarea și păstrarea în siguranță a încărcăturii înainte de expediție sau după descărcare;

- (c) "servicii de vămuire" (alternativ servicii'ale brokerilor vamali') înseamnă activități ce constau în îndeplinirea, din numele altei Părți, a formalităților vamale privind importul, exportul sau prin transportul de mărfuri, fie că acest serviciu este activitatea principală a prestatorului de servicii sau o completare obișnuită a activității sale de bază;
- (d) "servicii de stație și depozitare a containerelor" înseamnă activități care constau în depozitarea containerelor, fie în zonele portuare sau interioare, în scopul de umplere/golire, reparare și a le face disponibile pentru expediere;
- (e) "serviciile agențiilor maritime" înseamnă activități ce constau în reprezentarea, într-un spațiu geografic anumit, în calitate de agent, a intereselor de afaceri a uneia sau mai multor linii de navigație sau companii maritime în următoarele scopuri:
 Marketingul și vânzările de transport maritim și servicii conexe, de la cotare la facturare, și eliberarea conosamentelor din numele companiilor, achiziția și revânzarea serviciilor conexe necesare, pregătirea documentației și prezentarea informației de afaceri;
 Acționarea din numele companiilor, care organizează escale navei sau preluarea încărcăturilor atunci când este necesar;
- (f) "servicii de expediere a mărfurilor" înseamnă activitatea care constă în organizarea și monitorizarea operațiunilor de expediere din numele expeditorilor, prin achiziția transportului și serviciilor conexe, pregătirea documentației și furnizarea informației de afaceri;
- (g) "servicii de legătură" înseamnă transportarea înainte și mai departe a încărcăturilor internaționale pe cale maritimă, în special în containere, între porturi situate într-o Parte.

2. În ceea ce privește transportul maritim internațional, fiecare Parte este de acord să asigure aplicarea eficientă a principiului de acces nerestricționat la încărcături în bază comercială, libera circulație de a furniza servicii maritime internaționale, precum și tratament național în cadrul furnizării acestor servicii.

Având în vedere nivelurile existente de liberalizare între Părți în transportul maritim internațional:

- (a) fiecare Parte aplică în mod eficient principiul de acces nerestricționat la piețele maritime internaționale și schimburile în bază comercială și nediscriminatorie;
- (b) fiecare Parte oferă navelor, care arborează pavilionul celeilalte Părți sau care sunt exploatate de furnizorii de servicii ai celeilalte Părți, tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor nave sau ale terțelor părți, oricare sunt mai bune, în ceea ce privește, *printre altele*, accesul la porturi, utilizarea infrastructurii și serviciilor portuare, și utilizarea serviciilor maritime auxiliare, precum și taxele și tarifele aferente, facilitățile vamale și alocarea posturilor de acostare și instalații pentru încărcare și descărcare.

3. În aplicarea acestor principii, Părțile se obligă la următoarele:
- (a) să nu introducă aranjamente de partajare a încărcăturii în acordurile viitoare cu țările terțe cu privire la serviciile de transport maritim, inclusiv în vrac uscate și lichide și comerțul de linie, și să rezilieze, într-o perioadă de timp rezonabilă, astfel de aranjamente de partajare a încărcăturii în cazul în care acestea există în acordurile precedente; și
 - (b) la intrarea în vigoare a prezentului Acord, să elimine și să se abțină de la introducerea oricăror măsuri unilaterale și obstacole administrative, tehnice și de altă natură, care ar putea constitui o restricție camuflată sau să aibă consecințe discriminatorii asupra furnizării libere de servicii în transportul maritim internațional.
4. Fiecare Parte va permite furnizorilor de servicii de transport maritim internațional ai celeilalte Părți să aibă o unitate pe teritoriul său în condiții de înființare și funcționare nu mai puțin favorabile decât cele acordate propriilor furnizori de servicii sau celor din țările terțe, oricare sunt mai bune.
5. Fiecare Parte va pune la dispoziția furnizorilor de servicii de transport maritim ai celeilalte Părți în termeni și condiții rezonabile și nediscriminatorii următoarele servicii în port: pilotaj, asistență de remorcare, aprovizionare, de alimentare cu apă și combustibil, colectarea gunoiului și eliminarea deșeurilor din balast, servicii căpitanului de port, echipamente de navigație, servicii operaționale pe uscat esențiale pentru exploatarea de nave, inclusiv comunicații, furnizare de apă și dispozitive electrice, instalații pentru reparații de urgență, de ancorare, dană și servicii de acostare.
6. Fiecare Parte trebuie să permită mișcarea de echipamente, cum ar fi containere goale, care nu sunt transportate ca încărcătură, contra plată, între porturile Republicii Moldova sau între porturile unui Stat Membru al UE.
7. Fiecare Parte, sub rezerva autorizării autorității competente, trebuie să permită furnizorilor de servicii de transport maritim internațional ai celeilalte Părți să presteze servicii de legătură între porturile lor naționale.

Articolul 252

Transportul aerian

Liberalizarea progresivă a transportului aerian între Părți adaptat la necesitățile lor comerciale reciproce și condițiile de acces reciproc pe piață sunt reglementate de Acordul privind Spațiul Aerian Comun între UE și Statele sale Membre și Republica Moldova.

Articolul 253

Armonizarea treptată

Fiecare Parte recunoaște importanța armonizării treptate a legislației existente și viitoare a Republicii Moldova la lista *acquis-ului* Uniunii în Anexa XXVIII-Dla prezentul Acord.

Secțiunea 6
Comerțul electronic
Sub-secțiunea 1
Dispoziții generale

Articolul 254

Obiective și principii

1. Recunoscând faptul că comerțul electronic sporește posibilitățile de liber schimb în mai multe sectoare, Părțile convin să promoveze dezvoltarea comerțului electronic între ele, în special, cooperând în probleme legate de aplicarea dispozițiilor privind comerțul electronic prevăzute în prezentul Capitol.
2. Părțile convin că, în vederea asigurării încrederii utilizatorilor comerțului electronic, dezvoltarea acestuia va fi deplin compatibilă cu cele mai exigente standarde internaționale în materie de protecție a datelor.
3. Părțile convin că transmiterile electronice sunt prestări de servicii, având semnificația elucidată în Secțiunea 3 (Prestare transfrontalieră de servicii) din prezentul Capitol, care nu sunt supuse taxelor vamale.

Articolul 255

Cooperare în domeniul comerțului electronic

1. Părțile mențin un dialog pe marginea problemelor de reglementare invocate de comerțul electronic, care abordează, *inter alia*, următoarele aspecte:
 - (a) recunoașterea certificatelor de semnătură electronică eliberate publicului și facilitarea serviciilor transfrontaliere de certificare;
 - (b) răspunderea/obligația prestatorilor de servicii intermediare de a transmite sau de a stoca informațiile;
 - (c) tratamentul comunicațiilor electronice comerciale nesolicitate;
 - (d) protecția consumatorilor în domeniul comerțului electronic;
 - (e) orice alt aspect cu relevanță pentru dezvoltarea comerțului electronic.
2. O astfel de cooperare poate lua forma unui schimb de informații prevăzute de actele legislative ale Părților referitoare la aceste aspecte, precum și referitoare la punerea în aplicare a acestor dispoziții legislative.

Sub-secțiunea 2
Răspunderea prestatorilor de servicii intermediare

Articolul 256

Utilizarea serviciilor prestate de intermediari

1. Părțile recunosc faptul că serviciile prestate de intermediari pot fi folosite de terți pentru activități de contrafacere, prin urmare, Părțile vor asigura îndeplinirea măsurilor stabilite în această Subsecțiune în privința prestatorilor de servicii intermediare.
2. În sensul Articolului 257 din prezentul Acord, "prestator de servicii" înseamnă un prestator de transmitere, rutare sau conectare pentru comunicările digitale online dintre două sau mai multe puncte specificate de către utilizator, a materialului selectat de acesta fără a altera conținutul. În sensul Articolelor 258 și 259 din prezentul Acord,

"prestator de servicii" înseamnă un prestator sau un operator al instalațiilor pentru prestarea serviciilor online sau de acces la rețea.

Articolul 257

Răspunderea prestatorilor de servicii intermediare: "transmitere simplă"/"mere conduit"

1. În cazul în care este prestat un serviciu al societății informaționale care constă din transmiterea în rețeaua de comunicare a informațiilor oferite de un destinatar al serviciului sau din asigurarea accesului la rețeaua de comunicare, fiecare Parte va asigura faptul ca prestatorul de servicii să nu poarte răspundere pentru informația transmisă, cu condiția ca prestatorul:
 - (a) să nu inițieze transmiterea;
 - (b) să nu selecteze destinatarul transmiterii; și
 - (c) să nu selecteze sau modifice informațiile care fac obiectul transmiterii.
2. Activitățile de transmitere și de asigurare a accesului prevăzute la alineatul 1 includ stocarea automată, intermediară și tranzitorie a informațiilor transmise atâta timp cât stocarea se face exclusiv în scopul efectuării transmiterii în cadrul rețelei de comunicare, cu condiția ca durata stocării informațiilor să nu depășească timpul necesar transmiterii în mod rezonabil.
3. Prezentul Articol nu va afecta posibilitatea ca o instanță sau o autoritate administrativă, în conformitate cu cadrul legislativ al Părților, să-i ceară prestatorului de servicii să pună capăt sau să prevină o încălcare.

Articolul 258

Răspunderea prestatorilor de servicii intermediare: "stocare-tampon"/"caching"

1. În cazul în care este prestat un serviciu al societății informaționale care constă din transmiterea în rețeaua de comunicare a informațiilor oferite de un destinatar al serviciului, fiecare Parte va asigura faptul ca prestatorul de servicii să nu poarte răspundere pentru stocarea automată, intermediară și tranzitorie a informațiilor transmise, atâta timp cât stocarea servește exclusiv pentru a face mai eficientă transmiterea mai departe a informațiilor către alți destinatari ai serviciului, la cerere, cu condiția ca:
 - (a) prestatorul să nu modifice informația;
 - (b) prestatorul să îndeplinească condițiile de acces la informație;
 - (c) prestatorul să îndeplinească normele privind actualizarea informației, recunoscute pe scară largă și folosite de entitățile din sector;
 - (d) prestatorul să nu împiedice utilizarea legală a tehnologiei, recunoscute pe scară largă și folosite de entitățile din sector, pentru a obține datele cu privire la utilizarea informației; și
 - (e) prestatorul să acționeze prompt pentru eliminarea informațiilor pe care le-a stocat sau pentru a bloca accesul la acestea de îndată ce ia la cunoștință că informațiile transmise inițial au fost eliminate din rețea ori accesul a fost blocat sau că o instanță sau o autoritate administrativă a dispus eliminarea informației sau blocarea acesteia.
2. Prezentul articol nu afectează posibilitatea ca o instanță judecătorească sau o autoritate administrativă să ceară prestatorului de servicii, în conformitate cu cadrul legislativ al Părților, să pună capăt unei încălcări sau să o prevină.

Articolul 259

Răspunderea prestatorilor de servicii intermediare: "găzduire"/"hosting"

1. În cazul în care este prestat un serviciu al societății informaționale care constă în stocarea informațiilor furnizate de un destinatar al serviciului, fiecare Parte se va asigura de faptul ca prestatorul acelui serviciu să nu fie responsabil pentru informațiile stocate/găzduite la cererea unui destinatar al serviciului, cu condiția ca:
 - (a) prestatorul să nu aibă cunoștință despre activitatea sau informația ilegală, iar în ceea ce privește acțiunile în daune, să nu aibă cunoștință de fapte sau circumstanțe din care să rezulte că activitatea sau informația este vădit ilegală; sau
 - (b) prestatorul, din momentul în care cunoaște sau este informat despre acestea, acționează prompt pentru a elimina informațiile sau pentru a bloca accesul la informații.
2. Alineatul 1 nu se aplică atunci când destinatarul serviciului acționează sub autoritatea sau sub controlul prestatorului.
3. Prezentul Articol nu afectează posibilitatea ca o instanță judecătorească sau o autoritate administrativă să impună prestatorului de servicii, în conformitate cu cadrul legislativ al Părților, să pună capăt unei încălcări sau să o prevină și nici nu afectează posibilitatea ca Părțile să instituie proceduri de reglementare a eliminării informațiilor sau blocării accesului la acestea.

Articolul 260

Lipsa obligației de monitorizare

1. Părțile nu trebuie să impună prestatorilor obligația generală în cazul în care aceștia prestează serviciile prevăzute la Articolele 257, 258 și 259 din prezentul Acord, să monitorizeze informațiile pe care le transmit sau stochează, nici obligația generală de a căuta în mod activ fapte sau circumstanțe din care să rezulte că activitățile sunt ilegale.
2. Oricare dintre Părți poate institui obligația prestatorilor de servicii ai societății informaționale de a informa prompt autoritățile publice competente despre presupuse activități ilicite pe care le-ar desfășura destinatarii serviciilor lor ori despre presupuse informații ilegale pe care aceștia le-ar furniza sau obligația de a comunica autorităților competente, la cererea acestora, informații care să permită identificarea destinatarilor serviciilor cu care au încheiat un acord de stocare.

Secțiunea 7

Excepții

Articolul 261

Excepții generale

1. Fără a aduce atingere excepțiilor de ordin general prevăzute la Articolul 446 din prezentul Acord, dispozițiile prezentului Capitol și ale Anexelor XXVII-A și XXVII-E, XXVII-B și XXVII-F, XXVII-C și XXVII-G, XXVII-D și XXVII-H din prezentul Acord fac obiectul excepțiilor prevăzute la prezentul Articol.
2. Sub rezerva cerinței conform căreia astfel de măsuri nu sunt puse în aplicare într-un mod care ar constitui un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată între Părți atunci când există condiții similare sau o restricție disimulată privind crearea sau furnizarea transfrontalieră a serviciilor, nicio dispoziție a prezentului Capitol nu se interpretează astfel încât să împiedice Părțile să adopte sau să aplice măsuri care:
 - (a) sunt necesare pentru protejarea securității publice sau a moralității publice sau pentru menținerea ordinii publice;
 - (b) sunt necesare pentru protejarea vieții sau sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor;
 - (c) sunt legate de conservarea resurselor naturale epuizabile, în cazul în care astfel de măsuri sunt aplicate împreună cu restricții privind oferta sau consumul intern de servicii, precum și cu restricții care vizează investitorii autohtoni;
 - (d) sunt necesare pentru protejarea patrimoniului național cu valoare artistică, istorică sau arheologică;

- (e) sunt necesare pentru a asigura respectarea legilor sau normelor care nu contravin prevederilor prezentului Capitol, inclusiv acelor legate de:
 - (i) prevenirea unor practici neloiale și frauduloase sau remedierea efectelor nerespectării unor contracte;
 - (ii) protejarea vieții private a persoanelor în legătură cu prelucrarea și difuzarea datelor cu caracter personal și protejarea confidențialității dosarelor și a conturilor personale;
 - (iii) siguranța;
 - (f) nu sunt conforme cu Articolele 205(1) și 211 din prezentul Acord, cu condiția ca diferența de tratament să vizeze asigurarea instituirii sau colectării eficiente sau echitabile de impozite directe aplicate activităților economice, investitorilor sau prestatorilor de servicii ai celeilalte Părți¹.
3. Prevederile prezentul Capitol și ale Anexelor XXVII-A și XXVII-E, XXVII-B și XXVII-F, XXVII-C și XXVII-G, XXVII-D și XXVII-H la prezentul Acord nu se aplică sistemelor de securitate socială ale Părților sau activităților desfășurate pe teritoriul fiecărei dintre Părți, care sunt conectate, fie ocazional, cu exercitarea autorității/competenței oficiale.

Articolul 262

Măsuri fiscale

Regimul națiunii celei mai favorizate acordat în conformitate cu dispozițiile prezentului Capitol nu va fi aplicat în ceea ce privește regimul fiscal pe care Părțile îl aplică sau îl vor aplica în viitor pe baza acordurilor dintre Părți conceput în vederea evitării dublei impozitări

Articolul 263

Excepții privind securitatea

Nicio dispoziție a prezentului Acord nu se interpretează în sensul că:

- (a) impune oricare dintre Părți să furnizeze orice informații a căror divulgare o consideră contrară intereselor sale fundamentale în domeniul securității; sau
- (b) împiedică oricare dintre Părți să întreprindă orice acțiune pe care o consideră necesară pentru protejarea intereselor sale fundamentale în domeniul securității:
 - (i) în ceea ce privește producția sau comerțul cu arme, muniții și materiale de război;

¹Măsurile care visează asigurarea impunerii sau colectării echitabile sau eficace a impozitelor directe includ măsurile întreprinse de una dintre Părți în temeiul regimului său fiscal, care:

- (a) se aplică investitorilor și prestatorilor de servicii nerezidenți pentru recunoașterea faptului că obligația fiscală a acestora este determinată în privința elementelor impozabile care provin sau sunt situate pe teritoriul Părții; sau
- (b) se aplică nerezidenților în vederea asigurării impunerii sau colectării impozitelor pe teritoriul Părții; sau
- (c) se aplică nerezidenților sau rezidenților în vederea împiedicării evaziunii sau fraudei fiscale, inclusiv măsurile de conformitate; sau
- (d) se aplică consumatorilor de servicii prestate pe teritoriul Părții sau de pe teritoriul unei alte Părți în vederea asigurării impunerii sau colectării impozitelor datorate de consumatorii în cauză, dobândite din surse amplasate pe teritoriul Părții; sau
- (e) se face deosebirea dintre investitorii și prestatorii de servicii care fac obiectul impunerii la nivel mondial pentru anumiți itemi impozabili și alți investitori și prestatori de servicii, în virtutea diferenței dintre aceștia în materie de bază impozabilă; sau
- (f) determină, alocă sau repartizează veniturile, profitul, câștigurile, pierderile, deducerile sau creditele persoanelor fizice sau filialelor rezidente, sau între persoanele asociate sau filialele aceleiași persoane, în vederea protejării bazei impozabile a Părții.

Termenii sau conceptele fiscale incluse în alineatul (f) din prezenta dispoziție și notă de subsol sunt determinate în concordanță cu definițiile și conceptele fiscale sau cu definițiile și conceptele echivalente sau similare cuprinse în dreptul național al Părții care întreprinde măsura în cauză.

- (ii) în ceea ce privește activitățile economice realizate în mod direct sau indirect în scopul aprovizionării sau echipării unei unități militare;
 - (iii) în ceea ce privește materialele fisionabile și fuzionabile sau materialele din care sunt obținute acestea; sau
 - (iv) decisă pe timp de război sau în alte situații de urgență în relațiile internaționale; sau
- (c) împiedică oricare dintre Părți să întreprindă orice acțiune în scopul de a îndeplini obligațiile pe care le-a acceptat pentru menținerea păcii și securității internaționale.

CAPITOLUL 7

PLĂȚI CURENTE ȘI CIRCULAȚIA DE CAPITAL

Articolul 264

Plăți curente

Părțile se angajează să autorizeze, în monedă liber convertibilă, în conformitate cu prevederile Articolului VIII din Acordul Fondului Monetar Internațional, orice plăți sau transferuri între Părți din contul curent al balanței de plăți.

Articolul 265

Circulația de capital

1. În ceea ce privește tranzacțiile aferente contului de capital și contului financiar din balanța de plăți, de la intrarea în vigoare a prezentului Acord, Părțile prevăd libera circulație de capital care se referă la investițiile directe, inclusiv la achiziționarea de bunuri imobiliare, efectuată în conformitate cu legile țării-gază, investițiile efectuate în conformitate cu prevederile Capitolului 6 (Prezența comercială, comerțul cu servicii și comerțul electronic) din Titlul V (Comerțul și aspectele conexe) din prezentul Acord și lichidarea sau repatrierea capitalului investit și a oricărui beneficiu ce rezultă din acesta.
2. În ceea ce privește tranzacțiile aferente contului de capital și contului financiar din balanța de plăți altele decât cele enumerate la alineatul 1 din prezentul Articol, de la intrarea în vigoare a prezentului Acord, fiecare Parte va asigura fără a aduce atingere altor prevederi din prezentul Acord,
 - (a) libera circulație a capitalului conex creditelor legate de tranzacțiile comerciale sau prestării serviciilor la care participă un rezident al uneia dintre Părți,
 - (b) libera circulație a capitalului conex portofoliului de investiții, împrumuturilor și creditelor financiare efectuate de către investitorii celeilalte Părți.

Articolul 266

Măsuri de salvagardare

În cazul în care, în circumstanțe excepționale, plățile sau circulația de capital cauzează sau amenință să cauzeze dificultăți semnificative în ceea ce privește buna funcționare a politicii cursurilor de schimb sau politicii monetare, inclusiv dificultăți substanțiale referitoare la balanța de plăți, în una sau mai multe state membre ale Uniunii Europene sau în Republica Moldova, Părțile vizate pot adopta măsuri de salvagardare pentru o perioadă ce nu depășește 6 luni cu condiția că astfel de măsuri sunt absolut necesare. Partea care adoptă măsurile de salvagardare va informa imediat cealaltă Parte despre adoptarea unor astfel de măsuri de salvagardare și, cât de curând posibil, despre calendarul stabilit pentru anularea acestor măsuri.

Articolul 267

Dispoziții de facilitare și dezvoltare

1. Părțile se consultă în vederea facilitării circulației de capital între Părți pentru a promova obiectivele prezentului Acord.
2. În decursul primilor 4 ani de la intrarea în vigoare a prezentului Acord, Părțile adoptă măsuri care permit crearea condițiilor necesare pentru aplicarea progresivă a normelor Uniunii Europene privind libera circulație a capitalurilor.
3. Până la sfârșitul celui de al 5-a an de la data intrării în vigoare a prezentului Acord, Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț, conform celor definite la Articolul 438(4) din prezentul Acord, va revizui măsurile adoptate și va determina modalitățile pentru continuarea liberalizării.

CAPITOLUL 8

ACHIZIȚII PUBLICE

Articolul 268

Obiective

1. Părțile recunosc contribuția ofertelor transparente, non-discriminatorii, competitive și deschise pentru dezvoltarea economică sustenabilă și stabilesc în calitate de obiectiv deschiderea eficientă, reciprocă și graduală a piețelor sale de achiziții publice.
2. Prezentul Capitol abordează accesul reciproc la piețele de achiziții publice pe baza principiului de tratament național la nivel național, regional și local pentru contractele publice și concesionările din sectorul public, precum și din sectorul de servicii publice. Acesta prevede armonizarea/apropierea graduală/treptată a legislației privind achizițiile publice din Republica Moldova cu/de Acquis-ul comunitar în domeniul achizițiilor publice, însoțită de reforma instituțională și crearea unui sistem mai eficace de achiziții publice pe baza principiilor de reglementare a acestora aplicate în Uniunea Europeană și a termenilor și definițiilor stabilite de Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (Directiva 2004/18/CE) și de Directiva 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale (Directiva 2004/17/CE).

Articolul 269

Domeniul de aplicare

1. Prezentul Capitol se aplică contractelor de achiziții publice de lucrări, bunuri și servicii, precum și contractelor de achiziții de lucrări, bunuri și servicii din sectorul de servicii publice și concesionărilor de lucrări și servicii.
2. Prezentul Capitol se aplică oricărei autorități contractante și oricărei entități contractante care îndeplinește cerințele definițiilor din Acquis-ul comunitar privind achizițiile publice (denumite în continuare "entități contractante"). Capitolul mai vizează organismele de drept public și întreprinderile din domeniul serviciilor publice cum sunt întreprinderile de stat care prestează activități relevante și întreprinderile private care funcționează pe baza unor drepturi speciale și exclusive în domeniul serviciilor publice.
3. Prezentul Capitol se aplică contractelor sus-menționate valoarea cărora depășește pragurile stabilite în Anexa XXIX-A la prezentul Acord.
4. Calculul valorii estimate a unui contract public se va baza pe valoarea totală plătită, fără taxa pe valoarea adăugată. Atunci când sunt aplicate aceste praguri, Republica Moldova va calcula și converti valorile contractelor în monedă sa națională, folosind cursul de schimb stabilit de Banca Națională a Moldovei.
5. Valoarea pragurilor va fi revizuită sistematic peste fiecare 2 ani, începând cu anul intrării în vigoare a prezentului Acord, pe baza mediei valorii zilnice a monedei euro exprimată în Drepturi special de tragere, în decursul celor 24 de luni care se încheie în ultima zi a lunii august anterioare revizuirii cu efect de la data de 01 ianuarie. Valoarea pragurilor astfel revizuite se rotunjește, dacă este necesar, la cea mai apropiată mie de euro inferioară cifrei care rezultă din respectivul calcul. Revizuirea pragurilor va fi adoptată de Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț, în conformitate cu prevederile Articolului 438(4) din prezentul Acord.

Articolul 270

Context instituțional

1. Părțile vor institui sau vor menține un cadru instituțional adecvat și mecanismele necesare pentru buna funcționare a sistemului de achiziții publice și punerea în aplicare a principiilor din prezentul Capitol.
2. În cadrul reformei instituționale, Republica Moldova urmează să desemneze, în special:
 - (a) un organism executiv responsabil cu politica economică la nivelul administrației publice centrale care să asigure o politică coerentă în toate domeniile conexe achizițiilor publice. Un astfel de organism va facilita și coordona punerea în aplicare a prezentului Capitol și va dirija procesul de armonizare graduală cu Acquis-ul comunitar;
 - (b) un organism imparțial și independent responsabil cu examinarea/revizuirea deciziilor adoptate de autoritățile sau entitățile contractante în procesul de atribuire a contractelor. În acest context, "independent" înseamnă că acel organism este o autoritate publică distinctă de toate entitățile contractante și agenții economici. La fel, va exista posibilitatea de a supune deciziile adoptate de acest organism unor controale jurisdicționale.
3. Părțile vor asigura punerea în aplicare în mod eficace a deciziilor adoptate de autoritățile responsabile cu examinarea plângerilor depuse de agenții economici referitoare la încălcările dreptului național.

Articolul 271

Standarde de bază de reglementare a procesului de atribuire a contractelor

1. Nu mai târziu de 9 luni de la data intrării în vigoare a prezentului Acord, Părțile se vor conforma cu un set de standarde de bază pentru atribuirea tuturor contractelor în concordanță cu alineatele 2-15 din prezentul Articol. Aceste standarde de bază derivă direct din normele și principiile de achiziții publice, reglementate de Acquis-ul comunitar în domeniul achizițiilor publice, inclusiv principiile non-discriminatorii, de tratament egal, de transparență și proporționalitate.

Publicarea

2. Părțile vor asigura publicarea tuturor anunțurilor de intenție referitoare la contractele de achiziție publică în mijloace media adecvate într-o manieră suficientă pentru:
 - (a) a permite pieței să fie deschisă pentru concurență; și
 - (b) a permite oricărui agent economic interesat să aibă acces adecvat la informațiile referitoare la achizițiile intenționate înainte de atribuirea contractelor și să-și exprime interesul în obținerea contractelor.
3. Publicarea va fi potrivită, în interesul economic al contractului, pentru agenții economici.
4. Publicarea va conține cel puțin detaliile de bază ale contractului ce va fi atribuit, criteriile pentru selectarea calitativă, metoda de atribuire, criteriile de atribuire a contractului și orice alte informații adiționale de care au nevoie agenții economici pentru a adopta decizia privind eventuala exprimare a interesului în obținerea contractului în cauză.

Atribuirea contractelor

5. Toate contractele vor fi atribuite folosind proceduri transparente și imparțiale care previn practicile de corupție. Această imparțialitate va fi asigurată, în particular, prin descrierea non-discriminatorie a obiectului contractului, asigurarea accesului egal tuturor agenților economici, prin termene-limită adecvate și metode de abordare transparente și obiective.
6. În cazul în care sunt descrise caracteristicile lucrărilor, bunurilor sau serviciilor solicitate, entitățile contractante vor folosi descrieri generale ale performanței și funcțiilor, precum și standardele internaționale, europene sau naționale.
7. Descrierea caracteristicilor lucrărilor, bunurilor sau serviciilor solicitate nu se va referi la o anumită fabricație sau sursă ori la un anumit proces sau la o marcă, brevet sau la un tip, la o origine sau producție determinată cu

excepția cazului când o astfel de referință este justificată de obiectul contractului și este însoțită de sintagma 'sau echivalente'. Preferință va fi acordată utilizării descrierilor generale ale performanței sau funcțiilor.

8. Entitățile contractante nu vor impune condiții ce se soldează, direct sau indirect, cu discriminarea agenților economici celeilalte Părți, cum ar fi cerința ca agenții economici interesați în obținerea contractului să fie stabiliți în aceeași țară, regiune sau teritoriu cu entitatea contractantă.

Fără a aduce atingere celor menționate mai sus, în cazurile în care este justificat de anumite circumstanțe ale contractului, solicitantului câștigător i s-ar putea cere să instituie o anumită infrastructură de afaceri în locul desfășurării lucrărilor/contractului.

9. Termenele-limită pentru exprimarea interesului și pentru prezentarea ofertelor vor avea o durată suficientă pentru ca agenții economici celeilalte Părți să realizeze o evaluare pertinentă a concursului/tenderului și să pregătească oferta proprie.

10. Toți participanții trebuie să cunoască în prealabil normele aplicabile, criteriile de selectare și cele de atribuire a contractului. Aceste norme vor fi aplicate în mod egal tuturor participanților.

11. Entitățile contractante pot invita un număr limitat de solicitanți să depună oferta cu condiția că:

- (a) această acțiune este transparentă și non-discriminatorie, și
- (b) selectarea se bazează doar pe factori obiectivi cum ar fi experiența solicitanților în domeniul vizat, amploarea și infrastructura afacerilor sau abilitățile/capacitățile tehnice și profesionale.

În cazul în care este invitat un număr limitat de solicitanți să prezinte oferta, se va garanta o concurență adecvată.

12. Entitățile contractante pot recurge la proceduri de negociere doar în cazuri excepționale și definite cu condiția că aceste proceduri nu denaturează concurența.

13. Entitățile contractante pot folosi sisteme de calificare doar cu condiția că lista agenților calificați este compilată pe baza unei proceduri publicate, transparente și deschise. Contractele care cad sub incidența (domeniul de aplicare al) unui astfel de sistem vor fi atribuite pe bază non-discriminatorie.

14. Părțile vor asigura atribuirea contractelor într-un mod transparent solicitantului care a depus cea mai avantajoasă ofertă din punct de vedere economic sau oferta cu cel mai mic preț, pe baza criteriilor de concurs și normelor de procedură stabilite și anunțate în prealabil. Deciziile finale vor fi comunicate tuturor solicitanților fără întârziere inoportună. La cererea unui solicitant a cărui ofertă a fost respinsă, vor fi dezvăluite motivele în detaliu suficient pentru a permite reexaminarea deciziei.

Protecția juridică

15. Părțile vor asigura faptul că orice persoană care are sau a avut interes în obținerea unui anumit contract și căreia i-au fost sau riscă să-i fie aduse pagube de pe urma unei pretinse încălcări, este în drept să solicite protecție juridică eficace și imparțială împotriva oricărei decizii adoptate de entitatea contractantă cu referință la atribuirea contractului vizat. Deciziile adoptate în cursul și la sfârșitul unei asemenea proceduri de reexaminare vor fi făcute publice într-un mod suficient pentru a informa toți agenții economici interesați.

Articolul 272

Planificarea armonizării/ legislative graduale

1. Anterior lansării procesului de armonizare legislativă graduală, Republica Moldova urmează să prezinte Comitetului de asociere reunit în configurația pentru comerț, conform prevederilor stabilite la Articolul 438(4) din prezentul Acord, o foaie de parcurs comprehensivă pentru punerea în aplicare a prezentului Capitol, însoțită de un calendar și repere care vor include toate reformele în termeni de armonizare cu Acquis-ul comunitar și dezvoltare a capacităților instituționale. Foaia de parcurs va fi conformă cu toate etapele și calendarele stabilite în Anexa XXIX-B la prezentul Acord.

2. Foaia de parcurs va cuprinde toate aspectele reformei și cadrul juridic general pentru punerea în aplicare a activităților în materie de achiziții publice, în special: armonizarea pentru contractele publice, contractele din sectorul de

servicii publice, concesiunile de lucrări și procedurile de reexaminare; consolidarea capacității administrative la toate nivelurile, inclusiv organismele de reexaminare și mecanismele de punere în aplicare.

3. Ulterior obținerii unui aviz favorabil din partea Comitetului de asociere reunit în configurația pentru comerț, foaia de parcurs se va considera document de referință pentru punerea în aplicare a prezentului Capitol. Uniunea Europeană va depune eforturile necesare pentru a susține Republica Moldova în procesul de punere în aplicare a foii respective de parcurs.

Articolul 273

Armonizarea/ legislativă graduală

1. Republica Moldova va asigura faptul că legislația în vigoare și cea viitoare în domeniul achizițiilor publice tratat va deveni compatibilă cu Acquis-ul comunitar în domeniul achizițiilor publice.

2. Armonizarea cu Acquis-ul comunitar va fi realizată în etape consecutive stabilite în calendarul din Anexa XXIX-B la prezentul Acord și descrise în detaliu în Anexele XXIX-C - XXIX-F, XXIX-H, XXIX-I și XXIX-K la prezentul Acord. Anexele XXIX-G și XXIX-J la prezentul Acord identifică elementele opționale care nu fac obiectul armonizării, iar Anexele XXIX-L - XXIX-O identifică elementele Acquis-ului comunitar care nu cad sub incidența domeniului de armonizare legislativă. În acest proces, se vor lua în considerare actele de jurisprudență corespunzătoare ale Curții de Justiție a Uniunii Europene și de măsurile de punere în aplicare adoptate de Comisia Europeană, precum și de eventualele modificări ale Acquis-ului comunitar operate între timp, după caz. Punerea în aplicare a fiecărei etape va fi evaluată de Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț în conformitate cu prevederile Articolului 438(4) din prezentul Acord, și, după obținerea unei evaluări pozitive din partea respectivului Comitet, va fi corelată cu oferirea reciprocă a accesului pe piață în concordanță cu dispozițiile din Anexa XXIX-B la prezentul Acord. Comisia Europeană va notifica Republica Moldova fără întârziere despre orice modificări operate în Acquis-ul comunitar, oferindu-i Republicii Moldova consiliere adecvată și asistență tehnică pentru punerea în aplicare a acestor modificări.

3. Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț va iniția procedura de evaluare a următoarei etape numai în cazul în care măsurile pentru punerea în aplicare a etapei anterioare au fost îndeplinite și aprobate în conformitate cu modalitățile stabilite la alineatul 2.

4. Părțile se vor asigura de faptul că acele aspecte și domenii de achiziții publice care nu sunt reglementate de prezentul Articol vor fi conforme cu principiile de transparență, nediscriminare și egalitate de tratament stabilite la Articolul 271 din prezentul Acord.

Articolul 274

Accesul pe piață

1. Părțile convin că deschiderea efectivă și reciprocă a piețelor lor se va realiza gradual și simultan. În timpul procesului de armonizare legislativă, măsura în care accesul pe piață se acordă reciproc va fi corelat cu progresul realizat în acest proces, în conformitate cu dispozițiile din Anexa XXIX-B la prezentul Acord.

2. Decizia de a trece la următoarea etapă a deschiderii piețelor se va lua pe baza unei evaluări a calității legislației adoptate, precum și a punerii în aplicare practică a acesteia. Evaluarea în cauză va fi realizată periodic de Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț în conformitate cu Articolul 438(4) din prezentul Acord.

3. În măsura în care una dintre Părți, potrivit Anexei XXIX-B la prezentul Acord, și-a deschis piața de achiziții publice către cealaltă Parte:

(a) Uniunea Europeană va acorda acces la procedurile de atribuire a contractelor companiilor din Republica Moldova, indiferent dacă acestea sunt prezente sau nu în Uniunea Europeană, în conformitate cu normele UE în domeniul achizițiilor publice, în condițiile unui tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat companiilor din UE;

(b) Republica Moldova va acorda acces la procedurile de atribuire a contractelor companiilor din UE, indiferent dacă acestea sunt prezente sau nu în Republica Moldova, în conformitate cu normele naționale în domeniul achizițiilor publice, în condițiile unui tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat companiilor autohtone.

4. După punerea în aplicare a ultimei etape a procesului de armonizare legislativă, Părțile vor examina posibilitatea de a acorda reciproc acces pe piață în ceea ce privește achizițiile publice chiar sub pragurile de valoare stabilite în Anexa XXIX-A la prezentul Acord.

5. Finlanda își rezervă poziția în ceea ce privește insulele Aland.

Articolul 275

Informare

1. Părțile vor asigura faptul că entitățile contractante și agenții economici sunt informați adecvat despre procedurile de achiziții publice, inclusiv prin publicarea tuturor actelor legislative și de reglementare relevante.

2. Părțile vor asigura difuzarea eficace a informațiilor privind posibilitățile de participare la diferite concursuri/tendere.

Articolul 276

Cooperare

1. Părțile vor spori colaborarea dintre ele prin schimburi de experiență și de informații referitoare la cele mai bune practici și la cadrele regulatorii.

2. Uniunea Europeană va facilita punerea în aplicare a prezentului Capitol, inclusiv prin asistență tehnică, după caz. În conformitate cu dispozițiile prevăzute de Titlul VI (Asistență financiară și dispoziții antifraudă și de control) din prezentul Acord, vor fi adoptate dispoziții concrete privind asistența financiară prin intermediul mecanismelor și instrumentelor de finanțare relevante ale UE.

3. O listă indicativă a domeniilor de cooperare este inclusă în Anexa XXIX-P la prezentul Acord.

CAPITOLUL 9
DREPTURILE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ
Secțiunea 1
Dispoziții și principii generale

Articolul 277

Obiective

Obiectivele prezentului Capitol sunt după cum urmează:

- (a) facilitarea producției și a comercializării de produse inovatoare și creative pe teritoriul Părților; și
- b) atingerea unui nivel adecvat și efectiv de protecție și de punere în aplicare a drepturilor de proprietate intelectuală.

Articolul 278

Natura și domeniul de aplicare al obligațiilor

1. Părțile se asigură de faptul că aplicarea adecvată și eficientă a tratatelor internaționale care reglementează proprietatea intelectuală și la care acestea sunt părți, inclusiv a Acordului OMC privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț (denumit în continuare "Acordul TRIPS"). Dispozițiile prezentului Capitol completează și precizează drepturile și obligațiile care revin părților în temeiul Acordului TRIPS și al altor tratate internaționale în domeniul proprietății intelectuale.

2. În sensul prezentului Acord, sintagma "proprietate intelectuală" se referă cel puțin la toate categoriile de proprietate intelectuală ce cad sub incidența Articolelor 280-317 din prezentul Acord.

3. Protecția proprietății intelectuale include protejarea împotriva concurenței neloiale menționate la Articolul 10*bis* din Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale (1967) (denumită în continuare "Convenția de la Paris").

Articolul 279

Epuizarea drepturilor

Părțile vor stabili propriul regim intern sau regional de epuizare a drepturilor de proprietate intelectuală.

Secțiunea 2

Standarde privind drepturile de proprietate intelectuală

Sub-secțiunea 1

Drepturile de autor și drepturile conexe

Articolul 280

Protecția acordată

Părțile vor respecta drepturile și obligațiile stipulate în următoarele acorduri internaționale:

- (a) Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (Convenția de la Berna);
- (b) Convenția internațională pentru protecția artiștilor interpreți sau executori, producătorilor de fonograme și a organizațiilor de radiodifuziune (1961);
- (c) Acordul TRIPS;
- (d) Tratatul WIPO privind drepturile de autor;
- (e) Tratatul WIPO privind interpretările și fonogramele.

Articolul 281

Autori

Părțile vor asigura autorilor dreptul exclusiv de a autoriza sau interzice:

- (a) reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte a operele lor;
- (b) orice formă de distribuire publicului prin vânzare sau prin alte mijloace a originalului sau copiei operelor lor;
- (c) orice comunicare publică a operelor lor, prin fir sau fără fir, inclusiv punerea la dispoziția publicului a operelor lor, astfel încât oricine să poată avea acces la acestea din orice loc și în orice moment ales individual.

Articolul 282

Artiști interpreți sau executori

Părțile le asigură artiștilor interpreți sau executori dreptul exclusiv de a:

- (a) autoriza sau interzice fixarea²interpretărilor lor;
- (b) autoriza sau interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte a interpretărilor lor;
- (c) orice formă de distribuire publicului prin vânzare sau prin alte mijloace a înregistrărilor interpretărilor lor;
- (d) autoriza sau interzice orice punere la dispoziția publicului a interpretărilor lor, prin fir sau fără fir, astfel încât oricine să poată avea acces la înregistrările interpretărilor lor din orice loc și în orice moment ales individual;
- (e) autoriza sau interzice difuzarea interpretărilor lor, indiferent dacă difuzările se fac prin mijloace fără fir, și punerea interpretărilor lor la dispoziția publicului, cu excepția cazurilor când interpretarea este una difuzată sau este efectuată de pe o înregistrare.

Articolul 283

Producători de fonograme

²În sensul prezentului Capitol; "înregistrare" înseamnă fixarea coloanei sonore și vizuale sau reprezentarea acestora, de pe care acestea pot fi percepute, reproduse sau comunicate prin intermediul unui dispozitiv.

Părțile prevăd producătorilor de fonograme dreptul exclusiv:

- (a) de a autoriza sau de a interzice reproducerea directă sau indirectă, temporară sau permanentă, prin orice mijloace și în orice formă, în totalitate sau în parte a fonogramelor lor;
- (b) de a pune la dispoziția publicului, prin vânzare sau prin alte mijloace, a fonogramelor lor, inclusiv a copiilor acestor fonograme;
- (c) de a autoriza sau de a interzice orice punere la dispoziția publicului a fonogramelor lor, prin fir sau fără fir, astfel încât oricine să poată avea acces la aceste fonograme din orice loc și în orice moment ales individual.

Articolul 284

Organizații de radiodifuziune

Părțile prevăd organizațiilor de radiodifuziune dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice:

- (a) înregistrarea programelor difuzate de acestea;
- (b) reproducerea înregistrărilor programelor difuzate de acestea;
- (c) punerea la dispoziția publicului, prin fir sau fără fir, a înregistrărilor programelor difuzate de acestea; și
- (d) re-difuzarea programelor difuzate de acestea fără fir, precum și comunicarea acestor programe publicului în cazul în care astfel de comunicații sunt realizate în locuri accesibile pentru public contra plată.

Articolul 285

Difuzarea și comunicarea către public

1. Părțile oferă dreptul utilizatorului să achite în mod echitabil remunerarea unică în cazul în care fonograma publicată în scopuri comerciale sau reproducerea unei astfel de fonograme este utilizată pentru difuzare fără fir sau pentru comunicare publicului, și asigură că această remunerare este partajată între interpreți și producătorii de fonograme.
2. În absența unui acord între artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme, Părțile pot stabili condițiile de partajare a acestei remunerări între ei.

Articolul 286

Durata protecției drepturilor de autor

1. Dreptul de autor asupra unei opere literare sau artistice în înțelesul articolului 2 din Convenția de la Berna se aplică pe întreaga durată de viață a autorului și încă 70 de ani după decesul acestuia, indiferent de data la care opera a fost pusă în mod legal la dispoziția publicului.
2. Durata de protecție a unei compoziții muzicale cu text încetează după cel puțin 70 de ani de la decesul ultimului supraviețuitor dintr-un grup de persoane specificate, indiferent dacă acestea au fost sau nu desemnate drept coautori: autorul versurilor/textului și autorul compoziției muzicale, cu condiția că ambele contribuții au fost efectuate anume pentru respectiva compoziție muzicală cu text.
3. Drepturile artiștilor interpreți sau executanți expiră după cel puțin 50 de ani de la data interpretării. Cu toate acestea,
 - (a) în cazul în care înregistrarea interpretării, alta decât o fonogramă, face obiectul unei publicări legale sau al unei comunicări publice legale în decursul acestei perioade, drepturile expiră după cel puțin 50 de ani de la data primului dintre aceste acte,
 - (b) în cazul în care înregistrarea interpretării pe o fonogramă face obiectul unei publicări legale sau al unei comunicări publice legale în decursul acestei perioade, drepturile expiră după cel puțin 70 de ani de la data primului dintre aceste.
4. Drepturile producătorilor de fonograme expiră la cel puțin 50 de ani de la data înregistrării lor. Cu toate acestea, în cazul în care în această perioadă fonograma face obiectul unei publicări legale, drepturile expiră după cel puțin 70 de ani de

la data primei publicări legale. În cazul în care nu a avut loc o publicare legală în perioada menționată la prima teză, iar fonograma face obiectul unei comunicări publice legale în această perioadă, aceste drepturi expiră după 70 de ani de la data primei comunicări publice legale. Cu toate acestea, în cazul în care după 50 de ani de la data publicării sau comunicării publice legale a fonogramei, producătorul acesteia nu oferă pentru vânzare copii ale acestei fonograme în cantitate suficientă sau nu le pune la dispoziția publicului, artistul interpret sau executant poate rezilia contractul prin care el/ea a transferat sau a atribuit drepturile sale producătorului de fonograme în înregistrarea interpretării sau executării sale.

5. Drepturile organizațiilor de radiodifuziune încetează după 50 de ani de la prima difuzare a unei emisiuni, indiferent dacă această emisiune a fost difuzată cu fir sau fără fir, inclusiv prin cablu sau prin satelit.

6. Termenele prevăzute la prezentul Articol vor fi calculate din prima zi a lunii ianuarie a anului următor celui în care s-a produs/a luat naștere evenimentul.

Articolul 287

Protecția măsurilor tehnice

1. Părțile prevăd o protecție juridică adecvată împotriva nerespectării măsurilor tehnice eficiente, pe care persoana respectivă o efectuează în cunoștință de cauză sau având motive întemeiate să știe că urmărește acest obiectiv.

2. Părțile prevăd o protecție juridică adecvată împotriva fabricării, importului, distribuirii, vânzării, închirierii, publicității în scopul vânzării sau închirierii sau posesiunii în scopuri comerciale a dispozitivelor, produselor sau componentelor sau prestării de servicii care:

- (a) fac obiectul unei promovări, publicități sau vânzări în scopuri de nerespectare, sau
- (b) au doar un scop comercial sau o utilizare semnificativ limitată, alta decât cea de nerespectare, sau
- (c) sunt proiectate, produse, adaptate sau realizate, în principal, în scopul de a permite și facilita nerespectarea măsurilor tehnice efective.

3. În sensul prezentului Acord, expresia „măsurile tehnice” se referă la orice tehnologie, dispozitiv sau componentă care, în cadrul funcționării normale, este proiectată pentru a preveni sau limita, în ceea ce privește operele sau alte obiecte protejate, acte care nu sunt autorizate de titularul dreptului de autor sau al unui drept conex dreptului de autor, conform legislației naționale. Măsurile tehnice sunt considerate ”efective” când utilizarea unei opere sau a unui alt obiect protejat este controlată de către titularii de drepturi prin aplicarea unui cod de acces sau a unui procedeu de protecție, cum ar fi criptarea, bruierea sau alte transformări ale operei sau ale altui obiect protejat, sau a unui mecanism de control al copierii, care îndeplinește obiectivul de protecție.

Articolul 288

Protecția informării privind regimul de gestionare a drepturilor

1. Părțile prevăd o protecție juridică adecvată împotriva oricărei persoane care, în cunoștință de cauză, desfășoară fără autorizație următoarele acte:

- (a) eliminarea sau modificarea oricăror informații referitoare la gestionarea drepturilor în format electronic;
- (b) distribuirea, importul în vederea distribuirii, radiodifuzarea, comunicarea către public sau punerea la dispoziția publicului a unor opere sau a altor obiecte protejate în temeiul prezentului Acord, din care au fost eliminate sau modificate fără autorizație informațiile referitoare la regimul drepturilor în format electronic în cazul în care persoana știe sau are motive serioase să știe că prin aceste acțiuni el/ea induce, facilitează sau ascunde o încălcare a dreptului de autor sau a drepturilor conexe prevăzute de dreptul național.

2. În sensul prezentului Capitol, expresia ”informații privind regimul de gestionare a drepturilor” se referă la orice informație furnizată de titularii de drepturi care permite identificarea operei sau a oricărui alt obiect protejat menționat în acest Capitol 1, a autorului sau a oricărui alt titular de drepturi; de asemenea, se referă la informații despre condițiile și modalitățile de utilizare a operei sau a oricărui alt obiect protejat, precum și orice numere sau coduri care reprezintă aceste informații. Alineatul 1 se aplică atunci când oricare dintre aceste informații este

asociată unei copii a unei opere sau a altui obiect protejat menționat în acest Capitol sau apare în legătură cu o comunicare către public a operei sau a obiectului protejat respectiv.

Articolul 289

Excepții și limitări

1. În conformitate cu dispozițiile convențiilor și tratatelor internaționale la care sunt Părți semnatare, Părțile pot prevedea limitări sau derogări de la drepturile stipulate la Articolele 281-286 din prezentul Acord doar în anumite cazuri speciale care nu contravin utilizării normale a obiectului protejat fără a aduce atingere intereselor legitime ale titularilor de drepturi.

2. Părțile prevăd că acțiunile temporare de reproducere menționate la Articolele 282-285 din prezentul Acord, care sunt tranzitorii sau incidentale, care constituie o parte integrantă și esențială a procesului tehnologic, scopul cărora este doar de a permite

- (a) transmiterea în rețeaua dintre terțele părți de către un intermediar, sau
- (b) utilizarea legală a lucrării sau a obiectului protejat ce urmează a fi fabricat și care n-are semnificație economică esențială, urmează a fi exonerat de dreptul de reproducere stipulat la Articolele 282-285 din prezentul Acord.

Articolul 290

Dreptul de suită al artiștilor Părțile prevăd, în beneficiul autorului unei opere de artă originale, un drept de suită, definit ca un drept inalienabil și la care nu se poate renunța nici chiar anticipat, de a încasa un procent/redevență din prețul de vânzare obținut la orice revânzare a operei ulterioară primei înstrăinări a operei de către autor.

1. Dreptul menționat la alineatul (1) se aplică tuturor actelor de revânzare care implică, în calitate de vânzători, cumpărători sau intermediari, profesioniști ai pieței obiectelor de artă, cum ar fi saloane, galerii de artă și, în general, orice comerciant de opere de artă.

2. Părțile pot să prevadă că dreptul menționat la alineatul (1) nu se aplică actelor de revânzare în cadrul cărora vânzătorul a achiziționat opera direct de la autorul acesteia cu mai puțin de trei ani înainte de data revânzării în cauză și dacă prețul de revânzare nu depășește o anumită sumă minimă.

3. Suma redevenței se plătește de către vânzător. Părțile pot să prevadă că una dintre persoanele fizice sau juridice menționate la alineatul 2, alta decât vânzătorul, poate fi singura obligată la această plată sau poate împărți cu vânzătorul această obligație.

4. Protecția prevăzută poate fi contestată în măsura permisă de Partea unde protecția în cauză este contestată. Procedura de colectare, precum și mărimea sumei sunt subiecte ce urmează a fi determinate de dreptul național.

Articolul 291

Cooperare în domeniul gestionării colective a drepturilor

Părțile vor depune eforturi să promoveze dialogul și cooperare dintre societățile respective de gestionare colectivă în scopul promovării operelor disponibile și altor obiecte protejate și transferul redevențelor pentru utilizarea unor asemenea opere sau a altor obiecte protejate.

Sub-secțiunea 2

Mărci comerciale

Articolul 292

Acorduri internaționale

Părțile:

- (a) vor îndeplini dispozițiile Protocolului referitor la Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor, Legea WIPO privind mărcile comerciale și Aranjamentul de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în scopul înregistrării mărcilor, și
- (b) vor face tot posibilul pentru a accede la Tratatul de la Singapore privind dreptul mărcilor.

Articolul 293

Procedura de înregistrare

1. Părțile prevăd un sistem pentru înregistrarea mărcilor în cadrul căruia deciziile de refuz al înregistrării unei mărci adoptate de autoritatea competentă în materie de mărci sunt comunicate solicitantului în formă scrisă și justificate în mod corespunzător.
2. Părțile prevăd posibilitatea de opoziție la înregistrarea unei mărci. Aceste proceduri de opoziție sunt contradictorii.
3. Părțile furnizează o bază de date electronice disponibilă pentru consultare publică care conține cereri de înregistrare și înregistrări ale mărcilor.

Articolul 294

Mărci comerciale notorii

În scopul punerii în aplicare a Articolului *6bis* din Convenția de la Paris (1967) și a Articolului 16(2) și (3) din Acordul TRIPS privind protecția mărcilor comerciale notorii, Părțile vor aplica Recomandarea comună adoptată de Adunarea generală a Uniunii pentru protecția proprietății industriale și de Adunarea generală a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (WIPO) la cea de a 34-a rundă de adunări ale statelor membre WIPO (septembrie 1999).

Articolul 295

Excepții de la drepturile conferite de o marcă comercială

Părțile prevăd utilizarea echitabilă a termenilor descriptivi, inclusiv a indicațiilor geografice stipulate la Articolul 303, cu titlu de excepție limitată de la drepturile conferite de o marcă, cu condiția ca aceste excepții limitate să țină cont de interesele legitime ale titularilor mărcii sau ale terților. În aceleași condiții, părțile pot să prevadă alte excepții limitate.

Sub-secțiunea 3

Indicații geografice

Articolul 296

Domeniul de aplicare

1. Prezenta Subsecțiune se aplică recunoașterii și protecției indicațiilor geografice originare din teritoriile Părților.
2. Indicațiile geografice ale unei Părți, care urmează a fi protejate de către cealaltă Parte, intră sub incidența prezentului Acord numai dacă intră în domeniul de aplicare al legislației menționate la articolul 297 din prezentul Acord.
3. "Indicația geografică" înseamnă o indicație definită la Articolul 22(1) din Acordul TRIPS, care mai include și "denumirile de origine".

Articolul 297

Indicații geografice recunoscute

1. După examinarea legislației Republicii Moldova referitoare la protecția indicațiilor geografice enumerate în partea A din anexa XXX-A la prezentul Acord, Uniunea Europeană concluzionează că aceste acte legislative sunt în conformitate cu elementele prevăzute în partea C din anexa XXX-A la prezentul Acord.
2. După examinarea legislației UE enumerate în partea A din Anexa XXX-A la prezentul Acord, Guvernul Republicii Moldova concluzionează că aceste acte legislative sunt în conformitate cu elementele prevăzute în partea C din Anexa XXX-A la prezentul Acord.
3. Guvernul Republicii Moldova, după încheierea unei proceduri de prezentare a obiecțiilor în conformitate cu criteriile stabilite în anexa XXX-B la prezentul Acord și după examinarea indicațiilor geografice pentru produsele agricole și produsele alimentare ale Uniunii Europene enumerate în Anexa XXX-C la prezentul Acord și a indicațiilor geografice pentru vinurile, vinurile aromatizate sau băuturile spirtoase ale Uniunii Europene, enumerate în Anexa XXII- D la prezentul acord, care au fost înregistrate de Uniunea Europeană în temeiul legislației menționate la alineatul 2, va proteja aceste indicații geografice în conformitate cu nivelul de protecție stabilit în prezenta Subsecțiune.
4. Uniunea Europeană, după încheierea unei proceduri de prezentare a obiecțiilor în conformitate cu criteriile stabilite în anexa XXX-B la prezentul Acord și după examinarea indicațiilor geografice pentru produsele agricole și produsele alimentare ale Republicii Moldova, enumerate în Anexa XXX-C și a indicațiilor geografice pentru vinurile, vinurile aromatizate sau băuturile spirtoase ale Republicii Moldova, enumerate în Anexa XXX-D la prezentul Acord, care au fost înregistrate de Republica Moldova în temeiul legislației menționate la alineatul 1, va proteja aceste indicații geografice în conformitate cu nivelul de protecție stabilit în prezenta Subsecțiune
5. Deciziile adoptate de Comitetul comun constituit prin Articolul 11 din Acordul UE-RM privind protecția indicațiilor geografice pentru produsele agricole și produsele alimentare referitoare la modificarea Anexelor III și IV la prezentul Acord, înainte de intrarea în vigoare a prezentului Acord, vor fi considerate a fi deciziile Subcomitetului responsabil cu indicațiile geografice, iar indicațiile geografice adăugate în Anexele III și IV vor fi considerate a fi părți ale Anexelor XXX-C și XXX-D din prezentul Acord. Respectiv, Părțile vor asigura protecția acelor indicații geografice care sunt definite în cadrul prezentului Acord.

Articolul 298

Includerea unor noi indicații geografice

1. Părțile convin asupra posibilității de a include în Anexele XXX-C și XXX-D la prezentul Acord noi indicații geografice pentru a fi protejate, în conformitate cu procedura stabilită la articolul 306 alineatul (3) din prezentul Acord, după încheierea procedurii de prezentare a obiecțiilor și după examinarea indicațiilor geografice menționate la Articolele 297(3) și 297(4) din prezentul Acord, în mod satisfăcător pentru ambele părți.
2. O parte nu este obligată să protejeze ca indicație geografică o denumire care este în conflict cu denumirea unei specii de plante, inclusiv a unui soi de struguri de vin, sau a unei rase de animale și, în consecință, poate induce consumatorul în eroare cu privire la adevărata origine a produsului.

Articolul 299

Domeniul de aplicare al protecției indicațiilor geografice

1. Indicațiile geografice enumerate în Anexele XXX-C și XXX-D la prezentul Acord, cele adăugate în conformitate cu articolul 298 din prezentul Acord, sunt protejate împotriva următoarelor situații:
 - (a) utilizarea comercială directă sau indirectă a denumirii protejate:
 - (i) pentru produsele comparabile care nu sunt conforme cu specificarea denumirii protejate, sau
 - (ii) în măsura în care această utilizare exploatează reputația unei indicații geografice;

(b) utilizarea abuzivă, imitarea sau evocarea³, chiar dacă originea adevărată a produsului este indicată sau dacă denumirea protejată este tradusă, transcrisă sau transliterată sau însoțită de expresii precum "stil", "tip", "metodă", "produs(ă) ca la/în", "imitație", "gust", "similar" sau alte formulări similare;

(c) mențiuni false sau înșelătoare privind proveniența, originea, natura sau calitățile esențiale ale produsului, care apar pe partea interioară sau exterioară a ambalajului, în materialul publicitar sau în documentele referitoare la produsul în cauză, precum și ambalarea produsului într-un ambalaj de natură să creeze o impresie eronată cu privire la originea acestuia;

(d) alte practici de natură să inducă în eroare consumatorul cu privire la adevărata origine a produsului.

2. În cazul indicațiilor geografice total sau parțial omonime, protecția se acordă fiecărei indicații, cu condiția ca aceasta să fi fost utilizată cu bună credință și să se țină cont în mod corespunzător de utilizarea locală și tradițională și de riscul real de confuzie. Fără a aduce atingere articolului 23 din Acordul TRIPS, Părțile decid de comun acord cu privire la condițiile concrete de utilizare care permit diferențierea indicațiilor geografice omonime, ținând cont de necesitatea de a asigura un tratament echitabil pentru producătorii în cauză și de a evita inducerea în eroare a consumatorilor. O denumire omonimă care lasă consumatorilor impresia greșită că produsele sunt originare dintr-un alt teritoriu nu se înregistrează, chiar dacă denumirea este exactă în ceea ce privește teritoriul, regiunea sau localitatea din care este originar produsul respectiv.

3. Atunci când, în cadrul negocierilor cu o țară terță, una dintre Părți propune protejarea unei indicații geografice a respectivei țări terțe care este omonimă cu o indicație geografică a celeilalte Părți, aceasta din urmă este informată și are posibilitatea de a prezenta comentarii înainte ca denumirea să devină protejată.

4. Nicio dispoziție din prezenta Subsecțiune nu obligă o Parte să protejeze o indicație geografică a celeilalte Părți care nu este protejată sau care încetează să mai fie protejată în țara de origine. Părțile se notifică reciproc în cazul în care o indicație geografică a încetat să mai fie protejată în țara sa de origine.

5. Nicio dispoziție din prezenta Subsecțiune nu aduce atingere dreptului oricărei persoane de a-și folosi, în cursul comercializării, numele propriu sau al predecesorului său, cu excepția cazului în care numele respectiv este folosit într-un mod menit să inducă în eroare consumatorii.

Articolul 300

Dreptul de folosință a indicațiilor geografice

1. Utilizarea comercială a unei denumiri protejate în temeiul prezentei Subsecțiuni este accesibilă oricărui agent care comercializează, produce, prelucrează sau prepară produse agricole, produse alimentare, vinuri, vinuri aromatizate sau băuturi spirtoase, conform specificării corespunzătoare.

2. Odată ce o indicație geografică este protejată în temeiul prezentului Acord, utilizarea denumirii protejate nu mai face obiectul nici unei înregistrări a utilizatorilor și al nici unei alte taxe.

Articolul 301

Asigurarea respectării protecției

Părțile prevăd respectarea protecției stipulate la articolele 297-300 din prezentul Acord prin măsuri administrative adecvate sau proceduri judiciare, inclusiv la frontiera vamală (export și import) întreprinse în scopul prevenirii și sistării utilizării ilegale a indicațiilor geografice protejate. Părțile aplică o astfel de protecție și la cererea unei părți interesate.

Articolul 302

Punerea în aplicare a acțiunilor complementare

³Prin termenul "evocare" se înțelege, în genere, utilizarea în orice mod a produselor cărora le este atribuit codul tarifar 20.09 din Sistemul armonizat, cu toate că acele produse se referă la vinuri care au codul tarifar 22.04, vinurile aromatizate au codul tarifar 22.05, iar băuturile spirtoase – codul tarifar 22.08 din acel sistem.

Fără a aduce atingere angajamentelor anterioare asumate de Republica Moldova de a garanta protecție indicațiilor geografice ale UE care derivă din acordurile internaționale de protecție a indicațiilor geografice și punerea denumirilor de origine și înregistrarea internațională a acestora, și în conformitate cu Articolul 301 din prezentul Acord, Republica Moldova va beneficia de o perioadă de tranziție de 5 ani cu începere din 1 aprilie 2013 pentru a realiza toate acțiunile complementare necesare în vederea sistării oricărei utilizări ilegale de indicații geografice protejate, în special măsurile necesare la frontiera vamală.

Articolul 303

Relația cu mărcile comerciale

1. Părțile vor refuza să înregistreze sau vor declara nulă, *ex officio* sau la solicitarea oricărei părți interesate în conformitate cu legislația Părților, o marcă care corespunde oricăreia dintre situațiile menționate la articolul 299 alineatul (1) din prezentul Acord în legătură cu o indicație geografică protejată pentru produse similare, cu condiția ca depunerea unei cereri de înregistrare a mărcii să aibă loc după data depunerii cererii de înregistrare a indicației geografice pe teritoriul în cauză.
2. În cazul indicațiilor geografice menționate la articolul 297 din prezentul Acord, data cererii de înregistrare este 1 aprilie 2013.
3. În cazul indicațiilor geografice menționate la articolul 298 din prezentul Acord, data cererii de înregistrare este data transmiterii către cealaltă Parte a unei cereri de protecție a unei indicații geografice.
4. Părțile nu au obligația să protejeze o indicație geografică în conformitate cu articolul 298 din prezentul Acord în cazul în care, dată fiind existența unei mărci comerciale renumite sau notorii, protecția poate induce în eroare consumatorii cu privire la adevărata identitate a produsului.
5. Fără a aduce atingere alineatului 4, Părțile vor proteja indicațiile geografice, de asemenea, în cazul în care exista deja o marcă anterioară. O marcă anterioară înseamnă o marcă a cărei utilizare corespunde cu una dintre situațiile menționate la articolul 299 alineatul (1) din prezentul Acord, solicitată, înregistrată sau consacrată prin uz, în cazul în care această posibilitate este prevăzută de legislația aplicabilă, pe teritoriul uneia dintre Părți, înainte de data la care s-a solicitat protecția indicației geografice de către cealaltă Parte în temeiul prezentei Subsecțiuni. O astfel de marcă poate continua să fie utilizată și reinnoită fără să se aducă atingere protecției acordate indicației geografice, cu condiția să nu existe motive de declarare a nulității sau de revocare a mărcii respective în legislația referitoare la mărci a Părților.

Articolul 304

Norme generale

1. Această Subsecțiune va fi aplicată fără a aduce atingere drepturilor și obligațiilor asumate de Părți în cadrul Acordului OMC.
2. Importul, exportul și comercializarea oricărui produs menționat la articolele 297 și 298 din prezentul Acord se desfășoară în conformitate cu actele cu putere de lege aplicabile pe teritoriul Părții în care produsele sunt introduse pe piață fără a aduce atingere dispozițiilor Articolului 302 din prezentul Acord.
3. Orice chestiune referitoare la specificările tehnice ale indicațiilor geografice înregistrate sunt examinate de Comitetul instituit în conformitate cu articolul 306 din prezentul Acord.
4. Înregistrarea indicațiilor geografice protejate în temeiul prezentei Subsecțiuni poate fi anulată numai de către Partea din care este originar produsul.
5. Specificarea produsului menționată în prezenta Subsecțiune este cel aprobat, inclusiv orice modificare aprobată la rândul ei, de către autoritățile Părții de pe teritoriul căreia este originar produsul.

Articolul 305

Cooperare și transparență

1. Părțile vor menține, direct sau prin intermediul Subcomitetului instituit prin articolul 306 din prezentul Acord contactul cu privire la toate aspectele legate de punerea în aplicare și funcționarea prezentei Subsecțiuni. În special, o Parte poate solicita celeilalte Părți informații privind specificările produsului și modificările acestora, precum și punctele de contact pentru dispozițiile în materie de control.

2. Fiecare Parte poate face publice specificările sau o fișă rezumat a acestor specificări, precum și punctele de contact pentru dispozițiile în materie de control corespunzătoare indicațiilor geografice ale celeilalte Părți, protejate în temeiul prezentului Articol.

Articolul 306

Subcomitetul pentru indicații geografice

1. Se instituie Subcomitetul pentru indicații geografice.

2. Subcomitetul pentru indicații geografice este format din reprezentanți ai Părților, având ca scop monitorizarea dezvoltării prezentei Subsecțiuni și intensificarea cooperării și a dialogului în materie de indicații geografice. Subcomitetul va raporta Comitetului de asociere reunit în configurația pentru comerț potrivit prevederilor Articolului 438(4) din prezentul Acord.

3. Subcomitetul pentru indicații geografice își adoptă deciziile prin consens. Subcomitetul își stabilește propriul regulament de procedură. Subcomitetul se întrunește cel puțin o dată pe an și la solicitarea oricăreia dintre Părți, alternativ în Uniunea Europeană și în Republica Moldova, la o dată, într-un loc și într-un mod (care poate include videoconferința) stabilite de comun acord de către Părți, dar nu mai târziu de 90 de zile de la depunerea cererii.

4. Subcomitetul pentru indicații geografice asigură, de asemenea, funcționarea adecvată a prezentei Subsecțiuni și poate lua în considerare orice aspect legat de punerea în aplicare și funcționarea acestuia. În special, Subcomitetul este responsabil cu:

(a) modificarea părții A și părții B din anexa XXX-A la prezentul Acord în ceea ce privește referințele la legislația aplicabilă de către Părți;

(b) modificarea Anexelor XXX-C și XXX-D în ceea ce privește indicațiile geografice;

(c) schimburile de informații cu privire la evoluțiile politice și legislative în materie de indicații geografice, precum și la orice alt aspect de interes comun în acest domeniu;

(d) schimburile de informații cu privire la indicațiile geografice în vederea analizării posibilității de protejare în conformitate cu prezenta Subsecțiune;

(e) monitorizarea celor mai recente realizări referitoare la punerea în aplicare a normelor indicațiilor geografice enumerate în Anexele XXX-C și XXX-D la prezentul Acord.

Sub-secțiunea 4

Desene și modele industriale

Articolul 307

Acorduri internaționale

Părțile vor îndeplini dispozițiile Actului de la Geneva al Acordului de la Haga privind înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale (1999).

Articolul 308

Protecția desenelor și modelelor industriale înregistrate

1. Părțile prevăd protecția desenelor și modelelor industriale create independent considerate noi și originale⁴. Această protecție va fi asigurată prin înregistrare care conferă drept exclusiv titularului desenului înregistrat în conformitate cu prevederile prezentului Articol.

2. Un desen aplicat sau incorporat într-un produs care constituie o parte componentă a unui produs compus va fi considerat nou și original doar:

- (a) în cazul în care partea componentă, după incorporarea în produsul compus, rămâne vizibilă pe tot parcursul utilizării normale a celui din urmă, și
- (b) în măsura în care acele noi trăsături ale părții componente îndeplinesc cerințele de noutate și originalitate.

3. Expresia "utilizare normală" din alineatul 2(a) înseamnă exploatarea de un utilizator final, fără serviciul de întreținere, deservire și reparație.

4. Desenul înregistrat conferă titularului său dreptul exclusiv de a-l utiliza și interzice oricărui terț utilizarea acestuia fără consimțământul titularului. Prin utilizare, în înțelesul prezentei dispoziții, se înțelege, în special, fabricarea, ofertarea, introducerea pe piață, importul, exportul sau utilizarea propriu-zisă a unui produs în care a fost încorporat sau căruia i s-a aplicat desenul sau modelul în cauză, atunci când astfel de acțiuni sunt întreprinse în scopuri comerciale, aducând daună nejustificată exploatării normale a desenului sau care nu sunt compatibile cu practicile de comerț pe bază de reciprocitate.

5. Durata protecției acestor drepturi este de 25 de ani începând cu data la care a fost depusă cererea de înregistrare.

Articolul 309

Protecția conferită desenelor industriale neînregistrate

1. Părțile prevăd mijloace juridice pentru a preveni utilizarea desenelor neînregistrate doar în cazul în care utilizarea contestată rezultă din copierea aspectului produsului neînregistrat. În sensul din acest Articol, termenul "utilizare" va include ofertarea, introducerea pe piață, importul sau exportul produsului.

2. Durata protecției disponibile pentru desenele neînregistrate va fi de cel mult 5 ani din data când desenul a fost pus la dispoziția publicului în una dintre Părți.

Articolul 310

Excepții și excluziuni

1. Părțile pot acorda derogări limitate în materie de protecție a desenelor industriale, cu condiția ca acestea să nu contravină exploatării normale a desenelor protejate și să nu dăuneze intereselor legitime ale proprietarului desenelor protejate, luând în considerare interesele legitime ale terților.

2. Protecția desenelor industriale nu va cuprinde desenele dictate primordial de considerații tehnice sau funcționale. În special, dreptul asupra unui desen nu va subzista în caracteristici aspectul produsului care urmează a fi reprodus în forma și dimensiunile exacte astfel încât să permită produsului în care este încorporat desenul sau căruia i se aplică să fie conectat mecanic sau să fie plasat în jurul sau contra altui produs care-i poate îndeplini funcția.

Articolul 311

Raportul cu drepturile de autor

Un desen sau model industrial poate fi, la fel, eligibil pentru protecția acordată în temeiul legislației privind dreptul de autor a Părții în cauză începând cu data la care desenul sau modelul a fost creat sau stabilit sub orice formă. Fiecare Parte stabilește amploarea și condițiile în care se poate obține protecția în cauză, inclusiv gradul de originalitate necesar.

Brevete

⁴În sensul din acest Articol, una dintre Părți poate considera că un desen cu caracter individual este original.

Articolul 312

Acorduri internaționale

Părțile vor îndeplini prevederile Tratatului de cooperare în domeniul brevetelor și vor face tot posibilul pentru a se conforma Tratatului privind dreptul brevetelor.

Articolul 313

Brevetele și sănătatea publică

1. Părțile recunosc importanța Declarației privind Acordul TRIPS și sănătatea publică, adoptată la 14 noiembrie 2001 de Conferința ministerială a OMC. În interpretarea și punerea în aplicare a drepturilor și obligațiilor care decurg din prezentul Capitol, Părțile asigură coerența cu Declarația în cauză.
2. Părțile vor contribui la punerea în aplicare și respectarea deciziei Consiliului General al OMC din 30 august 2003 privind alineatul (6) din Declarația privind Acordul TRIPS.

Articolul 314

Certificatul suplimentar de protecție

1. Părțile recunosc că medicamentele și produsele de protecție a plantelor protejate de un brevet pot să facă obiectul unei proceduri de autorizare administrativă înainte de introducerea pe piețele părților. Părțile recunosc că perioada cuprinsă între depunerea cererii de brevet și prima autorizare de a introduce produsul pe piețele lor respective, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în acest scop în legislația națională, poate să reducă perioada protecției efective în temeiul brevetului.
2. Părțile prevăd o perioadă suplimentară de protecție pentru un medicament sau un produs de protecție a plantelor care este protejat de un brevet și a făcut obiectul unei proceduri de autorizare administrativă, perioada respectivă fiind egală cu perioada menționată la alineatul 1 (faza a doua) din care se scad cinci ani.
3. Fără a aduce atingere alineatului 2, durata perioadei suplimentare de protecție nu va depăși 5 ani.
4. În cazul unor produse medicinale pentru care au fost realizate studii pediatrice, iar rezultatele studiilor respective se reflectă în informațiile referitoare la produs, Părțile prevăd o prelungire cu șase luni a perioadei de protecție menționate la alineatul 2.

Articolul 315

Protecția datelor prezentate pentru obținerea unei autorizații de introducere pe piață a unui medicament

1. Fiecare parte va pune în aplicare un sistem comprehensiv pentru a garanta confidențialitatea, nedezvăluirea și nefolosirea datelor prezentate în scopul obținerii unei autorizații de introducere pe piață a unui medicament⁵.
2. Fiecare parte va asigura faptul că orice informație solicitată ce este prezentată în vederea obținerii autorizației de a introduce pe piață un medicament nu va fi dezvăluită unor terți, beneficiind de protecție împotriva utilizării comerciale nelegale.

În acest scop,

⁵În sensul prezentului Articol: Produse medicinale înseamnă : (i) orice substanță sau combinație de substanțe prezentate pentru tratarea sau prevenirea unei maladii la oameni; sau (ii) orice substanță sau combinație de substanțe care pot fi administrate oamenilor în vederea diagnosticării medicale sau recondiționării, corectării sau modificării funcțiilor fiziologice ale oamenilor.

Produsele medicinale includ, de exemplu, produse medicinale chimice, produse medicinale biologice (de exemplu, vaccinuri, (anti)toxine) inclusiv produse medicinale derivate din sângele și plasma umană, produse medicinale pentru terapia avansată (de exemplu, produse medicinale pentru terapia genetică, produse medicinale pentru terapia celulară), produse fito-medicinale, radio-farmaceutice.

(a) timp de cel puțin cinci ani de la data primei aprobări de introducere pe piață pe teritoriul unei Părți, nici unei persoane fizice sau juridice, publice sau private, altele decât persoana care a prezentat informațiile nedezvăluite, nu i se va permite să se bazeze direct sau indirect pe aceste date în favoarea unui solicitant ulterior care dorește să obțină autorizația de introducere pe piață a unui medicament, cu excepția cazului în care solicitantul care a furnizat efectiv datele și-a exprimat consimțământul în acest sens;

(b) timp de cel puțin 7 ani de la data acordării autorizației de comercializare de către Partea vizată, nu va fi acordată o astfel de autorizație în favoarea unui solicitant ulterior, cu excepția cazului în care cel din urmă prezintă datele sale sau datele utilizate cu acordul titularului primei autorizații, care întrunesc aceleași cerințe ca și în cazul primei autorizații. Produsele înregistrate fără prezentarea unor astfel de date vor fi scoase de pe piață până când cerințele în cauză nu vor fi îndeplinite.

3. Perioada de 7 ani menționată la alineatul 2(b) va fi prelungită până la cel mult 8 ani în cazul în care în cursul primilor 5 ani după obținerea autorizației titularul a obținut autorizație pentru una sau mai multe indicații terapeutice care se consideră că au un beneficiu clinic mai semnificativ în raport cu terapiile existente.

4. Dispozițiile prezentului Articol nu vor avea efect retroactiv. Prin urmare, acestea nu vor afecta comercializarea medicamentelor autorizate înainte de intrarea în vigoare a prezentului Acord.

5. Republica Moldova își asumă obligația de a armoniza legislația referitoare la protecția medicamentelor cu legislația Uniunii Europene cu un termen-limită ce va fi stabilit de Comitetul de asociere reunit în configurația pentru comerț, conform celor prevăzute la Articolul 438(4) din prezentul Acord.

Articolul 316

Protecția datelor privind produsele de protecție a plantelor

1. Părțile stabilesc cerințele în materie de siguranță și eficacitate înainte de a autoriza introducerea pe piață a produselor de protecție a plantelor.

2. Părțile recunosc dreptul temporar al autorului unui raport de testare sau de studiu prezentat pentru prima dată în vederea obținerii unei autorizații de introducere pe piață a unui produs de protecție a plantelor.

În această perioadă, raportul de testare sau de studiu nu va fi utilizat în favoarea unei alte persoane care dorește să obțină o autorizație de introducere pe piață a unui produs de protecție a plantelor, cu excepția cazului în care primul solicitant și-a exprimat consimțământul explicit în acest sens.

3. Părțile stabilesc condițiile care trebuie îndeplinite de raportul de testare sau de studiu după cum urmează:

(a) să fie necesare pentru autorizarea sau pentru un amendament la autorizare în vederea permiterii utilizării pentru alte plante, și

(b) să fie certificat în conformitate cu principiile de bune practici de laborator sau cu buna practică experimentală.

4. Perioada de protecție a datelor trebuie să fie de cel puțin 10 ani de la data primei autorizații de pe teritoriul Părții în cauză. Părțile pot să decidă să prelungească perioada de protecție pentru produsele de protecție a plantelor cu risc scăzut (până la 13 ani).

5. Părțile pot să decidă extinderea perioadelor menționate la alineatul 3 cu încă 3 luni pentru fiecare prelungire a autorizației pentru utilizări minore,⁶ în cazul în care titularul autorizației depune cerere pentru astfel de autorizații în ultimii 5 ani după eliberarea primei autorizații. În astfel de situații, perioada totală de protecție nu poate să depășească în niciun caz 13 ani. Pentru produsele de protecție a plantelor cu risc scăzut, perioada totală de protecție nu poate să depășească în niciun caz 15 ani.

⁶În sensul acestui Articol, utilizare minoră este utilizarea unui produs de protecție a plantelor pe teritoriul unei părți pe plantele sau produsele vegetale cultivate la scară mică în partea respectivă sau cultivate la scară mare pentru a satisface o necesitate fitosanitară cu caracter de excepție.

6. Un test sau un studiu este protejat, de asemenea, dacă este necesar pentru reînnoirea sau revizuirea unei autorizații. În aceste cazuri, datele sunt protejate pe o perioadă de 30 de luni.

Articolul 317

Soiuri de plante

Părțile vor asigura protecției soiurilor de plante în conformitate cu Convenția internațională pentru protecția noilor soiuri de plante (UPOV), inclusiv excepția opțională de la dreptul multiplicatorului, după cum se menționează la articolul 15.2 din Convenția menționată și vor coopera în vederea promovării și punerii în aplicare a acestor drepturi.

Asigurarea aplicării drepturilor de proprietate intelectuală

Articolul 318

Obligații generale

1. Părțile reafirmă angajamentele luate în temeiul Acordului TRIPS și, în special, a părții III a acestuia, și prevăd următoarele măsuri, proceduri și acțiuni corective suplimentare necesare pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală⁷.
2. Aceste măsuri, proceduri și acțiuni corective sunt adecvate și echitabile, fără a fi complicate sau costisitoare inutile sau a impune termene-limită nerezonabile sau amânări nemotivate.
3. De asemenea, măsurile și despăgubirile vor fi eficiente, proporționale și disuasive și se vor aplica astfel încât să se evite crearea de bariere în calea comerțului legitim și să se prevadă garanții împotriva utilizării lor abuzive.

Articolul 319

Solicitanții eligibili

Părțile recunosc următoarele ca persoane eligibile să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și acțiunilor corective menționate în prezenta Secțiune și în partea III din Acordul TRIPS:

- (a) titularii de drepturi de proprietate intelectuală în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile;
- (b) toate celelalte persoane autorizate să utilizeze drepturile respective, în special, beneficiarii de licențe, în măsura în care acest lucru este permis și în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile;
- (c) organismele de apărare a intereselor profesionale care sunt recunoscute periodic ca având dreptul de a-i reprezenta pe titularii drepturilor de proprietate intelectuală, în măsura în care acest lucru este permis și în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile;
- (d) organismele de gestionare colectivă a drepturilor de proprietate intelectuală care sunt recunoscute periodic ca având dreptul de a-i reprezenta pe titularii drepturilor de proprietate intelectuală, în măsura în care acest lucru este permis și în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile.

⁷În sensul prezentei Secțiuni, noțiunea de „drepturi de proprietate intelectuală” vor cuprinde cel puțin următoarele drepturi: dreptul de autor, drepturile conexe dreptului de autor, dreptul *sui generis* al autorului de baze de date, drepturile creatorilor de topografii ale produselor din materiale semiconductoare, drepturile conferite de marcă, drepturile asupra desenelor și modelelor, drepturile de brevet, inclusiv drepturile derivate din certificatele de protecție suplimentară, indicațiile geografice, drepturile referitoare la modelele de utilitate, drepturile de proprietate asupra soiurilor de plante, denumirile comerciale, dacă sunt protejate ca drepturi exclusive de legislația națională în cauză.

Sub-secțiunea 1

Punerea în aplicare a sancțiunilor civile

Articolul 320

Elemente de probă

1. Părțile vor asigura faptul că înainte chiar de introducerea unei acțiuni pe fond, autoritățile judecătorești competente pot, la cererea unei părți care a prezentat dovezi în mod rezonabil accesibile și suficiente în sprijinul pretențiilor sale privind încălcarea drepturilor sale de proprietate intelectuală sau iminența unei astfel de încălcări, să dispună întreprinderea unor măsuri provizorii rapide și eficiente pentru a conserva dovezile pertinente referitoare la încălcarea menționată, sub rezerva asigurării protecției informațiilor confidențiale.

2. Astfel de măsuri pot să includă descrierea detaliată cu sau fără prelevare de eșantioane sau sechestrul fizic al mărfurilor în litigiu și, în cazurile corespunzătoare, al materialelor și instrumentelor utilizate pentru a produce și/sau a distribui aceste mărfuri, precum și documentele care se referă la ele. Aceste măsuri sunt luate, dacă este cazul, fără audierea celeilalte părți, în special atunci când orice întârziere este susceptibilă să provoace o vătămare ireparabilă titularului dreptului sau atunci când există riscul, care poate fi demonstrat, de distrugere a dovezilor.

Articolul 321

Dreptul la informare

1. Părțile se asigură ca, în cadrul unei acțiuni referitoare la încălcarea unui drept de proprietate intelectuală și ca răspuns la o cerere justificată și rezonabilă a titularului de drepturi, autoritățile judecătorești competente să poată dispune ca informațiile privind originea și rețelele de distribuție a mărfurilor sau a serviciilor care încalcă un drept de proprietate intelectuală să fie furnizate de contravenient și/sau de orice altă persoană care:

- (a) a fost găsită că deține în scop comercial mărfuri care aduc atingere unui drept;
- (b) a fost găsită că folosește în scop comercial servicii care aduc atingere unui drept;
- (c) a fost găsită că prestează în scop comercial servicii utilizate în activități care aduc atingere unui drept; sau
- (d) a fost semnalată de către o persoană menționată la literele (a), (b) sau (c) de la prezentul alineat că a intervenit în producerea, fabricarea sau distribuirea bunurilor sau în prestarea serviciilor.

2. Informațiile menționate la alineatul 1 cuprind, după caz:

- (a) numele și adresele producătorilor, fabricanților, distribuitorilor, prestatorilor și ale celorlalți titulari anteriori ai mărfurilor sau serviciilor, precum și ale angroșiștilor și ale vânzătorilor cu amănuntul destinatari;
- (b) informații privind cantitățile produse, fabricate, livrate, primite sau comandate, precum și prețul obținut pentru mărfurile sau serviciile în cauză.

3. Dispozițiile alineatelor 1 și 2 se aplică fără a aduce atingere altor dispoziții legale în temeiul cărora:

- (a) se acordă titularului dreptul de a primi o informație mai cuprinzătoare;
- (b) este reglementată utilizarea în materie civilă sau penală a informațiilor comunicate în conformitate cu dispozițiile prezentului Articol;
- (c) este reglementată răspunderea pentru abuzul privind dreptul la informație; sau
- (d) se acordă posibilitatea de a refuza furnizarea de informații care ar constrânge o persoană prevăzută la alineatul 1 să recunoască propria participare sau participarea rudelor apropiate la o încălcare a unui drept de proprietate intelectuală; sau
- (e) reglementează protecția confidențialității surselor de informații sau prelucrarea datelor cu caracter personal.

Articolul 322

Măsuri provizorii și asiguratorii

1. Părțile se asigură că autoritățile judiciare pot, la cererea reclamantului, să dispună măsuri provizorii în scopul de a preveni orice încălcare iminentă a unui drept de proprietate intelectuală sau să interzică cu titlu provizoriu ca încălcarea presupusă a dreptului respectiv să mai continue, recurgând, eventual, la penalități cu titlu cominatoriu prevăzute de legislația națională, sau să subordoneze o astfel de continuare constituirii de garanții destinate să asigure despăgubirea titularului dreptului. De asemenea, măsurile provizorii pot fi luate, în aceleași condiții, împotriva unui intermediar ale cărui servicii sunt utilizate de către un terț în scop de încălcare a unui drept de proprietate.

2. Măsurile provizorii pot fi luate, de asemenea, în vederea sechestrării sau a restituirii bunurilor bănuite că ar aduce atingere unui drept de proprietate intelectuală pentru a împiedica introducerea sau circulația lor în circuitele comerciale.

3. În cazul unei încălcări săvârșite la nivel comercial, Părțile se vor asigura că, în cazul în care solicitantul dovedește că există circumstanțe care ar pune în pericol recuperarea daunelor, autoritățile judiciare pot să dispună confiscarea cu titlu asiguratoriu a bunurile mobile și imobile ale persoanei care se presupune că a încălcat un drept protejat, inclusiv blocarea conturilor bancare și a altor active. În acest scop, autoritățile competente pot să dispună comunicarea unor documente bancare, financiare sau comerciale sau accesul corespunzător la informațiile relevante.

Articolul 323

Măsuri corective

1. Părțile se vor asigura de faptul că autoritățile judiciare competente pot să dispună, la cererea solicitantului și fără a aduce atingere daunelor-interese datorate titularului dreptului ca urmare a încălcării săvârșite, și fără despăgubiri de vreun fel, retragerea din circuitele comerciale, scoaterea definitivă din circuitele comerciale sau distrugerea bunurilor care fac obiectul încălcării unui drept de proprietate intelectuală. Dacă este cazul, autoritățile judiciare competente pot, de asemenea, dispune distrugerea materialelor și a instrumentelor utilizate, în principal, pentru crearea sau fabricarea acestor bunuri.

2. Autoritățile judiciare vor dispune ca măsurile respective să fie puse în aplicare pe contul persoanei care a încălcat un drept protejat, cu excepția cazului în care există motive speciale care să împiedice materializarea acestui deziderat.

Articolul 324

Acțiuni în încetare Ordonanțe

Părțile se vor asigura de faptul că, atunci când s-a constatat, printr-o hotărâre judecătorească, o încălcare a unui drept de proprietate intelectuală, autoritățile judiciare pot să interzică, printr-o ordonanță, persoanei care a încălcat dreptul respectiv, continuarea acțiunii sale de încălcare.

Articolul 325

Măsuri de alternativă

Părțile pot să prevadă că, în cazurile în care este necesar și la cererea persoanei susceptibile să facă obiectul măsurilor prevăzute la Articolele 323 și/sau 324 din prezentul Acord, autoritățile judiciare competente pot dispune plata unei despăgubiri bănești în favoarea reclamantului în loc să aplice măsurile prevăzute la articolele sus-menționate, în cazul în care persoana respectivă a acționat fără intenție și fără neglijență, dacă aplicarea măsurilor respective ar cauza acelei persoane un prejudiciu disproporționat și dacă despăgubirile bănești acordate reclamantului par a fi, în mod rezonabil, satisfăcătoare.

Articolul 326

Daune-interese

1. Părțile se vor asigura de faptul că autoritățile judiciare, la solicitarea reclamantului, pot dispune ca reclamatul care, știind sau având motive rezonabile pentru a ști, s-a angajat într-o activitate de încălcare a drepturilor, să plătească titularului dreptului daune-interese corespunzătoare în scopul de a compensa prejudiciul pe care titularul dreptului l-a suferit în urma încălcării. Pentru a determina valoarea daunelor-interese pentru încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală, autoritățile judiciare ale unei părți dispun de autoritatea:
 - (a) de a lua în considerare toate aspectele corespunzătoare, cum ar fi consecințele economice negative, inclusiv pierderea câștigurilor suferită de partea vătămată, beneficiile realizate în mod injust de către persoana care a încălcat un drept de proprietate intelectuală și, după caz, alte elemente decât factorii economici, cum ar fi prejudiciul moral cauzat titularului dreptului de către încălcarea respectivă; sau
 - (b) cu titlu de alternativă pentru litera (a), de a stabili, după caz, o sumă forfetară pentru daune-interese, pe baza unor elemente cum ar fi cel puțin suma redevențelor sau valoarea drepturilor care ar fi fost datorate dacă persoana care a încălcat un drept de proprietate intelectuală ar fi cerut autorizația de a utiliza dreptul de proprietate intelectuală în cauză.
2. În cazul în care persoana care a încălcat un drept de proprietate intelectuală a desfășurat o activitate de încălcare a dreptului, fără a avea cunoștință sau fără a avea motive justificate de a avea cunoștință de acest fapt, părțile pot să prevadă că autoritățile judiciare pot dispune în favoarea persoanei care a încălcat dreptul protejat recuperarea beneficiilor sau plata daunelor-interese care pot fi prestabilite.

Articolul 327

Cheltuieli de judecată

Părțile se vor asigura de faptul că partea care a pierdut cazul suportă cheltuielile judiciare rezonabile și proporționale, precum și alte cheltuieli efectuate de partea care a avut câștig de cauză, cu excepția situației în care principiile de echitate nu permit acest lucru.

Articolul 328

Publicarea hotărârilor judecătorești

Părțile se asigură că, în cadrul acțiunilor în justiție introduse pentru încălcarea unui drept de proprietate intelectuală, autoritățile judiciare pot să dispună, la cererea reclamantului și pe cheltuiala persoanei care a încălcat dreptul protejat, măsuri corespunzătoare destinate difuzării informației privind hotărârea judecătorească, inclusiv afișarea acesteia, precum și publicarea integrală sau parțială a hotărârii.

Articolul 329

Prezumția calității de autor sau de titular al dreptului

În sensul aplicării măsurilor, procedurilor și remediilor prevăzute de prezenta Secțiune:

- (a) pentru ca autorul unei opere literare sau artistice să fie, până la proba contrară, considerat ca atare și admis, prin urmare, să inițieze proceduri împotriva nerespectării drepturilor, este suficient ca numele său să fie menționat pe operă în modul obișnuit;
- (b) litera (a) din prezentul Articol se aplică *mutatis mutandis* titularilor de drepturi conexe dreptului de autor în ceea ce privește obiectul lor protejat.

Sub-secțiunea 2

Alte dispoziții

Articolul 330

Măsuri frontaliere / de frontieră

1. În lipsa unor dispoziții contrare prevăzute în prezenta Subsecțiune, Părțile adoptă proceduri destinate să permită unui titular al unui drept, care are motive justificate să suspecteze că ar putea avea loc activități de import, export, reexport, intrare sau ieșire de pe teritoriul vamal, plasare sub regim vamal suspensiv sau introducere într-o zonă liberă sau într-un antrepozit liber a unor mărfuri care fac obiectul unei încălcări a dreptului de proprietate intelectuală,⁸ să adreseze o cerere scrisă autorităților competente, administrative sau judiciare, prin care să solicite autorităților vamale să suspende punerea în liberă circulație sau să rețină mărfurile respective.
2. Părțile prevăd că, atunci când autoritățile vamale, în cursul desfășurării activității lor și înainte ca o cerere să fi fost depusă de un titular al unui drept sau să fi fost acordată, au motive suficiente de a suspecta că mărfurile încălcă un drept de proprietate intelectuală, ele pot să suspende punerea în liberă circulație a mărfurilor sau să le rețină pentru a permite titularului dreptului să depună o cerere de intervenție, în conformitate cu alineatul 1.
3. Orice drept sau obligație referitoare la importator stabilite în legislația națională și în Secțiunea 4 din partea III a acordului TRIPS se aplică și pentru exportator sau pentru titularul mărfurilor.
4. Părțile prevăd ca autoritățile sale competente să ceară unui titular al dreptului care solicită procedurile descrise la alineatul 1 să furnizeze dovezi adecvate pentru a convinge autoritățile competente că, în temeiul legislației Părții care furnizează procedurile, există, prima facie, o încălcare a unui drept de proprietate intelectuală al titularului dreptului și să furnizeze informații suficiente despre care se poate aștepta în mod rezonabil să fie în posesia titularului dreptului pentru a permite autorităților competente să recunoască ușor mărfurile suspecte. Cerința de a furniza informații suficiente nu descurajează în mod nerezonabil recursul la procedurile descrise la alineatul 1.
5. În vederea determinării cazului în care a fost adusă atingere unui drept de proprietate intelectuală, oficiul vamal va informa titularul dreptului, la solicitarea acestuia și, în cazul în care sunt cunoscute, numele și adresa expeditorului, a destinatarului sau a titularului de mărfuri, țara de origine a mărfurilor și numele și adresa producătorului de mărfuri suspectate de încălcare a dreptului de proprietate intelectuală.

Oficiul vamal va oferi posibilitate solicitantului de a inspecta mărfurile a căror liber de vamă a fost suspendat sau care au fost reținute. În procesul de inspectare a mărfurilor oficiul vamal poate preleva probe și pe care le transmite sau trimite titularului de drept, la solicitarea acestuia, numai pentru scopuri de examinare și facilitare a procedurii ulterioare.
6. Autoritățile vamale vor fi active în planificarea orientativă și identificarea livrărilor suspecte că ar aduce atingere unui drept de proprietate intelectuală pe baza tehnicilor de evaluare a riscurilor. Autoritățile vamale vor institui sisteme pentru cooperare strânsă cu titularii de drepturi, inclusiv mecanisme eficiente de colectare a informațiilor pentru analiza riscului.
7. Părțile convin să coopereze în vederea eliminării comerțului internațional cu mărfuri care aduc atingere drepturilor de proprietate intelectuală. În special, în acest scop, acestea urmează să facă schimb de informații, după caz, și să asigure

⁸În sensul prezentei dispoziții, „mărfuri care aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală” înseamnă:

- (a) „mărfuri contrafăcute”, și anume:
 - (i) mărfuri, inclusiv ambalajele lor, pe care este aplicată fără autorizare o marcă identică cu o marcă înregistrată în mod corespunzător pentru același tip de mărfuri sau care nu poate fi distinsă, în aspectele sale esențiale, de o astfel de marcă și care, prin urmare, încalcă drepturile titularului mărcii;
 - (ii) orice simbol al unei mărci (logo, etichetă, autocolant, broșură, instrucțiuni de utilizare sau document de garanție), chiar prezentat separat, care se află în aceeași situație ca mărfurile menționate la punctul (i);
 - (iii) ambalajele care poartă mărcile unor mărfuri contrafăcute, prezentate separat, care se află în aceleași condiții care se aplică mărfurilor menționate la punctul (i);
- (b) „mărfuri piratate” și anume mărfuri care reprezintă sau conțin copii realizate fără acordul titularului sau al unei persoane autorizate în mod corespunzător, în țara de fabricație, de către titularul unui drept de autor sau drept conex sau al unui drept asupra unui desen sau model industrial, înregistrat sau nu în legislația națională;
- (c) mărfuri care, potrivit legislației părții în care se face cererea de intervenție a autorităților vamale, aduc atingere:
 - (i) unui brevet;
 - (ii) unui certificat de protecție suplimentară;
 - (iii) unui drept de proprietate asupra unui soi de plante;
 - (iv) unui desen sau model industrial;
 - (v) unei indicații geografice.

cooperarea dintre autoritățile lor competente cu privire la comerțul cu mărfuri care aduc atingere drepturilor de proprietate intelectuală.

8. Pentru mărfurile în regim de tranzit pe teritoriul unei Părți destinat teritoriului celeilalte Părți, prima asigură cu informații pe cea de a doua în vederea sistării livrării mărfurilor suspecte că aduc atingere unui drept de proprietate intelectuală.

9. Fără a aduce atingere altor forme de cooperare, Protocolului III privind asistența administrativă reciprocă în aspecte vamale va fi aplicabil cu referință la alineatele 7 și 8 în ceea ce privește încălcarea legislației vamale conexe drepturilor de proprietate intelectuală.

10. Subcomitetul vamal menționat la Articolul 200 din prezentul Acord va acționa în calitate de comitet responsabil pentru asigurarea bunei funcționări și punerii în aplicare a prezentului Articol.

Articolul 331

Coduri de conduită

1. Părțile încurajează:

a) elaborarea de către asociațiile sau organizațiile profesionale a unor coduri de conduită destinate să contribuie la asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală; și

b) prezentarea către autoritățile competente ale Părților a proiectelor de coduri de conduită, precum și a evaluărilor aplicării acestor coduri de conduită.

Articolul 332

Cooperare

1. Părțile convin să coopereze în vederea sprijinirii punerii în aplicare a angajamentelor și obligațiilor luate în temeiul prezentului Capitol.

2. Sub rezerva dispozițiilor Titlului VI (Asistență financiară, dispoziții antifraudă și de control) din prezentul Acord, domeniile de cooperare includ, dar nu se limitează la următoarele activități:

(a) schimb de informații privind cadrul legal referitor la drepturile de proprietate intelectuală și normele relevante în materie de protecție și de asigurare a respectării; schimb de experiență cu privire la progresul legislativ în domeniile vizate;

(b) schimb de experiență și informații cu privire la asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală;

(c) schimb de experiență privind asigurarea aplicării la nivel central și sub-central de către autoritățile vamale, polițienești, administrative și judiciare; coordonarea pentru prevenirea exporturilor de mărfuri contrafăcute, inclusiv cu alte țări;

(d) consolidarea capacităților; schimb de personal și formarea personalului;

(e) promovarea și diseminarea informațiilor privind drepturile de proprietate intelectuală, *inter alia*, în mediile de afaceri și în societatea civilă; sensibilizarea consumatorilor și a titularilor de drepturi;

(f) îmbunătățirea cooperării instituționale, de exemplu, între oficiile pentru proprietate intelectuală;

(g) promovarea activă a sensibilizării și a educării publicului larg în ceea ce privește politicile legate de drepturile de proprietate intelectuală; elaborarea unor strategii eficiente pentru a identifica publicul-cheie și a crea programe de comunicare pentru a sensibiliza consumatorii și mijloacele de informare în masă cu privire la impactul încălcării drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv riscul pentru sănătate și securitate și legătura cu criminalitatea organizată.

CAPITOLUL 10
CONCURENȚA
Secțiunea 1
Antitrust și fuziuni

Articolul 333

Definiții

Pentru scopurile acestei Secțiuni:

1. noțiunea “autoritatea în domeniul concurenței” înseamnă pentru Uniune "Comisia Europeană"; iar pentru Republica Moldova - "Consiliul Concurenței".
2. noțiunea "legile în domeniul concurenței" înseamnă:
 - (a) pentru Uniune, Articolele 101, 102 și 106 ale TFUE, Regulamentul Conciliului (EC) nr. 139/2004 privind controlul concentrărilor dintre întreprinderi și regulamentele sau amendamentele pentru aplicarea acestora;
 - (b) pentru Republica Moldova, Legea privind concurența nr. 183 din 11 iulie 2012 și regulamentele sau amendamentele pentru aplicarea acestora; precum și
 - (c) orice schimbări în instrumentele menționate mai sus, care pot interveni după intrarea în vigoare a prezentului Acord.

Articolul 334

Principiile

Părțile recunosc importanța concurenței libere și nedenate în relațiile lor de comerț. Părțile recunosc că practicile de afaceri anti-competitive au potențialul de a denatura funcționarea adecvată a piețelor și submina beneficiile liberalizării comerțului.

Articolul 335

Implementarea

1. Fiecare Parte va menține pe teritoriul său, respectiv, legi cuprinzătoare cu privire la concurență, care abordează în mod efectiv acordurile anti-concurențiale și practicile concertate și comportamentul anti-concurențial unilateral al întreprinderilor cu putere dominantă pe piață și care asigură controlul efectiv al concentrărilor.
2. Fiecare Parte va menține o autoritate independentă din punct de vedere operațional, cu resurse umane și financiare adecvate pentru a aplica eficient legile cu privire la concurență menționate mai sus.
3. Părțile recunosc importanța aplicării legilor lor respective cu privire la concurență în mod transparent și nediscriminatoriu, respectând principiile echității procedurale și drepturile la apărare ale întreprinderilor vizate.

Articolul 336

Monopolurile de stat, întreprinderile publice și întreprinderile cărora li s-au conferit drepturi speciale sau exclusive

1. Nimic din acest Capitol nu împiedică o Parte să desemneze sau să mențină monopoluri de stat, întreprinderi publice sau să confere întreprinderilor drepturi speciale sau exclusive în conformitate cu legile lor respective.
2. În ceea ce privește monopolurile de stat cu caracter comercial, întreprinderile publice și întreprinderile cărora li s-au conferit drepturi speciale sau exclusive, fiecare Parte va asigura ca aceste întreprinderi să fie supuse legilor cu privire la concurență menționate mai sus, în măsura în care aplicarea acestor legi nu împiedică, în drept sau în fapt, îndeplinirea sarcinilor speciale de interes public atribuite întreprinderilor în cauză.

Articolul 337

Cooperarea și schimbul de informații

1. Părțile recunosc importanța cooperării și coordonării dintre autoritățile lor concurențiale respective pentru a consolida aplicarea efectivă a normelor cu privire la concurență și realiza obiectivele prezentului Acord prin promovarea concurenței și reducerea comportamentului anti-concurențial în afaceri sau tranzacțiilor anticoncurențiale.
2. Pentru acest scop, fiecare autoritate responsabilă de concurență poate informa cealaltă autoritate de concurență despre dorința sa de a coopera în legătură cu activitatea de aplicare a oricărei dintre părți. Nici una dintre Părți nu va fi împiedicată să aprobe decizii în mod autonom cu privire la chestiunile supuse cooperării.
3. Cu scopul de a facilita aplicarea efectivă a legilor lor respective cu privire la concurență, autoritățile responsabile de concurență pot face schimb de informație ne-confidențială. Tot schimbul de informații va fi supus standardelor de confidențialitate aplicabile în fiecare dintre Părți. Ori de câte ori Părțile vor face schimb de informație în baza acestui Articol, acestea vor lua în considerație restricțiile impuse de cerințele față de secretul profesional sau de afaceri din jurisdicțiile lor respective.

Articolul 338

Soluționarea diferendelor

Prevederile privind mecanismul de soluționare a diferendelor din Capitolul 14 (Soluționarea l diferendelor), Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord nu se aplică la această Secțiune.

Secțiunea 2

Ajutorul de stat

Articolul 339

Principiile generale și domeniul de aplicare

1. Ajutorul de stat acordat de Republica Moldova sau de Uniune, sau prin resursele uneia dintre acestea, sub orice formă, care denaturează sau amenință să denatureze concurența prin favorizarea anumitor întreprinderi sau producerii anumitor produse și servicii care afectează comerțul dintre Părți va fi incompatibil cu prezentul Acord.
2. Acest Capitol nu se aplică la ajutorul de stat acordat sectorului pisciculturii, produselor prevăzute în Anexa 1 la Acordul OMC cu privire la agricultură sau la alte ajutoare prevăzute în Acordul OMC cu privire la Agricultură.

Articolul 340

Evaluarea ajutorului de stat

1. Ajutorul de stat este evaluat în baza criteriilor care decurg din aplicarea regulilor de concurență aplicabile în UE, în particular din Articolul 107 al TFUE și instrumentele interpretative adoptate de instituțiile UE, inclusiv din jurisprudența relevantă a Curții de Justiție a UE.
2. Obligațiile care derivă din acest Articol se aplică în termen de cinci ani din data intrării în vigoare a prezentului Acord.

Articolul 341

Legislația și autoritatea responsabilă pentru ajutorul de stat

1. Părțile vor adopta sau menține, după caz, legislația pentru controlul ajutorului de stat. Părțile de asemenea vor crea sau menține, după caz, o autoritate independentă din punct de vedere operațional, cu competențe necesare pentru controlul ajutorului de stat. Această autoritate va avea, *inter alia*, competența de autorizare a schemelor ajutorului de stat și măsurilor individuale de acordare a ajutoarelor de stat, precum și competențe de a dispune recuperarea ajutorului de stat care a fost acordat în mod nelegitim.
2. Obligațiile ce derivă din acest Articol vor fi îndeplinite în termen de doi ani din data intrării în vigoare a prezentului Acord.
3. Orice scheme ale ajutorului de stat instituite înainte de crearea autorității responsabile pentru controlul ajutorului de stat vor fi armonizate în termen de opt ani din momentul intrării în vigoare a prezentului Acord. Fără a aduce atingere altor capitole din prezentul Acord, perioada de armonizare va fi extinsă pentru o perioadă maximală de până la zece ani din momentul intrării în vigoare a prezentului Acord în ce privește schemele ajutorului de stat instituite în conformitate cu Legea Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere nr. 440-XV din 27 iulie 2001.

Articolul 342

Transparența

1. Fiecare Parte va asigura transparența în domeniul ajutoarelor de stat. Pentru acest scop, fiecare Parte va raporta, de la 1 ianuarie 2016, celeilalte Părți, la fiecare doi ani, respectând metodologia și prezentarea studiului anual al UE cu privire la ajutorul de stat. Acest raport se consideră drept fiind prezentat dacă informația relevantă este pusă la dispoziție de către Părți sau din numele lor pe o pagină web accesibilă publicului.
2. Ori de câte ori o Parte consideră că relațiile sale de comerț sunt afectate de un caz individual de ajutor de stat acordat de cealaltă Parte, Partea vizată poate solicita de la cealaltă Parte să ofere informație cu privire la cazul individual de ajutor de stat.

Articolul 343

Confidențialitatea

La efectuarea schimbului de informații în conformitate cu acest Capitol Părțile vor lua în considerație restricțiile impuse prin cerințele față de secretul profesional și de afaceri.

Articolul 344

Clauza de revizuire

Părțile vor revizui în mod constant aspectele menționate în acest Capitol. Fiecare parte poate sesiza configurația Comisiei de Asociere în Comerț pe marginea acestor aspecte, precum este stabilit în Articolul 438(4) al prezentului Acord. Părțile convin să analizeze progresul înregistrat în implementarea acestui Capitol odată la doi ani după intrarea în vigoare a prezentului Acord, doar dacă Părțile nu convin altfel.

CAPITOLUL 11

COMERȚUL CU ENERGIA

Articolul 345

Definiții

Pentru scopurile acestui Capitol:

1. noțiunea "produse energetice" înseamnă țiței (cod SA:27.09), gaz natural (cod SA: 27.11) și energie electrică (cod SA:27.16);
2. noțiunea "infrastructură fixă" înseamnă orice rețea de transportare sau distribuție, instalație de gaze naturale lichefiate sau instalație de înmagazinare, conform celor definite în Directiva Parlamentului European și a Consiliului nr.2003/55/EC din 26 iunie 2003 cu privire la regulile comune pentru piața internă de gaze naturale (Directiva 2003/55) și în Directiva Parlamentului European și Consiliului nr. 2003/54/EC din 26 iunie 2003, cu privire la regulile comune pentru piața internă de energie electrică (Directiva 2003/54);
3. noțiunea "transport" înseamnă transportare și distribuție, conform celor definite în Directiva nr. 2003/54 și Directiva nr. 2003/55, și transportul petrolului prin conducte;
4. noțiunea "luare neautorizată" înseamnă orice activitate care constă din însușirea ilicită a produselor energetice din infrastructura fixă.

Articolul 346

Prețurile interne reglementate

1. În conformitate cu Protocolul de Aderare a Republicii Moldova la Comunitatea Energetică, prețul de livrare a gazelor și electricitate pentru consumatorii ne-casnici este determinat doar de cerere și ofertă.
2. Prin derogare de la alineatul 1, o Parte poate impune în interesul economic general³² o obligație asupra întreprinderilor care se referă la prețul de livrare a gazului natural și energiei electrice (denumit în continuare "preț reglementat"). În cazul în care consumatorii ne-casnici nu sunt în stare să convină cu un furnizor asupra unui preț pentru energia electrică sau gazul natural care este mai mic sau egal cu prețul reglementat pentru gazul natural sau electricitate, consumatorii ne-casnici au dreptul să încheie un contract de furnizare a electricității sau gazului natural cu un furnizor la condițiile și obligațiile de preț reglementat. În orice caz, consumatorii ne-casnici sunt liberi să negocieze și să semneze un contract cu orice furnizor alternativ.
3. Partea care impune o obligație în conformitate cu alineatul 2 asigură ca obligația respectivă să fie clar definită, transparentă, nediscriminatorie, verificabilă și pe o durată limitată. La impunerea unei astfel de obligație, Partea va garanta de asemenea egalitatea accesului pentru alte întreprinderi la consumatori.

³²Fraza "interesul economic general" este interpretată în același mod ca și în Articolul 106 al TFUE și în particular în conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene.

4. În cazul în care prețul la care gazul natural și electricitate sunt comercializate pe piața internă este reglementat de o Parte, aceasta asigură ca metodologia de calculare a prețului reglementat să fie publicată înainte de intrarea în vigoare a prețului reglementat respectiv.

Articolul 347

Interzicerea sistemului dual de stabilire a prețurilor

1. Fără a aduce atingere posibilității de impunere a prețurilor reglementate în conformitate cu paragrafele 2 și 3 ale Articolului 346 al prezentului Acord, o Parte, sau o autoritate de reglementare a unei Părți, nu va adopta sau menține o măsură care rezultă dintr-un preț mai înalt pentru exporturile de produse energetice pentru cealaltă Parte decât prețul perceput pentru astfel de produse atunci când acestea sunt destinate pentru consumul intern.
2. Partea exportatoare va oferi la cererea celeilalte Părți dovezi pentru faptul că un preț diferit pentru aceleași produse energetice realizate pe piața locală și pentru export nu rezultă dintr-o măsură interzisă prin alineatul 1.

Articolul 348

Tranzitul

Părțile vor întreprinde orice măsuri necesare pentru facilitarea tranzitului, în concordanță cu principiul libertății de tranzit și în conformitate cu Articolele V.1, V.2, V.4 și V.5 ale Acordului General privind Tarifele și Comerțul (GATT) din 1994 și cu Articolele 7.1 și 7.3 ale Tratatului privind Carta Energiei, care sunt incorporate și constituie parte a prezentului Acord.

Articolul 349

Transportul

Cât privește transportul de electricitate și gaz, în particular accesul părților terțe la infrastructura fixă, Părțile vor adapta legislația lor, precum este menționat în Anexa VIII la prezentul Acord și în Tratatul Comunității Energetice, pentru a asigura ca tarifele care trebuie să fie publicate înainte de intrarea lor în vigoare, procedurile de alocare a capacității și alte condiții să fie obiective, rezonabile și transparente și ca acestea să nu facă discriminări pe baza originii, proprietății sau destinației electricității sau gazului.

Articolul 350

Luarea neautorizată de produse în tranzit

Fiecare Parte va întreprinde toate măsurile necesare pentru a interzice și aborda orice luare neautorizată de produse energetice în tranzit prin teritoriul său de către orice entitate supusă controlului sau jurisdicției Părții.

Articolul 351

Tranzitul neîntrerupt

1. O Parte nu va interveni în tranzitul produselor energetice prin teritoriul său, cu excepția cazurilor în care astfel de intervenție este prevăzută în mod concret într-un contract sau altfel de acord care reglementează tranzitul respectiv.
2. În cazul unor litigii pe marginea oricăror chestiuni care implică Părțile sau una sau mai multe entități supuse controlului sau jurisdicției uneia dintre Părți, Partea prin teritoriul căreia produsele energetice tranzitează nu va întrerupe sau reduce, înainte de finalizarea procedurii de soluționare a litigiului în baza contractului sau acordului relevant sau procedurii de urgență în conformitate cu Anexa XXXI sau în conformitate cu Capitolul 14 (Soluționarea litigiilor), Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, tranzitul respectiv, sau nu va permite oricărei entități supuse controlului sau jurisdicției sale să întrerupă sau să reducă atare tranzit, cu excepția circumstanțelor prevăzute în alineatul 1.
3. O parte nu va fi trasă la răspundere pentru întreruperea sau reducerea tranzitului în conformitate cu acest Articol în cazul în care Partea nu este în stare să furnizeze sau să tranziteze produsele energetice ca rezultat al acțiunilor care se atribuie unei țări terțe sau unei entități sub controlul sau jurisdicția unei țări terțe.

Articolul 352

Obligațiile de tranzit pentru operatori

Fiecare Parte asigură ca operatorii infrastructurii fixe să întreprindă orice măsuri necesare pentru a:

- (a) minimiza riscul întreruperii accidentale sau reducerii tranzitului;
- (b) restabili rapid funcționarea normală a tranzitului care a fost întrerupt sau redus accidental.

Articolul 353

Autoritate de reglementare a energiei electrice și gazului natural

1. În conformitate cu Directiva nr. 2003/55/EC și Directiva nr. 2003/54/EC, autoritatea de reglementare a gazului natural și energiei electrice este distinctivă din punct de vedere legal și funcțional independentă de orice entitate publică sau privată, și trebuie să aibă împuterniciri suficiente pentru a asigura concurența efectivă și funcționarea eficientă a pieței.
2. Deciziile aprobate și procedurile aplicate de autoritatea de reglementare sunt imparțiale față de toți participanții de pe piață.
3. Operatorii afectați de o decizie a autorității de reglementare au dreptul de a contesta decizia într-un organ de apel care este independent de părțile implicate. În cazul în care organul de apel nu este judiciar după caracter, motivele pentru luarea deciziei se expun

totdeauna în scris, iar deciziile organului de apel sunt de asemenea supuse analizei de către o autoritate judiciară imparțială și independentă. Deciziile aprobate de organele de apel se aplică efectiv.

Articolul 354

Relația cu Tratatul Comunității Energetice

1. În cazul unui conflict dintre prevederile acestui Capitol și prevederile Tratatului Comunității Energetice sau prevederile legislației Uniunii care sunt aplicabile în conformitate cu Tratatul Comunității Energetice, vor prevala prevederile Tratatului Comunității Energetice sau prevederile legislației Uniunii aplicabile în baza Tratatului Comunității Energetice, în măsura conflictului vizat.
2. La implementarea acestui Capitol, se acordă preferință adoptării legislației sau altor acte care sunt în concordanță cu Tratatul Comunității Energetice sau se bazează pe legislația aplicabilă din Uniune. În cazul unui litigiu referitor la acest Capitol, legislația sau alte acte care corespund acestor criterii se consideră a fi conforme cu acest Capitol. La evaluarea faptului dacă legislația sau alte acte normative corespund acestor criterii se ia în considerație orice decizie aprobată în baza Articolului 91 al Tratatului Comunității Energetice.
3. Nici o parte nu va utiliza prevederile cu privire la soluționarea litigiilor ale prezentului Acord pentru a pretinde o încălcare a prevederilor Tratatului Comunității Energetice.

CAPITOLUL 12

TRANSPARENȚA

Articolul 355

Definiții

Pentru scopurile acestui Capitol:

1. noțiunea "măsuri de aplicare generală" include legile, regulamentele, hotărârile judecătorești, procedurile și hotărârile administrative de aplicare generală și oricare alt act, interpretare sau altă cerință generală sau abstractă care poate avea un impact asupra oricărei chestiuni reglementate de Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord. Noțiunea nu include o hotărâre care se aplică unei persoane particulare;
2. noțiunea "persoană interesată" înseamnă orice persoană fizică sau juridică care poate fi supusă oricăror drepturi sau obligații în cadrul măsurilor de aplicare generală, în sensul Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.

Articolul 356

Obiectivul și domeniul de aplicare

Recunoscând impactul pe care mediul de reglementare îl poate avea asupra comerțului și investițiilor dintre Părți, Părțile asigură un cadru de reglementare previzibil pentru operatorii economici și proceduri eficiente, ținând cont de principiile securității juridice și proporționalității.

Articolul 357

Publicarea

1. Fiecare Parte va asigura ca măsurile de aplicare generală:
 - (a) să fie disponibile ușor și rapid printr-un mediu desemnat oficial și, în cazurile fezabile, prin mijloace electronice, în așa mod, încât să permită oricărei persoane să se familiarizeze cu acestea;
 - (b) să ofere o explicație a obiectivului și motivului care stă la baza măsurilor respective; și
 - (c) să prevadă timp suficient între publicare și intrarea în vigoare a măsurilor respective, cu excepția cazurilor temeinic justificate.
2. Fiecare parte trebuie să:
 - (a) depună eforturi pentru a publica la o etapă timpurie adecvată orice propunere de adoptare sau modificare a oricărei măsuri de aplicare generală, incluzând o explicație a obiectivului și argumentului pentru înaintarea propunerii respective;
 - (b) asigure oportunități rezonabile persoanelor interesate pentru a comenta astfel de propunere, oferind, în particular, timp suficient pentru astfel de oportunități; și
 - (c) depună eforturi pentru a lua în considerație comentariile primite de la persoanele interesate referitor la propunerile respective.

Articolul 358

Cereri de informații și puncte de contact

1. Pentru a facilita comunicarea dintre Părți pe marginea oricăror chestiuni reglementate de Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, fiecare Parte desemnează un punct de contact în calitate de coordonator.
2. Fiecare Parte menține sau stabilește mecanisme corespunzătoare pentru a răspunde la întrebările din partea oricăror persoane referitor la orice măsură de aplicare generală propusă sau în vigoare și la aplicarea acesteia. Anchetele pot fi adresate prin intermediul punctului de contact stabilit în conformitate cu alineatul 1 sau prin alt mecanism, după caz.
3. Părțile recunosc faptul că orice răspuns prevăzut în alineatul 2 poate să nu fie definitiv sau obligatoriu din punct de vedere juridic, ci doar pentru scopuri de informare, dacă nu este prevăzut altfel în legile și regulamentele lor respective.
4. La solicitarea unei Părți, cealaltă Parte oferă prompt informație și răspunde la întrebările referitoare la orice măsură de aplicare generală sau la orice propunere de adoptare sau modificare a oricărei măsuri de aplicare generală pe care Partea solicitantă o consideră că ar putea afecta funcționarea Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, indiferent de faptul dacă Partea solicitantă a fost înștiințată anterior despre această măsură.

Articolul 359

Administrarea măsurilor de aplicare generală

Fiecare Parte administrează toate măsurile de aplicare generală în mod obiectiv, imparțial și rezonabil. Pentru acest scop, la aplicarea măsurilor respective asupra persoanelor, produselor sau serviciilor particulare ale celeilalte Părți în cazuri specifice, fiecare Parte trebuie să:

- (a) depună eforturi pentru a oferi persoanelor interesate, care sunt afectate în mod direct de o procedură, o înștiințare rezonabilă, în conformitate cu procedurile sale, atunci când este inițiată o procedură, care include o descriere a caracterului procedurii, o constatare a autorității juridice în baza căreia procedura respectivă este inițiată și o descriere generală a oricăror chestiuni în controversă;
- (b) ofere persoanelor interesate o oportunitate rezonabilă de a prezenta faptele și argumentele în susținerea opiniilor lor înainte de orice acțiune administrativă finală, atunci când timpul, caracterul procedurii și interesul public permit acest lucru; și să
- (c) se asigure că procedurile sale se bazează pe și sunt aplicate în conformitate cu legislația sa.

Articolul 360

Reexaminare și recurs

1. Fiecare Parte creează sau menține tribunale sau proceduri judiciare, de arbitraj sau administrative în scopul revizuirii prompte și, dacă este justificat, corectării acțiunii administrative legate de chestiunile reglementate de Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord. Astfel de tribunale sau proceduri sunt imparțiale

și independente de oficiul sau autoritatea împuternicită pentru aplicarea administrativă, iar persoanele responsabile pentru acestea nu au nici un interes substanțial în rezultatul cauzei.

2. Fiecare Parte asigură ca în oricare astfel de tribunal sau procedură, părților implicate în proces să li se asigure dreptul la:
 - (a) o oportunitate rezonabilă de a susține sau apăra opiniile lor respective; și
 - (b) o hotărâre bazată pe dovezi și prezentări de înregistrări sau, în cazurile impuse de legislația Părții, pe înregistrările compilate de autoritatea administrativă.
3. Fiecare Parte asigură ca, fiind supusă contestării sau revizuirii ulterioare în conformitate cu prevederile legislației sale, astfel de hotărâre să fie implementată de către și să reglementeze practica oficiului sau autorității competente în legătură cu acțiunea administrativă în cauză.

Articolul 361

Calitatea și performanța de reglementare și buna conduită administrativă

1. Părțile convin să coopereze în promovarea calității și performanței de reglementare, inclusiv prin schimbul de informații și celor mai bune practici cu privire la politicile lor de reglementare și la analizele impactului de reglementare respective.
2. Părțile aderă la principiile bunei conduite administrative³³ și convin să coopereze în promovarea acestora, inclusiv prin schimbul de informații și celor mai bune practici.

Articolul 362

Reguli specifice

Prevederile acestui Capitol se aplică fără a aduce atingere oricăror reguli specifice cu privire la transparență, stabilite în alte Capitole ale Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.

³³ Exprimată în *Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la buna guvernare a*

Conciliului Europei,CM/Rec(2007)7 din 20iunie2007.

CAPITOLUL 13

COMERȚUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

Articolul 363

Contextul și obiectivele

1. Părțile reamintesc Agenda 21 a Conferinței Organizației Națiunilor Unite cu privire la mediu și dezvoltare din 1992, Declarația Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă din 1998, Planul de Implementare de la Johannesburg privind dezvoltarea durabilă din 2002, Declarația ministerială a Consiliului Economic și Social al ONU privind ocuparea deplină și productivă a forței de muncă și un loc de muncă decent pentru toți din 2006 și Declarația OIM privind justiția socială pentru o globalizare echitabilă din 2008. Părțile reafirmă angajamentul lor de a promova dezvoltarea comerțului internațional în așa mod, încât să contribuie la realizarea obiectivului de dezvoltare durabilă, pentru bunăstarea generațiilor actuale și viitoare, și pentru a asigura integrarea și reflectarea acestui obiectiv la toate nivelele relațiilor lor de comerț.
2. Părțile reafirmă angajamentul lor de a urma dezvoltarea durabilă și recunoaște faptul că dezvoltarea economică, socială și protecția mediului înconjurător constituie pilonii interdependenți și de consolidare reciprocă ai dezvoltării durabile. Părțile subliniază beneficiul examinării chestiunilor legate de forța de muncă în domeniul comerțului³⁴ și chestiunilor de mediu drept parte a abordării globale pentru comerț și dezvoltarea durabilă.

Articolul 364

Dreptul de reglementare și nivelele de protecție

1. Părțile recunosc dreptul fiecărei Părți de a determina politicile și prioritățile sale de dezvoltare durabilă, pentru a stabili nivelele interne proprii de protecție a mediului și a muncii, și pentru a adopta sau modifica în mod corespunzător legile și politicile sale relevante, în conformitate cu angajamentul lor față de standardele și acordurile recunoscute pe plan internațional menționate în Articolele 365 și 366 ale prezentului Acord.
2. În acest context, fiecare Parte depune eforturi pentru a asigura ca legile și politicile sale să prevadă și să încurajeze nivele înalte de protecție a mediului și de protecție a muncii și va ținde să îmbunătățească în continuare legile și politicile respective, precum și nivelele de bază ale protecției.

Articolul 365

Norme și acorduri multilaterale în domeniul muncii

1. Părțile recunosc ocuparea deplină și productivă a forței de muncă și o muncă decentă pentru toți drept elemente cheie pentru gestionarea globalizării și reafirmă angajamentul lor de a promova dezvoltarea comerțului internațional în așa mod, încât acesta să conducă la ocuparea deplină și productivă a forței de muncă și la o muncă decentă pentru toți. În acest context, Părțile se angajează să se consulte și să coopereze, după caz, privind aspectele legate de forța de muncă de interes reciproc în domeniul comerțului.

³⁴

Atunci când se face referință la forța de muncă în acest Capitol, aceasta include chestiunile relevante pentru obiectivele strategice ale OIM, prin care este exprimată Agenda privind munca decentă, conform celor convenite în Declarația OIM privind justiția socială pentru o globalizare echitabilă din 2008.

2. În conformitate cu obligațiile lor de membri ai OIM și cu Declarația OIM privind principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă și modificările ulterioare ale acesteia, adoptată de Conferința internațională a muncii la cea de-a 86-a Sesiune din 1998, Părțile se angajează să respecte, să promoveze și să aplice în legislația și în practica lor și pe întreg teritoriul lor standardele fundamentale în domeniul muncii, recunoscute la nivel internațional, precum acestea sunt încorporate în Convențiile fundamentale ale OIM, și în particular:
 - (a) libertatea de asociere și recunoașterea efectivă a dreptului la negocieri colective;
 - (b) eliminarea tuturor formelor de muncă forțată sau obligatorie;
 - (c) eliminarea efectivă a muncii copilului; și
 - (d) eliminarea discriminării în legătură cu încadrarea în câmpul muncii și profesie.
3. Părțile reafirmă angajamentul lor de a implementa efectiv în legislația și practica lor convențiile fundamentale, prioritare și alte convenții ale OIM ratificate de Republica Moldova și de statele membre ale UE, respectiv.
4. Părțile vor examina de asemenea posibilitatea ratificării convențiilor prioritare rămase și altor convenții care sunt clasificate drept actuale de către OIM. În acest context, Părțile vor asigura schimbul permanent de informație cu privire la situația lor respectivă și avansarea în procesul de ratificare.
5. Părțile recunosc că încălcarea principiilor și drepturilor fundamentale la locul de muncă nu poate fi invocat sau altfel folosit drept avantaj comparativ legitim și că standardele de muncă nu ar trebui să fie folosite în scopuri comerciale protecționiste.

Articolul 366

Guvernarea și acordurile multilaterale în domeniul mediului

1. Părțile recunosc valoarea guvernării și acordurilor internaționale în domeniul mediului ca răspuns al comunității internaționale la problemele de mediu globale sau regionale și accentuează necesitatea de a consolida sprijinul reciproc dintre politicile în domeniul comerțului și politicile de mediu. În acest context, Părțile se angajează să se consulte și să coopereze, după caz, în legătură cu negocierile privind aspectele de mediu legate de comerț și în legătură cu alte chestiuni de mediu legate de comerț de interes reciproc.
2. Părțile reafirmă angajamentul lor de a implementa efectiv în legislația și practica lor acordurile multilaterale în domeniul mediului (AMM) la care acestea sunt parte.
3. Părțile asigură schimbul permanent de informații cu privire la situația lor respectivă și progresul realizat în ratificarea AMM-lor sau amendamentelor la acordurile respective.
4. Părțile reafirmă angajamentul lor de a realiza obiectivul final al Convenției – Cadru cu privire la Schimbarea Climei a Organizației Națiunilor Unite (CCS CONU) și al Protocolului de la Kyoto. Părțile se angajează să coopereze la dezvoltarea cadrului internațional viitor cu privire la schimbarea climei în cadrul CCS CONU și a acordurilor și deciziilor legate de acesta.

5. Nimic din prezentul Acord nu va împiedica Părțile să adopte sau să mențină măsuri pentru implementarea AMM la care acestea sunt parte, cu condiția că aceste măsuri să nu fie aplicate într-un mod care ar constitui un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată dintre Părți sau o restricție mascată asupra comerțului.

Articolul 367

Comerțul și investițiile care promovează dezvoltarea durabilă

Părțile reconfirmă angajamentul lor de a consolida contribuția comerțului în realizarea scopului de dezvoltare durabilă pe dimensiunile economică, socială și de mediu ale acestuia. În mod corespunzător:

- (a) Părțile recunosc efectul benefic pe care standardele principale de muncă și munca decentă îl pot avea asupra eficienței economice, inovațiilor și productivității și vor tinde spre o coerență de politică mai mare între politicile în domeniul comerțului, pe de o parte, și politicile în domeniul muncii, pe de altă parte.
- (c) Părțile vor depune eforturi pentru a facilita și promova comerțul și investițiile în bunuri și servicii ecologice, inclusiv prin abordarea barierelor ne-tarifare.
- (c) Părțile vor depune eforturi pentru a facilita eliminarea obstacolelor în calea comerțului și investițiilor referitoare la bunurile și serviciile de relevanță particulară pentru atenuarea schimbărilor climatice, cum ar fi energia regenerabilă durabilă și produsele și serviciile eficiente din punct de vedere al consumului de energie, inclusiv prin adoptarea cadrelor de politică care conduc la implementarea celor mai bune tehnologii disponibile și prin promovarea standardelor care răspund la necesitățile de mediu și economice și minimizează obstacolele tehnice din calea comerțului.
- (d) Părțile convin să promoveze comerțul cu produse care contribuie la condiții sociale îmbunătățite și la practici sănătoase din punct de vedere al mediului, inclusiv cu produse care constituie subiectul schemelor voluntare de asigurare a durabilității, cum ar fi schemele de comerț echitabil și etic, schemele de etichete ecologice și schemele de certificare pentru produsele pe bază de resurse naturale.
- (e) Părțile convin să promoveze responsabilitatea socială corporativă, inclusiv prin schimbul de informații și celor mai bune practici. În acest context, Părțile se referă la principiile și ghidurile relevante recunoscute pe plan internațional, cum ar fi Ghidul OECD privind întreprinderile multinaționale, Global Compact al ONU și Declarația tripartită cu privire la întreprinderile multinaționale și politica socială a OIM.

Articolul 368

Diversitatea biologică

1. Părțile recunosc importanța asigurării conservării și utilizării durabile a diversității biologice drept element cheie pentru realizarea dezvoltării durabile și reafirmă angajamentul lor de a conserva și utiliza în mod durabil diversitatea biologică, în conformitate cu Convenția privind diversitatea biologică și cu alte instrumente internaționale la care acestea sunt parte.
2. Pentru acest scop, Părțile se angajează:

- (a) să promoveze comerțul cu produse pe bază de resurse naturale, obținute prin utilizarea durabilă a resurselor biologice și să contribuie la conservarea biodiversității;
- (b) să asigure schimbul de informații despre acțiunile cu privire la comerțul cu produse pe bază de resurse naturale axat pe stoparea pierderii diversității biologice și reducerea presiunilor asupra biodiversității și, în cazurile relevante, să coopereze întru maximizarea impactului și să asigure sprijinul mutual al politicilor lor respective;
- (c) să promoveze lista speciilor reglementate de Convenția privind comerțul internațional cu specii de faună și floră sălbatice pe cale de dispariție (CCISD), în care statutul de conservare al acestor specii este considerat sub risc; și
- (d) să coopereze la nivel regional și global cu scopul de a promova conservarea și utilizarea sustenabilă a diversității biologice în ecosistemele naturale sau agricole, inclusiv a speciilor pe cale de dispariție, habitatului acestora, ariilor naturale protejate și diversității genetice; restabilirea ecosistemelor și eliminarea sau reducerea impactelor negative asupra mediului ale utilizării resurselor naturale vii și ne-vii sau ecosistemelor.

Articolul 369

Gestionarea durabilă a pădurilor și comerțul cu produse forestiere

1. Părțile recunosc importanța asigurării conservării și gestionării durabile a pădurilor și a contribuției pădurilor la obiectivele economice și de mediu ale Părților.
2. Pentru acest scop, Părțile se angajează:
 - (a) să promoveze comerțul cu produse forestiere derivate din păduri gestionate în mod sustenabil, recoltate în conformitate cu legislația internă a țării recoltei. Acțiunile în acest context pot include semnarea unui Acord de parteneriat voluntar cu privire la asigurarea aplicării legislației în domeniul forestier, guvernantă și schimburi comerciale cu produse din lemn;
 - (b) să asigure schimbul de informații privind măsurile de promovare a consumului lemnului și produselor din lemn din păduri gestionate în mod sustenabil și, dacă este relevant, să coopereze la elaborarea acestor măsuri;
 - (c) să adopte măsuri de promovare a conservării suprafețelor forestiere și să combată exploatarea forestieră ilegală și comerțul aferent, inclusiv față de țările terțe, după caz;
 - (d) să asigure schimbul de informații privind acțiunile de îmbunătățire a guvernării forestiere și, în cazurile relevante, să coopereze pentru a maximiza impactul și să asigure sprijinul reciproc al politicilor lor respective cu scopul excluderii lemnului și produselor din lemn recoltate ilegal din fluxurile comerciale;
 - (e) să promoveze lista speciilor de lemn reglementate de CITES, în care statutul de conservare al acestor specii este considerat drept fiind sub risc; și
 - (f) să coopereze la nivel regional și global cu scopul de a promova conservarea suprafețelor forestiere și gestionarea durabilă a tuturor tipurilor de păduri, cu utilizarea certificării, care promovează gestionarea responsabilă a pădurilor.

Articolul 370

Comerțul cu produse din pește

Luând în considerație importanța asigurării gestionării responsabile a stocurilor de pește în mod sustenabil, precum și promovării bunei guvernări în domeniul comerțului, Părțile se angajează:

- (a) să promoveze cele mai bune practici în gestionarea pescuitului cu scopul de a asigura conservarea și gestionarea stocurilor de pește în mod sustenabil și în baza abordării de ecosistem;
- (b) să întreprindă măsuri efective pentru monitorizarea și controlul activităților de pescuit;
- (c) să asigure conformarea deplină cu măsurile de conservare și de control aplicabile, adoptate de Organizațiile Regionale de Gestionare a Pescuitului, precum și să coopereze cu și în cadrul Organizațiilor Regionale de Gestionare a Pescuitului cât mai mult posibil; și
- (d) să coopereze în lupta împotriva pescuitului și activităților aferente pescuitului ilegal, neraportat și nereglementat (IUU) cu măsuri cuprinzătoare, efective și transparente. Părțile vor implementa de asemenea politici și măsuri pentru a exclude produsele IUU din fluxurile comerciale și de pe piețele lor.

Articolul 371

Menținerea nivelurilor de protecție

1. Părțile recunosc că este neadecvat să încurajeze comerțul sau investițiile prin micșorarea nivelurilor de protecție acordat de legislația internă în domeniul mediului sau de legislația muncii.
2. OParte nu va renunța la sau nu va deroga de la, sau nu va oferi renunțarea la sau derogarea de la legislația sa în domeniul mediului sau legislația muncii drept încurajare pentru schimburi comerciale sau crearea, obținerea, extinderea sau menținerea unei investiții sau investitor pe teritoriul său.
3. OParte nu va eșua, printr-un curs susținut sau recurent de acțiune sau inacțiune, să aplice efectiv legislația sa în domeniul mediului sau legislația muncii, drept încurajare a schimburilor comerciale sau investițiilor.

Articolul 372

Informația științifică

La pregătirea și implementarea măsurilor axate pe protecția mediului sau condițiilor de muncă care pot afecta comerțul sau investițiile, Părțile vor ține cont de informația științifică și tehnică disponibilă și de standardele, ghidurile sau recomandările internaționale relevante, dacă acestea există, inclusiv de principiul precauției.

Articolul 373

Transparența

Fiecare Parte, în conformitate cu legislația sa internă și cu Capitolul 12(Transparența), Titlul V(Comerțul și aspectele aferente comerțului) al prezentului Acord, asigură ca orice măsură îndreptată spre protecția mediului sau condițiilor de muncă care pot afecta comerțul sau investițiile să fie elaborată, introdusă și implementată în mod transparent, cu preavizarea convenită și consultarea publicului și cu comunicarea corespunzătoare și oportună către și consultarea cu actorii nestatali.

Articolul 374

Analiza impactelor durabilității

Părțile se angajează să analizeze, să monitorizeze și să evalueze impactul implementării Titlului V (Comerțul și aspectele aferente comerțului)al prezentului Acord asupra dezvoltării durabile prin intermediul proceselor participative și instituțiilor lor respective, precum și prin cele stabilite în baza prezentului Acord, spre exemplu, prin analiza impactului durabilității aferente comerțului.

Articolul 375

Conlucrarea privind comerțul și dezvoltarea durabilă

Părțile recunosc importanța conlucrării pe marginea aspectelor aferente comerțului ale politicilor de mediu și în domeniul muncii pentru realizarea obiectivelor Titlului V (Comerțul și aspectele aferente comerțului) al prezentului Acord. Părțile pot coopera, *inter alia*, în următoarele domenii:

- (a) aspectele muncii sau de mediu ale comerțului și dezvoltării durabile în forurile internaționale, care includ în particular OMC, OIM, PNUM și AMM;
- (b) metodologiile și indicatorii pentru evaluarea de impact a durabilității comerțului;
- (c) impactul regulamentelor, normelor și standardelor în domeniul muncii și mediului asupra comerțului și investițiilor, precum și impactul regulilor schimburilor comerciale și investițiilor asupra legislației muncii și de mediu, inclusiv asupra elaborării regulamentelor și politiciii în domeniul muncii și mediului;
- (d) impactele pozitive și negative ale Titlului V(Comerțul și aspectele aferente comerțului)al prezentului Acord asupra dezvoltării durabile și căilor de consolidare, prevenire sau atenuare a acestora, respectiv, luând în considerație de asemenea analizele de impact a durabilității desfășurate de fiecare sau de ambele Părți;
- (e) promovarea ratificării și implementării efective a convențiilor fundamentale, prioritare și altor convenții ale OIM și a AMM de relevanță în contextul schimburilor comerciale;
- (f) promovarea certificării private și publice, trasabilității și schemelor de etichetare, inclusiv de etichetare ecologică;
- (g) promovarea responsabilității sociale corporative, spre exemplu, prin acțiuni privind sensibilizarea, aderarea, implementarea și urmarea ghidurilor de principii recunoscute pe plan internațional;
- (h) aspectele aferente schimburilor comerciale ale Agendei privind munca decentă a OIM, inclusiv privind inter-legătura dintre comerț și ocuparea deplină și productivă a forței de

muncă, ajustarea pieței muncii, standardele fundamentale în domeniul muncii, statisticile în domeniul muncii, dezvoltarea resurselor umane și învățarea pe durata vieții, protecția socială și incluziunea socială, dialogul social și egalitatea genurilor;

- (i) aspectele aferente comerțului ale AMM, inclusiv cooperarea vamală;
- (j) aspectele aferente comerțului ale regimului internațional actual și viitor de schimbare a climei, inclusiv măsurile pentru promovarea tehnologiilor cu emisii reduse de dioxid de carbon și tehnologiilor eficiente energetic;
- (k) măsurile aferente comerțului pentru promovarea conservării și utilizării sustenabile a diversității biologice;
- (l) măsurile aferente comerțului pentru abordarea împăduririi, inclusiv prin soluționarea problemelor legate de exploatarea ilegală; și
- (m) măsurile aferente comerțului pentru promovarea practicilor de pescuit sustenabile și comerțului cu produse din pește gestionate în mod sustenabil.

Articolul 376

Mecanismele instituționale și de supraveghere

1. Fiecare Parte desemnează un birou în cadrul administrației sale care servește drept punct de contact cu cealaltă Parte pentru scopurile implementării acestui Capitol.
2. Prin prezentul se instituie Sub-comisia pentru comerț și dezvoltare durabilă. Sub-comisia raportează despre activitățile sale configurației Comisiei de Asociere în Comerț, conform celor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord. Sub-comisia este alcătuită din funcționari de rang înalt din cadrul administrațiilor fiecărei Părți.
3. Sub-comisia pentru comerț și dezvoltare durabilă se convoacă în primul an după data intrării în vigoare a prezentului Acord, iar mai apoi după necesitate, pentru a supraveghea implementarea acestui Capitol, inclusiv a activităților cooperative întreprinse în baza Articolului 375 al prezentului Acord. Sub-comisia își stabilește regulamentul de procedură.
4. Fiecare Parte convoacă un grup(uri) nou(noi) sau consultă grupul(le) existent(te) privind dezvoltarea durabilă cu sarcina de consultare pe marginea chestiunilor referitoare la acest Capitol. Astfel de grup(uri) poate (pot) prezenta opinii sau recomandări privind implementarea acestui Capitol, inclusiv la inițiativa proprie.
5. Grupul(le) consultativ(e) intern(e) includ(e) organizații reprezentative independente ale societății civile printr-o reprezentare echilibrată a factorilor economici, sociali și de mediu, inclusiv, printre altele, a organizațiilor patronale și sindicale, a organizațiilor ne-guvernamentale, a grupurilor de afaceri, precum și a altor factori relevanți.

Articolul 377

Mecanismul comun de dialog cu societatea civilă

1. Părțile facilitează crearea unui forum comun cu organizațiile societății civile create în teritoriile lor, care include membrii grupului(lor) lor consultativ(e) intern(e) și publicul larg pentru a desfășura un dialog privind aspectele de dezvoltare durabilă ale prezentului

Acord. Părțile promovează o reprezentare echilibrată a intereselor relevante, inclusiv a organizațiilor reprezentative independente ale angajatorilor, muncitorilor, intereselor de mediu și grupurilor de afaceri, precum și a altor factori relevanți, după caz.

2. Forumul comun de dialog cu societatea civilă se convoacă o dată pe an, doar dacă Părțile nu convin altfel. Părțile convin asupra funcționării forumului comun de dialog cu societatea civilă în termen nu mai târziu de un an după intrarea în vigoare a prezentului Acord.
3. Părțile prezintă o actualizare a acestui Capitol forumului comun de dialog cu societatea civilă. Părerile și opiniile forumului comun de dialog cu societatea civilă sunt prezentate Părților și puse la dispoziția publicului.

Articolul 378

Consultări guvernamentale

1. Pentru orice chestiune care reiese din prezentul Capitol Părțile recurg doar la procedurile stabilite în prezentul Articol și în Articolul 379 al prezentului Acord.
2. O Parte poate solicita consultări cu cealaltă Parte referitor la orice chestiune care decurge din prezentul Capitol expediind o solicitare în formă scrisă punctului de contact al celeilalte Părți. În solicitare se expune clar subiectul, identificând problema în cauză și oferind un rezumat al cererilor în conformitate cu prezentul Capitol. Consultările încep prompt, după ce o Parte transmite cererea pentru consultări.
3. Părțile depun toate eforturile pentru a ajunge la o soluționare reciproc satisfăcătoare a problemei. Părțile iau în considerație activitățile OIM sau organizațiilor sau organelor de mediu multilaterale relevante, astfel încât să promoveze cooperarea mai largă și coerența dintre lucrul desfășurat de Părți și al acestor organizații. Dacă este relevant, Părțile pot solicita recomandări de la aceste organizații sau organe, sau de la orice persoană sau organ pe care îl consideră corespunzător, pentru a examina pe deplin chestiunea în cauză.
4. Dacă o Parte consideră că problema dată necesită a fi discutată în continuare, Partea respectivă poate solicita convocarea Sub-comisiei pentru comerț și dezvoltare durabilă pentru a examina problema expediind o solicitare în formă scrisă punctului de contact al celeilalte Părți. Sub-comisia se convoacă prompt și depune eforturi pentru a conveni asupra unei soluții la problema dată.
5. După caz, Sub-comisia poate solicita consultanță de la grupul(le) consultativ(e) intern(e) al(e) oricărei sau ambelor Părți sau asistență din partea altor experți.
6. Orice soluție la care se ajunge prin consultarea Părților cu privire la chestiunea în cauză este pusă la dispoziția publicului.

Articolul 379

Grupul de experți

1. O Parte poate solicita, în termen de 90 zile după expedierea unei solicitări de consultare în conformitate cu Articolul 378(2) al prezentului Acord, convocarea unui panel de experți pentru a examina o chestiune care nu a fost soluționată în mod satisfăcător prin consultările guvernamentale.

2. Se aplică prevederile din Sub-sectiunea 1 și Sub-sectiunea 3 a Secțiunii 3, și din Articolul 406, Capitolul 14 (Soluționarea litigiilor) Titlul V (Comerțul și aspectele aferente comerțului) al prezentului Acord, precum și Regulamentul de procedură din Anexa XXXIII și Codul de Conduită pentru Arbitri și Mediatori (Codul de Conduită), stabilit în Anexa XXXIV la prezentul Acord, cu excepția unor dispoziții contrare prevăzute în prezentul Articolul.
3. La prima sa ședință după intrarea în vigoare a prezentului Acord, Sub-comisia pentru comerț și dezvoltare durabilă stabilește o listă din 15 persoane care doresc și sunt capabili să activeze în calitate de experți în procedurile Panelului. Fiecare Parte propune cel puțin cinci persoane care să activeze în calitate de experți. Părțile selectează de asemenea cel puțin cinci persoane care nu sunt conaționali ai nici uneia din Părți pentru a activa în calitate de președinte al Panelului de Experți. Sub-comisia pentru comerț și dezvoltare durabilă asigură ca lista să fie menținută totdeauna la acest nivel.
4. Lista menționată în alineatul 3 cuprinde persoane cu cunoștințe specializate sau experiență în soluționarea chestiunilor din domeniul dreptului, muncii sau mediului abordate în prezentul Capitol, sau în soluționarea litigiilor care decurg din acordurile internaționale. Persoanele respective sunt independente, activează în capacitățile lor individuale și nu acceptă instrucțiuni de la orice organizație sau guvern în legătură cu aspectele legate de problema în cauză sau nu sunt afiliate cu nici un guvern sau Parte și se conformează cu Codul de Conduită al prezentului Acord.
5. Pentru chestiunile care decurg din prezentul Capitol, Panelul de Experți este compus din experții incluși în lista la care se face referință în alineatul 3, în conformitate cu Articolul 385 al prezentului Acord și cu regula 8 a Regulamentului de Procedură stabilit în Anexa XXXIII la prezentul Acord.
6. Panelul de Experți poate solicita informație și consultanță de la oricare dintre Părți, grup(uri) consultativ(e) intern(e) sau oricare altă sursă considerată drept fiind corespunzătoare. În chestiunile legate de respectarea acordurilor multilaterale, conform celor stabilite în Articolele 365 și 366 ale prezentului Acord, Panelul de Experți trebuie să solicite informație și consultanță de la organele OIM sau AMM.
7. Panelul de Experți emite rapoartele sale Părților, în conformitate cu procedurile relevante stabilite în Capitolul 14 (Soluționarea litigiilor), Titlul V (Comerțul și aspectele aferente comerțului) al prezentului Acord. Acest raport stabilește faptele constatate, aplicabilitatea prevederilor relevante și justificarea de bază a constatărilor și recomandărilor pe care Panelul de Experți îl face. Părțile pun raportul la dispoziția publicului în termen de 15 zile din data emiterii acestuia.
8. Părțile discută măsurile corespunzătoare care urmează a fi implementate luând în considerație raportul și recomandările Panelului de Experți. Partea vizată informează grupul(le) său(sale) consultativ(e) și cealaltă parte despre deciziile cu privire la orice acțiune sau măsură care urmează să fie implementată nu mai târziu de trei luni după lansarea publică a raportului. Urmărirea ulterioară a raportului și recomandărilor Panelului de Experți este monitorizată de Sub-comisia pentru comerț și dezvoltare durabilă. Organele consultative și Forumul comun de dialog cu societatea civilă pot prezenta observații Sub-comisiei pentru comerț și dezvoltare durabilă în acest context.

CAPITOLUL 14
SOLUȚIONAREA LITIGIILOR
Secțiunea 1
Obiectivul și domeniul de aplicare

Articolul 380

Obiectivul

Obiectivul prezentului Capitol este stabilirea unui mecanism efectiv și eficient de evitare și soluționare a litigiilor dintre Părți privind interpretarea și aplicarea Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord pentru a ajunge, în cazurile în care este posibil, la o soluție acceptată de ambele părți.

Articolul 381

Domeniul de aplicare

Prezentul Capitol se aplică oricărui litigiu privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, cu excepția cazurilor în care se prevede altfel.

Secțiunea 2

Consultări și mediere

Articolul 382

Consultări

1. Părțile depun eforturi pentru a soluționa orice litigiu menționat în Articolul 381 al prezentului Acord inițiind consultări cu bună credință și cu scopul de a ajunge la o soluție acceptabilă pentru ambele Părți.
2. O Parte solicită consultări prin intermediul cererii în formă scrisă adresată celeilalte Părți, o copie fiind expediată configurației Comisiei de Asocieri în Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, prezentând motivele solicitării, inclusiv identificând măsura în cauză și dispozițiile stipulate în Articolul 381 al prezentului Acord pe care Partea le consideră drept aplicabile.
3. Consultările se desfășoară în termen de 30 zile din data recepționării solicitării și au loc pe teritoriul Părții care i-a fost înaintată solicitarea, doar dacă Părțile nu convin altfel. Consultările se consideră încheiate în termen de 30 zile din data recepționării solicitării, doar dacă ambele Părți nu convin să continue consultările. Consultările, în special toată informația dezvăluită și pozițiile adoptate de Părți pe parcursul acestor proceduri sunt confidențiale și nu aduc atingere drepturilor nici uneia dintre Părți în oricare alte proceduri viitoare.
4. Consultările pe chestiuni de urgență, inclusiv pe chestiunile referitoare la produsele perisabile sau la produsele sau serviciile sezoniere sunt desfășurate în termen de 15 zile din data recepționării solicitării de către Partea solicitată și se consideră încheiate în termenul acestor 15, doar dacă ambele Părți nu convin să continue consultările.

5. Dacă Partea căreia îi este adresată solicitarea nu răspunde la solicitarea de consultări în termen de zece zile din data recepționării acesteia, sau dacă consultările nu sunt desfășurate în termenele stabilite în aliniatul 3 sau în aliniatul 4, respectiv, sau dacă Părțile convin să nu aibă consultări, sau dacă consultările au fost încheiate și nu s-a ajuns la o soluție reciproc acceptabilă, Partea care a solicitat consultări poate face recurs la Articolul 384 al prezentului Acord.
6. Pe parcursul consultărilor, fiecare Parte oferă informații factice suficiente, astfel încât să permită examinarea completă a modului în care o măsură în cauză ar putea afecta funcționarea și aplicarea prezentului Acord.
7. În cazul în care consultările se referă la transportul produselor energetice prin rețea și o Parte consideră soluționarea diferendului drept urgentă din cauza întreruperii, pe deplin sau în parte, a transportului de gaze naturale, petrol sau energie electrică între Părți, consultările se desfășoară în termen de trei zile din data prezentării solicitării, și se consideră încheiate la expirarea a trei zile după data prezentării solicitării, doar dacă ambele Părți nu convin să continue consultările.

Articolul 383

Medierea

Orice Parte poate solicita celeilalte Părți inițierea unei proceduri de mediere referitoare la orice măsură care afectează în mod advers comerțul sau investițiile dintre Părți în conformitate cu Anexa XXXII la prezentul Acord.

Secțiunea 3

Procedurile de soluționare a litigiilor

Sub-secțiunea 1

Procedura de arbitraj

Articolul 384

Inițierea procedurii de arbitraj

1. În cazurile în care Părțile au eșuat să soluționeze litigiul prin intermediul consultărilor, precum este prevăzut în Articolul 382 al prezentului Acord, Partea care a solicitat consultările poate solicita crearea unei comisii de arbitraj în conformitate cu prezentul Articol.
2. Cererea privind crearea unei comisii de arbitraj se prezintă în formă scrisă celeilalte Părți și configurației Comisiei de Asociere în Comerț, conform celor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord. Partea solicitantă identifică în solicitarea sa măsura în cauză și explică modul în care măsura respectivă este inconsistentă cu dispozițiile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord, într-un mod suficient pentru prezentarea clară a temeiului juridic al reclamației.

Articolul 385

Crearea comisiei de arbitraj

1. Comisia de arbitraj este compusă din trei arbitri.
2. În termen de zece zile din data recepționării de către Partea pârâtă a cererii privind crearea comisiei de arbitraj, Părțile se consultă pentru a ajunge la un acord cu privire la componența comisiei de arbitraj.
3. În cazul în care Părțile nu pot conveni asupra componenței comisiei de arbitraj în termenul stabilit în aliniatul 2, fiecare Parte poate numi un arbitru din sub-lista sa creată în temeiul Articolului 404 al prezentului Acord în termen de cinci zile din data expirării termenului stabilit în aliniatul 2. Dacă oricare dintre Părți nu reușește să numească arbitrul, la solicitarea celeilalte Părți, arbitrul este selectat prin tragere la sorți de către președintele configurației Comisiei de Asociere în Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, sau de persoana delegată de către președinte, din sub-lista Părții respective, inclusă în lista stabilită în temeiul Articolului 404 al prezentului Acord.
4. Dacă Părțile nu ajung la un acord referitor la președintele comisiei de arbitraj în termenul stabilit în aliniatul 2, la solicitarea oricărei dintre Părți, președintele configurației Comisiei de Asociere în Comerț sau persoana delegată de aceasta selectează prin tragere la sorți președintele comisiei de arbitraj din sub-lista președinților, inclusă în lista stabilită în temeiul Articolului 404 al prezentului Acord.
5. Președintele configurației Comisiei de Asociere în Comerț sau persoana delegată de aceasta selectează arbitrii în termen de cinci zile ale solicitării la care se face referință în aliniatele 3 și 4 de către oricare dintre Părți.
6. Data creării comisiei de arbitraj este data în care ultimii trei arbitri selectați au acceptat numirea în funcția respectivă în conformitate cu Regulamentul de Procedură din Anexa XXXIII la prezentul Acord.
7. Dacă oricare din listele prevăzute în Articolul 404 al prezentului Acord nu sunt stabilite sau nu conțin nume suficiente la momentul depunerii cererii în conformitate cu aliniatele 3 și 4, arbitrii sunt numiți prin tragere la sorți din rândul persoanelor care au fost propuse oficial de către una sau ambele Părți.
8. Dacă Părțile nu convin altfel pe marginea unui litigiu referitor la Capitolul 11 (Energia legată de comerț) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, pe care o Parte îl consideră urgent din cauza întreruperii, pe deplin sau în parte, a oricărui transport de gaze naturale, petrol sau energie electrică sau a unei amenințări de întrerupere între Părți, se aplică aliniatele 3 (a doua propoziție) și 4 fără a recurge la aliniatul 2, iar perioada la care se face referință în aliniatul 5 constituie două zile.

Articolul 386

Hotărârea preliminară privind urgența

La cererea unei Părți, comisia de arbitraj pronunță o hotărâre preliminară în termen de zece zile de la instituirea sa care să ateste dacă cazul respectiv este sau nu urgent.

Articolul 387

Raportul comisiei de arbitraj

1. Comisia de arbitraj prezintă un raport interimar Părților în care stabilește constatarea faptelor, aplicabilitatea prevederilor relevante și justificarea de bază pentru orice constatări și recomandări pe care le face nu mai târziu de 90 zile după data instituirii comisiei de arbitraj. În cazul în care aceasta consideră că termenul respectiv nu poate fi realizat, președintele comisiei de arbitraj trebuie să înștiințeze în formă scrisă Părțile și configurația Comisiei de Asociere în Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, constatând motivele tergiversării și data la care comisia de arbitraj planifică să notifice raportul său interimar. Raportul interimar în nici un caz nu trebuie să fie notificat mai târziu de 120 zile după data instituirii comisiei de arbitraj.
2. O Parte poate prezenta o cerere în formă scrisă comisiei de arbitraj solicitând ca aceasta să revizuiască aspecte concrete ale raportului interimar în termen de 14 zile de la înștiințarea sa.
3. În cazuri de urgență, inclusiv în cazurile care implică produsele perisabile sau produsele sau serviciile sezoniere, comisia de arbitraj depune toate eforturile pentru a notifica raportul său interimar în termen de 45 zile și, în orice caz, nu mai târziu de 60 zile după data instituirii comisiei de arbitraj. O Parte poate prezenta o cerere în formă scrisă comisiei de arbitraj pentru a revizui aspecte concrete ale raportului interimar, în termen de 7 zile de la notificarea raportului interimar.
4. După examinarea oricăror comentarii în scris de către Părți pe marginea raportului interimar, comisia de arbitraj poate modifica raportul său și face orice examinare suplimentară pe care o consideră corespunzătoare. Constatările hotărârii finale a comisiei de arbitraj includ o discuție suficientă a argumentelor aduse la etapa revizuirii interimare și răspund clar la întrebările și observațiile Părților.
5. În privința unui litigiu referitor la Capitolul 11 (Energia legată de comerț) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord pe care o Parte îl consideră urgent din cauza unei întreruperi, pe deplin sau în parte, a oricărui transport de gaze naturale, petrol sau energie electrică, sau im pericol de întrerupere între Părți, raportul interimar este notificat în termen de 20 zile din data instituirii comisiei de arbitraj, iar orice solicitare în conformitate cu aliniatul 2 al prezentului Articol se face în termen de cinci zile de la notificarea raportului în scris. Comisia de arbitraj poate decide de asemenea să renunțe la raportul interimar.

Articolul 388

Concilierea pentru litigiile urgente în domeniul energetic

1. În privința unui litigiu referitor la Capitolul 11 (Energia legată de comerț) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord pe care o Parte îl consideră urgent din cauza întreruperii, pe deplin sau în parte, a oricărui transport de gaze naturale, petrol sau energie electrică sau pericol de întrerupere între Părți, oricare dintre Părți poate solicita de la președintele comisiei de arbitraj să acționeze în calitate

de conciliator referitor la orice aspect legat de litigiu prin depunerea cererii către comisia de arbitraj.

2. Conciliatorul încearcă să ajungă la soluționarea litigiului acceptabilă de Părți sau încearcă să convină asupra unei proceduri pentru a ajunge la astfel de soluționare. Dacă conciliatorul nu reușește să asigure astfel de acord în termen de 15 de la numirea sa, acesta/aceasta recomandă o soluție pentru litigiu sau o procedură pentru a ajunge la astfel de soluționare și decide termenii și condițiile care urmează să fie respectate din data pe care o specifică până când litigiul este soluționat.
3. Părțile și entitățile sub controlul sau jurisdicția acestora respectă recomandările făcute în temeiul alineatului 2 privind termenii și condițiile timp de trei luni după decizia conciliatorului sau până la soluționarea litigiului, oricare dintre aceste date este prima.
4. Conciliatorul respectă Codul de Conduită pentru arbitri și mediatori stabilit în Anexa XXXIV la prezentul Acord.

Articolul 389

Notificarea hotărârii comisiei de arbitraj

1. Comisia de arbitraj înștiințează Părțile și configurația Comisiei de Asociere în Comerț despre hotărârea sa finală în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, în termen de 120 zile din data instituirii comisiei de arbitraj. În cazul în care aceasta consideră că termenul limită nu poate fi îndeplinit, președintele comisiei de arbitraj notifică în formă scrisă Părțile și configurația Comisiei de Asociere în Comerț, constatând motivele tergiversării și data la care comisia de arbitraj planifică să notifice hotărârea sa. Hotărârea nu poate fi notificată în nici o circumstanță mai târziu de 150 zile din data instituirii comisiei de arbitraj.
2. În cazurile de urgență, inclusiv în cazurile care implică produse perisabile sau produse sau servicii sezoniere, comisia de arbitraj depune toate eforturile pentru a notifica hotărârea sa în termen de 60 zile din data instituirii sale. În nici o circumstanță acest termen nu poate depăși 75 zile din data instituirii sale.
3. În privința unui litigiu referitor la Capitolul 11 (Energia legată de comerț) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord pe care o Parte îl consideră urgent din cauza unei întreruperi, pe deplin sau în parte, a oricărui transport de gaze naturale, petrol sau energie electrică sau unei amenințări de întrerupere între Părți, comisia de arbitraj notifică hotărârea sa în termen de 40 zile din data instituirii sale.

Sub-sectiunea 2

Conformarea

Articolul 390

Conformarea cu hotărârea comisiei de arbitraj

Partea pârâtă întreprinde orice măsură necesară pentru a se conforma prompt și cu bună credință cu hotărârea comisiei de arbitraj.

Articolul 391

Perioada de timp rezonabilă pentru conformare

1. Dacă conformarea imediată nu este posibilă, Părțile încearcă să convină asupra unei perioade de timp pentru a se conforma cu hotărârea comisiei de arbitraj. În astfel de caz, Partea pârâtă notifică nu mai târziu de 30 zile după recepționarea notificării hotărârii comisiei de arbitraj Partea reclamantă și configurația Comisiei de Asociere în Comerț, conform celor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, despre timpul de care va avea nevoie pentru a se conforma ("perioada de timp rezonabilă") și prezintă motivele pentru perioada de timp rezonabilă propusă.
2. În cazul dezacordului dintre Părți privind perioada de timp rezonabilă pentru conformarea cu hotărârea comisiei de arbitraj, Partea reclamantă solicită în formă scrisă în termen de 20 zile de la recepționarea notificării făcute în temeiul alineatului 1 de către Partea pârâtă, ca comisia de arbitraj inițială să determine perioada de timp rezonabilă. Această cerere este simultan adusă la cunoștința celeilalte Părți și Comitetului de asociere în configurația comerțului. Comisia de arbitraj inițială notifică hotărârea sa Părților și configurației Comisiei de Asociere în Comerț în termen de 20 zile din data prezentării cererii.
3. Partea pârâtă informează Partea reclamantă în formă scrisă despre progresul său în conformarea cu hotărârea comisiei de arbitraj cu cel puțin 30 zile înainte de expirarea perioadei de timp rezonabile.
4. Perioada de timp rezonabilă poate fi extinsă cu acordul mutual al Părților.

Articolul 392

Analiza oricărei măsuri întreprinse pentru conformarea cu hotărârea comisiei de arbitraj

1. Partea pârâtă notifică Partea reclamantă și configurația Comisiei de Asociere în Comerț, conform celor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, înainte de sfârșitul perioadei de timp rezonabile despre orice măsură pe care a întreprins-o pentru a se conforma cu hotărârea comisiei de arbitraj.
2. În cazul dezacordului dintre Părți referitor la existența sau consistența oricărei măsuri întreprinse pentru conformarea în temeiul alineatului 1 cu prevederile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord, Partea reclamantă poate solicita în scris comisiei de arbitraj inițială să se pronunțe în această privință. În cererea respectivă se identifică măsura concretă în cauză și se explică modul în care această măsură este inconsistentă cu prevederile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord, într-o manieră suficientă pentru a prezenta clar temeiul juridic pentru reclamație. Comisia de arbitraj inițială notifică hotărârea sa Părților și configurației Comisiei de Asociere în Comerț a prezentului Acord în termen de 45 zile din data prezentării cererii.

Articolul 393

Remedii temporare în cazul ne-conformării

1. Dacă Partea pârâtă nu reușește să notifice orice măsură întreprinsă pentru a se conforma cu hotărârea comisiei de arbitraj înainte de expirarea perioadei de timp rezonabile, sau dacă comisia de arbitraj se pronunță că nu există nici o măsură întreprinsă sau că măsura notificată în conformitate cu Articolul 392(1) al prezentului Acord este inconsistentă cu obligațiile Părții în conformitate cu prevederile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord, Partea pârâtă prezintă, la solicitarea Părții reclamante și după consultări cu Partea respectivă, o ofertă pentru compensația temporară.
2. Dacă Partea reclamantă decide să nu solicite o ofertă pentru compensația temporară în conformitate cu aliniatul 1, sau, în cazul în care această solicitare se face, dacă nu se ajunge la un acord privind compensația în termen de 30 zile după sfârșitul perioadei de timp rezonabile sau de la notificarea hotărârii comisiei de arbitraj în conformitate cu Articolul 392 al prezentului Acord că nu există nici o măsură întreprinsă pentru conformare sau că o măsură întreprinsă pentru conformare este inconsistentă cu prevederile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord, Partea reclamantă este în drept să suspende, după notificarea celeilalte Părți și configurației Comisiei de Asociere pentru Comerț, conform celor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, obligațiile care decurg din orice prevedere menționată în Articolul 381 al prezentului Acord la un nivel echivalent cu anularea sau prejudicierea cauzată de încălcare. În notificare se specifică nivelul de suspendare a obligațiilor. Partea reclamantă poate implementa suspendarea în orice moment după expirarea a zece zile după data recepționării notificării de către Partea pârâtă, doar dacă Partea pârâtă nu a solicitat arbitrajul în temeiul aliniatului 3.
3. Dacă Partea pârâtă consideră că nivelul suspendării nu este echivalent cu anularea sau prejudicierea cauzată de încălcare, aceasta poate solicita în formă scrisă comisiei de arbitraj inițială să se pronunțe în această privință. Această cerere trebuie să fie adusă la cunoștința Părții reclamante și configurației Comisiei de Asociere pentru Comerț înainte de expirarea perioadei de zece zile la care se face referință în aliniatul 2. Comisia de arbitraj inițială notifică hotărârea sa cu privire la nivelul de suspendare a obligațiilor Părților și Comisiei de Asociere pentru Comerț în termen de 30 zile din data prezentării cererii. Obligațiile nu sunt suspendate până când comisia de arbitraj inițială notifică hotărârea sa și orice suspendare este consistentă cu hotărârea comisiei de arbitraj.
4. Suspendarea obligațiilor și compensația prevăzută în prezentul Articol sunt temporare și nu se aplică după ce:
 - (a) Părțile au ajuns la o soluție acceptată reciproc în conformitate cu Articolul 398 al prezentului Acord; sau
 - (b) Părțile au convenit că măsura notificată în conformitate cu Articolul 392(1) al prezentului Acord asigură conformarea Părții pârâte cu prevederile la care se face referință în Articolul 381 al prezentului Acord; sau
 - (d) orice măsură considerată drept inconsistentă cu prevederile menționate în Articolul 381 al prezentului Acord a fost retrasă sau modificată astfel, încât să asigure conformarea Părții pârâte cu acele prevederi, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 392(1) al prezentului Acord.

Articolul 394

Remedii pentru litigiile urgente în domeniul energetic

1. În privința litigiilor referitoare la Capitolul 11(Energia legată de comerț) din Titlul V(Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord pe care o Parte le consideră urgente din cauza unei întreruperi, pe deplin sau în parte, a oricărui transport de gaze naturale, petrol sau energie electrică sau unui pericol de întrerupere între Părți, se aplică următoarele prevederi concrete cu privire la remediere.
2. Prin derogare de la Articolele 391, 392 și 393 ale prezentului Acord, Partea reclamantă poate suspenda obligațiile care decurg din Titlul V(Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord la un nivel echivalent cu anularea sau prejudicierea cauzată de Partea care nu a reușit să se conformeze cu hotărârea comisiei de arbitraj în termen de 15 zile de la notificarea sa. Această suspendare poate intra în vigoare imediat și poate fi menținută atâta timp, cât Partea pârâtă nu s-a conformat cu hotărârea comisiei de arbitraj.
3. Dacă Partea pârâtă contestă existența eșecului de a se conforma sau nivelul de suspendare sau eșecul de a se conforma, aceasta poate iniția un proces în temeiul Articolelor 393(3) și 395 ale prezentului Acord, care este examinat în mod expeditiv. Partea reclamantă va fi obligată să anuleze sau să ajusteze suspendarea doar după ce comisia de arbitraj s-a pronunțat în privința dată, și poate menține suspendarea până la proces.

Articolul 395

Reexaminarea măsurilor întreprinse în vederea respectării hotărârii după suspendarea obligațiilor

1. Partea pârâtă notifică Partea reclamantă și Comisiei de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, despre măsura pe care a întreprins-o pentru a se conforma cu hotărârea comisiei de arbitraj după suspendarea concesiunilor sau după aplicarea compensației temporare, după caz. Cu excepția cazurilor prevăzute în aliniatul 2, Partea reclamantă încetează suspendarea concesiilor în termen de 30 zile de la primirea notificării. În cazurile în care a fost aplicată compensația, și cu excepția cazurilor prevăzute în aliniatul 2, Partea pârâtă poate înceta aplicarea compensației respective în termen de 30 zile din data notificării sale că s-a conformat cu hotărârea comisiei de arbitraj.
2. Dacă Părțile nu ajung la un acord privind faptul dacă măsura notificată aduce Partea pârâtă în conformitate cu prevederile la care se face referință în Articolul 381 al prezentului Acord în termen de 30 zile din data recepționării notificării, Partea reclamantă solicită în scris comisiei de arbitraj inițială să se pronunțe în această privință. Cererea respectivă este adusă simultan la cunoștința celeilalte Părți și Comitetului de asociere pentru comerțul. Comisia de arbitraj notifică Părțile și Comisiei de Asociere pentru Comerț în termen de 45 zile din data prezentării cererii. Dacă comisia de arbitraj se pronunță că măsura întreprinsă pentru conformarea cu prevederile la care se face referință în Articolul 381 al prezentului Acord, obligațiile de suspendare sau compensație, după caz, încetează. În cazurile relevante, Partea reclamantă ajustează nivelul de suspendare a concesiilor la nivelul determinat de comisia de arbitraj.

Sub-sectiunea 3

Dispoziții comune

Articolul 396

Înlocuirea arbitrilor

În cazul în care o procedură de arbitraj în temeiul prezentului capitol, comisia de arbitraj inițială sau unii din membrii acestuia nu pot participa la proces, se retrag sau trebuie să fie înlocuiți pentru că nu se conformează cu cerințele Codului de Conduită, se aplică procedura stabilită în Articolul 385 al prezentului Acord. Limita de timp pentru notificarea comisiei de arbitraj este extinsă pe perioada necesară pentru desemnarea unui nou arbitru, dar nu mai mult decât cu 20 zile.

Articolul 397

Suspendarea și încetarea procedurilor de arbitraj și conformare

Comisia de arbitraj suspendă, la cererea în formă scrisă a Părților, activitatea sa în orice moment pentru o perioadă convenită de Părți care nu depășește 12 luni consecutive și reia activitatea înainte de sfârșitul acestei perioade la cererea în formă scrisă a Părților sau la sfârșitul perioadei respectivă la cererea în formă scrisă a oricărei Părți. Partea solicitantă informează președintele Comisiei de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, și cealaltă Parte, în mod corespunzător. Dacă la expirarea perioadei de suspendare convenită o Parte nu solicită reluarea activității comisiei de arbitraj, procedura încetează. Suspendarea și încetarea activității comisiei de arbitraj nu aduce atingere drepturilor oricărei dintre Părți în altă procedură ce cade sub incidența Articolului 405 al prezentului Acord.

Articolul 398

Soluția convenită mutual

Părțile pot ajunge în orice moment la o soluție mutual acceptată pentru un litigiu în temeiul prezentului Capitol. Părțile notifică în comun Comisia de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, și președintele comisiei de arbitraj, dacă este aplicabil, despre orice atare soluție. Dacă soluția necesită aprobarea în conformitate cu procedurile interne relevante ale oricăreia dintre Părți, în notificare se face trimitere la această cerință, iar procedura de soluționare a litigiului este suspendată. Dacă atare aprobare nu este necesară, sau dacă finalizarea oricăror atare proceduri interne este notificată, procedura de soluționare a litigiului încetează.

Articolul 399

Regulamentul de procedură

1. Procedurile de soluționare a litigiilor în temeiul prezentului Capitol sunt reglementate de Regulamentul de Procedură stabilit în Anexa XXXIII la prezentul Acord și de Codul de Conduită pentru Arbitri și Mediatori precum este prevăzut în Anexa XXXIV la prezentul Acord.
2. Orice ședință de audiere a comisiei de arbitraj este deschisă publicului, doar dacă Regulamentul de Procedură nu prevede altfel.

Articolul 400

Informații și consiliere tehnică

La cererea unei Părți, sau la inițiativa proprie, comisia de arbitraj poate obține orice informație pe care o consideră necesare pentru procedura comisiei de arbitraj din orice sursă, inclusiv de la Părțile implicate în litigiu. Comisia de arbitraj este de asemenea în drept să solicite opinia experților în modul în care îl considera adecvat. Comisia de arbitraj se consultă cu Părțile înainte de selectarea experților respectivi. Persoanele fizice sau juridice stabilite pe teritoriul unei Părți pot prezenta observații *amicus curiae* comisiei de arbitraj în conformitate cu Regulamentul de Procedură. Orice informație obținută în temeiul prezentului Articolul trebuie să fie dezvăluită fiecărei Părți și prezentată pentru comentariile acestora.

Articolul 401

Normele de interpretare

Comisia de arbitraj interpretează dispozițiile la care se face referință în Articolul 381 al prezentului Acord în conformitate cu normele obișnuite de interpretare ale dreptului public internațional, inclusiv cele codificate în Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor. Comisia de arbitraj de asemenea ia în considerație interpretările relevante stabilite în rapoartele grupurilor și Organului de apel adoptate de Organul de Soluționare a Litigiilor (DSB) al OMC. Hotărârea comisiei de arbitraj nu poate adăuga la sau diminua drepturile și obligațiile Părților stipulate în prevederile la care se face referință în prezentul Acord.

Articolul 402

Deciziile și hotărârile comisiei de arbitraj

1. Comisia de arbitraj întreprinde toate eforturile pentru a aproba orice hotărâre prin conconsens. Dacă, însă, o hotărâre nu poate fi aprobată prin consens, chestiunea în cauză este aprobată prin majoritatea voturilor. Însă opiniile divergente ale arbitrilor în nici un caz nu sunt dezvăluite.
2. Hotărârile comisiei de arbitraj sunt acceptate de către Părți în mod necondiționat. Hotărârile nu creează nici un fel de drepturi sau obligații pentru persoanele fizice sau juridice. Hotărârile prezintă constatările de fapt, aplicabilitatea dispozițiilor relevante la care se face referință în Articolul 381 al prezentului Acord și justificarea de bază a oricăror constatări și concluzii ale sale. Comisia de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stipulate în Articolul 438(4) al prezentului Acord, pune la dispoziția publicului hotărârile comisiei de arbitraj în întregime în termen de zece zile de la notificarea acestora, doar dacă nu decide să nu le facă publice pentru a asigura confidențialitatea informației comerciale cu caracter confidențial.

Articolul 403

Sesizările Curții de Justiție a Uniunii Europene

1. Procedurile stabilite în prezentul Articolul se aplică litigiilor referitoare la interpretarea și aplicarea dispozițiilor prezentului Acord privind armonizarea treptată, incluse în Capitolul 3 (Barierile tehnice în calea comerțului), Capitolul 4 (Măsurile sanitare și fitosanitare), Capitolul 5 (Aspecte vamale și facilitarea comerțului), Capitolul 6

(Crearea, comerțul cu servicii și comerțul electronic), Capitolul 8 (Achiziții publice) sau Capitolul 10 (Concurența) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, sau care impune altfel asupra Părții o obligație definită prin referință la o prevedere a legislației Uniunii.

2. Dacă în cadrul unui litigiu apare întrebarea privind interpretarea unei dispoziții a legislației Uniunii menționată în aliniatul 1, comisia de arbitraj nu va soluționa întrebarea, dar va solicita Curții de Justiție a Uniunii Europene să se pronunțe asupra întrebării în cauză. În astfel de cazuri, termenele care se aplică hotărârilor comisiei de arbitraj sunt suspendate până la pronunțarea hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene. Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene este obligatorie pentru comisia de arbitraj.

Secțiunea 4

Dispoziții generale

Articolul 404

Listele arbitrilor

1. Comisia de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stipulate în Articolul 438(4) al prezentului Acord, stabilește în nu mai târziu de șase luni după intrarea în vigoare a prezentului Acord o listă cu cel puțin 15 persoane care doresc și sunt în măsură să îndeplinească funcția de arbitri. Lista va fi compusă din trei sub-liste: câte o sub-listă pentru fiecare Parte și o sub-listă cu persoanele care nu sunt co-naționali ai fiecăreia dintre Părți și care vor acționa în calitate de președinte a comisiei de arbitraj. Fiecare sub-listă va include cel puțin cinci persoane. Comisia de Asociere pentru Comerț asigură ca lista să fie totdeauna menținută la acest nivel.
2. Arbitrii vor avea cunoștințe specializate și experiență în domeniul dreptului și comerțului internațional. Arbitrii sunt independenți, activează în capacitățile lor individuale și nu acceptă instrucțiuni de la nici o organizație sau guvern, și nici nu sunt afiliați cu guvernul oricărei dintre Părți, și acționează în conformitate cu Codul de Conduită pentru Arbitri și Mediatori.
3. Comisia de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stipulate în Articolul 438(4) al prezentului Acord, poate stabili liste suplimentare din 12 persoane cu cunoștințe și experiență în sectoarele concrete reglementate de prezentul Acord. Cu acordul Părților, listele suplimentare respective sunt folosite la constituirea comisiei de arbitraj în conformitate cu procedura stabilită în Articolul 385 la prezentului Acord.

Articolul 405

Raportul cu obligațiile din cadrul OMC

1. Recurgerea la dispozițiile privind soluționarea litigiilor ale prezentului Capitol nu aduce atingere nici unei acțiuni inițiate în cadrul OMC, inclusiv procedurilor de soluționare a litigiilor.
2. Cu toate acestea, o Parte nu va solicita, pentru o măsură anumită, repararea unei obligații substanțial echivalente prevăzute atât de prezentul Acord, cât și de Acordul OMC,

înaintea ambelor forumuri. În acest caz, odată ce a fost inițiată procedura de soluționare a litigiului, Partea respectivă nu poate pretinde repararea prejudiciului pentru încălcarea obligației substanțial echivalente în temeiul celui alt Acord înainte de cel alt for, decât în cazul în care, din motive procedurale sau jurisdicționale, forul ales nu se pronunță asupra cererii prin care se pretinde repararea prejudiciului respectiv.

3. Pentru scopurile alineatului 2:

(a) procedurile de soluționare a litigiilor în temeiul Acordului OMC se consideră a fi inițiate în urma unei cereri formulate de o Parte pentru instituirea unei comisii în temeiul Articolului 6 al Acordului privind Regulile și Procedurile OMC care Reglementează Soluționarea Litigiilor a OMC (DSU); și

(b) procedurile de soluționare a litigiilor în temeiul prezentului Capitol se consideră a fi inițiate în urma cererii formulate de o Parte de instituire a unei comisii de arbitraj în conformitate cu Articolul 384 al prezentului Acord.

3. Nici o dispoziție din prezentul Acord nu împiedică o Parte să pună în aplicare suspendarea obligațiilor autorizate de organul pentru soluționarea litigiilor (OSL). Acordul OMC nu va fi invocat pentru a împiedica o Parte să suspende obligațiile în temeiul prezentului Acord.

Articolul 406

Termenele

1. Toate termenele stabilite în prezentul Capitol, inclusiv termenele pentru notificarea hotărârilor de către comisia de arbitraj sunt numărate în zile calendaristice în ziua următoare a zile acțiunii sau faptului la care aceasta se referă, doar dacă nu este specificat altfel.
2. Orice termen la care se face referință în prezentul Capitol poate fi modificat prin acordul comun al Părților la litigiu. Comisia de arbitraj poate propune Părților în orice moment să modifice orice termen la care se face referință în prezentul Capitol, expunând motivele pentru propunere.

CAPITOLUL 15
DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND ARMONIZAREA ÎN
CONFORMITATE CU TITLUL V

Articolul 407

**Progresul în armonizarea legislației în domeniile
legate de comerț**

1. În scopul facilitării evaluării armonizării legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene în domeniile legate de comerț stipulate în Titlul V, menționate în Articolele 451 și 452 ale prezentului Acord, Părțile vor discuta periodic, și cel puțin o dată pe an, progresul realizat în armonizarea legislației în conformitate cu termenele convenite, stipulate în Capitolele 3,4,5,6,8 și 10, Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord în cadrul Comisiei de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, sau în cadrul unuiia din sub-comitetele acesteia, create în temeiul prezentului Acord.
2. La cererea Uniunii și în scopurile discuției respective, Republica Moldova va prezenta Comisiei de Asociere pentru Comerț sau unuiia din sub-comitetele acesteia, după caz, informația în formă scrisă cu privire la progresul realizat în armonizarea și implementarea efectivă și aplicarea legislației naționale armonizate, în raport cu Capitolele relevante ale Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.
3. Republica Moldova va informa Uniunea atunci când consideră că a finalizat armonizarea prevăzută în orice Capitol menționat în aliniatul 1.

Articolul 408

**Abrogarea legislației naționale
inconsistente**

Ca parte a procesului de armonizare, Republica Moldova va retrage prevederile din legislația sa națională sau va abroga practicile naționale care sunt inconsistente cu legislația Uniunii Europene sau cu legislația sa națională armonizată la legislația Uniunii în domeniile legate de comerț reglementate în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.

Articolul 409

**Evaluarea armonizării în domeniile legate de
comerț**

1. Evaluarea armonizării de către Uniune, menționată în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord începe după ce Republica Moldova informează Uniunea în conformitate cu Articolul 407(3) al prezentului Acord, doar dacă nu este prevăzut altfel în Capitolele 4 și 8 ale Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.
2. Uniunea evaluează dacă legislația Republicii Moldova a fost armonizată cu legislația Uniunii și dacă aceasta este implementată și aplicată în mod efectiv. Republica Moldova prezintă Uniunii toată informația necesară pentru a permite o astfel de evaluare, într-o limbă convenită reciproc.

3. La evaluarea de către Uniune în conformitate cu aliniatul 2 se va lua în considerație experiența și funcționarea infrastructurii, organele și procedurile relevante în Republica Moldova, necesare pentru implementarea și aplicarea efectivă a legislației Republicii Moldova.
4. La evaluarea de către Uniune în conformitate cu aliniatul 2 se va lua în considerație existența oricăror prevederi sau practici interne care sunt inconsistente cu legislația Uniunii sau cu legislația națională armonizată cu legislația Uniunii în domeniile legate de comerț reglementate de Titlul V(Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.
5. Uniunea va informa RepublicaMoldova în termen de 12 luni despre rezultatele evaluării sale, doar dacă nu este prevăzut altfel. Părțile vor discuta despre evaluare în Comisia de Asociere pentru Comerț, conform celor stipulate în Articolul438(4) al prezentului Acord, sau în sub-comitetele sale relevante,în conformitate cu Articolul452 al prezentului Acord, doar daca nu este prevăzut altfel.

Articolul 410

Evoluțiile relevante armonizării

1. RepublicaMoldovava asigura implementarea efectivă a legislației naționale armonizate și va întreprinde orice acțiuni necesare pentru a reflecta evoluțiile care au loc în legislația Uniunii în legislația sa națională care reglementează aspectele legate de comerț prevăzute în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț)ale prezentului Acord.
2. Republica Moldova se va abține de la orice acțiune care ar submina obiectivul sau rezultatul ajustării la legislația UE în temeiul TitluluiV(Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.
3. Uniunea va informa RepublicaMoldova despre orice propuneri finale ale Comisiei de a adopta sau modifica legislația Uniunii relevantă cu obligațiile de armonizare care îi revin Republicii Moldova în conformitate cu TitlulV (Comerțul și aspectele legate de comerț) ale prezentului Acord.
4. RepublicaMoldovava informa Uniunea despre propunerile și măsurile legislative, inclusiv despre practicile interne care pot afecta realizarea obiectivelor sale care decurg din TitlulV (Comerțul și aspectele legate de comerț) ale prezentului Acord.
5. La solicitare, Părțile vor discuta despre impactul oricărei propuneri sau acțiuni care decurge din aliniatele 3 și 4 asupra legislației Republicii Moldova sau asupra conformării cu obligațiile care decurg din TitlulV(Comerțul și aspectele legate de comerț) ale prezentului Acord.
6. Dacă după efectuarea evaluării în conformitate cu Articolul409 al prezentului Acord Republica Moldova modifică legislația sa internă pentru a ține cont de modificările din Capitolele 3,4,5,6,8 și 10 ale Titlului V(Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, Uniunea va efectua o nouă evaluare în conformitate cu Articolul 409 al prezentului Acord. Dacă RepublicaMoldova întreprinde oricare altă acțiune care ar putea avea un efect asupra implementării și aplicării legislației naționale armonizate, Uniunea poate desfășura o nouă evaluare în conformitate cu Articolul 409 al prezentului Acord.

7. În cazul în care circumstanțele impun acest lucru, anumite beneficii acordate de Uniune în baza evaluării legislației pe care Republica Moldova a armonizat-o cu legislația Uniunii și care a fost implementată și aplicată efectiv pot fi suspendate temporar în conformitate cu alineatul 8, dacă Republica Moldova nu ajustează legislația sa națională pentru a ține cont de schimbările efectuate la Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord, dacă evaluarea menționată în alineatul 6 demonstrează că legislația Republicii Moldova nu mai este ajutată la legislația Uniunii, sau dacă Consiliul de Asociere nu adoptă o hotărâre privind actualizarea Titlului V (Comerțul și chestiunile legate de comerț) al prezentului Acord în conformitate cu evoluțiile din legislația Uniunii.
8. Dacă Uniunea intenționează să implementeze oricare atare suspendare, aceasta va notifica prompt Republica Moldova. Republica Moldova poate sesiza Comisia de Asociere pentru Comerț, conform dispozițiilor stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, în termen de o lună din data notificării, prezentând o constatare de motiv în formă scrisă. Comisiei de Asociere pentru Comerț discută problema în termen de trei luni din momentul sesizării. Dacă Comisia de Asociere pentru Comerț nu este sesizată pe marginea chestiunii în cauză sau dacă aceasta nu poate fi soluționată de către Comisie în termen de trei luni din momentul sesizării, Uniunea poate implementa suspendarea beneficiilor. Suspendarea va fi ridicată prompt dacă Comisia de Asociere pentru Comerț soluționează ulterior chestiunea.

Articolul 411

Schimbul de informație

Schimbul de informație în legătură cu armonizarea în conformitate cu Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) va avea loc prin intermediul punctelor de contact stabilite în Articolul 358(1) al prezentului Acord.

Articolul 412

Dispoziții generale

1. Comisia de Asociere pentru Comerț, în conformitate cu cele stabilite în Articolul 438(4) al prezentului Acord, va adopta proceduri pentru facilitarea evaluării armonizării și pentru a asigura schimbul efectiv de informație referitor la ajustarea legislației, inclusiv la forma, conținutul și limba informației oferite prin acest schimb.
2. Orice referință la un act concret al Uniunii din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord va cuprinde modificările, completările și măsurile de înlocuire publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene înainte de 29 noiembrie 2013.
3. Prevederile din Capitolele 3, 4, 5, 6, 8 și 10 ale Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord prevalează asupra dispozițiilor stabilite în prezentul Capitol, în măsura în care există un conflict.
4. Cererile de încălcare a dispozițiilor prezentului Capitol nu vor fi urmărite în conformitate cu Capitolul 14 (Soluționarea Litigiilor) din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului Acord.

TITLUL VI

ASISTENȚĂ FINANCIARĂ ȘI PREVEDERI PRIVIND COMBATEREA FRAUDELOR ȘI CONTROLUL

TITLUL VI

ASISTENȚĂ FINANCIARĂ ȘI PREVEDERI PRIVIND COMBATEREA FRAUDELOR ȘI CONTROLUL

CAPITOLUL I

ASISTENȚĂ FINANCIARĂ

Articolul 413

Republica Moldova va beneficia de asistență financiară prin intermediul mecanismelor și instrumentelor de finanțare relevante ale UE. De asemenea, Republica Moldova poate beneficia de împrumuturi de la Banca Europeană de Investiții (BEI), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) și alte instituții financiare internaționale. Asistența financiară va contribui la atingerea obiectivelor prezentului acord și va fi asigurată în conformitate cu următoarele articole.

Articolul 414

Principiile de bază ale asistenței financiare sunt stabilite în regulamentele UE referitoare la instrumentele financiare.

Articolul 415

Domeniile prioritare ale asistenței financiare europene, convenite de către părți, sunt stabilite în programe de acțiuni anuale bazate pe cadre multianuale, care reflectă prioritățile de politici convenite. Volumul asistenței stabilite în aceste programe va lua în considerare necesitățile, capacitățile sectoriale și progresul reformelor din Republica Moldova, în special în domeniile reglementate prin prezentul acord.

Articolul 416

Pentru a permite utilizarea optimă a resurselor disponibile, părțile depun toate eforturile pentru a asigura implementarea asistenței UE în strânsă cooperare și coordonare cu alte state donatoare, organizații donatoare și instituții financiare internaționale și în conformitate cu principiile internaționale ale eficacității asistenței.

Articolul 417

Bazele fundamentale juridice, administrative și tehnice ale asistenței financiare sunt stabilite în cadrul acordurilor relevante încheiate între părți.

Articolul 418

Consiliul de Asociere va fi informat despre progresul și implementarea asistenței financiare și despre impactul acesteia asupra realizării obiectivelor prezentului acord. În acest scop, organele competente ale părților își vor oferi reciproc și permanent informații corespunzătoare privind monitorizarea și evaluarea.

Articolul 419

Părțile vor implementa asistența în conformitate cu principiile bunei gestiuni financiare și vor coopera pentru protejarea intereselor financiare ale UE și ale Republicii Moldova, conform capitolului 2 (Prevederi privind combaterea fraudelor și controlul) din prezentul titlu.

CAPITOLUL 2

PREVEDERI PRIVIND COMBATerea FRAUDELOR ȘI CONTROLUL

Articolul 420

Definiții

În sensul prezentului capitol, se aplică următoarele definiții prevăzute în Protocolul IV al prezentului acord.

Articolul 421

Domeniu de aplicare

Prezentul capitol se aplică oricărui acord sau instrument de finanțare care va fi convenit ulterior între părți, precum și oricărui alt instrument de finanțare al UE la care Republica Moldova se poate asocia, fără a aduce atingere altor clauze suplimentare referitoare la audite, controale la fața locului, inspecții, verificări și măsuri de combatere a fraudei, inclusiv cele întreprinse de Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) și Curtea de Conturi Europeană (ECA).

Articolul 422

Măsuri pentru prevenirea și combaterea fraudei, corupției și a altor activități ilegale

Părțile vor lua măsuri eficiente pentru prevenirea și combaterea fraudei, corupției și a altor activități ilegale, printre altele, prin mijloace de asistență administrativă reciprocă și asistență judiciară reciprocă în domeniile care cad sub incidența prezentului acord.

Articolul 423

Schimbul de informații și cooperarea ulterioară la nivel operațional

1. În scopul implementării adecvate a prezentului capitol, autoritățile competente ale Republicii Moldova și ale UE vor face cu regularitate schimburi de informații și, la solicitarea oricărei părți, vor efectua consultări.
2. Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) poate încheia acorduri cu omologii săi din Republica Moldova privind cooperarea ulterioară în domeniul combaterii fraudei, inclusiv aranjamente operaționale cu autoritățile Republicii Moldova.
3. Pentru transferul și prelucrarea datelor cu caracter personal se aplică articolul 13 din Titlul III (Justiție, libertate și securitate) al prezentului acord.

Articolul 424

Prevenirea abaterilor, fraudei și corupției

1. Autoritățile Republicii Moldova efectuează verificări regulate pentru a se asigura că operațiunile finanțate cu fonduri europene sau fost executate în mod corect. Ele iau măsurile corespunzătoare pentru a preveni și a repara orice abatere și fraudă.
2. Autoritățile Republicii Moldova iau măsurile corespunzătoare pentru a preveni și a repara orice practici de corupție activă sau pasivă și a exclude conflictele de interese din orice etapă a procedurilor legate de utilizarea fondurilor europene.
3. Autoritățile Republicii Moldova informează Comisia despre orice măsuri de prevenire luate.

4. Comisia are dreptul să obțină probe în conformitate cu articolul 56 al Regulamentului (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului din 25 iunie 2002 privind regulamentul financiar aplicabil bugetului general al Comunităților Europene.
5. De asemenea, Comisia are dreptul să obțină dovezi precum că procedurile referitoare la achiziții și granturi respectă principiile transparenței, egalității de tratament și nediscriminării, împiedică orice conflict de interese, oferă garanții echivalente standardelor acceptate la nivel internațional și asigură respectarea prevederilor buneii gestiuni financiare.
6. În acest scop, autoritățile competente ale Republicii Moldova oferă Comisiei orice informații referitoare la utilizarea fondurilor UE și informează fără întârziere Comisia despre orice modificare semnificativă apărută în procedurile sau sistemele lor.

Articolul 425

Investigarea și urmărirea penală

Autoritățile Republicii Moldova asigură cercetarea și urmărirea penală a cazurilor suspectate și reale de fraudă, corupție sau alte abateri, inclusiv conflict de interese, constatate în urma controalelor realizate la nivel național sau la nivelul UE. Dacă este cazul, OLAF poate ajuta autoritățile competente ale Republicii Moldova în această sarcină.

Articolul 426

Comunicarea cazurilor de fraudă, corupție și abateri

1. Autoritățile Republicii Moldova transmit Comisiei, fără întârziere, orice informații primite referitoare la cazuri suspectate sau reale de fraudă, corupție sau alte abateri, inclusiv conflict de interese, constatate în legătură cu utilizarea fondurilor UE. În cazul suspiciunii de fraudă sau corupție, va fi informat și OLAF.
2. De asemenea, autoritățile Republicii Moldova vor raporta toate măsurile luate în legătură cu faptele comunicate în temeiul prezentului articol. În cazul în care nu au de raportat cazuri suspectate sau reale de fraudă, corupție sau alte abateri, autoritățile Republicii Moldova informează Comisia la sfârșitul fiecărui an calendaristic.

Articolul 427

Auditele

1. Comisia și Curtea de Conturi Europeană (ECA) au dreptul să examineze dacă toate cheltuielile legate de utilizarea fondurilor UE au fost efectuate în mod legal și cu respectarea procedurilor în vigoare și dacă s-a asigurat o bună gestiune financiară.
2. Auditele vor fi efectuate pe baza angajamentelor asumate și a plăților făcute. Acestea vor fi bazate pe evidențe și, dacă este necesar, vor fi efectuate la fața locului, în spațiile oricărei entități care gestionează fonduri europene sau ia parte la utilizarea acestor fonduri. Auditele pot fi efectuate înainte de data închiderii conturilor pentru exercițiul financiar în cauză și pe o perioadă de cinci ani de la data la care este plătit soldul.
3. Inspectorii Comisiei sau alte persoane mandatate de Comisie sau de ECA pot efectua controale și audite documentare sau la fața locului, în spațiile oricărei entități care gestionează fonduri UE sau ia parte la utilizarea acestor fonduri, precum și în spațiile subcontractanților acestora din Republica Moldova.
4. Comisia sau alte persoane mandatate de Comisie sau de ECA vor avea acces adecvat la locații, lucrări și documente, precum și la toate informațiile solicitate cu scopul de a efectua aceste audite, inclusiv în format electronic. Acest drept de acces trebuie comunicat tuturor instituțiilor publice din Republica

Moldova și va fi prevăzut în mod explicit în toate contractele încheiate în vederea implementării instrumentelor menționate în prezentul acord.

5. Controalele și auditurile descrise mai sus sunt aplicabile tuturor contractanților și subcontractanților care au primit în mod direct sau indirect fonduri UE. În îndeplinirea sarcinilor ce le revin, ECA și organele de audit din Republica Moldova vor coopera într-un spirit de încredere, păstrându-și totodată independența.

Articolul 428

Controalele la fața locului

1. În cadrul prezentului acord, Oficiul European de Luptă Antifraudă (OLAF) este autorizat să efectueze controale și inspecții la fața locului cu scopul de a proteja interesele financiare ale UE împotriva fraudei și altor abateri, în conformitate cu prevederile Regulamentului (Euratom, CE) nr. 2185/96 al Consiliului din 11 noiembrie 1996.
2. Controalele și inspecțiile la fața locului vor fi pregătite și efectuate de OLAF în strânsă cooperare cu autoritățile competente ale Republicii Moldova.
3. Autoritățile Republicii Moldova vor fi anunțate în timp util cu privire la obiectul, scopul și temeiul legal al controalelor și inspecțiilor, astfel încât să poată oferi orice ajutor care se dovedește necesar. În acest scop, oficialii și autoritățile competente din Republica Moldova pot participa la controalele și inspecțiile la fața locului.
4. Dacă autoritățile competente ale Republicii Moldova își exprimă interesul, controalele și inspecțiile la fața locului pot fi efectuate de ele în comun cu OLAF.
5. Atunci când agenții economici se opun controlului sau inspecției la fața locului, autoritățile Republicii Moldova oferă OLAF asistența de care are nevoie pentru a-și îndeplini obligațiile privind efectuarea controlului sau inspecției la fața locului.

Articolul 429

Măsuri și sancțiuni administrative

Comisia poate impune măsuri și sancțiuni administrative în conformitate cu Regulamentul (CE, Euratom) nr. 1605/2002 al Consiliului din 25 iunie 2002, Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2342/2002 al Consiliului din 23 decembrie 2002 și Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene.

Articolul 430

Recuperarea

1. Autoritățile Republicii Moldova iau măsuri corespunzătoare în vederea recuperării fondurilor UE plătite în mod necuvenit.
2. Dacă utilizarea fondurilor UE este încredințată autorităților Republicii Moldova, Comisia are dreptul să recupereze fondurile UE plătite în mod necuvenit, în special prin corecții financiare. Comisia va lua în considerare măsurile luate de autoritățile Republicii Moldova pentru a preveni pierderea fondurilor UE respective.
3. Comisia se va consulta în această chestiune cu autoritățile Republicii Moldova înainte de a lua vreo decizie referitoare la recuperare. Disputele privind recuperarea vor fi discutate în Consiliul de Asocieri.
4. Dacă fondurile UE sunt utilizate de Comisie în mod direct sau indirect, prin încredințarea unor sarcini de execuție bugetară către terți, deciziile Comisiei care fac obiectul acestui titlu din prezentul acord, prin

care se impune o obligație pecuniară altor persoane decât statele, se vor aplica în Republica Moldova conform următoarelor principii:

- (a) Executarea silită este reglementată de normele de procedură civilă aflate în vigoare în Republica Moldova. Formula executorie se aplică, fără alt control în afara verificării autenticității titlului, de către autoritatea națională pe care Guvernul Republicii Moldova o desemnează în acest sens și pe care o face cunoscută Comisiei și Curții de Justiție a Uniunii Europene.
 - (b) După îndeplinirea acestor formalități la cererea părții interesate, aceasta poate continua executarea silită prin sesizarea directă a organismului competent, în conformitate cu legislația Republicii Moldova.
 - (c) Executarea silită nu poate fi suspendată decât în temeiul unei decizii judecătorești. Cu toate acestea, controlul regularității măsurilor de executare este de competența instanțelor Republicii Moldova.
5. Certificatul de titlu executoriu se eliberează, fără vreun alt control ulterior decât verificarea autenticității actului, de către autoritățile desemnate de Guvernul Republicii Moldova. Executarea silită are loc în conformitate cu normele de procedură aflate în vigoare în Republica Moldova. Legalitatea deciziei de executare silită este supusă controlului Curții de Justiție a Uniunii Europene.
6. Hotărârile pronunțate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene conform unei clauze de arbitraj dintr-un contract care face obiectul prezentului capitol sunt executate în aceleași condiții.

Articolul 431

Confidențialitatea

Informațiile comunicate sau dobândite sub orice formă în temeiul prezentului capitol intră sub incidența secretului profesional și sunt protejate în același fel în care informațiile similare sunt protejate de legislația Republicii Moldova, precum și de către dispozițiile corespunzătoare aplicabile instituțiilor UE. Astfel de informații nu pot fi comunicate altor persoane decât cele din cadrul instituțiilor UE, din statele membre sau din Republica Moldova, care trebuie să le cunoască datorită funcțiilor deținute, și nici nu pot fi folosite în alte scopuri decât pentru a asigura protecția efectivă a intereselor financiare ale părților.

Articolul 432

Armonizarea legislației

Republica Moldova își va armoniza legislația la actele comunitare și instrumentele internaționale menționate în Anexa XXXV la prezentul acord, conform prevederilor din anexa respectivă.

TITLUL VII

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE, GENERALE ȘI FINALE

TITLUL VII

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE, GENERALE ȘI FINALE

CAPITOLUL 1

CADRUL INSTITUȚIONAL

Articolul 433

Dialogul politic și de politici, inclusiv pe probleme legate de cooperarea sectorială dintre părți, poate avea loc la orice nivel. Dialogul de politici periodic la nivel înalt va avea loc în cadrul Consiliului de Asociere, creat în temeiul articolului 434 al acestui acord, și de comun acord în cadrul reuniunilor regulate dintre reprezentanții părților la nivel ministerial.

Articolul 434

1. Prin prezentul acord se înființează un Consiliu de Asociere. Acesta supraveghează și monitorizează aplicarea și implementarea prezentului acord și examinează periodic funcționarea prezentului acord prin prisma obiectivelor sale.
2. Consiliul de Asociere se reunește la nivel ministerial și la intervale regulate, cel puțin odată pe an, precum și atunci când împrejurările impun acest lucru. Consiliul de Asociere se poate reuni în orice configurație stabilită de comun acord.
3. Pe lângă supravegherea și monitorizarea aplicării și implementării prezentului acord, Consiliul de Asociere examinează orice probleme majore apărute în cadrul prezentului acord, precum și orice alte aspecte bilaterale sau internaționale de interes comun.

Articolul 435

1. Consiliul de Asociere este format din membri ai Consiliului Uniunii Europene și membri ai Comisiei Europene, pe de o parte, și membri ai Guvernului Republicii Moldova, pe de altă parte.
2. Consiliul de Asociere își stabilește regulamentul de procedură.
3. Consiliul de Asociere este prezidat, pe rând, de un reprezentant al Uniunii și un reprezentant al Republicii Moldova.
4. Dacă este cazul și de comun acord, la lucrările Consiliului de Asociere pot participa reprezentanți ai altor organe, în calitate de observatori.

Articolul 436

1. În scopul atingerii obiectivelor prezentului acord, Consiliul de Asociere are competența de a lua decizii care cad sub incidența prezentului acord. Astfel de decizii sunt obligatorii pentru părți, care iau măsurile corespunzătoare, inclusiv, dacă este necesar, măsuri ale organelor create în temeiul prezentului acord, pentru a implementa deciziile luate. Consiliul de Asociere poate face și recomandări. Acesta adoptă deciziile și recomandările prin acord între părți, după finalizarea procedurilor interne respective.
2. În conformitate cu obiectivul armonizării treptate a legislației Republicii Moldova la legislația comunitară, prevăzut în prezentul acord, Consiliul de Asociere va fi un forum pentru schimbul informațiilor privind legislația Uniunii Europene și legislația Republicii Moldova, în curs de elaborare și în vigoare, și privind măsurile de implementare, aplicare și conformitate.

3. Conform alineatului 1 din acest articol, Consiliul de Asociere are competența de a actualiza sau a modifica anexele prezentului acord, fără să aducă atingere dispozițiilor specifice din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.

Articolul 437

1. Prin prezentul acord se înființează un Comitet de Asociere. Acesta oferă asistență Consiliului de Asociere în exercitarea sarcinilor acestuia.
2. Comitetul de Asociere este format din reprezentanți ai părților, în principiu funcționari publici de nivel superior.
3. Comitetul de Asociere este prezidat, pe rând, de un reprezentant al Uniunii și un reprezentant al Republicii Moldova.

Articolul 438

1. Consiliul de Asociere stabilește, în regulamentul său de procedură, sarcinile și funcționarea Comitetului de Asociere, printre responsabilitățile căruia se numără pregătirea reuniunilor Consiliului de Asociere. Comitetul de Asociere se întrunește cel puțin odată pe an.
2. Consiliul de Asociere poate delega Comitetului de Asociere oricare din competențele sale, inclusiv competența de a lua decizii obligatorii.
3. Comitetul de Asociere are competența de a adopta decizii în cazurile prevăzute în prezentul acord și în domeniile în care Consiliul de Asociere i-a delegat competențe. Aceste decizii sunt obligatorii pentru părți, care iau măsurile corespunzătoare pentru a le implementa. Comitetul de Asociere adoptă deciziile prin acord între părți.
4. Comitetul de Asociere se întrunește într-o configurație specifică pentru a aborda toate problemele legate de Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord. Comitetul de Asociere se întrunește în această configurație cel puțin odată pe an.

Articolul 439

1. Comitetul de Asociere este asistat de subcomitete înființate în temeiul prezentului acord.
2. Consiliul de Asociere poate decide crearea în anumite domenii a unor comitete sau organe speciale necesare pentru implementarea prezentului acord și stabilește componența, sarcinile și funcționarea acestor comitete sau organe. În plus, aceste comitete sau organe speciale pot purta discuții privind orice aspecte pe care le consideră relevante, fără să aducă atingere dispozițiilor specifice din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.
3. Comitetul de Asociere poate de asemenea crea subcomitete, inclusiv pentru a examina progresul înregistrat în dialogul regulat menționat în prezentul acord.
4. Subcomitetele au competența de a lua decizii în cazurile prevăzute în prezentul acord. Ele vor raporta periodic Comitetului de Asociere activitățile efectuate, conform cerințelor.
5. Subcomitetele create conform Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord informează Comitetul de Asociere, în configurația pentru comerț stabilită în art. 438 alin. (4) al prezentului acord, despre data și ordinea de zi a ședințelor lor, într-un termen suficient de lung înaintea ședințelor. Ele raportează activitățile efectuate la fiecare reuniune periodică a Comitetului de Asociere în configurația pentru comerț stabilită în art. 438 alin. (4) al prezentului acord.

6. Existența oricăror subcomitete nu împiedică nici una din părți să prezinte o chestiune direct Comitetului de Asociere, inclusiv în configurația pentru comerț stabilită în art. 438 alin. (4) al prezentului acord.

Articolul 440

1. Prin prezentul acord se înființează un Comitet Parlamentar de Asociere. Acesta este un forum pentru ca membrii Parlamentului European și membrii Parlamentului Republicii Moldova să se întâlnească și să schimbe opinii. Comitetul se reunește la intervalele pe care și le stabilește.
2. Comitetul Parlamentar de Asociere este format din membri ai Parlamentului European, pe de o parte, și membri ai Parlamentului Republicii Moldova, pe de altă parte.
3. Comitetul Parlamentar de Asociere își stabilește regulamentul de procedură.
4. Comitetul Parlamentar de Asociere este prezidat, pe rând, de un reprezentant al Parlamentului European și respectiv un reprezentant al Parlamentului Republicii Moldova, în conformitate cu prevederile stabilite în regulamentul său de procedură.

Articolul 441

1. Comitetul Parlamentar de Asociere poate solicita informații relevante privind implementarea prezentului acord de la Consiliul de Asociere, care va furniza informațiile solicitate Comitetului Parlamentar de Asociere.
2. Comitetul Parlamentar de Asociere va fi informat despre deciziile și recomandările Consiliului de Asociere.
3. Comitetul Parlamentar de Asociere poate face recomandări Consiliului de Asociere.
4. Comitetul Parlamentar de Asociere poate crea subcomisii parlamentare de asociere.

Articolul 442

1. Părțile vor promova reuniuni periodice ale reprezentanților societăților lor civile, cu scopul de a-i informa și a înregistra ideile lor privind implementarea prezentului acord.
2. Prin prezentul acord se constituie o Platformă a Societății Civile. Aceasta este un forum pentru întâlniri și schimb de opinii între reprezentanți ai societății civile din UE, inclusiv membrii Comitetului Economic și Social, și reprezentanți ai societății civile din Republica Moldova. Platforma se reunește la intervalele pe care și le stabilește.
3. Platforma Societății Civile își stabilește regulamentul de procedură.
4. Platforma Societății Civile este prezidată, pe rând, de un reprezentant al Comitetului Economic și Social, respectiv de reprezentanți ai societății civile din Republica Moldova, în conformitate cu prevederile stabilite în regulamentul său de procedură.

Articolul 443

1. Platforma Societății Civile va fi informată despre deciziile și recomandările Consiliului de Asociere.
2. Platforma Societății Civile poate face recomandări Consiliului de Asociere.
3. Comitetul de Asociere și Comitetul Parlamentar de Asociere organizează contacte regulate cu reprezentanți ai Platformei Societății Civile pentru a înregistra opiniile lor privind atingerea obiectivelor prezentului acord.

CAPITOLUL 2

DISPOZIȚII GENERALE ȘI FINALE

Articolul 444

Accesul la instanțele judecătorești și organele administrative

În domeniul de aplicare al prezentului acord, fiecare din părți se angajează să asigure că persoanele fizice și juridice ale celeilalte părți au acces fără discriminare, în legătură cu cetățenii săi, la instanțele judecătorești și organele administrative competente ale sale pentru a-și apăra drepturile lor individuale și drepturile lor de proprietate.

Articolul 445

Accesul la documente oficiale

Prevederile prezentului acord nu aduc atingere aplicării legilor și regulamentelor interne relevante ale părților privind accesul public la documente oficiale.

Articolul 446

Excepții de securitate

Nimic din conținutul prezentului acord nu împiedică părțile să ia măsuri:

- (a) pe care le consideră necesare pentru a împiedica divulgarea unor informații contrar intereselor esențiale ale securității sale;
- (b) care au legătură cu producția sau comercializarea armelor, munițiilor sau materialelor militare, sau cu activități de cercetare, dezvoltare sau producție absolut necesare scopurilor de apărare, cu condiția că aceste măsuri nu afectează condițiile de concurență în legătură cu produse care nu sunt destinate în mod specific unor scopuri militare;
- (c) pe care le consideră esențiale pentru securitatea sa, în cazul unor grave tulburări interne care afectează menținerea legii și ordinii, în caz de război sau tensiuni internaționale grave care constituie o amenințare de război, sau pentru îndeplinirea obligațiilor sale în ceea ce privește menținerea păcii și securității internaționale.

Articolul 447

Nediscriminarea

1. În domeniile care cad sub incidența prezentului acord și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale conținute în acesta:
 - (a) măsurile aplicate de Republica Moldova în legătură cu Uniunea Europeană sau statele membre nu vor genera discriminare între statele membre, cetățenii acestora, companiile sau firmele din acestea;
 - (b) măsurile aplicate de Uniunea Europeană sau statele membre în legătură cu Republica Moldova nu vor genera discriminare între cetățenii, companiile sau firmele din Republica Moldova.
2. Prevederile de la alineatul 1 nu aduc atingere dreptului fiecărei părți de a aplica dispozițiile pertinente din legislația sa fiscală contribuabililor care nu se află în aceeași situație în ceea ce privește domiciliul sau sediul acestora.

Articolul 448

Armonizarea graduală

Republica Moldova își va armoniza gradual legislația la legislația UE și instrumentele internaționale menționate în anexele prezentului acord, în baza angajamentelor identificate în prezentul acord și conform prevederilor din anexele respective. Această prevedere nu aduce atingere nici unei dispoziții și obligații specifice referitoare la armonizare din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.

Articolul 449

Armonizarea dinamică

În conformitate cu obiectivul armonizării graduale a legislației Republicii Moldova la legislația UE, și în special cu privire la angajamentele identificate în Titlurile III, IV, V și VI din prezentul acord și conform prevederilor din anexele respective, Consiliul de Asociere va revizui și va actualiza periodic anexele respective, ținând cont inclusiv de evoluția legislației UE în modul definit în prezentul acord. Această prevedere nu aduce atingere nici unei dispoziții specifice din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.

Articolul 450

Monitorizarea

Monitorizarea înseamnă evaluarea continuă a progresului înregistrat în implementarea și aplicarea măsurilor prevăzute în prezentul acord. Pentru a facilita procesul de monitorizare, părțile vor coopera în cadrul organelor instituționale create în baza prezentului acord.

Articolul 451

Evaluarea armonizării

1. UE va evalua armonizarea legislației Republicii Moldova la legislația UE, în modul definit în prezentul acord. Aceasta include aspecte de implementare și aplicare. Evaluările pot fi efectuate de către UE în mod individual, de către UE în acord cu Republica Moldova, sau în comun de către părți. Pentru a facilita procesul de evaluare, Republica Moldova va raporta către UE progresele înregistrate în activitatea de armonizare, dacă este cazul, înainte de finalizarea perioadelor de tranziție stabilite în prezentul acord în legătură cu actele juridice ale UE. Procesul de raportare și evaluare, inclusiv modul și frecvența evaluărilor, va lua în considerare modalitățile specifice stabilite în prezentul acord sau deciziile luate de organele instituționale create în baza prezentului acord.
2. Evaluarea armonizării poate include misiuni la fața locului cu participarea unor instituții, organe și agenții, organizații neguvernamentale, autorități de supraveghere, experți independenți și alte entități din UE, dacă va fi cazul.

Articolul 452

Rezultatele monitorizării, inclusiv ale evaluărilor armonizării

1. Rezultatele activităților de monitorizare, inclusiv ale evaluărilor armonizării stabilite în articolul 451 al prezentului acord, vor fi discutate în toate organele relevante înființate în baza prezentului acord. Aceste organe pot adopta recomandări comune, convenite în unanimitate, care vor fi prezentate Consiliului de Asociere.
2. Dacă Părțile convin că măsurile necesare prevăzute în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord au fost implementate și sunt aplicate, Consiliul de Asociere, conform competențelor

conferite prin articolul 436 al prezentului acord, va conveni asupra unei deschideri mai largi a pieței, conform definiției din Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.

3. O recomandare comună, menționată în alineatul 1 al prezentului articol, prezentată Consiliului de Asociere, sau imposibilitatea de a se ajunge la o astfel de recomandare, nu face obiectul soluționării diferendelor definită în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord. O decizie luată de organul relevant înființat conform prezentului acord, sau imposibilitatea de a se ajunge la o astfel de decizie, nu face obiectul soluționării litigiilor definită în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord.

Articolul 453

Îndeplinirea obligațiilor

1. Părțile vor lua orice măsuri generale sau specifice necesare pentru îndeplinirea obligațiilor lor conform prezentului acord. Acestea vor asigura atingerea obiectivelor stabilite în prezentul acord.
2. Părțile convin să se consulte cu promptitudine, prin intermediul canalelor adecvate, la solicitarea oricărei Părți, în orice chestiune referitoare la interpretarea, implementarea sau aplicarea cu bună credință a prezentului acord și în alte aspecte relevante ale relațiilor dintre Părți.
3. Părțile vor înainta Consiliului de Asociere orice litigiu privind interpretarea, implementarea sau aplicarea cu bună credință a prezentului acord, în conformitate cu articolul 454 al prezentului acord. Consiliul de Asociere poate soluționa un litigiu printr-o decizie obligatorie.

Articolul 454

Soluționarea litigiilor

1. Atunci când între părți apare un litigiu privind interpretarea, implementarea sau aplicarea cu bună credință a prezentului acord, oricare parte trimite celeilalte Părți și Consiliului de Asociere o cerere oficială pentru rezolvarea chestiunii în dispută. Prin derogare, litigiile privind interpretarea, implementarea sau aplicarea cu bună credință a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) sunt reglementate exclusiv de Capitolul 14 (Soluționarea litigiilor) din prezentul titlu.
2. Părțile depun eforturi pentru a soluționa litigiul prin inițierea unor consultări de bună credință în cadrul Consiliului de Asociere și în alte organe relevante menționate în articolele 437 și 439 din prezentul acord, cu scopul de a ajunge în cel mai scurt timp la o soluție acceptabilă reciproc.
3. Părțile vor oferi Consiliului de Asociere și altor organe relevante toate informațiile necesare unei examinări aprofundate a situației.
4. Atât timp cât un litigiu nu este soluționat, acesta va fi discutat la fiecare reuniune a Consiliului de Asociere. Un litigiu se consideră a fi soluționat atunci când Consiliul de Asociere a luat o decizie obligatorie privind soluționarea sa, în modul prevăzut în articolul 3 alineatul 453 din prezentul acord, sau când Consiliul a declarat că litigiul a încetat. Consultările privind un litigiu pot avea loc la orice reuniune a Comitetului de Asociere sau a unui alt organ relevant menționat în articolul 439 din prezentul acord, în modul convenit între Părți sau la solicitarea oricărei Părți. Consultările pot avea loc și în scris.
5. Toate informațiile dezvăluite în timpul consultărilor rămân confidențiale.

Articolul 455

Măsuri adecvate în cazul neîndeplinirii obligațiilor

1. Oricare Parte poate lua măsurile adecvate, dacă problema în litigiu nu este soluționată în termen de trei luni de la data notificării unei cereri oficiale de soluționare a litigiului conform articolului 454 al prezentului acord, și dacă Partea reclamantă continuă să considere că cealaltă Parte nu și-a îndeplinit o obligație în temeiul prezentului acord. Cerința privind o perioadă de consultări de trei luni nu se aplică în cazurile excepționale prevăzute la alineatul 3 al prezentului articol.
2. În selectarea măsurilor adecvate se preferă acelea care perturbă cel mai puțin funcționarea prezentului acord. Cu excepția cazurilor descrise în alineatul 3 al prezentului articol, măsurile respective nu includ suspendarea unor drepturi sau obligații prevăzute în Titlul V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord. Măsurile luate conform alineatului 1 vor fi notificate imediat Consiliului de Asocierie și vor face obiectul consultărilor în conformitate cu alineatul 2 al articolului 453, precum și soluționării litigiului în conformitate cu alineatul 3 al articolului 453 și articolul 454 din prezentul acord.
3. Excepțiile menționate în alineatele 1 și 2 de mai sus se referă la:
 - (a) denunțarea prezentului acord fără a respecta normele generale ale dreptului internațional, sau
 - (b) încălcarea de către cealaltă Parte a oricărui element esențial al prezentului acord, menționat în articolul 2 din titlul I (Principiile generale) al prezentului acord.

Relația cu alte acorduri

Articolul 456

1. Acordul de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și statele membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la Luxemburg la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998, se abrogă prin prezentul acord.
2. Prezentul acord înlocuiește acordul menționat anterior. Referirile la acordul menționat anterior din toate celelalte acorduri încheiate între părți se interpretează ca trimiteri la prezentul acord.
3. Prezentul acord înlocuiește Acordul dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova cu privire la protecția indicațiilor geografice ale produselor agricole și alimentare, semnat la Bruxelles la 26 iunie 2012 și intrat în vigoare la 1 aprilie 2013.

Articolul 457

1. Până la obținerea unor drepturi echivalente pentru persoanele fizice și agenții economici în temeiul prezentului acord, acesta nu afectează drepturile garantate acestora prin acordurile existente și obligatorii pentru unul sau mai multe state membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.
2. Acordurile existente referitoare la anumite domenii de cooperare, care intră sub incidența prezentului acord, se consideră parte a relațiilor bilaterale generale, reglementate de prezentul acord și făcând parte dintr-un cadru instituțional comun.

Articolul 458

1. Părțile pot completa prezentul acord, încheind acorduri specifice în orice domeniu care intră sub incidența domeniului de aplicare al prezentului acord. Aceste acorduri se consideră parte integrantă a relațiilor bilaterale generale, reglementate de prezentul acord și făcând parte dintr-un cadru instituțional comun.
2. Fără a aduce atingere dispozițiilor relevante din Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, nici prezentul acord, nici o măsură luată în temeiul prezentului acord nu

afectează în nici un fel competențele statelor membre privind desfășurarea activităților de cooperare bilaterală cu Republica Moldova sau încheierea, dacă este cazul, a unor noi acorduri de cooperare cu Republica Moldova.

Articolul 459

Anexele și protocoalele

Anexele și protocoalele fac parte integrantă din prezentul acord.

Articolul 460

Durata

1. Prezentul acord este încheiat pe o perioadă nedeterminată.
2. Fiecare parte poate denunța prezentul acord printr-o notificare transmisă celeilalte Părți. Prezentul acord încetează să mai producă efecte după șase luni de la data primirii unei astfel de notificări.

Articolul 461

Definirea Părților

În sensul prezentului acord, termenul "Părți" înseamnă UE, sau statele membre ale UE, sau UE și statele membre ale UE, conform competențelor acestora care derivă din Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și, dacă este relevant, acest termen se referă și la Euratom, în conformitate cu competențele acestuia stabilite prin Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte.

Articolul 462

Aplicarea teritorială

1. Prezentul Acord se aplică, pe de o parte, în teritoriile în care se aplică Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE), Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) și Tratatul de instituire a Comunității Europene a Energiei Atomice, în condițiile stabilite de aceste tratate, și, fără a aduce atingere alineatului 2 de mai jos, pe de altă parte, pe teritoriul Republicii Moldova.
2. Aplicarea prezentului acord, sau a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord, în legătură cu zonele din Republica Moldova asupra cărora Guvernul Republicii Moldova nu exercită un control efectiv începe odată ce Republica Moldova asigură implementarea și aplicarea completă a prezentului acord, respectiv a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) al prezentului acord, pe întregul său teritoriu.
3. Consiliul de Asociere va adopta o decizie privind momentul când este asigurată implementarea și aplicarea completă a prezentului acord, sau a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord, pe întregul teritoriu al Republicii Moldova.
4. Dacă una dintre Părți consideră că implementarea și aplicarea completă a prezentului acord, respectiv a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord, nu mai este asigurată în zonele din Republica Moldova menționate la alineatul 2 al prezentului articol, partea respectivă poate cere Consiliului de Asociere să reexamineze aplicarea în continuare a prezentului acord, respectiv a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord, în legătură cu zonele în cauză. Consiliul de Asociere va examina situația și va adopta o decizie privind aplicarea în continuare a prezentului acord, respectiv a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord, în termen de trei luni de la solicitare. În cazul în care Consiliul de Asociere nu adoptă o decizie în termen de trei luni de la

solicitare, aplicarea prezentului acord, respectiv a Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord, se suspendă în legătură cu zonele în cauză, până la adoptarea unei decizii de către Consiliul de Asociere.

5. Deciziile luate de Consiliul de Asociere în baza prezentului articol cu privire la aplicarea Titlului V (Comerțul și aspectele legate de comerț) din prezentul acord acoperă în totalitate Titlul respectiv și nu pot acoperi doar părți ale acestuia.

Articolul 463

Depozitarul prezentului acord

Depozitarul prezentului acord este Secretariatul General al Consiliului Uniunii Europene.

Articolul 464

Textele autentice

Prezentul acord se redactează în două exemplare în fiecare dintre limbile oficiale ale Părților, fiecare dintre aceste texte fiind autentic în egală măsură.

Articolul 465

Intrarea în vigoare și aplicarea provizorie

1. Prezentul acord este ratificat sau aprobat de Părți în conformitate cu procedurile lor interne. Instrumentele de aprobare sau ratificare trebuie să fie depuse la Secretariatul General al Consiliului Uniunii Europene.
2. Prezentul acord intră în vigoare în prima zi a celei de-a doua luni după data depunerii ultimului instrument de ratificare sau aprobare.
3. Fără a aduce atingere alineatului 2 al prezentului articol, Uniunea Europeană și Republica Moldova convin să aplice cu titlu provizoriu prezentul acord în parte, în modul specificat de către Uniune, după cum este stabilit în alineatul 4 al prezentului articol și în conformitate cu procedurile și legile lor interne, după caz.
4. Aplicarea provizorie intră în vigoare din prima zi a celei de-a doua luni care urmează după data primirii de către Depozitar a următoarelor documente:
 - (a) notificarea UE privind finalizarea procedurilor necesare în acest scop, indicând părțile acordului care se aplică cu titlu provizoriu; și
 - (b) notificarea Republicii Moldova privind finalizarea procedurilor necesare pentru aplicarea provizorie a prezentului acord.
5. În sensul dispozițiilor relevante ale prezentului acord, inclusiv ale anexelor și protocoalelor sale, orice referire din aceste dispoziții la "data intrării în vigoare a prezentului acord" este înțeleasă ca "data de la care prezentul acord este aplicat cu titlu provizoriu", în conformitate cu alineatul 3 al prezentului articol.
6. În perioada de aplicare provizorie, prevederile Acordului de Parteneriat și Cooperare între Comunitățile Europene și statele membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, semnat la Luxemburg la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998, continuă să se aplice, în măsura în care nu sunt acoperite de aplicarea provizorie a prezentului acord.

7. Fiecare Parte poate trimite Depozitarului o notificare scrisă despre intenția sa de a înceta aplicarea provizorie a prezentului acord. Încetarea aplicării provizorii produce efecte la șase luni de la data primirii notificării de către Depozitar.